

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 43

ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΝΕΣΙΝ ΟΜΙΛΙΑΙ 1Ε'—1Θ'

Κείμενον: **B. de Montfaucon,**

Μετάφρασις - Σχόλια

ΑΛΕΞ. Δ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ (ΟΜΙΛ. 1Ε'—1Η')

θεολόγου

ΧΑΡΑΛ. Δ. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ· **ΑΘ. Π. ΜΟΣΧΟΥ**

θεολόγου

φιλόλογου

(ΟΜΙΛ. 1Θ')

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΙΕ'	9	(109)*
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΙΣΤ'	25	(124)
Εἰς τὴν Γένεσιν Ὅμιλία ΙΖ'	43	(141)
Εἰς τὴν Γένεσιν Ὅμιλία ΙΗ'	92	(169)
Εἰς τὴν Γένεσιν Ὅμιλία ΙΘ'	92	(169)
ΚΕΙΜΕΝΟΝ	109	

* Οἱ ἐντὸς παρεθέσαντο ἀρθροὶ παραπέμπον εἰς τὰς ἀντιστοιχίας σελίδας τοῦ κειμένου.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ ΔΕΚΑΤΗ ΠΕΜΠΤΗ

Εἰς ΔΕ ΤΟΝ ΑΔΑΜ ΔΕΝ ΕΥΡΕΘΗ ΒΟΗΘΟΣ ΟΜΟΙΟΣ ΤΟΥ. ΚΑΙ ΕΠΕΦΕ-
ΡΕΝ Ο ΘΕΟΣ ΕΚΤΑΣΙΝ Εἰς ΤΟΝ ΑΔΑΜ, ΚΑΙ ΕΚΟΙΜΗΘΗ. ΚΑΙ ΕΛΑΒΕ
ΜΙΑΝ ΤΩΝ ΠΑΥΤΕΡΩΝ ΤΟΥ ΚΑΙ ΑΝΕΚΛΗΘΗΣΕ ΣΑΡΚΑ ΑΝΤ' ΑΥΤΗΣ.
ΚΑΙ ΕΚΤΙΣΕ ΚΥΡΙΟΣ Ο ΘΕΟΣ ΤΗΝ ΠΑΥΤΕΡΑΝ ΗΟΥ ΕΛΑΒΕΝ ΑΠΟ ΤΟΥ
ΑΔΑΜ Εἰς ΓΥΝΑΙΚΑ.

Μεγάλην εὐγνωμοσύνην σὰς χρεωστώ, Ὡ δὲ εἶτι χθὲς
ἐδέχθητε μὲ πολλὴν προθυμίαν τὴν συμβουλὴν μου ὑπὸ
τὸ μέγεθος δὲ τῆς ὁμιλίας, ὅχι μόνον εἰν ἀδυσσευετήθητε,
ἀλλὰ τὴν παρεκλούθησατε ἕως τὸ τέλος ἔτσι, ὥστε νὰ
μείνη εἰς τὴν ψυχὴν σας ἀκαίσις ὁ πόθος τῆς ἀφοσίως.*
Διὰ τοῦτο καὶ μοῦ ἐδημιουργήσατε τὰς καλὰς ἐπιτίδας, ὅτι
τὸ περιεχόμενον τῆς ὁμιλίας μου θὰ τὸ πραγματοποιήση-
τε διὰ τῶν ἔργων. Διότι εἶναι φανερόν, ὅτι θὰ εἶναι προ-
παρασκευασμένοι διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων, ὅποιος
ἀκούει μὲ τόσην εὐχαριστήσιν. Ἄλλωστε καὶ ἡ πα-
ραύσια συνάδρονίς σας ἔ δύνανται νὰ εἶναι τακτικόν τῆς
ψυχικῆς σας ὑγείας. Διότι, ὅπως ἡ πείνα εἶναι ἀπόδειξις
τῆς σωματικῆς εὐεξίας, ἔτσι καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ λόγου τοῦ
Θεοῦ δύνανται νὰ εἶναι πολὺ μεγάλη ἀπόδειξις ψυχικῆς ὑ-
γείας. Ἐπεὶ δὲ λοιπὸν ὁ καρπὸς τῆς προθυμίας σας μαρ-
τυρεῖ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ὑποκοφῆς, εἶαι νὰ καταβάλλωμεν
καὶ ἡμεῖς εἰς τὴν ἀγάπην σας τὸν μισθόν, τὸν ὅποιον ὑπε-
σχόμεθα χθὲς. Μισθὸν ἀνομιᾶς αὐτὴν τὴν πνευματικὴν

1. Γέν. 6', 20-22.

2. Τὸ ἀποσπέρμιον τοῦ Χριστοῦ ἔστι πάντοτε πολυάριθμον καὶ ἐπι-
στε τὸν ἐπιπροσέχοντα ὑποσέτατα. Ὁ Σοκράτης λέγει: (Ἐκκλ. Ἰστ. VI, 4,
8): «Ὁ δὲ λαὸς διὰ τοῦς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ λεγόμενος ἐπὶ αὐτοῦ λόγους σφύ-
ρα συνεκρίσει καὶ ἔτιμα τὸν ἐνθρονον, μικρὰ φρονεῖον τὸν κεινέρον
ἀπαγορεύοντων αὐτοῦ (Χριστοῦ). Ὅσοι 24 εἶναι οἱ ἐκδοθέντες παρ'
αὐτοῦ λέγει καὶ οἱ λέγοντες αὐτοῦ τὸν ἐνθρονον (=ταχυγράφοι) ἐ-
κλυθόντες, ὅπως τε λαμπροὶ καὶ τὸ ἀπαγοῦν ἔχοντες, ἢ δὲ ἐν λέγειν,
ἔξω τοῦ δουλομῆτος αὐτοῦ ἀναλέγεσθαι καὶ τὴν ἐπ' αὐτῶν φέρεταιν κερ-
ποισθῆναι» (Βλ. Κ. Ἀμάντου. Ἱστορία τοῦ Βοζαντινοῦ Κράτους. Ἀθήναι 1968.
Τομ. 1ος σ. 82).

3. Μανθ. 1', 19. Δευτ. 2', 2 κ', 26. Γαλ. γ', 10.

4. Ἐννοεῖ τὴν προσηγορικὴν ὁμιλίαν τοῦ Ἡ ἐπινοήσεως τῆς λέξεως

διδασκαλίων, ἢ ὅποια δύναται καὶ εἰς ἐμὲ, ποῦ τὴν προσφέρω, νὰ ἀφήσῃ τὴν περιουσίαν, καὶ σὰς, ποῦ τὴν δέχεσθε, ¹¹² Ἄ νὰ κἀμῃ πλουσίους. Τέτοια εἶναι ἡ φύσις ὧν τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν, πράγμα τὸ ὁποῖον δὲν ὑπάρχει εἰς τὰ αἰσθητὰ πράγματα. Διότι εἰς τὰ ὄλκα πράγματα, ἐκεῖνος ποῦ καταβάλλει, ἐλαττώνει τὴν περιουσίαν του καὶ αὐτὸν ποῦ δέχεται, τὸν κἀνει εὐπρότερον. Ἐδῶ ὅμως δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιον ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ποῦ καταβάλλει ἀκόμη περισσότερο τὰ ἀσθητὰ τὸν πλοῦτον του, καὶ εἰς ἐκεῖνους ποῦ τὸν δέχονται, ἡ περιουσία γίνεται μεγαλύτερα. Ἐπειδὴ λοιπὸν, καὶ ἡμεῖς ἐμῶς ἔσταιμι νὰ ἀναρροῦμαι τὴν εὐγνωμοσύνην μας, καὶ σὲς, ποῦ πρόκειται νὰ δεχθῆτε τὸν πνευματικὸν αὐτὸν πλοῦτον, ἔχετε προτοιμάσει τὴν διανοίαν σας, ἔλα νὰ ἐκπληρώσωμεν τὴν ὑπόσχεσιν. Ἀφοῦ καταστατάμε πάλιν μὲ τὴν συνέχειαν τῶν λόγων τοῦ ἐνδόξου Μωσέως, Ἐ ποῦ ἀνεγνώσθησαν, ἀπὸ ἐκεῖ θὰ σὰς καταβάλλωμεν τὸν μισθόν.

Εἶναι ἀναγκαῖον, νὰ φερωμεν ἐνώπιόν σας τὰ λόγια ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀνεγνώσθησαν σήμερον. Ἔτσι, ἐρευνηντες μὲ λεπτομερείαν τὸ πλήθος τῶν διδαγμάτων, ποῦ εἶναι κρυμμένον μέσα εἰς τοὺς λόγους, νὰ τὸ παραθώσωμεν εἰς τὴν ἀγάπην σας.

Ἰκούσατε πρὸ ὀλίγου τὴν Ἁγίαν Γραφήν νὰ λέγῃ: Διὰ τὸν ἄνθρωπον δὲ δὲν ὑπῆρχε βοηθὸς ὅμοιος μὲ αὐτόν. Τί θέλει νὰ εἴπῃ ἡ μικρὰ αὐτὴ λέξις «Τὸ δὲ Ἄδამ;». Διὰ ποῖον λόγον προσέθετο τὸν συνδέσμον; Δὲν ἴπτο ἀρκετὸν νὰ εἴπῃ διὰ τὸν Ἄδამ; Δὲν προσπαθοῦμεν νὰ διερευνήσωμεν αὐτὰ τυχαίως καὶ ἔνεκα περιττῆς φιλοτιμίας τὸ πρῶτον διὰ τὸν σὰς διδάσκωμεν, Ὡ νὰ μὴ θεωρήτε χωρὶς σημασίαν, οὐτε τὴν παραμικρὰν λέξιν ἢ μίαν συλλαβὴν ἀπὸ τὰ κείμενα τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἀναλύοντες εἰς

εἰς τὴν ἀρχὴν ἐκδόσεως ἡμελλίος μικροτεροὶ εἶναι αὐτὰς ἐξηρανωθεὶς εἰς συνεχόμενος ἡμέρας ἢ κολλῶμενον εἰς ἡμέρας, ποῦ δὲν ἐπαύθη ποτὲ μετὰ τὸν πῦρ.

5. Γίνεται μία πλήρης διακρίσις τῶν συνεπαυθῶν διακρίσεως τῶν ἀντικῶν καὶ ἀνεματικῶν ἀγαθῶν, συμφώνως πρὸς τὰ Ματθ. στ', 19-21, Λουκ. ιβ', 31. Ἰακ. β', 1-4.

6. Ὅπως δεκασταὶ μισθὸν δὲ ἔθετο ποῦ πρότερον. Ὁ λόγος τοῦ θεοῦ εἶναι ἡ μετὰ τὴν ἐφεύρησιν, ποῦ δίδεται κατὰ χρόνον. Ὁ ἱερουργὸς ὅμως χαρακτηρίζεται τὴν διδασκαλίαν ὡς μισθὸν διὰ τὸ ἐνδιαφέρον ποῦ διακρίνει εἰς ἀποστολὴν καὶ διὰ τὸν κόπον εἰς τὸν ὅποιον ἐπιβάλλονται.

7. Ἐπαρτάται ἕνα εἶδος λέσης, διότι ὁ Ἄδამ δὲν ἐβρίσκει ὅμοιον του, ἐν ἀγνοίᾳ πρὸς τὰ ἄλλα ζῷα.

8. Ματθ. ι', 19.

σὰς ὄλα' λεπτομερῶς. Διότι δὲν εἶναι κατὰ λόγια, ἀλλὰ λόγια τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Διὰ τοῦτο εἶναι δυνατόν νὰ εδρωμεν καὶ εἰς μίαν συλλαβὴν μέγαν θησαυρὸν. Προσέχτε λοιπὸν, παρακαλῶ, μὲ ἀκριθείαν. Κανένας νὰ μὴ εἶναι κωφὸς εἰς τὴν διανοίαν οὐδεὶς νυσταγμένος δώσατέ μου ὄλα τὴν διανοίαν σας ζυτητήρη. ¹¹³ Ἄς μὴ πλανῶται ἔξω ὁ λογισμὸς κανένας" οὐτε νὰ μεταφέρῃ ἐδῶ τὰς δωτικὰς μερικῶς καὶ νὰ σταθῇ εἰς αὐτὰς ἀλλὰ νὰ ἀντιλαμβάνεται τὸν σκοπὸν αὐτῆς τῆς πνευματικῆς συγκεντρώσεως καὶ οἱ ἀκούσωμεν τὸν θεὸν νὰ συνομιλῇ πρὸς ἡμᾶς, διὰ μέσου τῆς γλώσσης τῶν προφητῶν. ¹¹⁴ Ἔτσι νὰ ὑποτάξῃς τὴν ἀκοήν σου καὶ νὰ ἔχῃς συγκεντρωμένον τὸν νοῦν σου, ὡστε κανένας ἀπὸ τὰ σπέρματα τοῦ θεοῦ λόγου, ποῦ θὰ ριψωμεν ἡμεῖς, νὰ μὴ πέσῃ εἰς τὴν πέτραν, ἢ εἰς τὴν ὁδόν, ἢ εἰς τὰς ἀκάνθους. ¹¹⁵ Ἀλλὰ ἄλλος ὁ σπόρος νὰ δουρῆθῃ νὰ φέρῃ πλουσίαν καρποφορίαν εἰς σὲς καὶ νὰ πολλαπλασιασθῇ τὰ σπέρματα, ποῦ ριπταῖεν ἡμεῖς, ἀφοῦ πέσῃ εἰς τὴν καλὴν γῆν, καὶ ἐνωσὸ τὸ πλῆθος τῆς δικαιοσύνης σας.

Ἄς ἐξετάσωμεν λοιπὸν τί θέλει νὰ μῆς εἴπῃ ἡ πλάκῃ αὐτῇ τοῦ συνδέσμου. Εἰς τὸν Ἄδამ δὲ, λέγει, δὲν ὑπῆρχε βοηθὸς ὅμοιος μὲ αὐτόν. Βλέπε, παρακαλῶ, Ἐ τὴν ἀκριθείαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ὅταν εἴπῃ: Εἰς τὸν Ἄδამ δὲ δὲν ὑπῆρχε βοηθὸς, δὲν ἐσταμάτησε μέχρις ἐκεῖ, ἀλλὰ προσέθετο: ὅμοιος μὲ αὐτόν. Μὲ τὴν προσθήκην κἀνει φανερὸν εἰς ἡμᾶς τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποῖαν ἐχρησιμοποιήσῃ τὴν πλάκην τοῦ συνδέσμου. Νομίζω λοιπὸν, ὅτι προθέλωμεν τώρα πλεόν, ἐκεῖνο ποῦ πρόκειται νὰ εἴπω, ὅσοι δύναται νὰ ἀντιλαμβάνονται ὀξύτερον. Ἐπειδὴ ὅμως πρέπει νὰ κἀμωμεν σαφῆ τὰ λεγόμενα πρὸς ἄλλους, ¹¹⁶ ἐφ' ὅσον πρὸς ἄλλους ἀπευθύνωμεν τὴν ἴδιαν διδασκαλίαν, ἄς ἀναπτύξωμεν εἰς σὰς, διὰ ποῖον λόγον ὀμίλησεν ἔτσι ἡ Γραφή.

9. Εἰς τὸ ἀεροσφῆρον πρέπει νὰ δίδεται διὰ τὸ κηρύγματος ἐκτελεσθῶν τὸ περιεχόμενον τῆς θ. ἀποκαλύψεως, τὸ ὅποσον ἔχει ἡ Ἐκκλησία ὡς ἀποστολὴν τῆς θ. πραγματικότητος, κατὰ τρόπον ἄλλῶν καὶ ἀποστολῶν.

10. Μαρκ. ιγ', 31. Ἄ Πέτ. ε', 8.

11. Ἡ διένεγκσις ποῦ ἐπιβαρύνεται τὸ ἀεροσφῆρον καὶ ἡ ἀσυνέπεια εἰς τὴν προσέχῃ ἀπὸ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἡμελλίος ἀποσταλῶν δασυτῶν ἀρχῆν τῆς ἡμελλίος καὶ τὸ μυστικὸν τῆς ἐπιτομίας.

12. Γεν. κ', 7. Ἐπίσης ὁ Μ. Θεολόγος λέγει: Ὁραοῖν οἱ προφηταὶ οὐ μόνον τὰ μέλλοντα, ἀλλὰ καὶ τὰν παρόντων τὰ λαθῶντα. Μίσις 80, 194.

13. Ματθ. ιγ', 8-23. Μαρκ. β', 1-21. Λουκ. γ', 4-15.

14. Τὸν ἱ. Κροστουτομὸν δὲν ἀνδιαφέρουν μόνον οἱ ὀλίγοι εὐσεβεῖς ἐκ τῶν ἀεροσφῆρων, ἀλλὰ ἔστιν τὸ ἀεροσφῆρον. Αἱ αὐτὲ ἀναλύει τὰ πάντα μὲ σχολαστικότητα καὶ ἐπιβεβαιῶν.

116 Α "Όμως έχετε όλίγη ύπομονήν.

Καθώς ένθιμίσηθε, εις εκείνα που έλέγησαν προηγουμένως, όταν είπεν ή 'Αγία Γραφή, θα κατασκευάσωμεν δι' αυτόν ένα βοηθόν όμοιον με αυτόν, όμως μάς περιέγραψε την δημιουργίαν των θηρίων, των έρπετων και όλων των άλλων ζώων. Λέγει εβραϊκή: Και έπλασεν ο θεός ακόμη από την γην όλα τα θηρια θηρία, και τα πετεινά του ουρανού,¹⁵ και έθεσεν αυτό εις τον 'Αδάμ, διά να ίδη πως θα τά δυνάμει.¹⁶ Και έθεσεν ο 'Αδάμ όνόματα εις όλα, ώσαν να ήτο κύριος αυτών.¹⁷ Είς κάθε ένα γένος των θηρίων και των πετεινών και όλων των άλλων ζώων προσέφερε την δυναμίαν, που έταίριαζε, συμφώνως με την σοφίαν, ή όποια έδωκε εις αυτόν. Β' Αυτόν έπραξε διά να δυνάμει εις τό εβραϊκό να γνωρίζωμεν, ότι όλα εκείνα τά δημιουργήματα είναι άλογα και υπολείπονται κατά μέγα μέτρον από τον άνθρωπον, έστω και άν προσφέρουν κάποιαν υπηρεσίαν και βοηθούν αυτόν εις τας εργασίας του· ακόμη δε διά να μη νομιζώμεν, ότι αυτά έννοούσεν, όταν είπε: θα κατασκευάσωμεν βοηθόν δι' αυτόν. "Αν και βοηθούν, και είναι πολλαπλώς χρήσιμα εις την υπηρεσίαν του ανθρώπου, όμως είναι άλογα. Τό ότι μεν βοηθούν, τό μαρτυρεί ή ίδια ή τέτρα των πραγμάτων.¹⁸ Διότι, άλλα μεν είναι χρήσιμα εις ήμάς διά την μεταφοράν των προς μετακίνησιν πραγμάτων, άλλα δε διά την καλλιέργειαν της γης. Τό όδδύ μεν σέρει τό άροτρον, και άνοίγει σάλδικα, C και προσφέρει εις ήμάς και άλλην πολλήν ώφέλειαν γύρω από την γεωργίαν. Ο όνος δε πάλιν παρέχει μεγάλην βοήθειαν εις την μεταφοράν των πραγμάτων. Και άλλα δε πολλά από τά άλογα ζώα προσφέρουν εις ήμάς υπηρεσίαν διά τας ανάγκαις του σώματος. Τά πρόβατα παρέχουν εις ήμάς την έξυπνότητα του έρίου, διά την κατασκευήν των ένδυμάτων και οι άγιες επίσης παρέχουν εις ήμάς και την έξυπνότητα διά των τριχών και διά του γάλακτος και άλλα προς διατροφήν απαραίτητα.

15. Τα ζώα εν άναφέρονται, διότι εν εβραϊκήν ενός της βιβλίαν, εν ήνω ενός εις τον άνθρωπον.

16. Γεν. β', 18 ή.

17. Η έννομοτοσία εβραϊκήν την έκτρον κυριαρχικόν δικαιοσύμην από τον δημιουργήσαν, τά όνομα δυνάμει. Η έννομοτοσία αυτή του έδωκεν εις τον θεόν.

18. Έπισημαίνεται να ίδη μεγάλην πειραν των πραγμάτων της κοινωτικής ζωής, της οποίας γίνεται βαθύς άνωτός και της οποίας τας ελεύθερας χρησιμοποιεί κατά κόρον, διά να καταστήση κατανοητό τά νοήματά του και εις τους άπιστοτέρους.

Δ' Διά να μη νομίση λαίπν, ότι περί αυτών έλέγη τό άνωτέρω, ότι θα κατασκευάσωμεν δι' αυτόν βοηθόν, δι' αυτό τώρα που αρχίζει τον λόγον, λέγει διά τον 'Αδάμ δε δεν εύρήθη βοηθός όμοιος με αυτόν. Όταν λέγει αυτά τά λόγια ο μακάριος Μωσής, διά μάς διδάσκει ήμάς, ότι όλα μεν αυτά δημιουργήθησαν και έλαβον από τον 'Αδάμ τας άφωνήσεις των δυναμίων, άλλ' όμως κανένα από αυτά δεν εύρήθη άξιον αυτού προς βοήθειαν.

Διά τούτο θέλει να διδάξη ήμάς την διάπλασιν του έντος, που έπρόκετο να δημιουργήθι, και ότι αυτό τό έν που έπρόκετο να δημιουργήθι, αυτό είναι εκείνο διά τό όποιον είπε: θα κατασκευάσωμεν δι' αυτόν βοηθόν όμοιον με αυτόν. "Όμοιον με αυτόν," λέγει, Ε της ίδιας ούσιας με αυτόν, της ίδιας αξίας με αυτόν, που να μη ύστερη από αυτόν εις τίποτε. Διά τούτο έλεγεν, εις τον 'Αδάμ δε δεν εύρήθη βοηθός όμοιος του, διά να δείξη εις ήμάς ο μακάριος αυτός, ότι όσων ώφέλειαν και άν μάς προσφέρουν προς έξυπνότητα τα άλογα αυτά ζώα, είναι τελείως διάφορος και πολύ μεγαλύτερα ή βοήθεια, ή όποια παρέχεται εις τον 'Αδάμ από την γυναίκα.

Αφού δημιουργήθησαν όλα τά ζώα και έλαβον τά δυνάμια των από τον πρωτόπλαστον, και έπειδή λαίπν ένήργησε να κατασκευάση ένα βοηθόν όμοιον με αυτόν ο φιλόφρωνος κύριος, ο όποιος θεωρείται τά πάντα διά τον άνθρωπον, που δημιουργήθη απ' αυτόν,¹⁹ Α και ο όποιος όλην την όρατήν αυτήν κτίσιν παρήγαγε δι' αυτόν, ύστερα από όλα τά άλλα δημιουργεί και την γυναίκα.²⁰ Πρόσεχε με πόσην λεπτομέρειαν μάς διδάσκει και την πορείαν της δημιουργίας αυτής. Έπειδή δε μάς είναι, ότι έπιθυμεί να κατασκευάση δι' αυτόν βοηθόν όμοιον με αυτόν, διότι έλεγεν άνωτέρω, θα κατασκευάσωμεν δι' αυτόν βοηθόν όμοιον με αυτόν, και έπειδή έδω λέγει, δεν εύρήθη βοηθός όμοιος με αυτόν, διά τούτο πραγματοποιεί την διάπλασιν αυτής από την ούσίαν αυτού και λέγει: Έπέθερον ο θεός έκτασιν εις τον 'Αδάμ και έκομήθη. Και ενώ έκομήτο έλασε μίαν από τας πλευράς αυτού και άνεπλήρωσε τό κε-

19. Γαλ. γ', 28.

20. "Ο 'Αδάμ παρατηρών τά ζώα είπεν, ότι ο θεός δημιουργήσαν αυτά κατά ζεύγη, άρσενα και θήλας, έμοιότατα συμπληρούμενα. Μεταξύ αυτών στήν εβραϊκήν ήσαν ενός προς έναν, τό όποιον θα ήθόνατο να είναι σύντροφός του. Την δυναμικήν αυτήν έπιθυμεί τον ο θεός έκκαλήσεν και τον γάμον θεωρούμεν διά να εύρηθι το άνθρώπινον γένος άρ' εις ενός της, δημιουργήσθι την γυναίκα. (Ίουδ. Γενεαλογίας, Ιακώβ. εις την Γ' ενόιν σελ. 52).

νόν με σάρκα. Μετεσκεύασε δε Κύριος ὁ Θεὸς τὴν πλευράν, ἢ τὴν ὅποιον ἔλαθεν ἀπὸ τὸν Ἄδᾶμ εἰς γυναῖκα καὶ τὴν ὠδήγησεν εἰς τὸν Ἄδᾶμ. Εἶναι μεγάλη ἡ δύναμις τῶν λόγων αὐτῶν καὶ ὑπερβαίνει κάθε ἀνθρώπινον λογικόν. Εἶναι δόξανον νὰ κατονομάσῃ αὐτοὺς μὲ ἄλλον τρόπον, ἐὰν δὲν ἴδω τὰ πάντα μὲ τὰ μάτια τῆς πίστεως. Καὶ ἐπέφερε, λέγει, Κύριος ὁ Θεὸς ἔκστασιν εἰς τὸν Ἄδᾶμ καὶ ἐκοιμήθη. Πρόσχε τὴν λεπτομέρειαν τῆς διδασκαλίας. Μᾶς ἀναφέρει καὶ τὰς δύο αὐτὰς ἐνεργείας ὁ μακάριος προφήτης, διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ τὴν συνέχισιν τῶν γεγονότων. Μᾶλλον δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ὠμίλει διὰ τῆς γλώσσης αὐτοῦ. Ἐπέφερε, λέγει, ἔκστασιν εἰς τὸν Ἄδᾶμ καὶ ἐκοιμήθη.²¹ Ὅστε μόνον ἔκστασις ἴπτο τὸ γεγονός, αὐτὴ συνηθισμένος ὄντας. Ὁ Πάνσοφος δὲ καὶ ἐπινοητικὸς δημιουργὸς τῆς φύσεώς μας, ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ ἀφαιρῆσθαι μίαν ἀπὸ τὰς πλευρὰς αὐτοῦ, διὰ τοῦτο, ὅταν ἐπέβαλεν ἔκστασιν, τὸσον ὅσον ἐπέφερεν εἰς αὐτόν, ἀφοῦ τὸν διέταξε νὰ καταληφθῇ ἀπὸ ἓνα εἶδος νοκώσεως, ὥστε νὰ μὴ ἀντιληφθῇ καθόλου αὐτὸ πού θά ἐγένετο, ἀλλὰ σὺν ἀριστος τεχνίτης καὶ νὰ ἀφαιρῆσθαι αὐτὸ πού ἐνόμιζεν, οἷον πρέπει νὰ ἀφαιρῆθῃ, καὶ νὰ συμπληρωθῇ τὸ κενόν, καὶ ἔτσι νὰ δημιουργηθῇ αὐτὸ πού ἔλαθε. Ἦν κατὰ τὸ σχέδιον τῆς φιλοσοφίας Του. Τοῦτο δὲ ἔπραξε, διὰ νὰ μὴ δημιουργηθῇ πόνου εἰς αὐτόν ἢ ἀντίληψις τοῦ γεγονότος καὶ διακεῖται ἐχθρῶς²² μετὰ ταῦτα πρὸς αὐτὴν πού θά διαπλάσσοτο ἀπὸ τὴν πλευρὰν ἐκείνην, καὶ διὰ νὰ μὴ μισῆσθαι τὸ ἄν, πού θά ἐδημιουργεῖτο, ἐνθιμιούμενος τὸν ἰσχυρὸν πόνον. Καὶ ἔλαθε μίαν ἀπὸ τὰς πλευρὰς αὐτοῦ καὶ ἀντακατέστησεν αὐτὴν μὲ σάρκα, ὥστε νὰ μὴ αἰσθάνεται αὐτὸ πού συνέβη, ἐξ αἰτίας τοῦ ἄλλειποντος, μετὰ τὴν ἀπάλλαγὴν ἐκ τοῦ ὄντου. Διότι, ἄν καὶ κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀφαιρέσεως δὲν ἀντελαμβάνετο, ἀλλ' ὁμοίως ἐπρόκειτο νὰ λάθῃ γνῶσιν τοῦ γε-

21. Εἰς τοὺς στίχους 21-24 ἔρχεται καὶ ἓνα θαυμάσιον συμβολισμὸν. Ὁ πῶς ὁ Ἄδᾶμ ἔγινε πατὴρ τῆς γυναίκος, ἀφοῦ ἐκοιμήθη κατὰ τρόπον ὑπερσοφικόν, ἔτσι καὶ ὁ νέος Ἄδᾶμ, ὁ Χριστὸς, διὰ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου, διὰ τῆς ἰσοπέρας εἰς τὸν ἔαρον, διὰ τῆς γογγύσεως πλευρᾶς Του καὶ διὰ τοῦ ῥοσίντου εἰς αἰτήριον ἀσπασμὸν καὶ θάνατον, ἔφρον τὸν ὄμιον Ἐκκλησίαν, τὴν ὅποιαν ἐλάττει καὶ τρέφει διὰ τὸν μυστήριον τῆς ἑ. Ἐκκλησιᾶς καὶ τοῦ βαπτισματος. (Πρβλ. καὶ ἔργον τῶν Μ. Πατέρων).

22. Ὁ Θεὸς ἐνδιαφέρειται ὄχι μόνον νὰ δημιουργηθῇ τὴν γυναῖκα ἀπὸ τὸν ἄνδρα, ὅς δημιουργεῖ τὸ δένδρον ἀπὸ κάποιο σπόρον, διὰ νὰ δείξῃ τὴν συμπληρωθὴν συγγένειαν καὶ ἀρραβῶν αὐτῶν, ἀλλὰ ἐπιθυμεῖ νὰ τοὺς συνδέσῃ καὶ μὲ ἰσχυρὸν πνευματικὸν ἀντίθετον, τὸ πνεῦμα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς φιλίας.

γονότος μετὰ ταῦτα. Διὰ νὰ μὴ αἰσθάνῃ, λοιπόν, πόνου αὐτὸς κατὰ τὴν ἀφαιρέσιν, αὐτὴ μετὰ ταῦτα ἢ ἑλλείψις νὰ δημιουργηθῇ ἐλπίς, δι' αὐτὸ ἐτακτοποίησεν ἔτσι καὶ τὰ δύο, ὥστε καὶ νὰ ἀφαιρῆσθαι χωρὶς πόνου, καὶ νὰ ἀναπληρωθῇ τὸ κενόν, καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ νὰ λάθῃ αὐτὸς γνῶσιν κανενός, Ἐ ἀπὸ δὲ συνείδησιν.

Λέγει λοιπόν, ὅτι, ἀφοῦ ἔλαθεν αὐτὴν τὴν πλευρὰν²³ Κύριος ὁ Θεὸς τὴν μετεσκεύασεν εἰς γυναῖκα. Εἶναι παράδοξα τὰ λόγια αὐτά, καὶ ὑπερβαίνουν πάρα πολὺ τὴν ἰδικὴν μας λογικὴν σκέψιν. Τέτοια δὲ εἶναι ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου. Αὐτὸ τὸ ἔργον δὲ εἶναι κατώτερον τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ χῶμα. Πρόσχε τὴν συγκριτάσιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς ποῖα λόγια χρησιμοποίησε, ἔνθα καὶ τῆς ἰδικῆς μας ὀδύνης. Καὶ ἔλαθε, λέγει, μίαν ἀπὸ τὰς πλευρὰς αὐτοῦ. Μὴ δέχσασθαι τὰ λεγόμενα κατὰ τρόπον ἀνθρώπινον, ἀλλὰ νὰ καταλογίσῃ τὴν χονδροειδέη ἔκφρασιν τῶν λέξεων εἰς τὴν ἀνθρώπινον ἀδυναμίαν. Διότι ἄν δὲν ἐχρησιμοποίησεν αὐτὰ τὰ λόγια, ἢ ἂν πᾶς δὲ ἴπτο δυνατόν νὰ μάθωμεν αὐτὰ τὰ ἀπεριγραπτά μυστήρια.²⁴ Ἄς μὴ σταθοῦμε, λοιπόν, μόνον εἰς τὰς λέξεις, ἀλλὰ νὰ ἐνοήσωμεν τὰ πάντα πνευματικῶς, ὅπως θά ἐπρότρεπεν προκειμένου περὶ τοῦ Θεοῦ. Διότι, τὸ ἔλαθε καὶ ὅλα τὰ παρόμοια, ἔχουν λεχθῆ διὰ τὴν ἰδικὴν μας ἀδυναμίαν. Παρατήρησε πῶς ἐχρησιμοποίησε καὶ ἐδῶ πάλιν τὴν ἴδιαν τακτικὴν, τὴν ὅποιαν ἐχρησιμοποίησε καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ Ἄδᾶμ. Διότι ὅπως ἐκεῖ εἶπε καὶ μίαν καὶ δύο καὶ πολ-

23. [Ἡ πρῆξις αὐτὴ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοῦ στενοῦ ἀνθρώπου ἄνδρος καὶ γυναίκος, εἰς αὐτὸς εἶναι μοναδικὴ πατὴρ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ὅπως ἔχουν κοινὰ ὅσα καὶ ὁμοία, ὅσα πρέπει νὰ ἔχουν μίαν καρδίαν. «Ἐναντὶν μὲν δε γένε, οἷα πλευρὰν ἑδουνοστέραν δε τοῦ εἰου, οἷα μέρος.» (Ἀδριανός). «Βουλόμενος ὁ Θεὸς κλεισμένην τὴν ἀνδρὶ κατὰ φύσιν ἀναταί τὴν κατὰ τὴν γυναῖκα σπογγὴν διαπλάσσει ἐξ αὐτοῦ. Ὅστε ἐκ τοῦ μέρους τῶν ἑμμοσθῶν, τὰ μὴ δε- ἐπὶ πρὸς ἀντίστασιν αὐτῶν διαπλάσσει αὐτὴν ὅσῃ ἂν πάλιν ἐκ τῶν ἑκείων, ἢ νὰ μὴ ἑμμοσθῶν λογίζου, ἀλλὰ ἐκ τῆς πλευρᾶς τῆς μεταρῶς ἐκείνης... Τὸ μόνον ἰσοπέρας καὶ ὁμογενῆς.» (Γεννάσιος). Ὁ δὲ ἱερὸς Λόγιος τῶν πατέρων συμπέρασμα συνάγει ἐπιπλέον ὅτι ἀρμονικῶς, ἀλλὰ καθένας, ὅσα ἐκ τῶν ὁσῶν τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀνδρὸς ὅσα ἐκ τῶν ὁσῶν τῶν ποδῶν ἔπιπαι τὴν γυναῖκα, τὰ ὅσα ἀρχὴ ὅσα δεῦξ ἐκείναι τοῦ ἀνδρὸς. «Τὶ ὄμιον ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἄδᾶμ τὴν γυναῖκα διαπλάσει: Ἦνα φροσῆν τὴν φιλοσοφίαν αὐτοῦ κατὰ ἀλλήλους ἐμμοσθῶν.» (Θεοδόσιος).] (Ἰωάν. Γενεσικοστέου, ἐνδ. ἀντ. σελ. 54).

24. Παρὰ τὴν μεγάλην προσπάθειαν τῶν ἑρευνητῶν νὰ ἐξηγήσουν λογικῶς τὴν δημιουργίαν καὶ τὴν ἀρχικὴν προέλευσιν τοῦ κόσμου, τούτων δὲ παραμυθία μυστήριον. Μόνον διὰ τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀγάπης τῆς πνεύματος ἐνδύμεθα νὰ φροσῶμεν αὐτὸ.

λές φορές τό «Καί ἔλαβε Κύριος ὁ Θεός τόν ἄνθρωπον, τόν ὁποῖον ἐδημιούργησε». Καί πάλιν «Καί ἔδωκεν ἐντολήν ὁ Κύριος ὁ Θεός εἰς τόν Ἀδάμ». Καί πάλιν «Καί εἶπε Κύριος ὁ Θεός, ὡς κατασκευάσωμεν δι' αὐτόν βοηθόν ἕμουν με αὐτόν». Ἐ κατὰ τόν ἴδιον τρόπον ἐπιλεῖ καί τώρα «Καί μετσκεύασε Κύριος ὁ Θεός τήν πλευράν, τήν ὁποῖαν ἔλαβεν ἀπό τόν Ἀδάμ, εἰς γυναῖκα καί πῶς ἐποίησεν» «Καί ἐπέφερε Κύριος ὁ Θεός ἑσπασίαν εἰς τόν Ἀδάμ». Διά τὴν ἀντιλήφθη δέ, ὅτι εἰς τὰς λέξεις οὐδεμία γίνεται ἐκκρίσις μετὰ τοῦ τοῦ Πατρὸς καί τοῦ Υἱοῦ ἢ Ἁγία Γραφή χρησιμοποιοῦ ἀδιακρίτως τὰ ὀνόματα, ἐπειδή εἶναι κοινὴ ἡ οὐσία καί τῶν δύο. Ἰδοὺ λοιπόν καί εἰς τήν διέπλασιν τῆς γυνακὸς τήν ἴδιαν τακτικὴν ἠκολούθησεν, ὅταν εἶπε «Καί μετσκεύασε Κύριος ὁ Θεός τήν πλευράν, τήν ὁποῖαν ἔλαβεν ἀπό τόν Ἀδάμ, εἰς γυναῖκα». Τί δύνανται νά εἰπουν εἰς αἰρετικοί,⁹⁶ οἱ ὁποῖοι θέλουσι ἅλα νά τὰ περιεργάζωνται καί οἱ ὁποῖοι νομίζουσι ὅτι ἔχουσιν καταλάβει τήν γέννησιν τοῦ Δημιουργοῦ τοῦ σώματος; Ποῖα λογικὴ δύναται νά ἐξηγήσῃ αὐτό; Ποῖος νοῦς δύναται νά τὸ ἐνοήσῃ; Ἐ Μίαν πλευράν, λέγει, ἔλαβε. Καί πῶς ἀπὸ αὐτῆν τήν μίαν διέπλασεν ἅλον τὸ δν; Ἀλλὰ τί λέγουσι; Πῶς ἀπὸ αὐτῆν τήν μίαν ἐδημιούργησε τὸ δν; Λέγει μου, πῶς ἐγένετο ἡ ἀφαίρεσις τῆς πλευρᾶς; Πῶς δὲν ἀντιλήφθη ὁ Ἀδάμ τὴν ἀφαίρεσιν; Ἀλλὰ τίποτε δι' αὐτὰ δὲν θά δυναθῆς νά εἰπῆς. Αὐτὰ τὰ γενεαί, μόνον ἐκεῖνος ποῦ ἔκτισε τὴν δημιουργίαν.

Ἐάν, λοιπόν, δὲν δυναμέθα νά ἀντιληφθῶμεν αὐτὰ τὰ χειροστατά, ποῦ ἀναφέρονται εἰς τὴν διέπλασιν τοῦ δντος, τὸ ὁποῖον εἶναι τῆς ἰδίας καταγωγῆς με' ἡμᾶς, πῶς παραλογισμὸς καί πῆλλα θά ἦτο νά ἐρευνῶμεν αὐτὰ ποῦ ἀφαιροῦν εἰς τὸν Δημιουργόν καί νά λέγωμεν, ὅτι ἔχουμεν κατανοήσι, καί ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουσιν ἀκριθεῖς γνώσιν, ὅστε οἱ ἀσώματος ἀγγελικαὶ δυνάμεις, ἢ αἱ ὁποῖαι δοξολογοῦν συνεχῶς με' αὐτὸν καί τρέμουν.⁹⁷

Καί ἔκτισε, λέγει, Κύριος ὁ Θεός τὴν πλευράν, ποῦ ἔλαβεν ἀπὸ τόν Ἀδάμ εἰς γυναῖκα. Παρατήρησε τὴν ἀκριβολογίαν τῆς Γραφῆς. Δὲν εἶπεν, ἔπλασεν, ἀλλὰ ἔκτισε, διότι ἔλαβε τὸ μέρος, ἀπὸ ἐκεῖνος ποῦ τώρα πλέον εἶχε

96. Ἐννοεῖ ἀνατὰς τὰς ἀνομιὰς, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐδέχοντο τὴν θεότητά τοῦ Ἱεροῦ Ἰησοῦ, τὸν ἑστέον κτίσμα παραχρῆμα ἐπὶ γέννησιν καί ἕως ἄνθρωπον ποῦ τὸν ἐγέννησεν Πατέρα. Τὴν μετακρίσιν δὲ γέννησιν τοῦ Ἱεροῦ προσέθεν νά ἐποδείξουν λογικῶς καί δι' αὐτὸ καταφέρεται ἐναντίον τῶν ὁ Ἱ. Πατρῶ.

97. Ἐφεσ. γ', 4. Ὁ. Κολ. α', 27-28, 8.

πλασθῆ, καί ὡς δύναται νά εἰπῆ κανεῖς, ἐχάρισεν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔλλειπεν. Διὰ ταῦτο λέγει, Ἐ καί ἔκτισε δὲν ἔκαμεν ἄλλην πλάσιν, ἀλλὰ ἀφοῦ ἔλαβεν ἕνα μικρὸ κομμάτι ἀπὸ τὴν προεπάρχουσαν πλάσιν, αὐτὸ τὸ κομμάτι ἔκτισε καί ἐδημιούργησε τὸ τέλειον δν. Πόσον μεγάλη εἶναι ἡ δυνάμις τοῦ ἀριστοτέχνου Θεοῦ! Ἀπὸ τὸ μικρὸν ἐκεῖνο μέρος, νά κατασκευάσῃ τὴν ἀναλογίαν τῶσων μελῶν, καί νά δημιουργήσῃ τῶσας ἀισθήσεις, καί νά παρουσιάσῃ τέλειον καί ὠλοκληρωμένον τὸ δν, ὥστε νά δύναται καί νά συζητῆ καί νά προσφέρῃ εἰς αὐτόν μεγάλην παρηγορίαν, διὰ τῆς ἐπικοινωνίας πρὸς τὴν οὐσίαν αὐτοῦ. Δι' αὐτὴν δὲ τὴν παρηγορίαν αὐτοῦ ἐδημιούργησεν αὐτὸ τὸ δν.⁹⁸ Ἀ Διὰ τοῦτο καί ὁ Παῦλος εἶπε. Δὲν ἐδημιούργησεν ὁ ἄνδρας⁹⁹ διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ ἡ γυναῖκα διὰ τὸν ἄνδρα.¹⁰⁰ Βλέπει, ὅτι ἅλα γίνονται δι' αὐτόν; Μετὰ δὲ τὴν δημιουργίαν τῆς κτίσεως, ὕστερα ἀπὸ τὴν δημιουργίαν τῶν ἀλόγων ζώων, ἐκεῖνων, ποῦ εἶναι ἀπαραίτητα πρὸς διατροφήν, καί ἐκεῖνων, τὰ ὁποῖα θά ἤθουντο νά προσφέρουν κάποιαν ὑπηρεσίαν, ἐπειδὴ ὁ δημιουργηθεὶς ἄνθρωπος εἶχεν ἀνάγκην κάποιου, με' τὸν ὁποῖον νά ἀνταλλάξῃ τὰς σκέψεις του, καί ὁ ὁποῖος νά δύναται νά τοῦ προσφέρῃ μεγάλην παρηγορίαν, διὰ τῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν οὐσίαν του, διὰ τοῦτο δημιουργεῖται ἀπὸ τὴν πλευράν του τὸ λογικὸν αὐτὸ δν. Ἐδημιούργησεν αὐτὸ ὁ Θεός τέλειον καί ὠλοκληρωμένον, σύμφωνα με' τὴν ἐπινοητικὴν ποικίωσιν Του, εἰς ἅλα θυσιῶν με' τὸν ἄνθρωπον, ἐπ' ὅσων ἦτο λογικόν, ὥστε νά δύναται νά προσφέρῃ βοήθειαν, εἰς τὰ καιρῶν καί ἀναγκαῖα ἢ καί συνέχοντα τὴν ζωὴν του προσλήματα. Διότι ὁ Θεός ἦτο ἐκεῖνος ποῦ ἐρύθμικε τὰ πάντα με' τὴν δημιουργικὴν ποικίωσιν Του.¹⁰¹ Ὅστε, ἂν καί ἡμεῖς δὲν δυναμέθα νά ἀντιληφθῶμεν τὸν τρόπον, με' τὸν ὁποῖον συνέδησαν τὰ γεγονότα, ἕνεκα τῆς ἀδυναμίας τῆς ακάθευτος, ἀλλ' ὅμως πιστεύομεν, ὅτι τὰ πάντα ὑποκατανοεῖς τὴν θέλησιν αὐτοῦ, καί ἐκεῖνο ποῦ θά προσάξῃ¹⁰² αὐτὸ πραγματοποιεῖται. Καί ἔκτισε, λέγει, Κύριος ὁ Θεός τὴν πλευράν, τὴν ὁποῖαν ἔλαβεν ἀπὸ τόν Ἀδάμ, εἰς γυναῖκα καί ὠδήγησεν αὐτὴν

97. Ἐφ. γ', 2. Ἀποκ. ια', 28. Ἰωβ ιβ', 2. Ψαλμ. ρη', 81. Γεν. ιη', 14.

98. Ὁς γὰρ αὐτός διὰ τὴν ἐκείνης χρείαν, ἀλλ' ἀπὸ διὰ τὴν ἐκείνου παρηγορίαν. (θεοδωρήτος).

99. Α' Κορ. ια', 8.

100. Παρ. γ', 19. η', 27. Ψαλμ. ργ', 24. Ἰωβ θ', 4. Ἰερ. ι', 12. κη', 15. Δαν. ε', 20.

101. Ψαλ. λδ', 6.

εις τὸν Ἀδάμ.³² Διὰ τὴν βεβήθη, ὅτι δι' αὐτὸν ἐδημιούργησε τὴν γυναῖκα, λέγει, ὅτι ὠδήγησεν αὐτὴν εἰς τὸν Ἀδάμ. C Ἐπειδὴ δέ, λέγει, ἀνάμεσα σ' ἄλλα τὰ ἄλλα δημιουργήματα δὲν εὐρέθη κανένας δορυφύλακός σου, ἰσοῦ παραβίβω αὐτὴν εἰς σέ, ἀφοῦ ἐξεπλήρωσα αὐτὸ τὸ ὅποιον εἶχον ὑποσχεθῆ (διότι εἶχον δώσει ὑπόσχεσιν νὰ κατασκευάσω ἕνα δορυφύλακόν σου).

Ἦδηγησεν αὐτὴν εἰς τὸν Ἀδάμ. Καὶ εἶπε τότε ὁ Ἀδάμ, τοῦτο πλέον εἶναι ὁσοῦν ἐκ τῶν ὁστέων μου καὶ σὰρξ ἀπὸ τῆν σάρκα μου.³³ Βλέπε ἔδω, ἀγαπητέ, πῶς ἠξιώθη καὶ προφητικῶν χαρισμάτων, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀνεκφραστον ἐκείνην σαρκίαν, ἣ ὅποια ἐδόθη εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὸν Θεόν, δεήματα τῆς ὁποίας ἐδέκταν εἰς ἡμᾶς διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν ὀνομάτων, πού ἔβωσεν εἰς τὰ τῶσα γένη τῶν ἀλόγων ζώων. Διὰ τοῦτο προηγουμένως μᾶς ἐδίδαξεν ὁ μακάριος προφήτης, D ὅτι μαζί με τὸν ὄντιον κατέλαβε τὸν Ἀδάμ καὶ ἑκστασις,³⁴ διὰ τὴν μὴ λάβη καθόλου γνώσιν τοῦ γεγονότος, ὥστε, ὅταν θὰ μῶθης τώρα, ὅτι διηγῆται τὸ γεγονός με λεπτομέρειαν μετὰ τὴν θέαν τῆς γυναικός, νὰ πεισθῆς με ἀκρίβειαν, ὅτι διὰ προφητικῶν χαρισμάτων λέγει αὐτὸ, ἀκούοντας τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Διότι, ἔκείνος πού δὲν γνωρίζει τίποτε ἀπὸ ὅσα συνέβησαν, ὅταν ὠδήγησε τὴν γυναῖκα εἰς αὐτόν, λέγει: Τοῦτο πλέον εἶναι ὁσοῦν ἐκ τῶν ὁστέων μου, καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου. Κάποιος ἄλλος δὲ ἐρμηνεύτης λέγει, ἀντὶ τοῦ οὐνοῦ, «τοῦτο ἀπαρ᾽ ὅτι ἤθελε νὰ δηλώσῃ, ὅτι αὐτὸ μόνον τώρα συνέβη, ἢ καὶ εὐχὴ ὅτι αὐτὸς θὰ εἶναι ὁ τρόπος τῆς προελεύσεως τῆς γυναικός. Μόνον τώρα, λέγει, ἐκ τοῦ ἀνδρός προήλθεν ἡ γυναῖκα, εἰς τὸ μέλλον δὲν θὰ γίνεταί· ἔτσι, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν γυναῖκα θὰ γεννηταί ὁ ἄνδρας. Ἀκριβέστερον δὲ οὐχὶ ἀπὸ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν συνεννοήσιν καὶ τῶν δύο. Ὅπως λέγει καὶ ὁ Παῦλος: Δὲν ἔγενεν ὁ ἄνδρας ἀπὸ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ ἡ γυναῖκα ἀπὸ τὸν ἄνδρα. Ἐπειδὴ δὲν ἐκτίσθη ὁ ἄνδρας διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλ' ἡ γυναῖκα διὰ τὸν ἄνδρα.³⁵ Ναί. Ἀλλὰ αὐτὰ, πού ἐλέγχθησαν, λέγει κάποιος, δεκνούσης, ὅτι ἡ γυναῖκα προήλθεν ἐκ τοῦ ἀνδρός. Περιμένε, καὶ θὰ ἀντιληφθῆς τὴν πλή-

32. Διὰ τὴν βεβήθη ὅτι τὴν ἐδημιούργησε δι' αὐτόν.

33. Κατ' ἐπιθέσιν πρὸς τὸν στίχον 20, ὅπου ὁ Ἀδάμ μετὰ τῶν ζώων, πού προήλθον ἐκείνου τῶν, δὲν εἶχε δορυφύλακόν σου.

34. Ἐκστασις εἶναι ἐκστασις μετὰ θένου καὶ ἐγχατάρασης.

35. Ἐπ' ἔσον εἶχεν ὁ Ἀδάμ καὶ σαρκίαν καὶ προφητικὸν χάρισμα ἕνα ὑποσχεσὶν καὶ διὰ τῆς πρῆξις του.

36. Α' Κορ. ια', 8-9.

ρη διδασκαλίαν διὰ τοῦ ἐπομένου χωρίου.³⁶ Διότι λέγει ἀκολούθως: Πλὴν ἡμῶς ὅτε ὁ ἄνδρας ὑπάρχει χωρὶς τὴν γυναῖκα, ὅτε ἡ γυναῖκα χωρὶς τὸν ἄνδρα.³⁷ Δι' αὐτοῦ διδάσκει ἡμᾶς ὅτι εἰς τὸ μέλλον ἡ δημιουργία καὶ τοῦ ἀνδρός καὶ τῆς γυναικός θὰ γίνεταί διὰ τῆς σαρκικῆς μίξεως καὶ τῶν δύο. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀδάμ εἶπε: Τοῦτο εἶναι τώρα ὁσοῦν ἐκ τῶν ὁστέων μου καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου.

Ἐπειτα, διὰ τὴν μῶθης τὴν λεπτομέρειαν τῆς προφητείας τοῦ Ἀδάμ καὶ πῶς πραγματοποιεῖται τὸ περιεχόμενον αὐτῆς καὶ, ἕως σήμερον καὶ ὅσον θὰ ὑπάρχουν ἄνθρωποι, ἄκουε καὶ τὰ ἑκόλουθα. Αὐτὴ θὰ ὀνομασθῆ γυνή, διότι ἐλήφθη ἐκ τοῦ ἀνδρός αὐτῆς. Διὰ τοῦτο ὁ ἄνθρωπος θὰ ἐγκαταλείπῃ τὸν πατέρα του καὶ τὴν μητέρα του B καὶ θὰ προσκολληταί· εἰς τὴν γυναῖκα του τόσον, ὥστε θὰ ἀποτελοῦν οἱ δύο μίαν σάρκα.³⁸ Ἐίδες πῶς ὑπαινίσσεται εἰς ἡμᾶς τὰ πάντα; ἀφοῦ ἐδήλωσε τὸ κῶδε ἕνα με λεπτομέρειαν διὰ τῆς προφητείας του; Αὐτὴ, λέγει, θὰ ὀνομασθῆ γυνή, διότι ἐλήφθη ἐκ τοῦ ἀνδρός αὐτῆς. Πάλιν μᾶς ὑπαινίσσεται τὴν ἀφαίρεσιν τῆς πλευρᾶς. Ἐπειτα, διὰ τὴν δηλώσιν αὐτὰ πρὸς πρόκειτα νὰ συμβῶν, λέγει: Διὰ τοῦτο ὁ ἄνθρωπος θὰ ἐγκαταλείπῃ τὸν πατέρα του καὶ τὴν μητέρα του καὶ θὰ προσκολληταί εἰς τὴν γυναῖκα του τόσον, ὥστε θὰ ἀποτελοῦν οἱ δύο μίαν σάρκα. Λέγε μου, ἀπὸ ποῦ τοῦ ἤθλου ἢ σκέψης νὰ εἶπῃ αὐτὰ; C Ἀπὸ ποῦ ἐγνωρίζε τὰ μέλλοντα, καὶ ὅτι τὸ ἀνθρώπινον γένος θὰ αὐξήθῃ εἰς μέγαν ἀριθμόν; Ἀπὸ ποῦ ἐγνωρίζεν ὅτι θὰ γίνεταί συνουσία ἀνδρός καὶ γυναικός, ὅρ' ὅσον τὰ τῆς συνουσίας ἐνομοθετήθησαν μετὰ τὴν παράδεισον, ὅταν ἀγγέλαι, χωρὶς νὰ φλέγονται ἀπὸ ἐπιθυμίας, χωρὶς νὰ πολιοκοῦνται ἀπὸ ἄλλα πῶθι καὶ χωρὶς νὰ ὑπὸκεινται εἰς τὰς φυσικὰς ἀνάγκας. Ἀφοῦ ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς δι' ἄλλου ἀφάρτοι καὶ ἄδύνατοι,³⁹ δὲν εἶχον ἀνάγκην ὅτε ἀπὸ τὴν περιβολὴν τῶν ἐνομήτων, διότι ἦσαν, λέγει, καὶ οἱ δύο γυμνοὶ καὶ δὲν ἠσθάνοντο ἐντροπῆν. D Ὅσον δὲν εἶχεν εἰσαλεθεῖ ἀκόμη εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἢ ἁμαρτίας καὶ ἢ παρακοῆς, ἦσαν ἐν-

37. Α' Κορ. ια', 11.

38. Εἰς τὸ ἑβραϊκὸν κείμενον ἀντὶ τῆς λέξεως γυνή ἀναφέρεται ischis—ἄνδρος, ἐκ τοῦ isch—ἄνδρ. Ἐγείναι δὲ τὸ ἑβραϊκὸν τὸ ἄνδρ., τὸ ὅποιο εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν δὲν ὑπάρχει. (Βλ. Βέβλια: Ἀποκάλυψις ῥητῶν II, Δ.).

39. Κατὰ τρόπον προφητικῶν περιγράφεται τὸ μυστήριον τοῦ γένου.

40. Ὁ Θεὸς δὲν ἄνηκε εἰς τὸν ἀνθρώπινον ὀντολογικῶς, ἀλλὰ εἰσαέγεται διὰ τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς παρακοῆς.

δεδομένοι με την θεϊκήν βόαν, διά τούτο δέν εντρέποντο. Μετά την παράθεσιν τῆς ἐπιτομῆς, τότε εἰσεχώρησε καί ἡ ἐντροπή, καί ἡ γνώσις τῆς γυμνώσεως.⁴¹ Λέγει μου λοιπόν, ἀπό ποῦ ἦλθεν εἰς τόν νοῦν του νά λέγῃ αὐτά; Δέν εἶναι φανερόν, ὅτι ἄρα αὐτά τά ἐδέξατο μέ τὰ πνευματικά του μάτια, ἀφοῦ μετέχευε προφητικῶν χάρισμάτων πρὸ τῆς παρακοῆς; Αὐτά δέ δέν σὰς τὰ ἀναφέρω τώρα τυχαίως, ἀλλά διὰ νά γνωρίσατε ἐξ αὐτῶν τώρα πλέον καί τὴν ὑπερβολικὴν φιλανθρωπίαν⁴² τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποῖον ἐδειξε πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ὅταν ἐχάρισεν εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἀγγελικῶν βίων, Ἐ ὅταν ἔδωσεν εἰς αὐτὸν μυριάς εὐεργεσιῶν, καί μαζί μέ ἄλλα τὰ ἄλλα, ὅταν ἤξωσεν αὐτὸν καί προφητικῶν χάρισματος. Μετά δέ ἀπὸ τὰς τόσας εὐεργεσίας, ἀφοῦ ἴδῃτε τὴν ἀδιαφορίαν τοῦ ἀνθρώπου, οὐδέποτε νά ἀποδίδετε τὴν αἰτίαν εἰς τὸν Θεόν, ἀλλά εἰς αὐτὸν νά καταλογίζετε τὸ πᾶν.⁴³ Διότι αὐτὸς ἔγινεν αἰτία ἄλων τῶν κακῶν διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ὡς δά μάθετε καί ἀργότερα, δηλαδὴ καί διὰ τὴν ἔκπτωσιν ἀπὸ τὰ τόσα ἀγαθὰ, καί διὰ τὴν καταδικῆν, τὴν ὁποῖαν ἐδέχθη, ἕνεκα τῆς παρακοῆς.

Ὅταν δέ ἀσκέτωμαι τὴν ὥραιον ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ὁποῖαν ἐχάρισεν εἰς αὐτὸν ὁ Κύριος, ἀφοῦ τοῦ παρεχώρησε τόσον πολλὰς εὐεργεσίας (βασιμῶν τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου).⁴⁴ Ἄ καὶ πρότον μὲν, ὅτι ἀλόκληρον αὐτὸν τὸν κόσμον τῆς κτίσεως ἐδημιούργησε διὰ τὸν ἄνθρωπον, πρὸ τῆς διαπίσεως αὐτοῦ· κατόπιν δέ ἐδημιούργησεν αὐτὸν, ὥστε αἰετοῦς μετὰ τὴν δημιουργίαν, νά ἀπολαύσῃ ἄλων τῶν ἀγαθῶν ποῦ φαίνονται. Ἐπειτα, ἀφοῦ δίδαξε νά γίνῃ ὁ παράδεισος, ἠθέλησεν ἐκεῖ νά παραμυθῆν ὁ ἄνθρωπος, ἀφοῦ τὸν ἐχώριεν ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα, καί ἀφοῦ τοῦ εἶχε δώσει ἐξουσίαν ἐπάνω εἰς ἄλλα. Τὸν δίδαξε νά εἶσῃ εἰς ἄρα ὀνόματα, ὥσαν κάποιος κύριος εἰς τοὺς δούλους καί τοὺς ὑπηκόους του. Ἐπειτα, ὅταν ἦτο μόνος, εἶχεν ἀνάγκην κάποιου βοηθοῦ, ὁ ὁποῖος νά μετέχη τῆς ἰσῆας οὐσίας μέ αὐτὸν· οὔτε τοῦτο παρέλειψεν ὁ Θεός· ἀλ-

41. Ὅταν ἐπῆρχεν ἁρμονία μεταξύ τοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ Θεοῦ, μεταξύ τῆς φύξης καί τοῦ σώματος, μεταξύ τῆς ἀρετῆς καί τοῦ πνεύματος, οἱ πρωτόπλαστοι δέν ἠσθάνοντο ἐντροπῆν. Μετὰ τὴν διατάραξιν τῆς ἁρμονίας διαγιγνώσκονται τὰ κῆν καί ἐπιτρέπον τὴν ἐντροπῆν.

42. Τίτ. γ', 4. Β' Τιμ. α' 9. Ἐφ. 8, 7-9. Α' Κορ. α', 11.

43. Ὅχι εἰς τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος ἐποίησε τὰ πάντα κατὰ ἴαν, ἀλλ' εἰς τὴν κακὴν χάριν τῆς ἀνευθεσίας τῆς βουλήσεως τοῦ ἀνθρώπου, διὰ τῆς ὁποίας κατεπύχευε τὴν ἐπιτομὴν τοῦ Θεοῦ, πρὸς νά ἀνεγκυβήσῃ τὴν αἰτίαν τοῦ ἐπαρχόντος κακοῦ.

λά, ἀφοῦ ἐδημιούργησε τὴν γυναῖκα, μέ τὸν τρόπον μέ τὸν ὁποῖον αὐτὸς ἠθέλησε, παρέδωκεν αὐτὴν εἰς αὐτὸν, ἀφοῦ τοῦ ἐχάρισεν, ὥστερα ἀπὸ ἄρα αὐτά, καί τὸ χάρισμα τῆς προφητείας. Ὅστερα ἀπὸ ἄρας τὰς μεγάλας αὐτὰς εὐεργεσίας τοῦ Β ἐδώρηκε τὸ μεγαλύτερον ἀπὸ ἄρα τὰ δῶρα· δηλαδὴ, ἀφοῦ ἠλευθέρωσεν αὐτὸν ἀπὸ ἄρας τὰς σωματικὰς φροντίδας καί ἀφοῦ δέν ἐπέτρεψε νά ἔχη ἀνάγκην, οὔτε τῆς περιβολῆς τῶν ἐνδυμάτων, οὔτε κάποιος ἄλλης βοηθείας, ἠθέλησε νά ζῆ ὁ ἄνθρωπος ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, ὡς ἐπιγείως ἀγγελος, ὡς εἶπον πρὸ ἀλλοῦ. Ὅταν, λοιπόν, σκεφθῶ ἄρα αὐτά, μέ ἐκπλήσσομαι καί ἡ φιλευθροπία τοῦ Κυρίου, τὴν ὁποῖαν ἐδειξε πρὸς τὸ ἰσῆκὸν μας γένος, καί ἡ ἀδιαφορία τοῦ ἀνθρώπου, καί ὁ φθόνος τοῦ διαβόλου, διότι δέν ἠδύνατο νά ἀνεχθῆ ὁ πονηρὸς διάβολος νά ἔλθῃ ἀγγελικὴν διαγωγὴν εἰς ἀνθρώπινον σῶμα.

Σ Διὰ νά μὴ παρατείνωμαι ὅμως τὸν λόγον εἰς μέγα μήκος, ἐάν νομίζετε καλόν, θά στοματιθῶμαι ἐδῶ τὴν ἑπιτομὴν εἰς τὴν ἐπιτομὴν ἑπιτομῆν. Ἐκεῖνον μόνον παρακαλῶ τὴν ἀγάπην σας, νά ἐνομήσῃτε καλῶς, ἔσα εἴπωμεν, καί κάθε ἕνας μόνος του νά τὰ ἀσκέτῃται ἄρα, ὥστε νά ἔχητε αὐτὰ θεμελιωμένα εἰς τὰς διανοίας σας. Διότι ἐάν ἐπιθυμοῦμεθα συνεχῶς τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ, τὰς ὁποῖας προσέφερον εἰς τὴν ἰσῆκὴν μας φύσιν, καί ἡμεῖς οἱ ἴδιοι θά γίνωμεν εὐγνώμονες, καί αὐτὸ θά μᾶς προτρέψῃ πολὺ πρὸς τὸν ἄριστον τῆς ἀρετῆς. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐνθυμείται τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ, ἢ εἶναι φανερόν ὅτι θά προσπαθῆσῃ νά μὴ καταστήσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀνάξιον· θά καταβάλλῃ δέ τόσην προσπάθειαν καί θά ἐπιδείξῃ μεγάλην ἐγνωμοσύνην, ὥστε νά ἀξιώσῃ πάλιν καί νέων εὐεργεσιῶν. Διότι ὁ Κύριός μας εἶναι φιλότιμος, καί ὅταν θά ἴδῃ νά γίνωμεθα εὐγνώμονες, διὰ τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα ἐλάθομεν ἡμεῖς ἀπὸ αὐτῶν, χαρηγεί μέ ἄσθονισον τὴν χάριν Του καί μᾶς κῆρυκε ἀξίους διὰ μεγαλύτερας δωρεάς. Τοῦτο, μόνον ἐάν φροντίζωμεν διὰ τὴν σωτηρίαν μας καί δέν περνᾶμε ἀπλῶς τὸν καιρὸν μας.⁴⁴ Ἐπίσης, ὅταν δέν προσέχωμεν μόνον αὐτὸ, τὸ ἐάν δηλαδὴ ἐπέρασεν ὁ μισὸς χρόνος τῆς ἁγίας τεσσαροκοστῆς,⁴⁵ ἀλλ' ἐάν ἔχωμεν κατορθώσει κάτι εἰς αὐτὸν

44. Αἱ ἀρὰ τοῦ Θεοῦ εὐεργεσίαι δέν ἔρχονται εἰς τὸν ἄνθρωπον παρὰ μόνον ἐάν τὰς ζητήσῃ διὰ τῆς ἐγνωμοσύνης διαθέσεως του καί τῆς διαρκῆς ἀγωνιστικῆς τῶν ἀρετῶν καί προσευχόμενης προσοικειότητος του. Πρὸλ. Ματθ. γ', 7-12. πρ'. Μαρκ. ια', 34. Λουκ. ια', 5-10.

45. Ἐνωθεῖν συμπροσέχοντες, ὅτι ἡ θηλίκα αὐτῆς ἔβραυνθη εἰς τὸ μέ-

τόν χρόνον καὶ ἐάν διωρθώσωμεν κάποιο ἀπὸ τὰ πάθη, ποὺ μᾶς ἐνοχλοῦν.⁴⁶ Ἐ Διότι, ἂν πρόκειται νὰ παρομένωμεν αἱ Ἰ-
διοὶ, καὶ ἀπολαμβάνοντες καθημερινῶς τῆς πνευματικῆς
διδασκαλίας, νὰ μὴ ἔχωμεν πρόδοον εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ νὰ
μὴ ἀποδιώκωμεν ἀπὸ τὴν ψυχὴν μας μερικὰ εἶδη κακίας,
οἷοι μόνον ἐν δὲ ἔχωμεν καμμίαν ἀφέλειον, ἀλλὰ καὶ ἡ
βλάβη θὰ εἶναι μεγαλυτέρα.⁴⁷ Ἐάν κάποιοις ἐν κερδίῃ τί-
πατε, ἐνὸς ἀπολαμβάνει τὴν φροντίδα, περισσότερον ἀ-
νάπτει διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ τὸ πῦρ τῆς γενένης. Διὰ τοῦτο
παροκαλῶ κάθε ἐβδομάδα,¹²² Ἄ ἢ μάλλον κάθε ἡμέραν νὰ
ἐλέγχωμεν μὲ τὰ ἐλαττώματά μας ἀπὸ τὴν ψυχὴν μας
καὶ νὰ ἐπιδικώμεν τὴν δημιουργίαν κατορθωμάτων,⁴⁸ κα-
θὼς προέτρεψεν ὁ προφήτης.⁴⁹ Νὰ ἀπομακρυνόμεθα ἀπὸ
τὰ κακά, καὶ νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν ἀρετὴν. Αὐτὴ ἀλλοιω-
εῖται ἡ ἀληθινὴ νηστεία. Ἐκεῖνος ποὺ θυμῶναι, ἂς διώξῃ
ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ τὸ πάθος, ποὺ ἐνοχλεῖ τὸν εὐσεβεῖ ἁ-
γιασμὸν καὶ ἂς ἀγαπήσῃ τὴν πραότητα καὶ τὴν ἐπιεικίαν.
Ὁ ἄσκητος καὶ ὁ ἀγαλκτικὸς εἰς τὰς σαρκίους ἡδονάς, ὁ ὁ-
ποῖος συγκινεῖται πολὺ ἀπὸ τὰ σαρκιακά κάλλη, νὰ διώξῃ
τὸ πάθος τῆς ἀκολασίας⁵⁰ καὶ νὰ κατορθώσῃ τὴν σωφροσύ-
νην, ἀφοῦ θῆσῃ χαλινὸν εἰς τὰς σκέψεις του, καὶ ἀφοῦ ἀνα-
γνώσῃ εἰς δὸν τὸ πλάτος τῆς διανοίας του τὸν νόμον τοῦ
Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος λέγει: Ἐκεῖνος ποὺ θὰ ἴδῃ γυναῖκα
διὰ νὰ ἐπιθυμήσῃ αὐτήν, ἤδη ἔμοιχευσεν αὐτήν εἰς τὴν καρ-
δίαν του.⁵¹ Ὁ θροῦσι εἰς τὴν γλώσσαν, νὰ μαινεθῇ πάλιν τὸν
μακάριον Προφήτην, καὶ ἀπαγγέλλω ἀπλῶς τὰ ἀκούου-
σα,⁵² νὰ λέγῃ: Τοποθέτησε, Κύριε, φουρὰν εἰς τὸ στόμα

σου τῆς Μ. Τροσευκατικῆς.

46. Τὸ μέρος τῆς περιόδου τῆς νηστείας ἐν εἶναι οὐσίαν. Ἐχει ὡς
πρὸς τὴν ἀνάγκην τῆς ἡτοιματικότητος τοῦ πιστοῦ, πρὸς κερικὴν κα-
θὸν καὶ διόρθωσιν ἐλαττωμάτων.

47. Εἰς τὸν χριστιανὸν ἡ νοσηρὴ καὶ χωρὶς συνέπειαν παρακολούθησις
τοῦ θεοῦ κερικῆτος ἢ τῆς λατρείας εἶναι ὅχι μόνον ἀνὸφελος ἀλλὰ καὶ
ἐπιζημία.

48. Ἡ κατόρθωσις τῆς ἀρετῆς ἐν εἶναι ἀπολὸν εὐκτηρισμα, ἀλλὰ εἴ-
ναι κατορθωσις μέγα, ἀφοῦ ἡ ἰδέα ἡ ἀρετῆς εἶναι «πολλοχρόνον ἔκταμα».

49. Ψαλμ. λσ', 27.

50. Ἄ' Κορ. στ', 9-10, α', Π'. Ρωμ. α', 27, Ρωμ. α', 19-21.

51. Ματθ. ε', 28. Ἰωδ λα', 1. Παροι. στ', 24-25. Σοφ. Σοφ. κα',

31. Π' Πιτρο. β', 14.

52. Ψαλμ. ρα', 8. Σοφ. Σοφ. κδ', 27. Ψαλ. λη', 3.

μου⁵³ καὶ φραγμὸν γύρω ἀπὸ τὰ χεῖλη μου. Ποτὲ νὰ μὴ
προφέρῃ τὰ λόγια αὐτὰ ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, ἀλλὰ νὰ ἀ-
κούῃ τὸν Παῦλον ποὺ λέγει: Ὅποιοδήποτε κραυγὴ, καὶ θυ-
μὸς, καὶ βλασφημία, καὶ ἀκαθαρλογία, καὶ εὐτραπέλια, ἂς
ἀφαιρηθῇ ἀπὸ σὰς μαζί μὲ πᾶσαν κακίαν.⁵⁴ Καὶ πάλιν, ἐν
ὑπάρχει κάποιοις καλὸς λόγος, ἂς δίδεται νὰ οικοδομῇ τὴν
ἀνάγκην, ὥστε νὰ μεταδίδῃ χάριν εἰς τοὺς ἀκούοντας. Τοὺς
ὄρκους δὲ νὰ ἀποφεύγῃ ἐξ ἀκαθάρτου, Ὁ ἀκούων τὴν
ἐντολὴν τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία λέγει: ὅτι ἐλέγθη εἰς τοὺς
ἀρχαίους, ἐν δὲ ἀθετήσης τὸν ὄρκον σου, Ἐγὼ ἂμως οὐκ
λέγω νὰ μὴ ὀρκισθῆτε καθόλου.⁵⁵ Μὴ μοῦ εἴπῃς ἁπλῶν, ὅτι
ὀρκίζομαι ἐφ' ὅσον ἔχω δίκαιον. Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ὀρκί-
σαι, αὐτε δταν ἔχῃς δίκαιον, αὐτε δταν ἔχῃς ἄδικον. Λοι-
πόν, ἂς διατηρῶμεν τὸ στόμα μας καθαρὸν ἀπὸ τὸν ὄρκον.
Δι' ὅλων αὐτῶν ἂς περιτειχίζωμεν καὶ τὴν γλῶσσαν, καὶ τὰ
χεῖλη καὶ τὴν διάνοιάν μας, ὥστε αὐτε εἰς τὸ ἐσωτερικόν
μας νὰ γεννᾶται κάποια πονηρὰ σκέψις, αὐτε νὰ προσφέ-
ρῃται διὰ τῆς γλώσσης. Καὶ τὰ αὐτὰ μας πρέπει νὰ κλειώ-
μεν καλῶς, ὥστε νὰ μὴ δέχωνται τὸ μάταιον ἄκουσμα, ὁ-
πως παρηγγεῖεν ὁ μακάριος Μωυσῆς λέγων: ἀκοήν μα-
ταίαν νὰ μὴ δεχθῆς.⁵⁶ Ἐπίσης ὁ μακάριος Δαυὶδ ἔλεγε: Ὁ
Ἐκεῖνος ποὺ κατηγοροῦσε τὸν πλησίον του, δταν ἔποισι-
αζε, αὐτὸν τὸν ἐξερβίωκον.⁵⁷

Εἶδες, ἀγαπητέ, πῶσον εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀγρυπνοῦμεν
καὶ νὰ κατορθώωμεν διὰ τὴν ἀρετὴν; Πῶς μία μικρὰ ἀμέλεια,
ἐπιφέρει εἰς ἡμᾶς μέγαν κίνδυνον; Διὰ τοῦτο ὁ Δαυὶδ εἰς
ἄλλο μέρος, δταν ἀπηγγελλε κατηγορίαν κατὰ τοῦ πρῶ-
τοντος αὐτοῦ, ἔλεγε: κάθασαι καὶ καταφέρεσαι κατὰ τοῦ
πλησίον σου⁵⁸ καὶ θέτις σκάνδαλα εἰς τοὺς ἀνομιήτριους
σου ἀδελφοῦς.⁵⁹

Ἐάν περιτειχίσωμεν ἑτοι δὲ τὰ μέλη μας, δὲ δυνηθῶ-
μεν νὰ προχωρήσωμεν καὶ πρὸς τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς τὴν
μὲν γλῶσσαν νὰ χρησιμοποιοῦμεν πρὸς δοξολογίαν καὶ ὁ-

53. «Ἐν τῷ νόμῳ κατὰ τῆς γλώττης ἡ ἀκαθία ἀργάζεται. Σοφω-
ν τὰ ἀγαθὰ ἢ ἀπάλας» (Χριστ. Μίστερ 55, 498).

54. Ἐφεσ. ε', 31. Καλ. γ', 8.

55. Ματθ. ε', 33-34. Ἐφεσ. κ', 7. Λευτ. ιδ', 12. Ἀριθ. λ', 3.
Δαν. α', 11. κγ', 21-25.

56. Ἐφεσ. κγ', 1.

57. Ψαλμ. ρ', 5.

58. Ἰωδ τὸν ἔρον «ἀδελφοῦς νοσηρὴ καὶ ἰσχυρὰ τῆς μη-
τρὸς σου» δὲ εἶναι 5 κατὰ ὄρακα καὶ αἷμα ἀνομιήτριους ἀδελφοῦς. (Ἰωδ) Ἰσχυ-
ρὸς νοσηρὸς.)

59. Ψαλμ. μδ', 20.

μνους, οι οποίοι αναφέρονται εις τὸν Θεὸν τοῦ παντός· Ἐ τὴν δὲ ἀκοὴν πρὸς ἀκρόασιν καὶ μάθησιν τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ· τὴν εὐνοίαν πρὸς κατανοήσιν τῶν πνευματικῶν διδασγμάτων· τὰς χεῖρας δὲ διὰ τὴν ἀρπαγὴν καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐλεημοσύνην καὶ τὴν ἀπέλευσιν τῶν ἀγαθῶν πράξεων· τοὺς πόδας δὲ νὰ πηγαίνωμεν εἰς τὰ θέατρα καὶ τὰς ἵπποδρόμους,⁶⁰ καὶ εἰς τὰ ἐπιβλαβή θέαματα, ἀλλὰ εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ εἰς τοὺς τόπους τῆς προσευχῆς.⁶¹ Ἄ καὶ πρὸς τὰς λειψανοθήκας τῶν ἁγίων μαρτύρων, ὥστε ἄπου λαβώμεν τὴν εὐλογία αὐτῶν, νὰ καταστήσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀνυποτάκτους εἰς τὰς παγίδας τοῦ διαβόλου.⁶²

Ἐάν θὰ ἔχωμεν λάβει τοιαύτην μέριμναν, ὥστε νὰ φροντίζωμεν διὰ τὴν σωτηρίαν μας, θὰ δυνηθῶμεν καὶ ἀφέλειαν νὰ καρπωθῶμεν ἀπὸ τὴν νουθεσίαν, καὶ νὰ διαφύγωμεν τὰς παγίδας τοῦ πονηροῦ καὶ νὰ ἐλκύσωμεν πρὸς ἑαυτοὺς πλουσίαν τὴν θείαν χάριν. Αὐτῆς εἶβε νὰ ἀπολαύσωμεν ὅλοι ἡμεῖς, διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον μαζί με τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνάκει ἡ δόξα, ἡ ἰσχὺς καὶ ἡ τιμὴ καὶ τὰ ἄρα καὶ πάντοτε Ἐ καὶ εἰς τὸ πέρασμα ὅλων τῶν αἰώνων. Ἐνοίτω.

60. Τὰ θέατρα ἐν εἴην εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Χριστοῦ τὴν ἀγίαν καὶ τὸν παιδείων χαρακτήρα τῆς αἰσεθητικῆς ἐποχῆς, ἀλλ' ἐπέστρεψεν εἰς κατώτατον κατωτάτης. Ἐποῦν αὐτὸ, ὅταν καὶ ὁ ἱπποδρόμος εἶχεν καταντήσει καταφύγιον ἀνθρώπων καὶ οὐκ ἄλλων ἀνθρώπων καὶ πολιτικῶν συγκροτοῦν. Ἐς τοιαύτα ἀποδοκιμάζονται ἀπὸ τὸν Χριστότομον.

61. Ὀλιγότερος ὁ ἐπιλογος τῆς ἐπιλογίας εἶναι γεμάτος ἀπὸ γραμμικῆς χάριτος καὶ πρακτικῆς συμβουλίας. Ἐάντι μορφοῦν ἄγ' ἐνὸς μὲν τῶν εὐραίων καὶ δοθέντων τῶν ἐργασιῶν τοῦ ἱ. Χριστοῦ τὸ μὲν τὸν ἁγίον εὐεργετικὸν ἀφέντο νὰ χρησιμοποίησιν, ἄρ' ἕτερος δὲ τοὺς πρακτικῶς σκοποῦς τοὺς ἁπολύτως ἐπιδοκίμους ὅσους διὰ τὸν ἡμιόλιον του.

ΟΜΙΛΙΑ ΔΕΚΑΤΗ ΕΚΤΗ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΡΑΒΑΣΙΝ ΤΩΝ ΠΡΩΤΟΓΗΛΩΤΩΝ. ΚΑΙ ΗΣΑΝ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΔΟ ΓΙΜΝΟΙ, ΚΑΙ Ο ΑΔΑΜ, ΚΑΙ Η ΨΥΛΑΙΚΑ ΑΣΤΟΙ, ΚΑΙ ΔΕΝ ΕΝΤΡΕΦΗΘΟΝΤΟ.¹

Σήμερον, ἀγαπητοὶ ἀκρόατοι, ἐπιβῶμὶ νὰ ἀνοίξω ἐνώπιόν σας, βασιμῶν, μέγαν πνευματικῶν θησαυρῶν. Αὐτὸς ἔχει τὴν ιδιότητα νὰ δικαιώσεται μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ οὐδέποτε νὰ τελειώσῃ· Ἐ δῶλος νὰ κἀμην πλουσίους καὶ καθόλου νὰ μὴ ἐλαττώνεται, ἀλλ' ἀντιθέτως νὰ αὐξάνη.² Καὶ ὅπως συμβαίνει μετὰ τὸν ὄλιγον θησαυρῶν, ποῦ, ὅταν θὰ μπορῶσι κάποιος νὰ ἀποκτήσῃ ἕνα μικρὸν μέρος αὐτοῦ, δημιουργεῖ διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ μεγάλου περιουσίαν, ἔτσι συμβαίνει καὶ μετὰ τὴν Ἅγιαν Γραφήν· δηλαδὴ κατὰ καὶ ἀπὸ τὴν μικροτέραν τῆς λέξιν εἶναι δυνατόν νὰ ἀνακαλύψωμεν τὰ μεγαλύτερα διδάγματα καὶ ἀνεκφοραστῶν τῶν πνευματικῶν θησαυρῶν. Τοιαύτη εἶναι ἡ φύσις τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ, ὥστε, ἐνὸς κἀμην πλουσίους ἐκείνους ποῦ τὸν δέχονται, οὐδέποτε μικρύνεται. Τοῦτο συμβαίνει, διότι προέρχεται ἀπὸ τὴν πηγὴν τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου.³ Ἐπομένως ἔργον ἰδικόν σας εἰς τὸ ἔξῃς θὰ εἶναι, νὰ φυλάσσετε μετὰ ἀφιέλειαν, ἐκεῖνα, ποῦ ὅσες παρεδόθησαν πρὸς φύλαξιν· Ἐ νὰ φέρετε αὐτὰ συνεχῶς εἰς τὴν μνήμην σας, ὥστε νὰ δύνασθε νὰ παρακαλοῦσθε μετὰ εὐκολίαν τὴν διδασκαλίαν, εἰς τῆς ὁποίας προσπαθοῦμεν εἰς τὰς ψυχὰς σας νὰ φέρωμεν διακτικὰ ἐκεῖνα μόνον ποῦ ἀποδοκίμασα εἰς τὸν ἑαυτὸν μας.⁴ Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ποῦ ἀναζητεῖ τὸν ἀνθρώπων, εἶναι ἔτοιμη νὰ φωτίσῃ ἐκείνους, ποῦ μετὰ μέγαλο ἐνδιαφέρον τὴν ὑποδέχονται.

¹ Ἄς ἀκούσωμεν δὲ καὶ τὰς περικοπὰς, ποῦ ἀνεγνώ-

1. Γέν. 2, 25.
2. Πρὸς εὐαγγ. ἐκ τῆς 8. Λειτουργίας τοῦ ἱ. Χριστοῦ τὸμου.
3. Ὁ δῶλος Χριστοῦ τὸμου εἶναι ἕβριος, ἐπὶ ἡ διακτικῶν τοῦ θεοῦ λέξου καὶ ἡ ἀπόκτησις νέας ἐμπειρίας ἐπὶ τῆς θείας πραγματικότητος εἶναι ἔργον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.
4. Εἶναι ἐπιβλαβὸν τὸ ὑπερβατικὸν πνεῦμα τοῦ λαοῦ Χριστοῦ τὸμου, ὁ ὅποιος ἐλλείπει νὰ μεταβίβασθαι εἰς τοὺς ἄλλους ἐκεῖνα, ποῦ αὐτὸς προσωπικῶς ἔχῃ καὶ κἀφέντα.

σῆσαν σήμερον,⁵ διά να μάθωμεν τὴν ἀνέκφραστον φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ καὶ πόσῃ συγκρατάσαιν ἐδείξε διὰ τὴν ἰσκήν μας σωτηρίαν.

⁶ Ἦσαν δὲ καὶ οἱ δύο γυμνοὶ, ὁ Ἀδάμ καὶ ἡ σύζυγός του, ἀλλὰ δὲν ἠσθάνοντο ἐντροπήν.

Προσπάθησε παρακαλῶς νὰ ἐνοήσῃς τῆς εὐτυχίας τὸ ὑπερβολικὸν μέγεθος πῶς ἦσαν οἱ πρωτόπλαστοὶ ἀνώτεροι ὄλων τῶν σωματικῶν πραγμάτων πῶς κατοκοῦσαν εἰς τὴν γῆν, ὅπως ἀκριβῶς οἱ ἄγγελοι⁷ εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐνῶ ἔφερον ὄλκα σώματα, δὲν ἐδούροντο μὲ σωματικὰ πάθη, διότι δὲν εἶχον ἀνάγκη, οὔτε ἀπὸ στέγῃν, οὔτε ἀπὸ κατὶ ἄλλο παρόμοιον.⁸ Ἐ ταῦτα δὲν ἐδήλωσαν εἰς ἡμᾶς ἡ Ἁγία Γραφή ἀπλῶς καὶ χωρὶς σκοπόν, ἀλλὰ ἀφοῦ μύθωμεν τὴν πρώτην ζωὴν των, ποῦ ἦταν χωρὶς λύπας καὶ πόνους καὶ τὴν θηελικήν, κατὰ ἕνα τρόπον, κατὰστασιν καὶ διαγωγῆν των, ὅταν κατόπιν θά ἴδωμεν αὐτοὺς νὰ ἔχουν στερηθῆ ὄλων αὐτῶν καὶ νὰ ὁμοιάζουμ μὲ πλουσίους, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τὸν μέγαν πλοῦτον περιέπεσαν εἰς τὴν ἐσχάτην πτωχείαν,⁹ Ἄ τότε νὰ ἀποδώσωμεν τὴν αἰτίαν ὄλων αὐτῶν εἰς τὴν ἀσπλαγχνίαν των.¹⁰

Εἶναι ἄμεις ἀνοήτοιον νὰ ἀκούσθῃ τὸ κείμενον, ποῦ ἔχει ἀναγνωσθῆ. Ὅταν εἶπεν ὁ Μωϋσῆς, ὅτι ἦσαν γυμνοὶ καὶ δὲν ἠσθάνοντο ἐντροπήν (ἐπειδὴ δὲν ἐγνώριζον, ὅτι ἦσαν γυμνοὶ, ἀφοῦ ἡ ἀνέκφραστα δόξα τοῦ Θεοῦ περιέβαλλεν αὐτοὺς καὶ ἐκασμὶ αὐτοὺς ὠραιότερον παντὸς ὀλικοῦ ἐνδύματος), λέγει ἀκαλοῦθως: Ἐφ ὄλων δὲ τῶν ἀγίων θηρίων, τὰ ὅποια ἔπλασε Κύριος ὁ Θεός, εὐφρέτερος ἦτο ὁ θεός. Εἶπε δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα «εἶπε πράγματι ὁ Θεός νὰ μὴ φάγητε ἀπὸ πάντων δένδρων τοῦ κήπου;»¹¹

Πρόσεχε τὴν σκαραντιλίαν καὶ τὴν δολίαν ἐπιπόνησιν τοῦ πονηροῦ δαιμόνου. Ἐ Ἐπειδὴ εἶδε τὸν ἄνθρωπον, τὸ

5. Ἡ ὁμιλία ἐγένετο καθῆμερινῶς καὶ μετὰ τὴν ἐνάτησιν τῶν Γραφικῶν μαθημάτων.

6. Ἁγγέλος τούτων ἴσθιν ὁσία νοσηρ, ἀεικίνητος, ἀσείροτος, ἀσώματος, θεῶ λειτουργοῦσα, κατὰ γένος ἐν τῇ φύσει τὸ ἀθάνατον εὐλογητός... (Ἡ Δαιμονολογία «Ἐκθ. Ὁμ. Πίστας», Ε.Π. 94, 885-886).

7. Οἱ πρωτόπλαστοὶ προεπιμένον μὲ φυσικὴ καὶ ὑπερφυσικὴ χαρῆματα, ἔχοντες διὰ τῆς ἐλευθερωτικῆς ἀποστολῆς των πρὸς τὸν Θεόν Τελεῖα ἁρμονία ἀσπλαξίας μετὰ των. Τὸ σῶμα ὑπέκεινον εἰς τὴν φύσιν, τὸ κατώτερον μέρος τῆς φύσεως, εἰς τὸ ἀνώτερον καὶ τὰ πάντα εἰς τὸν Θεόν. Ἰωάν. Γαλιλαϊκῶν, Ἰωάννην εἰς τὴν Γένεσιν.

8. Τὸ κένον οὐκ ἐστὶ τῶν θεῶν τὴν αἰτίαν ἔχει, ἀλλὰ τὸ ἀσείροτον ἡμῶν ἄλλοιαν. (Ἰω. Ἀπ. βιβλ. κατὰ Μανν. 79).

9. Γεν. γ', 1.

δημιούργημα τοῦ Θεοῦ, νὰ εὐρίσκειται στὴν ὀφιστὴν τιμὴν καὶ νὰ μὴ εἶναι σχεδὸν καθόλου κατώτερος ἀπὸ τοὺς Ἁγγέλους, ὅπως λέγει καὶ ὁ Δαυὶδ,¹⁰ ἐδημιούργησε αὐτὸν ὀλίγον κατώτερον ἀπ' τοὺς Ἁγγέλους.¹¹ (Καὶ αὐτὸ τὸ ὄλιγον τὸ ἔφερον εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων ἡ ἁμαρτία τῆς παρακοῆς, διότι μετὰ τὴν παρακοὴν εἶπεν αὐτὸ ὁ προφήτης). Ἐπειδὴ, λοιπόν, ὁ ἔρχων τοῦ κακοῦ¹² διάβολος ἐβάλετε τὸν ἄνθρωπον νὰ εἶναι ἐπιγείως ἄγγελος καὶ ἐπειδὴ ἔλυκνε ἀπὸ τὸν φθόνον του ἐπειδὴ ἐπόρθη κάτω¹³ ἀπὸ τοῦ ὕψους του (ἀέκωμος) ἐξ αἰτίας τῆς πονηρᾶς θελήσεως καὶ τῆς ὑπερβολικῆς του κακίας, ἐνῶ ἀνῆκεν εἰς τὰς οὐρανίους δυνάμεις, διὰ ταῦτα χρησιμοποιοῦ μεγάλην παρουσίαν. Ὁ Προσπάθει νὰ ἀποστέρησιν τὸν ἄνθρωπον τῆς ἐμμενείας τοῦ Θεοῦ καὶ ἀφοῦ τὸν μετατρέψῃ εἰς ἀγνώμονα, νὰ τὸν ἀπογυμνώσῃ ἀπὸ τὰ τῶσιν μεγάλα ἀγαθὰ, τὰ ὅποια ἐδόθησαν εἰς αὐτόν, ἐνεκα τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ.

Καὶ τί κάμνει; Ἀφοῦ εὗρεν αὐτὸ τὸ θηρίον, τὸν δραν ἐννοῶ, νὰ ὑπερική τὰ ἄλλα θηρία κατὰ τὴν φρόνησιν, ὅπως ἀκριβῶς ἐτόνισε καὶ ὁ μέγας Μωϋσῆς λέγων ὁ δὲ θεός ἦτο τὸ εὐφρέτερον¹⁴ ζῶον μετὰ τῶν ὄλων τῶν θηρίων τῆς γῆς, τὰ ὅποια ἐδημιούργησε Κύριος ὁ Θεός, αὐτὸ ἐχρησιμοποίησεν ὡς ὄργανον δι' αὐτὸ καὶ διὰ τῆς ὁμιλίας παραοῦρει εἰς τὴν ἰσκήν του ἀπάτην τὴν γυναῖκα,¹⁵ ποῦ ἦταν τὸ ἀπλοϊκόν¹⁶ καὶ ἀσθενέστερον δημιούργημα. Καὶ, ὡς λέγει ἡ Γραφή, εἶπεν ὁ θεός εἰς τὴν γυναῖκα. Ἐ

Ἐπολογίζεις, ἀγαπητέ, ἐξ αὐτοῦ τοῦ γεγονότος, ὅτι εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας κανένα ἀπὸ τὰ δημιουργημένα θηρία δὲν παρακαλοῦσε τὸν φόβον, οὔτε εἰς τὸν δυνδρα οὔτε εἰς τὴν γυναῖκα; Ὅλα ἐγνώριζον καλῶς καὶ τὴν κυριαρχίαν ἔσω τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ὑποταγὴν τῆς δημιουργίας εἰς αὐτόν, καὶ ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει σημεριν

10. Ὁ Δαυὶδ ἦτο προφήτης καὶ δουλικὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ὁ ἔθνος τοῦ ὁποῦ ἦτο ἐπαγγελμένος εἰς τὸν Μωϋσῆν. Πρβλ. Ἀποκ. α', 89.

11. Ψαλμ. η', 8.

12. Ἰωάν. γ', 44. Ἀποκ. ιδ', 9-10. Ἰωδ. α', 8. 8', 1. Ἀποκ. β', 10.

13. Πρῶτος νὰ τὸ ἐκπέσομεν μὲ ἴσκην καὶ οὐκ ἐπὶ κοινῆν σημασίαν. Ὁ ἄλλος σφραγὶς καὶ τὰ ἐν ἀσπὶ σώματος ὡς παροδικὰ (Ἰ. Πιστ. γ', 10) δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶν ὡς τῶσιν τῶν λειτουργικῶν σημείων.

14. Θρόνους χαρακτηρίζεται ὁ θεός, διότι πρῶτος ἐξ ἀποκρίτου ἔκεινα ποῦ ἐπαγαγεῖται ὁ νοῦς εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἀναφέρεται ἰσχυρῶς εἰς τὸν τρέπον μὲ τὸν ἑσπῶν προσαλλάσσεται ἀπὸ τοῦ διαφόρου κινήσεως.

15. Σοφ. Σαπ. κα', 26.

16. Τὸ εὐφρέτερον εἰς τὴν φυσικὴν αὐτὸν κατώτερον, τὸ ἀπλοῦν.

μή τὰ ἡμέρα ζῶσι, ἔτσι τότε τὰ ἔργα καὶ ἀνυπότακτα ἦσαν εὐκόλως μεταχείριστα.

Εἰς τὸ σημεῖον ὅμως αὐτὸ ἴσως θὰ προβάλλῃ κάποιος τὴν ἀπορίαν καὶ θὰ ζητήσῃ νὰ μάθῃ, ἂν τὸ ζῶον ὠμιλοῦσαν ἀνθρώπινον λόγον. Ὅχι. Δὲν συνδύαινε τέτοιο πρᾶγμα. Εἶθε ποτὶ νὰ μὴ σομῆθῃ. Ἀλλὰ πάντοτε, ὅταν ἐμβαθύνωμεν εἰς τὴν Γραφήν, τοῦτο πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι τὰ μὲν λόγια ἦσαν τοῦ διαβόλου, ὁ ὁποῖος, κινούμενος ἀπὸ τὸν φθόνον του, ἐξηγέρθη πρὸς πραγματοποιήσασθαι αὐτῆς τῆς ἀπάτης. Τὸ ζῶον δὲ αὐτὸ ἐχρησιμοποίησεν, ὡς κατάλληλον ὄργανον, ἢ διὰ νὰ κατορθώσῃ, δάζων τὸ δόλωμα τῆς ἰδικῆς του ἀπάτης, νὰ ἀντιφῆσῃ κατ' ἀρχάς μὲν τὴν γυναῖκα, ἐπειδὴ πάντοτε ἦτο εὐκόλυτον νὰ ἀπειθῆθῃ, ἔπειτα δὲ δι' αὐτῆς καὶ τὸν πρωτόπλαστον. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐχρησιμοποίησε τὸ ἄλογον τοῦτο ζῶον διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς μηχανογραφίας, διὰ μέσου αὐτοῦ συνδιαλέγεται μὲ τὴν γυναῖκα καὶ λέγει: Ἐνταῦθα ἀλήθεια ὅτι εἶπεν ὁ Θεός, νὰ μὴ τρώγετε ἀπὸ ἅλα τὰ δένδρα τοῦ παραδείσου; Παρατηροῦσατε ἔδω τὸ μέγεθος καὶ τὴν λεπτότητα τοῦ κακουργήματος. Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον δὲν εἶπεν ὁ Θεός, εἰσάγει εἰς τὴν συζήτησιν ὑπὸ μορφήν συμβουλῆς καὶ ἐρωτήσεως,¹⁷ ὡσάν νὰ ἀναλαμβάνῃ τὴν κηδεμονίαν αὐτῶν.¹⁸ Αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν σημασίαν ἔχουν οἱ λόγοι, εἶναι ἀλήθεια ὅτι εἶπεν ὁ Θεός, νὰ μὴ τρώγετε ἀπὸ ἅλα τὰ δένδρα τοῦ παραδείσου; Δὲν εἶναι τυχαῖον τὸ ὅτι λέγει ὁ πονηρὸς αὐτὸς δαίμων, διὰ ποῖον λόγον οὐκ ἐστέρησε τῆς τὸσον μεγάλης ἀπολαύσεως; Διατί δὲν ἐπιτρέπει νὰ συμμετέχετε εἰς ἅλα τὰ ἀγαθὰ τοῦ παραδείσου; Διατί, τὴν μὲν ἀπόλαυσιν τῆς θεᾶς τῶν ἀγαθῶν οὐκ ἐπέτρεψε, δὲν ἐπιτρέπει ὅμως τὴν μεταλήψιν, ὥστε νὰ ἀπολαύσετε μεγαλύτεραν εὐχαρίστησιν; Ἐνταῦθα ἀλήθεια ὅτι εἶπεν ὁ Θεός, Διατί δίδει αὐτὴν τὴν ἐντολήν; Ποῖον εἶναι τὸ κέρδος τῆς παραμονῆς εἰς τὸν παράδεισον, ὅταν δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀπολαμβάνῃ κανεὶς τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ; Ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτοῦ κυρίως τοῦ λόγου νὰ αἰσθάνεται μεγαλύτεραν ἐλπίδιν, ἐφ' ὅσον, ἡ μὲν θέα τῶν ἀγαθῶν ἐπιτρέπεται, ἢ ἡ δὲ ἀπόλαυσις ἐκ τῆς μεταλήψεως δὲν πραγματοποιεῖται;¹⁹

17. Ἐρωτηματικῆς εἰσαγωγῆς ἡ συζήτησις μὲ τὴν κοινὴν νὰ διεξαχθῇ τὴν ἀμφιβολίαν.

18. Ἀνακρίει ὁ Παῖρς Πατὴρ ἀπειθεῖς τὰς ἀρέτας τοῦ διαβόλου, ἐφ' ἑνὸς μὲν διὰ νὰ δείξῃ τὸ μέγεθος τοῦ κακουργήματος, ἐφ' ἑτέρου δὲ διὰ νὰ κωκυτρίσῃ εἰς τὴν συνέκλεισιν τῆς τακτικῆς του.

Εἶδες πῶς χύνει τὸ δηλητήριον αὐτοῦ διὰ μέσου τῶν λόγων, ὅπως συμβαίνει εἰς τὸ δόλωμα; Ἐπρεπεν ἡ γυναῖκα νὰ ἀντιληφθῇ τὸ μέγεθος τῆς τρέλλας ἀπὸ αὐτῆν τὴν προσπάθειαν καὶ ὅτι σκοπιμῶς λέγει ἀνύπαρκτα πράγματα, ὅτι ἐμφανίζεται ὀφθεν ὡς κηδεμῶν, διὰ νὰ μπορῆσθαι νὰ μάθῃ²⁰ τὸ περιεχόμενον τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ καὶ ἔτσι νὰ τραβῆσθαι αὐτοὺς εἰς τὴν παράβασιν. Ἐνφ' ἡδύνατον, λοιπὸν, ἡ γυναῖκα ἀμέσως νὰ ἀντιληφθῇ τὴν ἀπάτην τοῦ διαβόλου καὶ νὰ ἀποφύγῃ εἰς τὸ ἐξῆς τὴν συνομιλίαν μαζί του, ἐπειδὴ ἔλεγε περὶ τὰ πράγματα, καὶ νὰ μὴ ὑποβιάσῃ τὸν ἑαυτὸν τῆς εἰς τὸσον ταπεινώσασθαι, δὲν τὸ ἠθέλησεν. C Ἐπρεπε δεδαιώς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν νὰ μὴ ἀνεχθῆναι νὰ συζητῆται πρὸς αὐτὸν μόνον μὲ ἐκεῖνον, διὰ τὸν ὁποῖον ἐδημιουργήθη θεοθεῶς καὶ ἔγινε μέτοχος τῆς ἀξίας αὐτοῦ, (δηλαδὴ τὸν Ἀδάμ), ἔπρεπε νὰ συνομιλῇ.

Ἐφ' ὅσον ἄμως, δὲν γνωρίζω πῶς, παρὰσυρθεῖσα, ἠνέχθη νὰ συνομιλῇ πρὸς τὸν θῆιν, καὶ διὰ μέσου αὐτοῦ ἐδέχθη τὰ καταστρεπτικὰ λόγια τοῦ διαβόλου, ἔπρεπε νὰ ἀπομακρυνθῇ καὶ νὰ ἀποφύγῃ νὰ συνομιλῇ πλέον μαζί του, νὰ ἀφύσῃ ἐκεῖνον, ποῦ ἐτόλμησε νὰ ἀκησίῃ τὴν γλῶσσαν του ἐναντίον τῆς ἐντολῆς, ποῦ ἔδωκε εἰς αὐτοὺς, ἀμέσως, ὅταν εἰσαθε ἀπὸ τὰ λεγόμενά του τὴν ἀντίθεσιν τῶν λόγων, καὶ ὅτι ἄλλα μὲν διέταξεν ὁ Δημιουργός, ἄλλα δὲ ἔλεγεν αὐτός, ἀντίθετα πρὸς τὸν Δημιουργόν. D Ὅμως, ἐνεκα τῆς μεγάλης ἀπροσεξίας τῆς, οὐκ ἔχον δὲν ἀπεμακρύνθη, ἀλλὰ καὶ ἀλόκληρον τὸ περιεχόμενον τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ ἀπακαλύπτει εἰς αὐτὸν μπροσὰ τὸν χοῖρον βάσει τοὺς μαργαρίτας καὶ πραγματοποιεῖται ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ διότι λέγει ὁ Κύριος: Νὰ μὴ βάλητε τοὺς μαργαρίτας²¹ σας ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, μήποτε καταπατήσουν αὐτοὺς μὲ τοὺς πόδας αὐτῶν καὶ στραφέντες οὐκ διασχίσουν.²²

Πράγμα τὸ ὁποῖον καὶ τώρα συνέβη.

Παρέθεσε τοὺς θεῖους μαργαρίτας εἰς τὸν χοῖρον, εἰς τὸ πονηρὸν αὐτὸ θῆριον, δηλαδὴ εἰς τὸν δαίμονα, ποῦ ἐ-

19. Ὁ Χριστοστόμους πιστεύει διὰ τὸ διόλοισ δὲν ἐγνώριζε τὴν ἐντολήν τοῦ Θεοῦ καὶ δι' αὐτὸ πρῶτα τῆς ἐξουσίας του εἶπεν: νὰ τὴν κληρονομήσῃ ἀπὸ τὴν γυναῖκα.

20. «Ἄγιον καὶ Μαργαρίτας ἀνάμεικτα τὸ μυστήριον τῆς πίστεως ἡμῶν» ἔγραψεν μὲν ὁ βασιλεὺς μαργαρίτας δὲ διὰ τὰ ἐν αὐτῷ θεῖα δόγματα (Μαργαρίτας). Ὁ χοῖρος ἠνέχθη τὸς ἐν ἀλλότῳ εἶρη διατριβήσας διὰ παντός (Χριστοστόμους).

21. Ματθ. ζ', β. θ. λ. γ', β. Ἄποκ. κδ', 16. Παρμ. β', 7-8. πτ', 9.

νεργούσε διά μέσου αὐτοῦ, καί ἔχι μόνον κατεπάτησεν αὐτούς, ἀλλὰ καί ἀντετάχθη εἰς τὴν ἐντολήν τοῦ Θεοῦ· Ἐ ἀκόμη δὲ ἀφοῦ ἐπέτεθ, ἐκρίμηνισεν²² εἰς τὸ δάραθρον τῆς παρακοῆς, ἔχι μόνον αὐτὴν, ἀλλὰ καί τὸν πρωτόπλαστον μαζί με αὐτὴν. Τόσον μεγάλο κακὸν εἶναι τὸ νὰ ἀποκαλύπτωμεν τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ ἀπερίσκεπτα εἰς²³ ὄλους. Ἄς ἀκούσουν αὐτὰ ὅσοι συζητοῦν τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ ἀδιακρίτως πρὸς πάντας. Οὕτε ὁ Χριστὸς κἀμνεὶ λόγον εἰς τὴν Γραφήν περὶ τοῦ αἰσθητοῦ χοίρου, ἀλλὰ, ὑπονοῶν τοὺς ἀνθρώπους, ποῦ ὁμοιοῦν με χοίρους καὶ οἱ ὅποιοι αὐν ὄλονα ζωῆ κυλιότανε μέσα στὸν δάραθρον τῆς ἁμαρτίας, μὲς διδάσκει καὶ νὰ γνωρίζωμεν τὴν διαφορὰν τῶν προσώπων.²⁴ Ἄ καὶ νὰ ζητοῦμεν νὰ μάθωμεν με ἀκρίβειαν τῆς διαγωγῆς των τὸν τρόπον, ὅταν θὰ χρειασθῆ νὰ ἀποκαλύψωμεν εἰς αὐτούς κατὰ ἕκ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ μὴ καταστρέφωμεν καὶ ἐκείνους καὶ τοὺς ἑαυτοῦς μας. Οἱ ἀνθρώποι αὐτοὶ τῆς ἁμαρτίας ἔχι μόνον δὲν κερδίζουν τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ποῦ τοὺς ἀποκαλύπτουται, ἀλλὰ παλλὰκις ἐκρίμηνισαν εἰς τὸ ἴδιον δάραθρον τῆς καταστροφῆς μαζί με τοὺς ἑαυτοῦς των²⁵ καὶ ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἀδασανιστως ἔθεσαν ἐνώπιόν των τοὺς καλοὺς αὐτοῦς μαργαρίτας. Διὰ ταῦτο πρέπει νὰ φυλάττωμεν αὐτὰ με μεγάλην ἀκρίβειαν, διὰ νὰ μὴ ὑποστῶμεν τὰς αὐτὰς συνεπείας με ἐκείνους οἱ ὅποιοι μέχρι τώρα ἠπατήθησαν. Ἐάν τότε ἐπεθύμει ἡ γυναῖκα νὰ μὴ θέσῃ τοὺς θείους μαργαρίτας ἐνώπιον τοῦ χοίρου, οὕτε ἡ ἴδια θὰ ἔφθωνεν εἰς τὸν κρημνὸν αὐτόν, οὕτε τὸν ἄνδρα τῆς θὰ κατέστρεφε μαζί τῆς.

Β Ἄς ἀκούσωμεν ὁμοῦ τί ἀπαντᾷ ἡ γυναῖκα εἰς τὸν ὄφιν. Ὅταν εἶπεν ἐκεῖνος «εἶπε πράγματι ὁ Θεὸς νὰ μὴ φάγητε ἀπὸ πᾶν δένδρον τοῦ κήπου», ἡ γυναῖκα ἀπήντησεν εἰς τὸν ὄφιν· Δυνάμεθα²⁶ νὰ φάγωμεν ἀπὸ τοὺς καρποὺς ὄλων τῶν δένδρων τοῦ κήπου· μόνον ἔχι διὰ τὸν καρ-

22. Κατὰ τὴν παρακοῆν ἤρθε ἡ πλὴν τοῦ ὄλου, διὰ τῆς ὁποίας θιρόντανε πολλοὶ, καὶ τῆς ὁποίας τὸ φῶμα ἐκρίνεται ἐνώπιον τοῦ ἱ. Χριστοῦ.

23. Ματθ. 13', 34-35. Ἦο. α'. 8. Μάρκ. 8', 38. Λουκ. 11', 33.

24. Εἰς τὸν θελότων εἶναι ἀπαραίτητος ἡ διακριτικὴ ἐκπόνησις, ὅσοι τὴν ἐνοῖαν νὰ δύνανται νὰ γνωρίζῃ τὴν δυνατὴν παρακοῆν αὐτῶν, τὴν ὁποῖαν καλλίτερον διὰ τῶν ἑαυτῶν λόγων.

25. Ἄ Κορ. 10', 28.

26. Ἐάν πλὴν συνείδησεν τὸ ἀσεβέσιον, τὸ ἴσκειν ἕλατον ὡς δάρον ἀπὸ τῶν Θεῶν. Ἐντεθεν καὶ ἡ ἐβόνη καὶ ἡ ἀπαλοσύνησας τιμωρία.

ποῦ τοῦ δένδρου, τοῦ εὐρισκομένου εἰς τὸ μέσον τοῦ κήπου, εἶπεν ὁ Θεός, νὰ μὴ φάγητε ἀπὸ αὐτόν, οὕτε νὰ τὸν ἐγγίσητε, διὰ νὰ μὴ ἀποθάνητε. Βλέπει τοὺς κακούργους.²⁷ Εἶπεν ἐκεῖνο, ποῦ δὲν ἐλέχθη ἀπὸ τὸν Θεόν, διὰ νὰ μάθῃ τὴν πραγματικότητα, ἀφοῦ παρακίνησεν αὐτὴν εἰς συζήτησιν. Μετὰ ταῦτα ἡ γυνὴ, ἀφοῦ ἔλαθε θάρρος, ἀποκαλύπτει ὀλόκληρον τὴν ἐντολήν τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν ὄφιν, ὡσὸν νὰ ἦτο φίλος τῆς. Λέγει τὰ πάντα με ἀκρίβειαν. Δι' ὅσον ἀπεκρίθη στερεῖ τὸν ἑαυτὸν τῆς ἀπὸ κάθε δικαιολογίας. Ἐ Πράγματι, τί δύνασαι²⁸ νὰ φέρῃς ὡς δικαιολογίαν, γυναῖκα; Εἶπεν ὁ Θεός, νὰ μὴ φάγητε ἀπὸ δια τὰ δένδρα τοῦ κήπου. Ἐπρεπε οὐ νὰ ἀποστραφῆς τὸν ὄφιν, ἐπειδὴ εἶχεν εἶπε ἀντίθετα ἀπὸ τὴν ἐντολήν,²⁹ καὶ νὰ εἴπῃ πρὸς αὐτόν· Φύγε μακριὰ. Σὺ εἶσαι ἀπατεῶν. Δὲν γνωρίζεις οὕτε τὴν δύναμιν τῆς ἐντολῆς ποῦ ἔχει δοθῆ εἰς ἡμᾶς, οὕτε τὸ μέγεθος τῆς ἀπολαύσεως, οὕτε τὴν ἀφθονίαν τῆς παραφορᾶς. Σὺ μὲν εἶπες, ὅτι ὁ Θεὸς ἔχει δώσει ἐντολήν, νὰ μὴ φάγωμεν ἡμεῖς ἀπὸ κανένα δένδρον τοῦ κήπου· ὁ Κύριος ἔθηκε καὶ Δημιουργός, ἕνεκα τῆς μεγάλης ἀγάπης του.³⁰ Ἀφοῦ ἐπέτρεψεν εἰς ἡμᾶς νὰ ἀπολαύσωμεν ὄλων καὶ νὰ ἐξουσιάζωμεν αὐτῶν, ἀπὸ ἕνα μόνον δένδρον διετέταξε νὰ ἀπέχωμεν· τοῦτο πάλιν ἔπραξεν ἕνεκα τῆς μεγάλης φροντίδος δι' ἡμᾶς, ὥστε νὰ μὴ κυριευθῶμεν ὑπὸ τοῦ θανάτου διὰ τῆς συμμετοχῆς. Δ Ἐπρεπε λοιπόν, ἐάν ἡ γυνὴ ἦτο ἐγγνώμων πρὸς τὸν Θεόν, αὐτὰ τὰ λόγια ἀφοῦ ἔλεγε πρὸς τὸν ὄφιν, κυριολεκτικὰ νὰ τὸν ἀποστραφῆ καὶ οὕτε νὰ συζητήσῃ πλέον, οὕτε νὰ ἀκοῦσῃ κατὰ, ἔξ ὅσον ἔλεγεν αὐτός. Ὅμως, ἀφοῦ ἀπεκάλυψε τὴν ἐντολήν καὶ ἀφοῦ ἀνεκοίωσεν ὅσα εἶχεν εἶπει πρὸς αὐτούς ὁ Θεός, δέχεται ἀπὸ τὸν διάβολον μίαν ἄλλην συμβουλήν καταστρεπτικὴν καὶ θανατηφόρον. Ὅταν εἶπεν ἡ γυναῖκα, ὅτι δυνάμεθα νὰ φάγωμεν ἀπὸ τοὺς καρποὺς ὄλων τῶν δένδρων τοῦ κήπου· μόνον δὲ διὰ τὸν καρπὸν τοῦ δένδρου τοῦ εὐρισκομένου εἰς τὸ μέσον τοῦ κήπου εἶπεν ὁ Θεός, νὰ μὴ φάγητε ἀπ' αὐτόν, οὕτε νὰ τὸν ἐγγίσητε, διὰ νὰ μὴ ἀποθάνητε, Ἐ

27. Ἦ πρὸς τὴν καταστρεφικότητα ὡς κακούργους καὶ διὰ τὸ προσχετισμένον αὐτῆς, καὶ διὰ τὰς συνεπείας τῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ προσηκουσθῆ τὴν ἀόρεστον τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην.

28. Ὁ κλέψας λόγος μετατρέπεται εἰς ἐβόνη, διὰ τὴν νεοσύνη ὡς δυνάμεις ἑλεγκτος.

29. Ἐπρεπε νὰ εἴπῃ τὸν ὄφιν ἀπὸ φίλου πρὸς τὸν Θεόν, ὅτι δυνάμεθα νὰ φάγωμεν ἀπὸ τῶν καρπῶν τῶν ὄλων τῶν δένδρων τοῦ κήπου.

30. Ζωὴ. Ζωὴ. 10', 25. Ἰερ. 17', 8. Ἄ Ἰωάν. 3', 8. Ἰωάν. 10', 18.

πάλιν ὁ πονηρὸς ἐχθρὸς τῆς σωτηρίας μας συμβουλεύει ἀντίθετα πρὸς τὸν Δημιουργόν. Ὅταν ὁ φιλόφρων Θεὸς, ἀπὸ ὑπερβολικῶν ἐνδιαφρόνων, ἀπηγόρευσε τὴν μετάληψιν, διὰ τὴν μὴ γίνουσαν θνητῶν, ἐξ αἰτίας τῆς παρακοῆς, αὐτὸς λέγει εἰς τὴν γυναῖκα, δὲν θὰ ἀποθάνετε καθόλου. Ποῖαν συγγνώμην δύναται νὰ ἀπατήσῃ κανεὶς διὰ τὴν γυναῖκα, ἢ ὅποια ἤνεχθη νὰ ἀκαῶσῃ μὴ προσοχτὴν ἑκείνου, ὃ ὅποιος ἔλεγεν τὸσαν τολμηρὰ λόγια; Εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, νὰ μὴ ἐγγίσγητε διὰ τὴν μὴ ἀποθάνετε, ἑκείνος ἀντιπαραθέτει, δὲν θὰ ἀποθάνετε καθόλου. 127 Ἀ Ἐπειτα, δὲν ἠρκίσθη μόνον νὰ ἀντιπαθῇ εἰς τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ συκοφαντεῖ τὸν Δημιουργὸν καὶ ὡς φθονερόν, μὴ σκόπον νὰ μπόρῃ νὰ φέρῃ εἰς τὸ μέσον τὴν ἀπάτην καὶ ἀφου ἀνατρέψῃ τὴν γυναῖκα, νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν σκοπὸν τοῦ. Λέγει, δὲ, 128 δὲν θὰ ἀποθάνετε καθόλου διότι γνωρίζει ὁ Θεὸς ἐπὶ τὴν ἡμέραν ἀκριβῶς κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ φάγητε ἐξ αὐτοῦ, θὰ διανοιοῦν 129 οἱ ὀφθαλμοὶ σας καὶ θὰ εἰσθε ὡς θεοί, διακρίνοντες τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν.

Ἰδοὺ τὸ δόγμα εἰς ὅλην τὴν ἑκτασίαν τοῦ. Ἄφου ἐγίμισε τὸ ποτήριον μὲ δηλητηριῶν φόρμακον, 130 τὸ ἔδωκεν εἰς τὴν γυναῖκα. Ἐκείνη δὲ δὲν ἠθέλησε νὰ ἐλεγεῖ τὸ θανάσιμον περιεχόμενον, ὃν καὶ ἠδούνατο νὰ γνωρίζῃ αὐτὸ ἐκ τῶν προτέρων, ἐάν ἠθέλην. Ἄφου ἤκουσεν ἀπ' αὐτῶν, ὅτι ὁ Θεὸς ἀπηγόρευσε τὴν μετάληψιν δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον, 131 ἐπειδὴ γνωρίζει, ἐπὶ τὴν ἡμέραν οἱ ὀφθαλμοὶ των καὶ θὰ εἶναι ὡς θεοί, διακρίνοντες τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν, καὶ ἄφου ὑπερηφανώθη μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς ἰσοθείας, 132 εἰς τὸ ἐξῆς ἐφαντάζετο μεγάλα πράγματα διὰ τὸν ἑαυτῶν τῆς. Τέτοια εἶναι τὰ ἀρχαῖα τοῦ ἐχθροῦ. Ὅταν διὰ τῆς ἀπάτης ἀνεβάσῃ τὸ θυμὸν τοῦ εἰς μέγα ἔφος, τότε ρίπτει αὐτὸ μὲ ὀρμὴν εἰς τὸν βαθὺν κρημνόν. Ὅταν δὲ ἐφαν-

81. Γεν. γ', 4-5.

82. Ὅχι διότι ἔσταν κλεισμένοι οἱ ὀφθαλμοὶ των μέχρι τότε, ἀλλὰ διότι δὲν ἔβλεπον τὴν γυναικίαν των, ἐπ' ὅσον τοὺς περιέβαλλεν ἡ θεία χάρις.

83. Φόρμακον: ἔχει ἡ θεραπευτικὴ ἢ διαπαιτικὴ σημασίαν. Εἰς τὸν Ὅμηρον διασπάζεται διὰ τινος ἐπιθέτου. «Φόρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλά... πολλὰ δὲ λυγρὰ» (Ὀδ. Δ. 830).

84. Ὅχι μὲ τὴν ἐνοσίαν ἐπὶ τὴν ἡμέραν ἐπὶ τὴν ἡμέραν κατ' ἀόριον. Τοῦτο τὸ ἀντικείμενον καὶ ἡ ἡμέρα καὶ ἡ Σαταναῖα, ἐπὶ τὴν ἡμέραν ἀδυνατεῖ. Ἡ ἰσοθεία ἀναφέρεται μόνον εἰς τὴν κατ' ἀόριον, διὰ τῆς αἰτίας δὲ ἀεμαλίωναν νέαν δικαιοσύνην καὶ ἀγιότητα, ἀνεβάρητον ἀπὸ τὸ δόγμα τοῦ Θεοῦ.

τάσῃ, ἐπὶ θὰ γίνῃ ἴση μὲ τὸν Θεόν, ὁπαυε πρὸς τὴν μετάληψιν, καὶ ἔκτοτε πρὸς τὸ ἐκεῖ κατηύθυνε καὶ τὸ λογικόν καὶ τὴν διάνοιάν τῆς τίποτε ἄλλο δὲν ἐσκέπτετο, παρὰ τὸ πῶς θὰ ἀδεάσῃ μέχρι τέλους τὸ ποτήριον, ποῦ τῆς προσέφερον ὁ πονηρὸς δαίμων. C Ὅταν δέλεθῃ τὸ καταστροφικόν ἐκεῖνο δηλητηριῶν, διὰ μέσου τῆς συμβουλῆς τοῦ ὄφρα, καὶ διὰ τὴν ἀντιλήψεσιν, ἐπὶ ἔσπευδε νὰ ἐπαληθεύσῃ τοὺς λόγους αὐτοῦ, ἀκούε τί λέγει ἡ Γραφή: μόλις λοιπὸν ἀντελήφθη ἡ γυνὴ ἐπὶ τὸ δένδρον ἦτο καλὸν πρὸς ὄρωσιν, εὐχάριστον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἐπὶ πλέον ἐπὶ τὸ δένδρον ἦτο ἐπιθυμητόν ὡς παρέχον γνώσιν, ἔλαθεν ἀπὸ τὸν καρπὸν τοῦ καὶ ἔφαγεν. Πράγματι οἱ κακοὶ συνακτροφαὶ φθείρουσιν τοὺς καλοὺς χαρακτήρας. 133 Διότι δὲν ἔπαθε τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτὰ, πρὸ τῆς συμβουλῆς τοῦ πονηροῦ δαίμονος; Διότι δὲν κατενόησε τὸ δένδρον καὶ δὲν ἀντελήφθη τὴν ἀραιότητα αὐτοῦ; Ἐπειδὴ εἶχε φοβηθῆ τὴν ἐντολήν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν τιμωρίαν, ποῦ θὰ ἀκολουθοῦσε τὴν μετάληψιν. Τώρα ὁμοίως ἐξηπατήθη ἀπὸ τὸ πονηρὸν αὐτὸ θῆριον, ἐπὶ δχι μόνον δὲν θὰ πάθου αὐτὸ τοῦ τοῦ εἶπεν ὁ Θεός, ἀλλὰ καὶ θὰ γίνουσι ἴσοι μὲ τὸν Θεόν. D τότε λοιπὸν ἡ ἐλπίδα τῆς ὑποσχέσεως παρεκίνησεν αὐτὴν πρὸς τὴν μετάληψιν, ἐπ' ὅσον δὲν ἠσείχτο νὰ παραμείνῃ ἐντὸς τῶν ὁρίων 134 τῆς ἀποσταλῆς τῆς ἄφου ἐθεώρησε τὸν ἐχθρὸν τῆς σωτηρίας μας περισσότερο ἀξιόπιστον ἀπὸ τὴν ἐντολήν τοῦ Θεοῦ, μετὰ ἀπὸ ὅλην ἡ πείρα τὴν ἐδίδασκε καὶ διὰ τὸν καταστροφικὸν χαρακτῆρα τῆς συμβουλῆς τοῦ διαδόλου, καὶ διὰ τὴν συμφωνίαν, ποῦ θὰ κατελάμβανον αὐτοῦ, ἐξ αἰτίας τῆς μεταλήψεως.

Μόλις λοιπὸν ἀντελήφθη ἡ γυνὴ, ἐπὶ τὸ δένδρον ἦτο καλὸν πρὸς ὄρωσιν, εὐχάριστον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς καὶ ἐπὶ πλέον ἐπὶ τὸ δένδρον ἦτο ἐπιθυμητόν ὡς παρέχον γνώσιν, καὶ ἐξ αἰτίας τῆς ἀπάτης τοῦ διαδόλου, τὴν ὁποίαν διὰ τοῦ ὄφρα ὁκαλλίεργησεν εἰς αὐτὴν, ἔκαμε τὸν ἐξῆς συλλογισμόν: 135 Ἐ Ἐάν τὸ δένδρον εἶναι καλὸν πρὸς ὄρωσιν, ἐάν δύναται ἔτσι νὰ εὐχαριστῇ τοὺς ὀφθαλμούς καὶ ὁ-

85. Α' Κορ. ια', 58.

86. Ἐκαστὸν ἐπιθυμητόν ἔχει ἓνα ὀφθαλμὸν καλὸν καὶ ἐντὸς τοῦ ὁποῦο πρέπει νὰ κινῆται καὶ τὸν ὁποῦο δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ. Ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος προσέειπε νὰ εὐχαριστῇ τὸν οὐρανοῦ ὄρον καὶ εἰς ἄλλο μέρος «τοῦ τῶν ἡμετέρων ἔσαν». (Πρῶτος Θεολ. λόγος § 8).

87. Ἐμφανίζεται ὁ ἱερὸς Πατὴρ ὡς θεὸς ψυχολόγος καὶ γνώστης τῆς ἀληθινῆς καρδίας τὴν ὁποίαν ἀκολουθεῖ ἕνα δόγματι, ἀπὸ τῆς ἐπιδόσεως τοῦ ἐρατοῦ μέχρι τῆς ὑπερδόσεως αὐτοῦ ἀπὸ μωρῆ ἀποδόσεως.

πάρχη εις αὐτὸ μισθάνειπτος ἀραιότης,³⁸ ἐν ἡ ὁδοῖς ἐξ αὐτοῦ διδῆ εἰς ἡμᾶς τὴν ὁμίστην τιμὴν, καὶ ἐὰν δυνάμεθα νὰ ἀποκτήσωμεν τὴν ἴδιαν ἀξίαν μετὰ τὸν Δημιουργόν; Τότε διὰ ποῖον λόγον νὰ μὴ φάγωμεν ἀπὸ αὐτοῦ;

³⁹ Ἄ Εἶδες πῶς ἠμολώτιεν αὐτὴν ὁ διάβολος; Πῶς παρέσυρε σιγά-σιγά τὴν σκέψιν τῆς, καὶ τὴν προπαρεσκεύασε νὰ ἐπιθυμήσῃ⁴⁰ μεγαλύτεραν ἀξίαν ἀπὸ ἐκείνην τὴν ὅποιον εἶχεν, ὥστε φουσκωμένη ἀπὸ ματαιοδοξίαν νὰ ἐκπέσῃ καὶ ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ ποῦ κατείχεν; Καὶ ἔλαθε, λέγει ἡ Γραφή, ἀπὸ τὸν καρπὸν τοῦ ἐσθραγεν, ἔδωκε δὲ καὶ εἰς τὸν ἄνδρα τῆς καὶ ἐσθραγεν. Τότε διηνοίγησαν οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ τῶν δύο καὶ ἀντελήθησαν ὅτι ἦσαν γυναικί.

Γυναῖκα, τί ἐπραξες; Ὅχι μόνον ἐδέχθης τὴν καταστρεπτικὴν συμβουλήν τοῦ διαβόλου καὶ κατεπάτησες τὸν νόμον, ποῦ σοῦ ἐδόθη ἀπὸ τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ ἐξέδρασε τὴν ἐντολήν. Ἐ Τόσῃν ἀκράτειαν ἔδειξες, ὥστε δὲν σοῦ ἦταν ἀρκετὴ ἡ τόσον μεγάλη ἀπόλαυσις καὶ ἐτόλμησες νὰ ἀπακομίσης κέρδος ἐκ τοῦ ἐνὸς δένδρου, τὸ ὅποιον σὰς εἶπεν ὁ Κύριος νὰ μὴ ἐγγίσετε· ἔδωκες ἐμπιστάσῃν εἰς τοὺς λόγους τοῦ ὄρου καὶ ἐθεώρησες περισσώτερον ἀξιόπιστον τὴν συμβουλήν αὐτοῦ ἀπὸ τὴν ἐντολήν τοῦ δημιουργοῦ, ποῦ σοῦ εἶχε δοθῆ παρεούρησις εἰς τόσον μεγάλην πλάνην, ὥστε νὰ μὴ εἶσαι ἀξία οὐδεμιᾶς συγγκώμης. Μήπως κατήγετο ἀπὸ τὸ ἴδιον γένος μετὰ ἐμένα αὐτὸς ποῦ σοῦ ἔδωκε τὴν συμβουλήν; Ἦσαν κατώτερός σου καὶ ἀνῆκον εἰς τοὺς δούλους, ποῦ ἦσαν κάτω ἀπὸ τὸν Θεόν σου καὶ κατεδέχθης νὰ συνομιλήσῃς μετὰ τὸν ἄφρον καὶ νὰ δεχθῆς διὰ μέσου τοῦ ζώου αὐτοῦ τὴν συμβουλήν τοῦ διαβόλου, ἀπὸ ἐγκατέλιπες ἐκεῖνον, διὰ τὸν ὅποιον ἐδημιουργήθης, Ἐ χάριν τοῦ ὅποιου ἐπλάσθης ὁμοίως καὶ μετὰ τὸν ὅποιον, ὡς ὁμοούσιος, ἔχεις τὴν ἴδιαν ἀξίαν καὶ ὁμιλεῖς τὴν ἴδιαν γλώσσαν; Ἄν καὶ ἡ συμβουλή αὐτὴ ἦτο φανερώς ἀντιθετὰ πρὸς τὴν νομοθεσίαν τοῦ Δημιουργοῦ, βιαστὴ δὲν τὴν ἀπεστρέφῃς, ἀλλὰ, κινουμένη ἀπὸ τὴν ἐλπίδα τῆς ὑποσχέσεως, ἐτόλμησες τὴν μετάληψιν;

Ἔστω λοιπὸν τὸν ἑαυτὸν σου ὠδήγησες εἰς μίαν τόσον μεγάλην πτώσιν καὶ ἐστερήθης τῆς μεγαλύτερας τι-

³⁸ Διακρίσθαι: τὰρα τὴν διακρίν χαρακτημάτων εἰς τὸ δένδρον διδοῦν τὸ ἐλεγεῖν μετὰ διακρίσιν ὄρατον, μετὰ μέτρα ἀπὸ τῶν περὶ τῆς.

³⁹ Ἄ. Τὸ φρονεῖν ἀκράτεια τὴν ἀνέργειαν εἶναι μόνον τῆς βουλοῦσας ἀλλὰ καὶ τῆς ἐουλήσεως.

μῆς. Διὰ ποῖον λόγον κάμεις καὶ τὸν ἄνδρα σου συνένοχον τοῦ τραπεροῦ αὐτοῦ σφάλματος;⁴¹ Διὰ τί ἐσχιάσας τὴν καταστρεφὴν ἐκείνου, διὰ τὸν ὅποιον ὠρίσθης ὁμοίως καὶ χάριν μικρᾶς ἐρώσεως ἀποβουκόνης ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ μαζί μετὰ τὸν ἑαυτὸν σου καὶ ἐκείνου; Ἄ Ποῖα ὑπερβολικὴ παραφροσύνη σε ὠδήγησεν εἰς τόσον μεγάλην τολμήσιν; Δὲν ἦτο ἀρκετὸν διὰ σε τὸ νὰ ζῆς τὴν ζωὴν χωρὶς θόρακα καὶ νὰ περιβάλλῃσαι μὲν μετὰ σώμα ὀλικόν, χωρὶς ὅμως νὰ αισθανέσαι κομμίαν ὀλικὴν ἀνάγκην; Τὸ νὰ ἀπολαυθῆς ἔδων τῶν ἀγαθῶν τοῦ παραδείσου, ἐκτός μόνον ἀπὸ ἐκείνου δένδρου; Τὸ νὰ ἔχετε ἐξουσίαν ἐπάνω σ' ἔλα τὰ δημιουργήματα⁴² καὶ ἔλα τὰ ὀρατὰ πράγματα νὰ ὑποτάσσονται εἰς σὰς; Δὲν ἀρκοῦσαν ἔλα αὐτὰ καὶ ἡλιπίαις, ὅτι θὰ φθάσῃς εἰς τὴν ὑψίστην κορυφήν, μετὰ τὰς ἀπατηλὰς ἐλπίδας; Τώρα θὰ διδοχθῆς ἐπάνω εἰς τὰ πράγματα, ὅτι, ὅχι μόνον αὐτὰ ποῦ ἐπεβίβησες δὲν θὰ βυνηθῆς νὰ ἐπιτύχῃς, ἀλλὰ θὰ ἀποστερηθῇς καὶ τὸν ἑαυτὸν σου καὶ τὸν ἄνδρα σου ἔδων τῶν εὐεργετημάτων, τὰ ὅποια εἶχασκε λάβε: μέχρι τώρα Ἐ θὰ φθάσῃς δὲ εἰς τόσῃν ἀπόγνωσιν, ὥστε σὰς μὲν νὰ μετανοήσῃς ἄσκητα,⁴³ ὁ δὲ πονηρὸς δαίμων, ποῦ σὰς ἔδωκε τὴν καταστρεπτικὴν αὐτὴν συμβουλήν, νὰ χωρῆ δι' αὐτὸ καὶ νὰ καταπατῇ τὴν ζωὴν σὰς. Ταῦτα βιαστὴ εἰς τὸ ἐξῆς θὰ εὐρίσκεισθε εἰς κατάστασιν πτώσεως καὶ θὰ ἔχετε πάσῃ τὰ ἴδια μετὰ ἐκείνου. Ὅ,τι συνέδη μετὰ τὸν σατανάν, ὁ ὅποιος ἐδεκώθη ἀπὸ τὴν τιμητικὴν θέσιν, ποῦ τοῦ ἐδόθη καὶ ἐροίκαθ' ἀπὸ τοὺς αἰθροῦς εἰς τὴν γῆν, ὅταν ἐπεβίβησες τοῦ Θεοῦ τὴν δόξαν, ⁴⁴ Ἄ τοῦτο ἐοκώθη νὰ πραγματοποιήσῃ καὶ εἰς σὰς διὰ τῆς παραβάσεως τῆς ἐντολῆς ἐοκώθη νὰ σὰς ὠδήγησῃ εἰς τὴν τιμωρίαν τοῦ θανάτου⁴⁵ καὶ νὰ ἰκανοποιήσῃ τὸν ὄφθονον σου, καθὼς εἶπε καὶ ἐνας σοφός: Ἐξ αἰτίας τοῦ φθόνου τοῦ διαβόλου, ὁ θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον.⁴⁶

Ἔδωκε δὲ καὶ εἰς τὸν ἄνδρα τῆς, λέγει ἡ Γραφή, καὶ ἐσθραγεν. Τότε διηνοίγησαν οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ τῶν δύο. Ἐφαί μὲν καὶ ἡ ἀδικαρία τοῦ ἀνδρός. Ἐπρεπε νὰ ἴχῃ εἰς

⁴⁰ Ἄ τὴν ἡμετέραν, ὁ δὲ ἄνδρας ἐκείνη ἀπὸ τῆς γυναικὸς (Ἄ Τμ. δ', 14).

⁴¹ Ἄ τὴν ἡμετέραν, ὁ δὲ ἄνδρας ἐκείνη ἀπὸ τῆς γυναικὸς (Ἄ Τμ. δ', 14).

⁴² Ἄ τὴν ἡμετέραν, ὁ δὲ ἄνδρας ἐκείνη ἀπὸ τῆς γυναικὸς (Ἄ Τμ. δ', 14).

⁴³ Ἄ τὴν ἡμετέραν, ὁ δὲ ἄνδρας ἐκείνη ἀπὸ τῆς γυναικὸς (Ἄ Τμ. δ', 14).

⁴⁴ Ἄ τὴν ἡμετέραν, ὁ δὲ ἄνδρας ἐκείνη ἀπὸ τῆς γυναικὸς (Ἄ Τμ. δ', 14).

⁴⁵ Ἄ τὴν ἡμετέραν, ὁ δὲ ἄνδρας ἐκείνη ἀπὸ τῆς γυναικὸς (Ἄ Τμ. δ', 14).

⁴⁶ Ἄ τὴν ἡμετέραν, ὁ δὲ ἄνδρας ἐκείνη ἀπὸ τῆς γυναικὸς (Ἄ Τμ. δ', 14).

τά αὐτὰ του, ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ προτιμᾷ περισσό-
τερον μὲν νὰ ἐφαρμόσῃ αὐτήν, παρὰ τὴν ἄκαιρον ἐπιθυ-
μίαν τῆς Ἐδᾶς.⁴⁶ Ἐστὶ κ' ἂν ἦτο ἀπὸ τὸ ἴδιον γένος, ἔστω
κ' ἂν ἦτο γυναῖκα του· νὰ μὴ λάθῃ μέρος εἰς τὴν παρά-
θασιν τῆς ἐντολῆς· νὰ μὴ ἀστερήσῃ τὸν ἑαυτὸν του ἀπὸ
τόσα ἀγαθὰ, ἔξ αἰτίας μιᾶς προσκαίρου ὀλκῆς ἀπολαύσε-
ως· νὰ μὴ ἔλθῃ εἰς ἀντίθεσιν μετ' τὸν μεγαλύτερον εὐεργέ-
την του, Β ὁ ὁποῖος καὶ τόσῃ φιλανθρωπίαν ἔδειξε δι' αὐ-
τὸν καὶ τοῦ ἐγάριος μίαν ζωὴν ἀπηλλαγμένην τελείως ἀπὸ
κάθε κόπον καὶ θλίψιν. Μήπως δὲν οὐδ' ἐπετράπη νὰ ἀπο-
λαμβάνῃς μετ' ἀφρονίαν ὅλα τὰ ἄλλα ἀγαθὰ τοῦ παραδει-
σου; Διὰ ποῖον λόγον οὕτε σὺ ἠβέλησας νὰ φυλάξῃς τὴν
ἐντολήν τοῦ Θεοῦ, ἐνῷ ἦτο τόσοσ ἐκλεκτός;

⁴⁷ Ἰαὼς, διότι ἤκουσας ἀπὸ τὴν γυναῖκα τὴν ὑπόσχεσιν
τῆς καταστρεπτικῆς συμβουλῆς τοῦ διαβόλου καὶ διότι ἐ-
φούσκωσας τὰ στήθη σου ἀπὸ ἀλαζονείαν, μετ' τὴν ἐπιθυ-
σίαν τῆς ἰσοθείας, διὰ τοῦτο ἀμέσως ἔλαθες μέρος εἰς τὴν θρώ-
σιν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ τιμωρία θὰ ἔλθῃ καὶ εἰς τοὺς δύο ἡ
πειρὰ δὲ τῶν προγόνων θὰ σὰς διδάξῃ, C νὰ μὴ θεωρῆτε
τὴν συμβουλήν τοῦ πονηροῦ δαιμονίου περισσοτέρον ἀξιό-
πιστον ἀπὸ τὸν Θεόν. Ἔδωκε δὲ καὶ εἰς τὸν ἀνδρα τῆς καὶ
ἔφαγεν. Τότε δηλοιοῦσιν οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ τῶν δύο καὶ ἀν-
τελήθησαν ὅτι ἦσαν γυμνοί.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ γεννᾶται δι' ἡμᾶς μέγα πρόβλη-
μα, τὴν λύσιν τοῦ ὁποῖου εἶχον ὑποσχεθῆ προηγουμένως
εἰς τὴν ἀγάπην σας.

Δικαίως δύναται νὰ ἐρωτήσῃ κάποιος: Ποῖαν δύνα-
μιν εἶχε τὸ δένδρον ἐκεῖνο, ὥστε ἡ θρώσις ἀπὸ αὐτὸ νὰ ἀ-
νοίξῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν πρωτοπλάστων, καὶ διατι ὀνο-
μάσεται δένδρον τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ;

Ἐὰν ἐπιθυμῆτε ἐντείνετε τὴν προσοχήν σας. Ἐπιθυ-
μῶ νὰ σὰς ἐπιλύσω ὀλίγον καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ θέματος⁴⁷
καὶ νὰ σὰς διδάξω, ὅτι τίποτε δὲν θὰ φανῇ δύσκολον εἰς ἡ-
μᾶς, D ἀπὸ ὅσα ἔλεχθησαν, ἐνν θὰ θελήσωμεν νὰ δεχθώ-
μεν τὰ λόγια τῆς Ἁγίας Γραφῆς μετ' καλὴν προαίρεσιν.⁴⁸

Βεβαίως δὲν ἦνοιξες τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἡ θρώσις
ἀπὸ τοῦ δένδρου. Καὶ περὶ τῆς θρώσεως ἔλεγον. Ἐπειδὴ

46. Ματθ. 1', 37. Μάρκ. 9', 85. Λουκ. 14', 5-10.

47. Ὁ Χριστός εἰς τὴν πορείαν τοῦ λόγου προβληματίζει τοὺς ἀπερισκεπῆς καὶ ἀπαντᾷ εἰς τὸ πρόβλημα 5 ἴδιος.

48. Ἡ ἀρεθὴν εἰς τὴν Γραφὴν καὶ ἡ κατανόησις τῶν περιλαμβανό-
μενων αὐτῆς ἐξαρτᾶται ἀπὸ προσωπικὰς προσηλωθείας τὸν μελετητὴν. Ἡ ἐ-
πιθυμία προαίρεσις καὶ ἡ ἀγνότης τῶν βίβλων εἶναι ἀπορρίπτους.

διὼς ἡ θρώσις ἔξ αὐτοῦ ἦτο ὑπόθεσις παρακοῆς καὶ πα-
ράθασιν τῆς ἐντολῆς, ποὺ ἔδωθε ἀπὸ τὸν Θεόν, ἕνεκα τῆς
ὁποίας ἔχουσιν εἰς τὸ μέλλον τὴν δόξαν, ποὺ περιέβαλλε
καὶ ἐκόσμηε αὐτούς, ἀφοῦ ἔκομαν τὴν δόξαν, ποὺ περιέβαλλε
εἰς τοὺς τῆς τῶσον μεγάλης τιμῆς, διὰ τοῦτο ἡ Γραφή μετ' τὸν
ἴδιόν τῆς τρόπον⁴⁹ λέγει: Ἐφαγον καὶ τότε δηλοιοῦσιν
οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ τῶν δύο καὶ ἀντελήθησαν ὅτι ἦσαν γυ-
μνοί. Διότι παρέδρασαν τὴν ἐντολήν, ἐγυμνώθησαν ἀπὸ τὴν
χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀντελήθησαν τὴν ἀσθητὴν τῶν γυ-
μνότητων E Τοῦτο διὰ νὰ γνωρίσωμεν μετ' ἀκριβείαν, εἰς ποῖ-
ον μέγα σφάλμα ὠδήγησεν αὐτοὺς ἡ παράθασιν τῆς ἐντο-
λῆς τοῦ Δεσπότη, διὰ μέσου τῆς ἐντροπῆς, ἡ ὁποία τοὺς
ἔκρινεν.

Ἐκεῖνοι εἶχον τόσῃ μεγάλην παρησίαν πρὸ τοῦ γε-
γονότος αὐτοῦ, χωρὶς νὰ γνωρίζουν ὅτι ἦσαν γυμνοί. Καὶ
δὲν ἦσαν πράγματι γυμνοί, ἀφοῦ περιέβαλλεν αὐτοὺς ἡ
θεϊκὴ δόξα, καλλίτερον ἀπὸ ὁποιοδήποτε ἔνδυμα. Αὐτοὶ
ὠδήγηθησαν εἰς τόσον μεγάλην ταπεινώσιν, μετὰ τὴν
θρώσιν, δηλαδή μετὰ τὴν παράθασιν τῆς προσταγῆς τοῦ
Θεοῦ, 130 A ὥστε νὰ ζητοῦν διὰ τὸν ἑαυτῶν τῶν καλύμ-
ματα, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποφέρουν τὴν ἐντροπήν
τῆς γυμνότητος. Ἡ παράθασιν τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ τοὺς
ἔδωκε νὰ αἰσθανθοῦν τὴν γυμνότητά τους καὶ τοὺς ἐγένι-
σε μετ' ἀπερίγραπτον ἐντροπήν, ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὰς
σχέσεις τῶν πρὸς τὸν Θεόν καὶ ἔσαν τοὺς ἀφῆρεσε τὸ νέ-
ον ἐκεῖνο καὶ παράδοξον ἔνδυμα τῆς δόξης καὶ τῆς ἀγάπης
τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον ἦσαν ἐνδεδυμένοι.

Καὶ εἶται, λέγει ἡ Γραφή, συνέροσαν φύλλα συκῆς καὶ
ἔκαμαν δι' ἑαυτοὺς περιζώματα.

Προσπάθετε νὰ ἐνοήσῃς, ἀγάπητέ, πῶς ἐκρημνίσεν
αὐτοὺς εἰς τοῦτον κρημνὸν ἀπὸ ὑπερβολικῆν ὕψος ἡ συμ-
βουλή τοῦ διαβόλου. Ἐκεῖνοι ποὺ περιεβάλλοντο μετ' ὅ-
σον δόξαν, τώρα συρράπτουν φύλλα συκῆς καὶ κατασκευ-
άζουσιν διὰ τοὺς ἑαυτοὺς τῶν περιζώματα. B Αὐτὸ εἶναι τὸ
κέρδος τῆς ἀπάτης τοῦ διαβόλου· αὐτὸ εἶναι τὸ εὐφρῆ-
στικὸν τῆς συμβουλῆς ἐκεῖνου, ὅχι μόνον νὰ μὴ φέρῃ με-
γαλύτερον φεῖλος, ἀλλὰ καὶ νὰ παραστήσῃ τὸν ἀνθρω-
πὸν γυμνὸν καὶ ἔρημον, ἀπὸ ὅσα μέχρι τώρα κατέχει. E-

49. Οἱ βίβλων συνθέται διὰ τὴν Ἁγίαν Γραφὴν εἶναι νὰ χρησιμοποιοῦν εἰ-
κόνας τοῦ φαινομένου κόσμου, διὰ νὰ δηλώσῃ πνευματικὰς καταστάσεις.
Χρησιμοποιοῦν ἀνθρωπογενεῖς ἀπεικαστεῖς διὰ τὸν Θεόν, ἵνα καταστήσῃ σαφῆ
τὴν παρουσίαν Του εἰς τὸν ἀπαισιῶν ἀνθρώπων.

πειδή λοιπόν η πρόφασις τῆς θρώσεως ἐδημιούργησε τὴν παρακοήν, διὰ τοῦτο λέγει ἡ Γραφή: Ἐφογον καὶ ἐπινοήσαν οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ τῶν δύο. Δὲν ὀμιλεῖ διὰ τοὺς αἰσθητοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀλλὰ διὰ τὴν νοητὴν ἀσθένειαν. Ἐπειδὴ λοιπὸν παρέδωκεν ἑκείναι πού εἶχε πρόσταξις ὁ Θεός, τοὺς ἔκαμεν εἰς τὸ εἶψῃ νὰ αἰσθάνωνται ὅσα προηγουμένως δὲν ἠσθάνοντο, ἕνεκα τῆς ἰδικιτέρας ἀγάπης, πού ἐδέχοντο πρὸς αὐτοὺς ὁ Δεσπότης. Ὅταν λοιπὸν θὰ ἀκούσῃς, ὅτι διηνοίγησαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν, ἢ τοῦτο πρέπει νὰ ἐνοήσῃς, ὅτι τοὺς ἔκαμε νὰ ἀντιλαμβάνωνται εἰς τὸ μέλλον τὴν γνησιότητά των⁵⁰ καὶ τὴν πτώσιν των ἀπὸ τὴν δόξαν, τὴν ὅποιαν ἀπελάμβανον πρὸ τῆς θρώσεως. Ὅτι τοῦτο συνήθεται εἰς τὴν Γραφήν, ἄκουσε τί λέγει εἰς ἄλλων σημείων: Ὅταν ἡ δούλη τῆς Σάρρας ἐπλανήθη εἰς τὴν ἔρημον,⁵¹ κωλυμένη ἀπὸ τὸν οἶκον τοῦ Ἀβραάμ, καὶ παρετήρει ἀπὸ μακρῶν τὸν θάνατον τοῦ τέκνου τῆς, πού ἔγκοιπέλεψε πλησίον μιᾶς ἐλάτης,⁵² λέγει: Τότε ὁ Θεὸς ἠνοίξε τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς Ἄγας.⁵³ Τοῦτο οὐχὶ διότι δὲν βέλετε προηγουμένως, ἀλλὰ διότι ἐκώλυσε τὴν διάνοιάν τῆς. Βλέπεις, ὅτι τὸν θρον διηνοίξε δὲν χρησιμοποιεῖ διὰ τὰ σωματικὰ μάτια, ἢ ἀλλὰ διὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας;

Τὸ αὐτὸ δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν καὶ διὰ τὸ ἄλλο ζήτημα, πού προκύπτει ἀνάμεσα μας. Ἐρωτοῦν μερικοὶ: Διατί ὀνομάζεται τὸ δένδρον, δένδρον γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ; Παλλοὶ, ἀπὸ ἐκείνους πού φιλονεκοῦν διὰ τὸ νόημα τῶν λόγων αὐτῶν, προσπαθοῦν νὰ τοὺς ἐρμηνεύσων λέγοντες, ὅτι ὁ Ἀδὰμ ἀπέκτησε τὴν ἰκανότητα νὰ διακρίνῃ τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακὸν μετὰ τὴν θρώσιν ἀπὸ τοῦ δένδρου. Τοῦτο εἶναι πολὺ μαρὸν καὶ ἀνόητον. Διὰ τοῦτο, εἰς τὰς προηγουμένας ὁμιλίαις,⁵⁴ προσηγορικῶς ἐκάμαμε λεπτομερῆ λόγον διὰ τὴν σοφίαν, πού ἐδόθη ἀπὸ τὸν Θεὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον Ἐ ἀπεδείξαμεν αὐτὴν ἐκ τῆς ὀνοματο-

50. Ὅσον καὶ ἂν συγκρίνηται ὁ ἄριστος τῶν ἱστανῶν, ὁ ἕλεγχος τῆς συνειδήσεως ἀποκαλύπτει τὴν γνησιότητά του.

51. Πρόκειται διὰ τὴν ἔρημον Βηροσάει. (Ἄβ. Κοσμοῦ, Παλ. Διαθήκη, μεταφρ. ἐκ τοῦ Ἑβρ. εἰς τὸν Γέν. 21, 14).

52. Γέν. 21, 19.

53. Ἡ Ἄγαρ ἦτο δούλη τοῦ Ἀβραάμ, καὶ τὴν ὅποιαν εἶχεν ἀνακτήσει: εἶναι, ἂν ἴσῃται, Μιτράη καὶ ὕδιν μετὰ προστάγην τοῦ Θεοῦ ἐξεδίωξεν ἕνεκα ἀπὸ τὸν οἶκον του (Γέν. 21, 1-20).

54. Ἀναφέρεται εἰς ὅσα εἶπε πρὸς ἀναστῆναι τῶν χριστῶν. Γέν. 1, 19-30 καὶ 1, 29.

δοσίας, τὴν ὅποιαν ἔκαμε σ' ἔλα τὰ θηρία καὶ τὰ πιστῶν καὶ τὰ ἄλογα ζῶα: ἐκτός ἀπὸ τὴν ἀνεύχαστον αὐτὴν σοφίαν ἦτο προικισμένος καὶ μετ' ἡμεῶν⁵⁵ χάρισμα; ὥστε νὰ μὴ ἐπιτρέπεται εἰς κανένα νὰ λέγῃ τοῦτο. Ἐκείνος, πού ἔδωκεν ὀνόματα εἰς τὰ κτίσματα καὶ πού ἔκαμε μὲν τῶσων θαυμαστὴν προφητείαν περὶ τῆς γυνακὸς, ὅπως μέχρι τώρα ἔχομεν εἶπει, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ μὴ γνωρίζῃ, τί εἶναι καλὸν καὶ τί πονηρὸν; Ἐάν δεχθῶμεν αὐτὸ (πράγμα τὸ ὅποιον εἶπε νὰ μὴ γίνῃ ποτέ), πάλιν εἰς τὸν Δημιουργὸν θὰ ἀποδοθῇ ἡ αἰτία τῆς θλασφηνίας. Διότι, πῶς θὰ τοῦ εἶδε μίαν ἐντολήν, ἐάν ἀγνοοῦσεν ὁ ἄνθρωπος, ὅτι ἡ παράβασις εἶναι κακόν; Ἡ Ἄλλὰ δὲν συμβαίνει αὐτό; Εἶπε νὰ μὴ συμβαίη. Ἀντιθέτως, ἐγνωρίζε μετ' ἀκριθείαν. Διὰ τοῦτο κατεκοκίσασεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τὸν ἄνθρωπον αὐτεξούσιον.⁵⁶ Ἐάν δὲν ἦτο αὐτεξούσιος, ὅτε ἔπρεπε νὰ ταμωρῆθῃ, ὅταν παρέθῃ τὴν ἐντολήν, ὅτε νὰ θεωρηθῇ ἕξις τιμῆς, ἐάν θὰ ἐφύλασσε αὐτὴν. Τὸ ὅτι ἐγινε θητήος μετὰ τὴν παράβασιν, εἶναι φανερόν καὶ ἀπὸ τὴν ἴδιαν τὴν ἐντολήν καὶ ἀπὸ ὅσα συνέβησαν μετὰ ταῦτα. Ἄκουε διὰ τὴν ἴδιαν τὴν γυναῖκα, ὅταν ὀμιλῇ πρὸς τὸν θρον: Μόνον διὰ τὸν κήπου εἶπεν ὁ Θεός, «νὰ μὴ φάγητε ἀπ' αὐτῶν, διὰ νὰ μὴ ἀποθάνητε». Ὅποτε πρὸ τῆς θρώσεως ἦσαν ἀθάνατοι: δὲν θὰ εἶδικοτο δὲ εἰς αὐτοὺς ὡς ταμωρῆσά τὸ θάνατος μετὰ τὴν θρώσιν. Ἡ ἐάν δὲν ἦσαν ἀθάνατοι.

Ποῖος λοιπὸν θὰ ἠδύνατο νὰ ἀνεχθῇ: αὐτοὺς πού θέλου νὰ λέγων, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀπέκτησε τὴν γνώσιν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ πονηροῦ μετὰ τὴν θρώσιν ἀπὸ τοῦ δένδρου, ἐσ' ὅσον καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν θρώσιν ἦτο προικισμένος μετὰ πολλὴν σοφίαν καὶ μετ' ἡμεῶν⁵⁷ χάρισμα; Καὶ πῶς δύναται νὰ εἶναι λογικόν, οἱ κατασκευῆ καὶ τὰ πρόβατα καὶ ὀλοκλήρος ἢ φύσις τῶν ἄλλων ζῶων νὰ γνωρίζουν ποῖα χάρτα εἶναι καλὰ πρὸς διατροφήν καὶ ποῖα ἐπιβλαβῆ, ὥστε νὰ τρέχουν μὲν πρὸς τὰ πρῶτα καὶ ὀρμήν, νὰ ἀπομακρύνωνται δὲ ἀπὸ τὰ ἄλλα μετ' ἐπιμέλειαν προσοχῆν, τὸ δὲ λογικὸν ζῶον, ὁ ἄνθρωπος, νὰ μὴ γνωρίζῃ τί εἶναι καλόν καὶ τί πονηρὸν; Ἡ Καὶ ὅμως, βά εἶπη κάποιος, ἡ Γραφή ὀνόμασε αὐτὸ δένδρον γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ.

55. Γέν. 1, 28.

56. Ὅτι μὲν κατ' ἀνάγκην τὸ νεοτὸν θηρίον καὶ ἀναερίσσει, τὸ δὲ κατ' ἔξοχον τὴν τῆς ἀρετῆς κατὰ τὸ δυνατόν ἡμῶσιν. (Ἰωάν. Δημωσθένος, Ἐπερ. Ὁσθ. πίστεως II, 39).

Ναί, τὸ γνωρίζω καὶ ἐγώ· ἀλλὰ ἐὰν βέλῃσης ἐν μάθῃς τὰς ἰδιορρυθμίας τῆς Ἁγίας Γραφῆς, δὴ ἀντιλήψῃς διὰ ποῖον λόγον ἔδωκεν αὐτῇ τὴν ὀνομασίαν εἰς τὸ δένδρον. Δὲν ὀνομάσθη ἔτσι, ἐπειδὴ αὐτὸ παρέχειν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν γνώσιν, ἀλλ' ἐπειδὴ γύρω ἀπὸ αὐτοῦ ἐπραγματοποιήθη ἡ παράβασις τῆς ἐντολῆς, καὶ ἀπὸ τὴν παράβασιν προήλθεν ἡ γνώσις τῆς ἁμαρτίας καὶ ἡ ἐντροπή, διὰ τοῦτο ὀνομάσθη δένδρον τῆς γνώσεως. Εἶναι σύνηθες εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν νὰ διδῇ ὀνόματα εἰς τοὺς τόπους, ἀπὸ τὰ γεγονότα ποὺ συμβαίνουν εἰς αὐτούς. Δ' Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἡ Ἁγία Γραφή ὀνόμασε καὶ τὸ δένδρον αὐτὸ, δένδρον τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ἐπειδὴ μὲ αὐτὸ ἦτο συνδεδεμένη ἡ παράβασις καὶ ἡ φύλαξις τῆς ἐντολῆς. Ὁ φυλάθρωπος.⁵⁷ Κύριος ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας ἐπέθυμει νὰ καταστήσῃ σαφῆ τὴν κυριαρχίαν Του εἰς τὸν ἄνθρωπον, διὰ τῆς μικρᾶς αὐτῆς ἐντολῆς, νὰ παιδαγωγῆσθαι καὶ νὰ διδάσῃ αὐτὸν, ὅτι ἔχει δημιουργὸν ἑαυτοῦ ποὺ ἐδημιούργησεν ἅλα τὰ ὀρατὰ πράγματα καὶ ὁ ὁποῖος ἔπλασε καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον. Ὅπως ἕνας φυλάτιμος οἰκοδεσπότης ἔχει παραχωρήσει εἰς κάποιον μεγαλοπρεπῆ κατοικίαν νὰ τὴν ἀπολαύσῃ, Ἐ καὶ δὲν ἐπιθυμῆει νὰ λιμώσῃ τὴν τιμὴν ποὺ ἀξίζει, ἀλλὰ ἕνα ἐλάχιστον μόνον μέρος αὐτῆς, ὥστε καὶ νὰ φυλάττῃ εἰς τὸν ἑαυτοῦ τὴν ἀπόλυτον κυριότητα, καὶ ἀκείνους νὰ γυρίσῃ καλῶς, ὅτι δὲν εἶναι ἐξουσιαστὴς αὐτοῦ ποὺ κατέχει, ἀλλὰ χρησιμοποιεῖ καὶ ἀπολαμβάνει αὐτὸ κατὰ χάριν καὶ φιλοφροσύνην, ἔτσι καὶ ὁ Κύριός μας ἐνεπιτετεύθη εἰς τὸν ἄνθρωπον ἅλα τὰ ὀρατὰ δημιουργήματα· τοῦ ἐπέτρεψε νὰ ζῆ μέσα εἰς τὸν παράδεισον καὶ νὰ ἀπολαμβάνῃ ἅλων τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ ὁμοίως, διὰ νὰ μὴ νομίσῃ, ὅτι αὐτομάτως ἐδημιουργήθησαν ὅσα ἔδλεπε, ἀφοῦ παρασυστῆσθαι οἰγὰ-οἰγὰ ἡ διάνοιά του, καὶ διὰ νὰ μὴ ὑψηλοφρονησῇ, τοῦ δίδει διαταγὴν νὰ ἀπέχη ἀπὸ ἕνα μόνον δένδρον.⁵⁸ Ἄ ὄρισεν δὲ αὐστηρὰν τιμωρίαν, ἐὰν ἤθελε παραδίσει τὴν ἐντολήν· τοῦτο ἐπράξεν ὁ Θεός, διὰ νὰ γνωρίσῃ ὁ ἄνθρωπος, ὅτι εὐρίσκειται κάτω ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Κυρίου καὶ ὅτι συμμετέχει ἅλων τῶν ἄλλων δημιουργημάτων, χάρις εἰς τὴν φιλοτιμίαν τοῦ Κυρίου. Ἐπειδὴ ὁμοίως ὁ Ἄδάμ ὑπέπεσεν εἰς αὐτὸ τὸ σφάλμα μαζί με τὴν γυναῖκα του, ἐξ αἰτίας τῆς παραβά-

57. «Ἄβραμ δὲ τὸ θεοῦ φιλοφροσύνη δόξαι, ὅτι ἐν ἑστί ποιητῆς τῶν καὶ πατῆρ κατὰ χάριν ὁσοῦν γένεσκαι.» (Μ. Ἄβραμ., «Ἐκτὸ ἄβραμ», λόγ. II, 58).

σεως τῆς ἐντολῆς, ποὺ ἐδόθη, καὶ τῆς βρώσεως ἐκ τοῦ δένδρου, ἀφοῦ ἔδειξε μεγάλην ἀπροσεξίαν, διὰ τοῦτο ὀνόμασεν αὐτὸ δένδρον τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. Ὅχι διότι ὁ Ἄδάμ δὲν ἐγνώριζεν τὸ καλὸν καὶ τὸ κακὸν πρὶν ἀπὸ τὴν παράβασιν. Τόσον καλά ἐγνώριζεν αὐτὸ, ὥστε ἡ γυναῖκα εἶπε, κατὰ τὴν συζήτησίν τῆς μετ' αὐτοῦ: Εἶπεν ὁ Θεός νὰ μὴ φάγητε ἀπὸ αὐτοῦ, διὰ νὰ μὴ ἀποθάνητε. Ὡστε ἐγνώριζεν ὅτι δὴ τιμωρηθεὺν μὲ θάνατον, ἐὰν δὴ παραβῶν τὴν ἐντολήν. Β' Ἐπειδὴ ὁμοίως ἐγυμνώθησαν ἀπὸ τὴν βεβήκην βόσιν καὶ ἔλαβον γνώσιν τῆς σωματικῆς τῶν γυμνώσεως μετὰ τὴν βρώσιν ἐξ αὐτοῦ, διὰ τοῦτο ὀνόμασεν αὐτὸ δένδρον τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ καὶ ἐπειδὴ, δυνάμειν νὰ ἐπιμνησθῶν, γύρω ἀπὸ αὐτὸ ἐπραγματοποιεῖτο ἡ ἀσκαρὶς τῆς ὑπακοῆς καὶ τῆς παρακοῆς.

Ἐμάθατε διὰ ποῖον λόγον εἶπεν ἡ Γραφή, ὅτι διηνοήθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ τῶν δύο καὶ ἀντελήθησαν ὅτι ἦσαν γυμνοί; Ἀντελήθησαν διὰτὶ ὀνομάσθησαν τὸ δένδρον, δένδρον γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ; Κατανοήσατε, πῶσον ἐγάμισαν ἀπὸ ἐντροπῆν μετὰ τὴν βρώσιν ἐξ αὐτοῦ καὶ ἀφοῦ παρεβίβασαν τὴν ἐντολήν τοῦ δεσπότης συνέρρασαν φύλλα σικκῆς καὶ ἔκομον εἰς ἑαυτοὺς περιώματα. Γ' Πρόσεχε ἀπὸ ποῖου βόσιν, εἰς ποῖον ταπεινώσιν περιέπεσαν. Ἐκείνοι ποὺ βρόσαν ὡς ἄγγελοι ἐπὶ τῆς γῆς, πρὸ τῆς παραβάσεως, τώρα προσποθοῦν νὰ σκεπασοῦν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν μετὰ τὰ φύλλα τῶν δένδρων. Τόσον μέγα κακὸν εἶναι ἡ ἁμαρτία.⁵⁹ Δὲν μᾶς ἀπομακρύνει μόνον ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ μᾶς ὀδηγεῖ καὶ εἰς μεγάλην ἐντροπῆν καὶ ταπεινώσιν· μᾶς ἀφαιρεῖ τὴν παρησίαν, ἀφοῦ μᾶς στερῆσθαι τὰ ὑπάρχοντα ἀγαθὰ.

Ἄλλα, διὰ νὰ μὴ κἀνωμεν τὸν λόγον πέρα ὡς πέρα δυσάρεστον, ὁμιλοῦντες διὰ τὴν ἁμαρτίαν, ἡ ὁποία ἔκυριεύσει τὸν ἄνθρωπον διὰ μέσον τῆς βρώσεως ἐκ τοῦ δένδρου καὶ τῆς παρακοῆς, ἔλα, ἐν σοὺ φαίνεται ἐκ καλόν, νὰ μεταφέρωμεν τὸν λόγον ἀπὸ τὸ δένδρον τοῦτο εἰς ἄλλο, ἀπὸ τὸ δένδρον τῆς γνώσεως, εἰς τὸ ξύλον τοῦ σταυροῦ Δ' Ἄς ἴδωμεν, ποῖα κακὰ ἐπεσώρευσε τὸ ἕνα καὶ ποῖα ἀγαθὰ προσήλθεν ἀπὸ τὸ ἄλλο. Διὰ νὰ ἀκριβολογήσωμεν διὰ περισσότερο, δὲν προήλθεν τὰ κακὰ ἀπὸ τὸ δένδρον, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν κωρὸν βέλῃσιν τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν περιφρόνησιν ποὺ ἔδειξαν πρὸς τὴν ἐντολήν τοῦ Θεοῦ. Ἐκεί-

58. Ρωμ. ε', 12, στ' 28. Ἰωάν. γ', 44. Α' Κορ. ιε'. 31-32.

νο τὸ δένδρον ἔφερε τὸν θάνατον, διὰτι μετὰ τὴν παράδοσιν εἰσῆλθεν ὁ θάνατος εἰς τὴν ζωὴν. Τοῦτο ἡμᾶς ἐχάρισε τὴν θάνασιν.⁵⁹ Ἐκεῖνο μᾶς ἔδωκεν ἀπὸ τὸν παρδείσον, τοῦτο μᾶς ἀνάσασεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Ἐκεῖνο ἔκαμε τὸν Ἄδᾶμ υπεύθυνον διὰ τὴν μεγάλην τιμωρίαν, ἐξ οἷτίας μίς μόνον παραδόσας, τοῦτο ἡμᾶς εὐώρησε τὴν παρρησίαν πρὸς τὸν Κύριον, ἀφοῦ ἐξηράσιαν ἀμέτρητα φορτία ἁμαρτημάτων. Ἐ' Αντελήφθητε τὴν διαφορὰν μεταξὺ τοῦ δένδρου τῆς γνώσεως καὶ τοῦ σταυροῦ; Ἐμάθετε τὴν κακουργίαν τοῦ διαβόλου, τὴν ἀδιαφορίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Θεοῦ; Παρακαλῶ λοιπὸν τὴν ἀγάπην σας, νὰ ἀπλωθῶμεν καλῶς τοὺς ἑαυτοὺς μας μὲ τὸ ὄπλον τοῦ ζωοποιῦ αὐτοῦ βύλου καὶ μὲ τὴν δύναμιν αὐτοῦ νὰ νεκρώσωμεν τὰ πάθη, ποὺ φέρουσι τὴν ψυχὴν μας.⁶⁰ τὸ ἴδιον περὶ τοῦ λέγει καὶ ὁ Ἀποστόλος Παῦλος: Ὅσοι ἀνίσκουν εἰς τὸν Χριστόν, ἐνεκρῶσαν τὸν σαρκικὸν ἀνθρώπον μὲ τὰ πάθη καὶ τὰς ἐπιθυμίας του.⁶¹ 123 Α Τὸ νόημα τῶν λόγων αὐτοῦ εἶναι τὸ ἑξῆς: Ὅσοι ἀφίερωσαν ἐξ ὁλοκλήρου τοὺς ἑαυτοὺς των εἰς τὸν Χριστόν, ἐνεκρῶσαν κάθε κακὴν ἐπιθυμίαν, ποὺ ἐγεννᾶτο εἰς τὴν σάρκα, διὰ νὰ καταστρέψῃ ὅλας τὰς ἐνεργείας τῆς ψυχῆς. Λοιπὸν καὶ ἡμεῖς, ἀκολουθοῦντες τὸ παράδειγμα αὐτῶν, ἄς νεκρώσωμεν τὰ μέλη τοῦ σώματός μας ὡς καταστήσωμεν αὐτὰ ἀβρανή πρὸς τὴν τυρανίαν τῆς διαβολικῆς ἐνεργείας, ποὺ ἐπαναστατεῖ ἐναντίον μας, ὥστε καὶ νὰ διαπλευρώμεν μὲ ἀσφάλειαν τὸν τρικυμῶδες καὶ ἐπικίνδυνον πέλαγος τῆς παρούσης ζωῆς, καὶ νὰ κριθῶμεν ὄξιοι νὰ ἀπολαύσωμεν τῶν ἀγαθῶν, ποὺ ὑπεσχέθη ὁ Θεὸς ὁ αὐτοὺς ποὺ τὸν ἀγαποῦν, ἀφοῦ φθάσωμεν εἰς τοὺς γαληνίους λιμένας τῆς φιλοφροσύνης τοῦ Θεοῦ. Ταῦτα θὰ κατορθώσωμεν μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Κυρίου μας. Εἰς Αὐτόν, μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, Ἐ ἀμήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος καὶ πάντοτε καὶ εἰς ὅλου τὸ πέρασμα τῶν αἰώνων. Γίνεσθε.

59. Ἄρτι δὲ ὁ λόγος εἰς ἑσῶν ἐδῆξατο τὸ κρῖμα καὶ τὸ σῶματι καθὼν ὑπὲρ πάντων σωτηρίαν τοῖς πᾶσι ἑλεῖσάσας. (Μ. Ἄθων. «Κατὰ Ἀρετών», I, 80).

60. Μὲτ' 127, 24. Μάκκ. η', 24. Λουκ. 9', 23. Γαλ. 5', 20.

61. Γαλ. 5, 24.

ΟΜΙΛΙΑ ΔΕΚΑΤΗ ΕΒΔΟΜΗ

ΚΑΙ ΗΚΟΥΣΑΝ ΤΗΝ ΦΩΝΗΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΠΟΥ ΕΠΗΡΗΛΑΤΟΥΡΓΕΝ ΗΙΣ ΤΟΝ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΔΕΙΞΑΙΝΟΝ.¹

Νομίζω, ὅτι ἐπόμεν ἀρκετὰ καὶ κατὰ τὴν δύναμιν μας διὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ δένδρου, εἰς τὴν προηγουμένην μας ὁμιλίαν ἰσθάδαμεν τὴν ἀγάπην σας κατὰ δύναμιν, διὰ ποῖον λόγον ἀνόμασε αὐτὸ ἡ Ἅγία Γραφὴ δένδρον γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. Ἐπιθυμῶ σημερον νὰ ἀσχοληθῶ μὲ τὰ ἀκόλουθα, διὰ νὰ μάθετε τὴν ἀνεπίστον φιλοφροσύνην τοῦ Θεοῦ καὶ πόσῃ συγκρατάσασιν ἔδειξε, φροντίζων διὰ τὸ γένος τὸ ἰδικόν μας.² Ὁ Θεὸς ἐπράξε τὰ πάντα καὶ ἐφρόντισε μὲ ἐπιμέλειαν, ὥστε τὸ λογικὸν αὐτὸ ζῶον, ποὺ ἐβρῆται ἀπὸ αὐτόν, νὰ ἀπολαμβάνῃ πάσης τιμῆς ἢ ζωῆς του νὰ μὴ εἶναι εἰς τίποτε κατωτέρα τῆς ζωῆς τῶν ἀγγέλων, ὅλλα νὰ ἔχη τὴν ἀπάθειαν τῶν ἀγγέλων.³ Ἔστω καὶ ἂν φέρῃ ὀλκὸν σῶμα.

Ὁ Θεὸς δὲν ἔπαυσε νὰ ἀγαπᾷ τὸν ἀνθρώπον, ὅτε δταν εἶδε καὶ τοὺς δύο νὰ παραδοῖνον τὴν ἐντολήν Του ἀπὸ ἀδιαφορίας,⁴ ἔστω καὶ ἂν ἐκ τῶν προτέρων παρημποδίσαν αὐτούς, διὰ τῆς ἀπειλής, ἔστω καὶ ἂν προσεπάθον νὰ τοὺς ἀσφαλίσῃ εἰς τὴν ἀρετήν. Ἐ ἀπὸ ἀγάπην κινούμενος πράττει, ὅτι θὰ ἐπράττει ἕνας φιλόστοργος πατήρ, ἐλέησεν τὸ παιδί του νὰ κάμῃ ἔργα ἀνάξια τῆς εὐγενεοῦς καταγωγῆς του καὶ νὰ περιπίπτῃ ἀπὸ τὴν ὕψιστην

1. Γεν. 3', 8.

2. Ἰνῶριμα τῆς ρητορικῆς τέχνης τοῦ Ι. Χρυσόστομου εἶναι νὰ προσδιορῆσῃ ἢ ἄρχῃ τὸ θέμα τῆς ὁμιλίας του.

3. Ἡ φύσις τῶν ἀγγέλων, κατὰ τὸν Δαμασκηνόν, ὡς κτιστὴ ἦτο ἐρμητική, ἔχουσα ἔξουσίαν, καὶ μένει, καὶ προκρίτειν ἐν τῷ ἀγαθῷ, καὶ ἐκ τῷ χεῖρον τρέφεται. Οἱ ἀγγέλαι ὁμιουργηθέντες ἔσονται πρὸς τὸ κακὸν καὶ οὐκ ἀνίστανται, ἀπέθρυνον καὶ εἶναι ὄντες πρὸς τὸ κακὸν ἐκίτηνται, οὐ εἶσθε, ἀλλὰ χεῖρται, καὶ ἐκ τῆς τοῦ μόνου ἀγαθοῦ προσηρταί. (Ἐκδοσ. ἁρθοῦ, πιστ. II, 8).

4. Ρωμ. 7', 8.

5. Εἰς τὸν νόον τοῦ ἁγίου καὶ προβάλλεται εἰς ἕνα τὸ μεγαλειον τῆς ἡ παραβολῆ τοῦ Ἀδάμ (Λουκ. 11', II - 23).

6. Ἐργονεὶς κτιστοῦ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι: τὸ εἶναι ἐπιλήσθη κατὰ τὸ κρῖμα τοῦ Θεοῦ, «καλὰ λῆμα» καὶ τὸ εἶναι κατὰ τὴν ἀπὸ τὸν Θεόν.

τιμήν εις τήν δευτέραν ταπεινώσιν. Τότε, φλογίζομενος εις τὰ πατρικά του σπλάγχνα από αγάπην, δέν ανέχεται νά τόν παρατηρή εις αὐτήν τήν κατάστασιν. Ἐπιδεικνύει πάλιν τὰ ἐξ αὐτῶ ἀπορροήοντα ἀγαθά καί ἐπιθυμεί ὀλίγον κατ' ὀλίγον νά τόν ἀπαλλάξῃ ἀπό ἐκείνην τήν ταπεινώσιν καί νά τόν ἐπιστρέψῃ εἰς τήν πρώτην τιμήν. Κατά τόν Ἰδιον τρόπον καί ὁ πανάγαθος Θεός ἐσπευσεν ἀμέσως κοντά του, ἀφοῦ ἐλυτήθη τόν ἀνθρώπον τῆς πλάνης, ἕως τῆς ὁποίας τὸ θάρος ὑπέβαινε, παρασυρθεὶς μετὰ τὴν γυναῖκα του καὶ ἀφοῦ εἰσέχθη τὴν συμβουλήν τοῦ διαβόλου, διὰ μέσου τοῦ ὄφως, ὅπως τρέχει ὁ ἰατρός πρὸς ἀσθενῆ κατὰ κροῖον καὶ καταβδελιμένον, ποῦ ἔχει μεγάλην ἀνάγκη τῆς θεραπείας καὶ τῆς ἰατρικῆς βοήθειας. Διὰ νά μάθετε ὅμως τὴν ἀνεπίπτων συγκατάστασιν τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ λόγια τῆς Γραφῆς, εἶναι ἀνάγκη νά ἐπαναλάβωμεν, αὐτὰ ποῦ ἀνεγνώσθησαν. Λέγει ἡ Γραφή: "Ὅταν ὁμοῦς ἤκουσαν τὸν θόρυβον Κυρίου τοῦ Θεοῦ περιπατοῦντος εἰς τὸν κήπον κατὰ τὸ δειλινόν,¹¹ Ἄ ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ σύζυγός του ἐκρύβησαν ἀπὸ τὴν παρουσίαν τοῦ Κυρίου μεταξὺ τῶν δένδρων τοῦ κήπου.

Ἄγαπητοι, δέν πρέπει νά παρατρέξωμεν ἐπιφανειακῶς, αὐτὰ ποῦ λέγει ἡ Γραφή, ὅτε νά προσκολληθῶμεν εἰς τὰς λέξεις.¹² Εἶναι ἀνάγκη νά ἐνοηθῶμεν, δεῖ αἱ ἀνθρωπομορφικαὶ ἀεραώσεις ὑπάρχουν, ἐνεκα τῆς ἰδικῆς μας ἀτελείας καὶ ὅτι δεῖ γίνονται θεοπρεπῶς, πρὸς χάριν τῆς σωτηρίας μας.¹³ Διότι, λέγε μου, πῶς δέν θά φθάσωμεν εἰς πολλά παραδοξα, ἐάν περιορισθῶμεν εἰς τὴν μορφήν τῶν λέξεων καὶ δέν ἐρμηνεύσωμεν τὰ λεγόμενα κατὰ τρόπον θεοπρεπῆ; Τοῦτο θά παρατηρήσωμεν ἀπὸ αὐτὸν τὸν πρόλογον τοῦ ἀναγνώματος. Ἐ λέγει: "Ὅταν ὁμοῦς ἤκουσαν τὴν φωνὴν Κυρίου τοῦ Θεοῦ περιπατοῦντος εἰς τὸν κήπον κατὰ τὸ δειλινόν, ἐκρύβησαν. Τὶ λέγεις; Περιπατεῖ ὁ Θεός; θά ἀποδώσωμεν εἰς αὐτὸν πόδας; καὶ δέν θά ἐνοηθῶμεν ἐξ αὐτοῦ τίποτε τὸ ὑψηλόν; Δέν περιπατεῖ ὁ Θεός."¹⁴ Ἄς μὴ συμβῆ ποτὲ νά δεχθῶμεν κάτι παρόμοιον.

1. Μάρκ. ια', 99. Φιλ. β', 8.

8. Τίθεται τὸ πρόβλημα περὶ τοῦ τρόπου τῆς μελέτης καὶ κατανόησος τῆς ἁγίας Γραφῆς.

9. Τελικὸς σκοπὸς τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς βασιλείας τῶν Πατέρων εἶναι ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων.

10. Ἄλλοτε ἐρωτῶ ὁ Χριστοστόμους: «Πῶθεν ἐνόησαν ἡ Ἄδμ. δεῖ ὁ Θεὸς περιπατεῖ; Τοιοῦτον τὸν ἀμαρτανόμον τὸ ἔθος ἐστὶ. Οἱ ἀμαρτανόμοι πάντα ἐπισπασσοῦν, εἰς οὐκίαν ἔρημον, πάντα φέρον δεδαίκασι καὶ Ἐκαστος ἐπ' αὐτοῖς φασκίζειν κομίζονται».

Διότι, πῶς εἶναι δυνατόν νά περιπατῇ, ἐκεῖνος ποῦ εἶναι πανταχοῦ παρὼν καὶ ὁ ὅποιος γεμίζει τὸ σύμπαν; Ἐκεῖνος ποῦ ἔχει θρόνον τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ὑποπόδιον, αὐτὸς περιλαμβάνεται μέσα εἰς τὸ παράδεισον; Ποῖος λογικὸς ἀνθρώπος δύναται νά ἰσχυρισθῇ αὐτά; Τί σημαίνει λοιπὸν τὸ: "ἤκουσαν τὸν θόρυβον τοῦ Κυρίου τοῦ Θεοῦ περιπατοῦντος εἰς τὸν κήπον κατὰ τὸ δειλινόν; ἤθελαν νά τοὺς δώσῃ μίαν τοιαύτην ἀσθεῖαν, ὥστε νά τοὺς δάλλῃ εἰς ἀγωνίαν. Τοῦτο καὶ ἐγένετο. Τόσον ἀνεπιτυγμένην εἶχον τὴν ἀσθεῖαν αὐτῆν, ὥστε νά προσπαθοῦν νά κρυφθοῦν, ὅταν ὁ Θεὸς ἐνεφανίσθη πλησίον. Ἐ τοῦτο διότι εἰσῆλθεν εἰς τὴν ζωὴν των ἡ ἀμαρτία καὶ ἡ παράσας καὶ περιελοῦσθησαν μετὰ τὴν ἐντροπήν."¹¹ Ἡ συνείδησις, ποῦ εἶναι ἀπροσωπὸλητος δικαστὴς, ὅταν ἐπαισεωτάτηρον ἐναντίον των, ἐφώνησε δυνατὰ μετὰ καθαρὸν φωνὴν καὶ κατηγοροῦσεν αὐτοὺς καὶ τοὺς ἔδειξε καὶ ὑπεγράμμισεν εἰς αὐτοὺς τὸ μέγεθος τῶν ἀμαρτημάτων, ὡσάν νά ἦσαν ἐνώπιόν των.¹² Διὰ τοῦτο ὁ φιλόφρων Κόριος, ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὅταν ἐδημιουργοῦσε τὸν ἀνθρώπον, ἐποσέτηρεν ἐντὸς αὐτοῦ τὴν συνείδησιν, ὡς διαρκῆ καθήγορον, ποῦ νά μὴ θύναται νά σφάλλῃ ὅτε νά παρασυρῆ εἰς ἀπάτην ποτὲ.

Ἐκεῖνος ποῦ ἐδούλευσεν εἰς τὴν ἀμαρτίαν καὶ ἐπετέλεσε τὴν παράλογον πρῶξιν, δέν δύναται νά διαφύγῃ τῆς προσοχῆς ἐκεῖνου τοῦ καθήγορου, ὅτι καὶ ἀν κοιτηθῶσιν καὶ διαφύγῃ τῆς προσοχῆς ἄλλων τῶν ἀνθρώπων ἢ περιφέρεται, ἔχων αὐτὸν διαρκῶς μέσα του νά τὸν ἐνοχλῇ, νά τὸν σπαράσῃ, νά τὸν μαστίζῃ, οὐδέποτε νά ἡσυχάζῃ, ἀλλὰ νά τοῦ ἐπιτίθεται καὶ εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν, καὶ εἰς τὰς συγκεντρώσεις, καὶ κατὰ τὴν ὄραν τοῦ φαγητοῦ, καὶ ὅταν κοιμᾶται, καὶ ὅταν σκώματα νά ζητῇ τὴν τιμωρίαν τῶν σφαλμάτων καὶ νά βετῇ ὑπ' ἄβητον καὶ τὸν παραλογισμὸν τῶν σφαλμάτων καὶ τὴν τιμωρίαν, ποῦ θά ἀκολουθῆσῃ δι' αὐτόν. Σάν ἄριστος ἰατρός δέν σταματᾷ νά βετῇ ἐπὶ τῶν τραυμάτων τὰ φάρμακά του, κ' ἂν θά ἴδῃ νά τὸν ἀποδώσῃ, ὅτε τότε ἀπομακρύνεται, ἀλλὰ τὸν φροντίζει συνεχῶς.¹³

11. Ἰσπανοὶ τὴν ἀσθεῖαν τοῦ λογικοῦ τοῦ ἀέχου Ἄδμ. Ἡ κἀμάσας τῆς ἀμαρτίας διενεργεῖ τὴν συνείδησιν καὶ αὐτίζει τὴν ἐάνειαν, ὥστε νά μὴ ἐνεργῇ ὡς λογικὸς ἀνθρώπος καὶ ἔς αὐτὸν ἐδημιουργῆται.

12. Πρῶτη συνέκλιμα τῆς ἀμαρτίας ἢ ἐντροπὴ καὶ μετ' αὐτὴν ὁ φόβος.

13. Φιλ. γ', 8.

14. Εἰς τὸν β' λόγον του εἰς τὸν κἀόσιον καὶ τὸν Δεξέρον ὁ Χριστοστόμους λέγει καὶ τὰ ἑξῆς περὶ τῆς συνείδησεως: "...Ὅσα ἔστιν εὐδῆς

Ε Αυτό είναι τό έργον τής συνειδήσεως· ά υπενθυμί-
ζη συνεχώς τά σφάλματα και μή επιτρέπη ποτέ εις τόν
άνθρωπον νά λησιολήσῃ αὐτά πού έχει πράξει· νά θέτῃ
δέ αὐτά ἐνώπιόν μας, ὥστε, ὅπως και μή τόν τρόπον αὐτόν,
νά μής κἀμῃ πῶς δύσκολον νά περιπέσωμεν εις τά ἴδια
σφάλματα. Ἄν και ἔχωμεν τήν συνεργασίαν και τήν βοή-
θειαν τής συνειδήσεως ἀπό τής πλευρᾶς αὐτῆς, και τόν
τρομερόν αὐτόν κατηγοροῦν νά ἐπιτίθεται μέ μεγαλύτεραν
σκληρότητα ἀπό ὁποιουδήποτε δῆμιον, νά μαστιγῶνῃ τήν
συνείδησάν μας και νά ἐροῦσῃ τήν καρδίαν μας, ὡπως οὐ-
τε ἔτσι ὑπερνικῶμεν τήν ἀδιαφορίαν μας οἱ περισσώτεροι.
125 Α Ἐάν δέν εἶχομεν αὐτήν τήν βοήθειαν, ταχέως θά εἴ-
χομεν ἐξωκεῖλει πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν. Διά τοῦτο, λαι-
πόν, και ὁ πρωτόπλαστος κρύπτεται ἀμέσως, ὅταν εἴσθε
μίαν αἰσθάνῃ ταιαύτην και ὅταν ἠνώησῃ τήν παρουσίαν
τοῦ Δεσπότη. Διά ποῖον λόγον κρύπτεται; Λέγε μου. Ἐ-
πειδή βόλετε τήν συνείδησιν, τόν τρομερόν αὐτόν κατηγοροῦ-
ν νά παρίσταται και νά ἐλέγχῃ αὐτόν. Δέν εἶχε κανένα
ἄλλον μάρτυρα τῶν σφαλμάτων του νά τόν ἐλέγχῃ, παρά
μόνον ἐκεῖνον πού ἀνεκάλυπτε μέσα του. Ἡ κατηγορία
τῆς συνειδήσεως μαζί μέ τήν ἀφάρεσιν τῆς θείας δόξης,
πού περιέβαλλον αὐτούς προηγουμένως ὡς λαμπρόν ἔδυ-
μα, ἐδίδασκεν αὐτούς τό μέγεθος τῆς ἀμαρτίας πού ἔπρα-
ζον, διά τῆς γυμνότητος. Β Ἐπεχείρουν λοιπόν νά κρυ-
φθοῦν, ἐπειδή περιεβλήθησαν μέ ἔντροπὴν μετά τήν φο-
δερᾶν ἐκείνην ἀμαρτίαν. Διότι, λέγει ἡ Γραφή, ὅταν ἴκου-
σαν τόν θόρυβον Κυρίου τοῦ Θεοῦ περιπατοῦντος εις τόν
κήπον κατά τό δειλινόν, ὁ ἄνθρω και ἡ αὐλιγός του ἐκρό-
θησαν ἀπό τήν παρουσίαν Κυρίου τοῦ Θεοῦ μεταξύ τῶν
δένδρων τοῦ κήπου.

Δέν ὑπάρχει τίποτε χειρότερον ἀπό τήν ἀμαρτίαν, ἀ-
γαπητέ. Ὅταν αὐτή κατορθώσῃ νά εἰσελθῇ εις τήν ζωήν
μας, ὄχι μόνον μᾶς γεμίζει ἀπό ἔντροπὴν, ἀλλά κἀμῃ και
ἀνοήτως αὐτούς πού ἦσαν προηγουμένως συνετοὶ και πλή-
ρεις μεγάλης σοφίας. Προσπάθει νά ἀντιληφθῆς μέ πόσῃ
ἀνοήσιαν συμπεριφέρεται εις τό ἔξῃς αὐτός πού εἶχε τό-

ὁπωσῆς ὅπως ἄγνοεσεν ὁ ἄνθρωπος, αἰὼν τό ἡμέτερον σινεῶς. Οἱ μὲν
τὰρ ἔβουον δικαιοσύνην και ὅσο χρημάτων διαφείρονται και νολεκαίεσιν χρι-
στουταε και δὲ αὐτόν κεινοκρήνονται και πολλὰ ἑτερὰ ὄντα τὰ λιμανιό-
μενα τῆν ὄρῃν ἐκείνην ὄφρον· τὸ δὲ τῶν σινεῶν δικαιοσύνην ὀδῶναι
τοῦτον εἶπεν ὁδὸν· ἀλλὰ κὲν χρηματὰ ἔδρ, κὲν νολεκαίεσιν, κὲν ἔπι-
λήσῃς, κὲν ἔτερον ὄντων ἐργάσῃ, δικαιοσύνην ἔροισι· τῆν ὄφρον κατά τῶν
ἀμαρτημάτων λογισμῶν.

σῆν σοφίαν, πρὶν ἀμαρτήσῃ. Ε αὐτός πού μᾶς ἐπέδειξεν
ἐπάνω στὰ πράγματα τῆν σοφίαν, πού τοῦ ἐδῶκε, και ὁ
ὅποιος προεβήθεισε τόσο μέγαν πράγματα. Ὅταν ἤ-
κουσε τόν θόρυβον Κυρίου τοῦ Θεοῦ περιπατοῦτος εις
τόν κήπον κατά τό δειλινόν, ὁ ἄνθρω και ἡ αὐλιγός του
ἐκρόθησαν ἀπό τήν παρουσίαν Κυρίου τοῦ Θεοῦ μεταξύ
τῶν δένδρων τοῦ κήπου. Πῶς δέν θά ἦτο ταῦτο μεγάλη
ἀνοήσι; Νά ἐπιχειροῦν νά κρυφθοῦν ἀπό τόν Θεόν, πού
εἶναι πανταχοῦ παρών; ἀπό τόν δημιουργόν, πού ἔφε-
ρε τά πάντα εις τήν ὑπαρξίν ἀπό τήν ἀνωπαρξίαν; ἀπό
αὐτόν πού γνωρίζει καλῶς ὅλα τά ἀπόκρυφα; ἀπό αὐ-
τόν πού ἔπλασε κάθε μίαν χωριστὰ τὰς καρδίας τῶν ἄν-
θρώπων και συμπαρεῖται μαζί τους εις ὅλα τά ἔργα
τους; Δ ἀπό αὐτόν πού ἐξετάζει ὀλοκλήρῃν τόν ἐσωτε-
ρικόν κόσμον τοῦ ἀνθρώπου και πού γνωρίζει καλῶς και
αὐτάς τὰς κινήσεις τῆς καρδίας μας; Μὴ ἀπορήσῃς ὁ-
μως, ἀγαπητέ. Τέτοια εἶναι ἡ συνήθεια ἐκείνων πού ἀ-
μαρτάνουν. Ἄν και δέν δύνανται νά κρυφθοῦν, ὁμως
προσπαθοῦν νά κρυφθοῦν. Ὅτι δὲ ἔπραττον αὐτό, διότι
δέν ἠδύναντο νά ὑποφέρουν τήν ἔντροπὴν, μέ τήν ὁποί-
αν περιέβαλλον τοὺς ἑαυτούς τῶν, ὕστερον ἀπό τήν ἀμαρ-
τίαν, ἀφοῦ ἐγύμνωσαν τοὺς ἑαυτούς τῶν ἀπό τήν ἀμαρ-
τίαν ἐκείνην δόξαν, ταῦτο νά ἀνοήσῃς και ἀπό τό πού
κρύπτονται· εις τό μέσον τοῦ παραδείσου.

Ὅπως δὲ πράττουσιν οἱ ἔλεινοι ἄνθρωποι και οἱ ἀ-
γνώμονες δοῦλοι, πού προσπαθοῦν νά τρέχουν ἀπό ἐδῶ
και ἀπὸ ἐκεῖ εις τὰς γωνίας τοῦ σπιτιοῦ, ὅταν ὁ φόδος
διαταράσῃ τήν διάνοιάν τους, Ε χωρὶς νά δύνανται νά
κρυφθοῦν ἀπό τόν Κύριόν τους, κατά τόν ἴδιον τρόπον
και αὐτοί· Ἐπειδή δέν δύνανται νά εἰδῶν κανένα κατα-
φύγιον, τρέχουν ἐδῶ και ἐκεῖ μέσα εις τήν ἴδιαν οἰκίαν,
δηλωθῆ εις τὸν παράδεισον. Δέν σημειώνεται δὲ χωρὶς
λόγον ὁ καρπός. Ἦκουσαν, λέγει, τόν θόρυβον Κυρίου τοῦ
Θεοῦ περιπατοῦτος εις τόν κήπον κατά τό δειλινόν.
Πρόσχε τήν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου. Δέν ἀνέβαλε τήν
παρουσίαν του οὔτε ἐλάχιστα. Ἄλλὰ ἀμέσως εἶδε τήν

15. Ψαλμ. ρλ', 7-10. Σοφ. Σολ. α', 7. Ἰερ. κγ', 24. Ἡσ. β',
1. Ἄμ. β', 2-5.
16. Ἰαν. α', 1. Ἡσ. μγ', 13. Ψαλμ. 12', 6.
17. Ἰσθ. λη', 2. Ψαλμ. ρλ', 5. Σοφ. Σαρ. κγ', 19.
18. Ψαλμ. γ', 10. 12', 15. μγ', 22.
19. Τὸ στοιχείον τῆς ἀγνοίας εἶναι ὁλοκλήρῃν τῆς ὑπερβιακῆς τοπα-
θετήσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐναντί τοῦ Θεοῦ και τῆς ἐσθλαίας συνειδήσεως τῆς
ἀμαρτηματικῆς του.

πτῶσιν καὶ τὸ μέγεθος τῆς πληγῆς. Ἔσπευσε πρὸς τὴν θεοραψίαν διὰ τὴν μὴ γίνῃ ἀθεράπευτον τὸ τραῦμα, ἀφοῦ ἐξαπλώθῃ περισσότερο ἢ πληγὴ.³⁰ Ἀ διὰ τοῦτο σπεύδει νὰ προκαταλάβῃ καὶ αἰσίως ἐμφανίζεται εἰς τὸν τόπον τῆς παραβάσεως. Ὁδὲ στιγμὴν ἔπαυσε νὰ φροντίσῃ διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἀγγιγόμενος ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ πρὸς αὐτόν. Τοῦτο, διότι τὴν κακίαν ἐβίβειν ὁ ἐχθρὸς τῆς σωτηρίας μας, ποῦ πάντοτε συκαφαντεῖ τὰ ἱδικὰ μας ἀγαθὰ, ὡστε ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας νὰ ἐπεξεργασθῇ τὸ ἐπιθετικὸν σχέδιόν του καὶ διὰ μέσου τῆς καταστρεπτικῆς συμβουλῆς, νὰ τοὺς κἀμῃ νὰ χάσουν τὸν θαυμάσιον ἑκείνου τρόπον ζωῆς. Ὁ Πάνσοφος ἕως Θεός, ὁ ὁποῖος κυβερνᾷ τὰ ἱδικὰ μας πράγματα μὲ τὸ μέτρον τῆς ἰδικῆς Του σοφίας, ἰδὼν τὸ τετελεσμένον κακούργημα τοῦ διαδόλου καὶ τὴν ἀδικίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἔνεκα τῆς ὁποίας περιέβαλε τὸν ἑαυτὸν του μὲ τὴν ἐντροπὴν, ἀφοῦ παρεσῆρθε μαζὶ μὲ τὴν γυναῖκα του, ἐμφανίζεται. Ἐκ πρῶτος καὶ φιλόνηρος δικαστής,³¹ στήνῃ δικαστήριον φοδερὸν καὶ τρομερὸν καὶ κἀμνει μὲ ἀκρίθειαν τὴν ἐξέτασιν. Διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ διδάσκει ἡμᾶς, νὰ μὴ καταδικάζωμεν τοὺς συνανθρώπους μας, πρὶν νὰ ἐξετάσωμεν λεπτομερῶς τὰ πράγματα.³²

Ἐάν φαίνεται καλόν, ὅς ἀκούσωμεν λαλοῦν, τί ἐρωτᾷ ὁ δικαστής, τί ἀπαντοῦν οἱ ὑπόδοκι, ποῖαν τιμωρίαν δέχονται καὶ διὰ ποῖαν καταδικην θεωρεῖται ὑπεύθυνος, ἐκεῖνος ποῦ ἐπραγματοποίησεν εἰς βάρος τους τὴν τὸσον μεγάλην προδοσίαν. Ὁ Ἐντίκωτος,³³ παρακαλᾷ, τὴν διδόνον σὺς καὶ προσέχετε μὲ πολὺν φόδον εἰς ἑκείνου ποῦ θὰ λεχθῶν. Ἐάν παριστάμεθα εἰς τὸ ἐπίγειον δικαστήριον μὲ πολὺν δέος,³⁴ διὰ νὰ ἀκούσωμεν, ἀπ' ἐνὸς μὲν τί λέγει ὁ δικαστής, ἀπ' ἑτέρου δὲ τί ἀπαντᾷ ὁ κατηγορούμενος, ὅταν βλέπωμεν τὸν δικαστὴν νὰ κἀθηται εἰς

30. «Ἢ μὲν ἀκρίθῃ ἀπερχίας ἐστὶ γνῶσις» ἢ δὲ τῶν τῶν ἡμερών ἔσπευσε δεῖξαι. Ὅπως ἐν τῇ τοῦ πενθῶς ἐπέῳ καὶ ἀριονίῳ τῶν τοῦ πενθῶς ἡμέρας τοῦ ἀνέγκου Θεοῦ, καὶ τῶν ἑνῶν καὶ οὐ καλλοῦ. Μ. Ἄ. θανάσιον, «Κατὰ Ἐλθῆν», 26, 78.

31. «Ἡ. ἔ. 8. μ.», 21. Σοφ. Σολ. 12, 16. Δευ. 18', 4. Ματθ. 18', 21-26.

32. Ρωμ. 8' 1-4. Ἀ' Κορ. 8', 8.

33. Τὸ κέντρον διὰ τὴν ἐνταῖν τῆς προσέχε εἰς τὸ μέσον τοῦ λόγου εἶναι ἀπαραίτητον στοιχεῖον διὰ τὴν ἀποδοχὴν καὶ τὴν κατανοήσιν τοῦ νόου.

34. Ὁ ἐπιλητής εἶναι ἐσθὸς γνῶσις τῶν λεπτομερειῶν τῆς κοινωνικῆς ζωῆς.

ὕψηλόν ὄμμα, νὰ φέρῃ εἰς τὸ μέσον τοὺς ὑπόδοκις,³⁵ νὰ τοὺς βασανίσῃ καὶ νὰ τοὺς τιμωρῇ, εἶναι πολὺ δικαιοτέρον τώρα νὰ πράξωμεν ἡμεῖς αὐτὸ. Τώρα ποῦ βλέπωμεν τὸν δημιουργὸν τῆς φύσεως νὰ δικάζῃ τὰ δημιουργήματά του. Ἐάν δὲ προσέχετε μὲ ἀκρίθειαν, θὰ ἀντιληφθῆτε πόσον μεγάλη εἶναι ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ, καὶ πόση ἡ ἀσπληρότης τῶν ἀνθρώπων πρὸς τοὺς συνανθρώπους τους.

Ἐκάλει δὲ Κύριος ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν «Ποῦ εἶσαι;». Ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐρώτησιν πρέπει νὰ μᾶς ἐκπλήσῃ ἡ ὑπερβολικὴ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ. Ὅχι μόνον διότι ἐκάλει, ἀλλὰ διότι αὐτοπροσώπως ἐκάλει. Τοῦτο δὲν θὰ ἠνεύχοντο ποτὲ νὰ πράξουν οἱ ἄνθρωποι εἰς τοὺς συνανθρώπους τους, ἔστω κι' ἂν εἶναι μέτοχοι τῆς ἰδίας φύσεως μὲ αὐτούς. Διότι γνωρίζετε ὅτι, ὡς καὶ δικάζουν ἑκείνους ποῦ ἐπείρασαν ἀδικήματα, καθήμενοι εἰς ὕψηλόν ὄμμα, δὲν θεωροῦν αὐτοὺς ἀξίους νὰ τοὺς ἀπευθύνουν κατ' εὐθείαν τὸν λόγον. Τοῦτο διὰ νὰ δείξουν εἰς αὐτούς, μὲ πόσην ἀτιμίαν περιέβαλον τοὺς ἑαυτοὺς των διὰ τῆς ἐτελέσεως τῶν πονηρῶν ἔργων. Ἐ Ὁ δικαστὴς μὲν ἐρωτᾷ, κάποιος ἄλλος³⁶ ἕως, παρειακόμενος, διαβιβάζει τοὺς λόγους τοῦ δικαστοῦ πρὸς τὸν κατηγορούμενον καὶ τὰς καταθέσεις ἑκείνου πάλιν μεταβιβάζει εἰς τὸν δικαστὴν. Τὴν συνήθειαν δὲ αὐτῆν τῶν δικαστῶν δύναται ἀναπλάσειν ἡ διαπιστῶσις πανταχοῦ. Ὁ Θεὸς ἕως δὲν συμπεριφέρεται ἔτσι. Ἀλλὰ τί πρῶτον; Καλεῖ ὁ ἴδιος αὐτοπροσώπως Ἐκάλει δὲ Κύριος ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν «Ἀδὰμ, ποῦ εἶσαι;» Πρόσεχε πόση δύναμις ὑπάρχει μέσα εἰς τὴν μακρὰν αὐτῆν ἐρώτησιν.³⁷ Ἀ Καὶ ἡ ἴδια ἡ πρόσκλησις εἶναι ἀπόδειξις τῆς μεγάλης καὶ ἀπειρηγῆτου φιλανθρωπίας. Καὶ τὸ ὅτι διὰ τῆς ἐρωτήσεως δίδει ἀφορμὴν ἀπολογίας εἰς ἑκείνον ποῦ ἦτο πλημμελισμένος ἀπὸ ἐντροπὴν καὶ ποῦ δὲν ἐτόλμοσε νὰ ἀνοίξῃ τὸ στόμα του καὶ νὰ κινήσῃ τὴν γλώσσαν του εἰς διάλογον, τοῦτο εἶναι δέξιμον μεγάλης ἀγάπης. Τὸ ὅτι δὲ εἶπε «Ποῦ εἶσαι;» ἔχει μεγάλην δύναμιν καὶ φιλανθρωπίαν μαζὶ. Διὰ τῶν λόγων αὐτῶν, σχεδὸν ὑπαινίσσεται πρὸς αὐτόν τὰ ἑξῆς: Τί συνέβη; Εἰς

35. Ὁ ἰ. Πατὴρ χρησιμοποιοῦ τὸν ὄρον καταθέσις μὲ τὴν ἑνωσίαν τοῦ ἐπιληθῆ, ἐπ' ὅταν δὲν ἔχει κριτὴ ἀκρίθῃ καὶ τὸ δικαστήριον δὲν ἔχει ἀπαραίτητον.

36. Ἐνταῦθα ὑπονοοῦνται οἱ μεσαζόντες συνήγοροι.

έλλο μέρος σέ άφρησ και εις έλλο τώρα σέ εύρισκω. Ένώ σέ ειχον ένδεδυμένον μέ έλλην βόξαν, τώρα σέ εύρισκω γυμνόν. Πού είσαι; Από πού συνέδη αυτό εις σέ; Ποιος σέ ώδηγησεν εις τόσην μεγάλην άλλογήν; Ποιος ληστής και διαρρήκτης²⁷ σέ ώδηγησεν εις τόσην πτωχείαν, αφού σού άφρησεν διά μιάν έλέκληρον τόν πλούτον και την περιουσίαν; Β' Από ποίαν αίτιαν δημιουργήθη εις σέ ή αίσθησις της γυμνώσεως; Ποιος είναι ο αίτιος, πού άφρηθή από έσέ τό δουμάσιον εκείνου ένδυμα, μέ τό όποιον ειχες περιβλήθη; Διατί συνέδη ή απότομος αυτή μεταβολή; Ποία τόσον δυνατή καταγίσις, καταπόντισεν άμέσως όλα τά πολλά αγαθά σου; Τι συνέδη, πού προσπαθείς νά κρυφής από εκείνον πού σέ ευεργέτησε τόσον πολύ και σέ εξώκωσεν εις τοιαύτην τιμήν; Ποίου προσπαθείς τώρα νά διαφύγης την προσοχήν κατατρομαγμένους; Μήπως σέ έκατηγόρησε κανείς; Μήπως παρέστησαν μάρτυρες κατηγορίας; Έκ ποίας αίτίας εξεχύθη έπάνω σου τόση δειλία και φόβος;

Γ' Εκείνος άπαντά. Ήκουσα τόν θούρον σου εις τόν κήτον και έφοβήθη, διότι ήμην γυμνός διά τότο έκούθη.

Ποιος σού κατέστησε γνωστήν εις σέ την γυμνότητά σου; Λέγε μου. Τι νέον και άσυνήθιστον συνέδη; Ποιος θά ήδύνατο ποτέ νά σέ πληροφορήσῃ β' αυτό, εάν σού ο ίδιος δέν έπισώρευες εις τόν έαυτόν σου τόσον μεγάλην έντροπήν; Μήπως έφαγες από τό δένδρον, διά τό όποιον σέ διέταξα νά μήν φάγης;

Παρατήρησε την φιλονθρωπίαν του Κυρίου και την υπερβολικήν άνεγκακίαν Του. Μακροθυμεί, και άνέχεται,²⁸ και έρωτά, και απάντησιν δέχεται, D και πάλιν έρωτά, άν και ήδύνατο κατ' ευθείαν νά επέβλη την τιμωρίαν, την όποιαν εκ τών προτέρων έφισεν, άν θα παρέδωκε την έντολήν. Άν και ήδύνατο νά μή του κάμη την τιμήν νά άπολογηθή,²⁹ εκείνος πού ήμάρτησε τόσο πολύ,

27. Διαρρήκτης είναι ο δόλολος, ο οποίος διατέρας το ταξος της θείας χάριτος, ένός του όποιου ο άνθρωπος απαλειβάνε κλήρους προστασίας.

28. Αι έρωτήσεις του Θεού και ή κλιμικωσις, αυτόν από του Χριστού σόρου προχωρούν από την άριστίαν προς τό συγκεκριμένον αίτιον της κατωτέρας, διά νά δείχθη ότι ο σρωτών δέν άγνοεί, αλλά κληραϊκές αποκαλυπτικές εις την αίτιαν διά νά κυνήγη τόν άνθρωπον εις μετάνοιαν.

29. ΈΕ 12', 6. Ψαλμ. ρδ', 8. Β. Άρμ. ιδ', 18. Β' Πέτρ. γ', 9. Λουκ. ιγ', 8.

30. Τούτο δέν έσθ ήτο άδικία, αλλά δέν θα ήτο εμμένον, προς την

παρακινεί αυτόν σχεδόν εις άπολογίαν, ώστε, αφού λάβη άφορμήν, νά δείξη την άγάπην Του προς αυτόν, έσω κι' άν ήτο τόσου παραβάτης.

Διά του τρόπου αυτού διδάσκει ήμεις, όταν δικάζωμεν τους ύπευθύνους,³¹ νά μή φερώμεθα προς αυτούς άγριώς, ούτε νά έπιεικνύωμεν προς αυτούς την αληθότητα τών θηρών, αλλά νά μεταχειρίζομεθα αυτούς μέ μεγάλην όμοιοτήν και έπιεικίαν,³² ώσαν νά δικάζωμεν τόν ίδιον τόν έαυτόν μας; νά αναμειγνύωμεν δε την τιμωρίαν μέ την φιλονθρωπίαν, αφού λαμβάνομεν ύπ' όψην την κοινήν καταγωγήν.

Ότε ή Άγία Γραφή διμυλεί τυχαίως μέ τόσην συγκατάθεσιν: Έ μέ τας χουδροειδείς³³ έκφράσεις και διδάσκει ήμεις την φιλονθρωπίαν του Θεού και ώδηγεί εις πρόθυμον έμιλλαν, ώστε νά μιμούμεθα³⁴ την άγάπην του Θεού, όσον είναι δυνατόν αυτό εις τόν άνθρωπον. Είπε δε προς αυτόν «Ποιος σού είπεν ότι ήσο γυμνός; Μήπως έφαγες από τό δένδρον, διά τό όποιον σέ διέταξα νά μή φάγης;». Από πού θά ήδύνασο νά γνωρίσῃς αυτό, λέγει, και νά περιβλήθῃς μέ τόσον μεγάλην έντροπήν, εάν δέν συμπεριφερόσο μέ μεγάλην άκράτειαν και δέν έπεριφρονούσες την έντολήν μου;

129 Α βλέπε, αγαπητέ, την υπερβολικήν άγάπην του Θεού. Όπως άκρώδως ουζήτει ο φίλος³⁵ προς τόν φίλον, όταν κατηγορή αυτόν ότι παρεβίασεν αυτά, διά τά όποια του έχει δώσει έντολήν, έτσι διεξάγει την ουζήτησιν προς αυτόν. Ποιος σού είπεν ότι ήσο γυμνός; μήπως έφαγες από τό δένδρον, διά τό όποιον σέ διέταξα από αυτό μόνο νά μή φάγης; Δέν είναι μακρόν τό νόημα τών λόγων κατ' αυτό μόνον;³⁶ Διότι, λέγει, μήπως σού περιώρισον την άπολαυσιν; Δέν σού έδωσα όλην την άδειαν; Αφού σού έδωσα έξουσίαν έπάνω σ' όλα τά ύπάρχοντα του παραδείσου, δέν σέ διέταξα νά απέχῃς μόνον από αυτό τό ένα, διά νά δύνασαι νά γνωρίζῃς, ότι εύρίσκεισαι από τόν

φιλονθρωπίαν και άγάπην του Κυρίου.

31. Έπιεικίαν τόν κοινόν παραδίδωμεν.

32. Φιλ. δ', 5. Α' Τιμ. γ', 3.

33. Έννοεί της άνθρωπομορφικής περι Θεού έκφράσεως.

34. «Χριστιανισμός έστι της θείας φώσεως μίμησης». (Γρηγ. Μάσσης:

•Τι το Χριστιανισμός είναι ή επόγγελας». Ε.Π. 48, 344).

35. Δουκ. δ', 4. Ψαλμ. ια', 13-14. Ματθ. ι', 32.

36. Τυγχίσει τόν μετάνοιαν παρανοών έναντι της υπερβολικής έπιεικίας, την όποιαν του έδωσε.

Δημιουργόν και ότι ἀρεταίς να ἐπιδεικνύης κάποιαν ὀπακοήν; B Ἐνῶ εἶχες τόσην ἀπόλαυσιν, διατί λοιπόν ἡ τόσον μεγάλη ἀδικοφροσύνη, ὥστε να μή ἀνεχθῆς να ἀπέχησ ἀπτε ἀπό αὐτό τὸ ἕνα, τόσον δὲ γρήγορα να παραδικάσῃς κατὰ τρόπον ἀδόξῃ τὴν ἐντολήν, ποῦ σοῦ ἐδόθη ἀπὸ ἐμέ και να περιβάλλῃς τὸν ἑαυτὸν σου μὲ τόσα κακά; Ποία ὠφέλεια προέκυψε εἰς σέ; Δέν σοῦ τὰ εἶπον αὐτὰ πρακαταβολικῶς; Δέν προσεπάθηα να σέ ἐμποδίσω ἐκ τῶν προτέρων μὲ τὸν φόβον τῆς τιμωρίας; Δέν σὲς προεἶπον αὐτὰ ποῦ θὰ σὲς συμδούν εἰς τὸ μέλλον; Διὰ να μὴ περιπέσῃτε εἰς αὐτὰ, δι' αὐτὰ δέν σὲς ἠμώδισα τὴν ἔρωσιν; Ποίος δύναται να σέ θεωρήσῃ ἄξιον συγγνώμης, ἐὰν ποῦ ἔγινες τόσον ἀνόμιμον, ὄστερα ἀπὸ τόσας παρρησιαστικῆς; Δέν σοῦ καθόρισα τὰ πάντα σαφῶς και σέ ἐδίδαξα να δοκιμάσῃς μὲν ἀπὸ ἅλα τὰ ἄλλα, ἀπὸ αὐτὸ δὲ μὴ να ἀπέχησ, διὰ να μὴ φέρῃ τὴν καταστροφὴν εἰς δὲλα σου τὰ ἀγαθὰ, ὡσάν πατέρας πρὸς τὸ γνήσιον³⁷ παιδί του; C Ἴσως ἐτόλμησες να φάγῃς ἀπὸ τὸ δένδρον, ἀφοῦ ἐθεώρησες τὴν συμβουλήν κάποιου ἄλλου καλὴν και περισσώτερον ἀξιόπιστον ἀπὸ τὴν ἰδικήν μου ἐντολήν. Ἴσως ἐπρόσες αὐτό, ἀφοῦ ἀνέμενες να ἐπιτύχῃς περισσώτερα και ἀφοῦ ἐπεριφρόνησες τὰς ἰδικὰς μου ἐντολάς. Ἴσὸν τὸ μέγεθος ἐκείνων τὰ ὅποια ἔπαθες διὰ τῆς δοκιμῆς, Ἐμαθες πόσον καταστρεπτικὴ ἦτο ἐκείνη ἡ συμβουλή.

Παρητηρήσατε τὴν φιλοφροσύνην τοῦ δικαστοῦ; Εἰδότε πραότητῃ³⁸ και ἀνεξικακίαν³⁹ ἀνεπίπτων; Εἶδατε θεϊκὴν συγκατάθεσιν ποῦ ὑπερβαίνει κάθε λογικὴν και διάνοιαν; D Μὲ τὴν ἐρώτησιν και τοὺς λόγους «ποιος σοῦ εἶπεν διὰ ἡσο γυμνός; Μήπως ἔφαγες ἀπὸ τὸ δένδρον, διὰ τὸ ὅποιον σέ διέταξα να μὴ φάγῃς;», εἶδατε πὸς ἐπιθυμεί να ἀνοίξῃ εἰς αὐτὸν τὰς θύρας τῆς ἀπολογίας, διὰ να φανερῶσῃ τὴν φιλοφροσύνην τοῦ και πρὸς ἐκεῖνον, ποῦ τόσον πολὺ εἶχεν ἀμαρτήσῃ;

Ἄς ἀκούσωμεν λοιπὸν και τὸν ὑπόδικον ποῖαν ἀπάντησιν δίδει εἰς τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ.

Εἶπε δὲ ὁ ἀνὴρ· «ἡ γυνὴ, τὴν ὅποιαν ἔθεσες εἰς τὸ πλευρόν μου, μοῦ ἔδωκε καρπὸν ἀπὸ τὸ δένδρον και ἔ-

37. Αἱ σχέσεις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν θεόν πρέπει να διέκονται ἀπὸ τῆς κλήρῃ συναίσθησιν τῆς ἀδεντικότητος τῆς θείας προελεύσεως τοῦ ἀνθρώπου.

38. Ματθ. ια', 29. κκ', 5.

39. Ρωμ. ε' 5.

φαγον, θλιβερά λόγια, ποῦ εἶναι ὄξια μεγάλου οἰκτου. Εἶναι ἱκανὰ να ἐλαύσων πρὸς φιλοφροσύνην τὸν Κύριον, ποῦ εἶναι τόσον πρὸς και ποῦ νικᾷ μὲ τὴν καλωσύνην Του τὰ ἰδικὰ μας σφάλματα. E Ἐπειδὴ λοιπὸν, μὲ τὴν μεγάλην Του μακροθυμίαν, ἐτάραξε τὴν διάνοιαν αὐτοῦ και ἔδειξεν εἰς αὐτὸν τὸ μέγεθος τοῦ ἀμαρτήματος, ὁ Ἄδὰμ, ἀφοῦ συνέθεσεν ἀπλῶς μίαν ἀπολογίαν, λέγει πρὸς αὐτόν: Ἡ γυνὴ, τὴν ὅποιαν ἔθεσες εἰς τὸ πλευρόν μου, μοῦ ἔδωκε καρπὸν ἀπὸ τὸ δένδρον και ἔφαγον.⁴⁰

Γνωρίζω, λέγει, διὰ ἔγω ἀμαρτήσῃ. Ἀλλὰ ἡ γυνὴ, τὴν ὅποιαν ἔθεσες εἰς τὸ πλευρόν μου, αὐτὴ ἔγινε δι' ἐμέ ἡ αἰτία τῆς πτώσεως; ἐκείνη, διὰ τὴν ὅποιαν σὺ ὁ ἴδιος εἶπες: ὅς κατασκευάσωμεν δι' αὐτὸν ἕνα θεῖον ὄμιον μὲ αὐτόν. Ἡ γυνὴ, τὴν ὅποιαν ἔθεσες εἰς τὸ πλευρόν μου.⁴¹ A Δέν ἐπερίμενα ποτὲ να μὲ περιβάλλῃ μὲ τόσην ἐντροπὴν ἐκείνη ἡ ὅποια ἐδημιουργήθη δι' αὐτὸν τὸν σκοπόν, διὰ να μοῦ προσφέρῃ τὴν παρηγορίαν τῆς. Σὺ μοῦ τὴν ἔχεις θῶσει. Σὺ ὠδήγησες αὐτὴν πρὸς ἐμέ. Αὐτὴ, λοιπὸν, ἔδωκεν εἰς ἐμέ ἀπὸ τοῦ δένδρου και ἔφαγον. χωρὶς να γνωρίζω⁴² ἀπὸ ποῖαν αἰτίαν κινουμένη.

Νομίζει διὰ αὐτὰ τὰ λόγια ἔχουν κάποιαν δικαιοσύνην ἔχει ὅμως στερεῆ πάσης συγγνώμης. Διότι, λέγει, ποῖας συγγνώμης δύνασαι να θεωρήσῃς ἄξιον, ἀφοῦ ἐλησμονήσῃς τὰς ἐντολάς μου και ἀφοῦ ἐθεώρησες προτιμωτέραν τὴν προσφορὴν τῆς γυναίκας ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ ἰδικού μου;⁴³ Ἄν και πράγματι ἡ γυνὴ σοῦ ἔδωκεν, ὅμως ἡ ἐντολή μου και ὁ φόβος τῆς τιμωρίας ἦσαν ἄκετὰ να σέ προπαρασκευάσουν να ἀποφύγῃς τὴν ἔρωσιν. B Διότι μήπως δέν ἐγνωρίζεις; Μήπως ἀγνοοῦσες; Ἐγὼ, φροντίζοντας διὰ σέ, δι' αὐτὸ σὲς ἐνημέρωσα ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, διὰ να μὴ περιπέσῃτε εἰς αὐτὰ τὰ σφάλματα. E-πομένως δέν εἶσαι ἀνεύθυνος, ἔτσι κι' ἂν ἡ γυνὴ σοῦ προσέφερεν ὀπηρεσίαν διὰ τὴν παράθεσιν τῆς ἐντολῆς. Διότι ἔπρεπε να θεωρήσῃς περισσώτερον ἀξιόπιστον τὴν ἐντολήν μου και ὄχι μόνον σὺ ὁ ἴδιος να μὴ λάθῃς μέρος εἰς τὴν ἔρωσιν, ἀλλὰ να δείξῃς και εἰς τὴν γυναῖκα σου τὸ μέγεθος τῶν σφαλμάτων. Εἶσαι κεφαλή⁴⁴ τῆς γυναικὸς και διὰ σέ ἀδημιουργήθη ἐκείνη. Ἐσὺ ὅμως ἀνέστρε-

40. Ἄν και ἐπερίμενε ἀθῶνον εἰς τὸν θεόν, ὅμως ὁ Κύριος τὴν ἀντιπεριφρόνησιν, χωρὶς ἀγανάκτησιν, και συγχωρεῖ μὲ ἔφραξεν τὴν ἀνάγκην.

41. Ψαλμ. ρα', 4.

42. Ματθ. ι', 37. Ἐδὼκεν γ', 35. Λουκ. θ', 30.

43. Α' Κορ. ια', 8. Ἐρ. ε', 36. Τίτ. 2', 5.

ψες τὴν τάξιν καὶ ὄχι μόνον δὲν διώρθωσες ἀκείνην, C ἀλλὰ καὶ παρεσύρθης μαζί της. Καὶ, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ σῶμα εἰς τὴν κεφαλὴν, ἔγινε τὸ ἀντίθετον ἢ κεφαλὴ ἠκολούθησεν εἰς τὸ ὑπόλοιπον σῶμα καὶ ἔγινον τὰ ὄνω κάτω. Ἐπειδὴ ἀνέστρεψες δόξακλον τὴν τάξιν, δι' αὐτὸ τώρα εὐρίσκεσαι εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, σὺ ποῦ εἶχες περιβλήθῃ μὲ τὴν δόξην πρὸ τοῦ γεγονότος αὐτοῦ. Ποῖος λοιπὸν νὰ σὲ κλαύσῃ ὅπως πρέπει, διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶσων ἀγαθῶν; Ἄν καὶ σοῦ συνέδρασαν ὅμως ὅλα αὐτά, μὴ ἐπιρίπτεις τὴν αἰτίαν εἰς ἄλλον κανένα, ἀλλὰ εἰς τὸν ἑαυτὸν σου καὶ τὴν ἀδιαφορίαν σου.⁴⁴ Διότι δὲν ἴσθ' ἄδύνατον ἢ γυνὴ νὰ σὲ ἀδηγήσῃ εἰς αὐτὸ τὸ σφάλμα, ἐάν δὲν τὸ ἤθελες. Ἢ μήπως σὲ παρακάλεσε; Μήπως προσεπάθησε νὰ σὲ πείσῃ; Μήπως σὲ ἐξηπάτησεν; Προσέφερε μόνον. Καὶ ἁμίσως ἀδηγήθησ' δουλκῶς καὶ μὲ τὴν εὐκολίαν εἰς τὸ νὰ φάγῃς, χωρὶς νὰ ἐνθυμηθῆς καθόλου τὴν ἰδικὴν μου ἐντολήν. Ἐνόμισες, ὅτι ἔχεις ἐξαπατηθῆ ἀπὸ ἐμὲ, καὶ ὅτι δι' αὐτὸν τὸν λόγον δὲν σοῦ ἐπετρέπη ἢ θρῄσῃς, διὰ νὰ μὴ καταρτίωσῃς μεγαλύτερα πράγματα. Πῶς δύναται ὅμως νὰ σταθῇ λογικῶς τὸ νὰ ἔχῃς ἐξαπατηθῆ σὺ ἀπὸ ἐμεῖ, ποῦ σοῦ προσέφερα τόσας εὐεργεσίας; Πόσον μεγάλη εὐεργεσία δὲν εἶναι καὶ αὐτὸ ἀκόμη, τὸ ὅτι προέλασον καὶ σαφῶς διέταξα τὴν ἀποχήν, ὥστε νὰ μὴ περιπέσῃς εἰς αὐτὴν τὴν δυστυχίαν, μὲ τὴν ὁποίαν τώρα περιέβαλες τὸν ἑαυτὸν σου; Ἄφου δὲν τὰ ἐλογάριασας ὅμως ὅλα αὐτά, ἔμωθες διὰ τῆς πείρας τὸ μέγεθος τῶν σφαλμάτων σου. Ἐ Μὴ ἐπιρίπτεις, λοιπὸν, τὴν εὐδύνην μόνον εἰς τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἰδικὴν σου ἀδιαφορίαν.

Ἄφου λοιπὸν ἀρκετὰ εἶπεν εἰς τὸν Ἀδάμ, καὶ ἐκεῖνος ὡμολόγησε τὰ σφάλματά του, ἐπιρίψας, καθὼς ἐνόμισε, τὴν αἰτίαν εἰς τὴν γυναῖκα, πρόσεχε πάλιν μὲ πόσον συγκατάθεσιν συμπεριφέρεται ὁ Πανάγαθος Ἰκῦριος καὶ ζητᾷ καὶ ἀπὸ αὐτὴν μίαν ἀπάντησιν εἰς τὴν ἐρώτησιν Του.

Καὶ, λέγει ἡ Γραφή, εἶπεν ὁ Θεὸς εἰς τὴν γυναῖκα· Διατί ἔπραξες αὐτό; Ἦκουσες τὸν ἄνδρα σου νὰ ἐπιρίπτῃ τὴν αἰτίαν εἰς σέ; νὰ καταλογίσῃ τὰ πάντα εἰς σέ, ἢ ὁ-

44. «Κινητήριος ὄνησις καὶ ἀρχὴ τῆς παρακοῆς ταύτης εἶναι ἡ φιλαυτία τοῦ προσηλάσαντος, δι' ἵδιον μέσον ἐπιθυμητικῶς νὰ ποιεῖται ταλειότατος καὶ εὐδαίμονι καὶ οὗτος τοῦ Θεοῦ ἐξαπατήσας προτιμῶντος τὴν ἀνεπιτήδειαν» (Χρ. Ἀνθρόπουλος, «λογισμ.», σ. 146).

ποία ἔχεις δοθῆ ὡς βοηθὸς του καὶ ἢ ὅποια δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἐδημιουργήσῃς.⁴⁵ Ἀ διὰ νὰ δώσῃς εἰς αὐτὸν τὴν παρηγορίαν σου, ἐπ' ὅσον εἶσαι ὁμογενῆς καὶ συμμετέχεις τῆς ἰδίας φύσεως μὲ αὐτόν. Ἐνεκα ποίας αἰτίας λοιπὸν ἔπραξες αὐτό, ὦ γυναῖκα; Διατί ἔγινες αἰτία τῆς ἐντροπῆς καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν σου καὶ διὰ τὸν ἄνδρα σου; Τί ὠφελήθησ' ἀπὸ τὴν τὴν δόξην ἀκράτῃ; Ποῖον διὰ σὲ τὸ κέρδος τῆς ἀπάτης, εἰς τὴν ὁποίαν παρεσύρθης μὲ τὴν θέλησιν σου καὶ ἔκουες καὶ τὸν ἄνδρα σου συμμετόχον; Τί λοιπὸν ἀπαντᾷ ἡ γυνὴ; Μὲ ἠπάτησεν ὁ ἄνδρας καὶ ἔφαγον.

Πρόσεχε καὶ αὐτὴν, νὰ εἶναι γεμάτη ἀπὸ πολλῶν δειλιῶν καὶ νὰ προσπαθῇ νὰ δικαιολογήσῃ τὰ σφάλματά. Ὅπως ἐνόμισεν ὁ ἄνδρας, ὅτι μετατοπίζει τὴν αἰτίαν εἰς τὴν γυναῖκα, λέγοντας ἢ γυναῖκα ἔφερε καὶ μοῦ ἔδωκε καὶ ἔφαγον, ἔτσι καὶ αὐτὴ B Ἐπειδὴ δὲν εὐρίσκει καμμίαν διέξοδον, ὁμολογεῖ τὴν πράξιν καὶ λέγει; μὲ ἠπάτησεν ὁ ἄνδρας καὶ ἔφαγον. Τὸ πονηρὸν ἐκεῖνο θηρίον ἐπρόξενησεν εἰς ἡμᾶς αὐτὸ τὸ ἄλλοθῆμα. Ἡ καταστρεπτικὴ συμβουλή ἐκεῖνου ἀδηγήσεν ἡμᾶς εἰς αὐτὴν τὴν ἐντροπήν. Ἐκεῖνος μὲ ἐξηπάτησε καὶ ἔφαγον.

Ἀγαπητοί, ἄς μὴ παρερχώμεθα ἄπλῶς τὰ λεγόμενα ἐάν ἐμπαθῶμεν μὲ ἀκριβέσιν εἰς αὐτά, θὰ ἀνελθώμεν ἀπὸ ἐκεῖ μεγάλην ὠφέλειαν. Εἶναι φοβερὸν καὶ τρομερὸν δικαστήριον. Καὶ πρέπει ἀπὸ τὰ λεγόμενα νὰ ἐνοπιθεῶμεν εἰς τὴν δίκαιον πολὺν θησαυρὸν, ἀφοῦ τὰ ἀκούσῃμεν ὅλα μετὰ προσοχῆς.

C Πρόσεχε καὶ τὸν ἄνδρα, ὅταν λέγῃ, ὅτι ἡ γυνὴ τὴν ὁποίαν ἔθεσες εἰς τὸ πλευρὸν μου, αὐτὴ μοῦ ἔδωκε καὶ ἔφαγον. Ὅστε ἐξοναγκασμός, οὗτε εἰς ὅπῃσεν, ἀλλ' ἐλευθέρῃ ἀπόφασιν μετὰ ὤριμον σκέψιν. Ἐβίωκε μόνον αὐτὸ ἐξηγάκασεν, οὗτε ἐξέβασεν. Καὶ ἡ γυνὴ πάλιν, προσπαθοῦσα νὰ ἀπολογηθῇ, δὲν εἶπεν ὁ ἄνδρας, μὲ ἠνάγκασε καὶ ἔφαγον. Ἀλλὰ τί εἶπε; Ὁ ἄνδρας μὲ ἠπάτησε τὸ νὰ ἀπατηθῇ δι' ἢ νὰ μὴ ἀπατηθῇ ἦτο εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς. Ὁ ἄνδρας, λέγει, μὲ ἠπάτησεν. Ὁ ἄνδρας τῆς σωτηρίας μας ἀφοῦ ἐνήργησε διὰ μέσον τοῦ πονηροῦ ἐκεῖνου ζώου καὶ ἀφοῦ ἔφερον εἰς τὸ μέσον τὴν συμβουλήν, τὴν ἐξηπάτησε δὲν τὴν ἠνάγκασε οὗτε τὴν ὄβασεν, Ἢ ἀλλὰ ἐπραγματοποίησε τὴν ἀπάντην διὰ τῆς ἀλεθρίας συμβουλής,

45. B' Κορ. ια', β. Α' Τιμ. β', εἰ. Ἀποκ. ιβ', θ. κ', β. Ἰωάν. η', 44.

ἐπειδὴ εἶρε τὴν γυναῖκα, ποῦ δύναται νὰ ἀπατηθῆ με εὐ-
κολίαν καὶ ἡ ὁποία ἔχει στερηθῆ πάσης συγγνώμης. Ὁ ὁ-
φισ μὲ ἠπάτησε καὶ ἔφαγον.

Πρόσχε λοιπὸν τὸν Πανάγαθον Κύριον ἀρκείται εἰς
τοὺς λόγους αὐτῶν καὶ δὲν τοὺς ἀνογκάζει νὰ λέγουν πε-
ρισσότερα. Ἐπειδὴ δὲ ἐρωτοῦσεν, ὄχι ἀπὸ ἀγνοίαν, ἀλλὰ
ἐπειδὴ ἐγνώριζε, καὶ ἐγνώριζε πολὺ καλά, μὲ τὸν σκοπὸν
νὰ φανερώσῃ τὴν ἀγάπην Του πρὸς τὸν ἄνθρωπον, συγ-
καταβαίνει πρὸς τὴν ἀσθένειαν αὐτῶν καὶ παρακινεῖ αὐ-
τοὺς νὰ ὁμολογήσουν τὰ σφάλματά των. Διὰ τοῦτο λοι-
πὸν δὲν τοὺς ἐρωτᾷ τίποτε περισσοτέρων. Ἐπρεπε λοι-
πὸν νὰ μάθουν καὶ τὸ εἶδος τῆς ἀπάτης. Ἐλλά, διὰ νὰ
δείξῃ εἰς ἡμᾶς, ὅτι ἡ ἐρώτησις δὲν προέρχεται ἀπὸ ἀγνοί-
αν, ἀρτῶται εἰς αὐτὰ ποῦ ἐλέγχθησαν.

Εἰ Ὅταν εἶπεν, ὅτι ὁ ὄφισ μὲ ἠπάτησε καὶ ἔφαγον,
ὑπονοοῦσε τὴν ὀλεθρίαν ἐκείνην συμβουλήν, τὴν ὅποιαν
ἐδέχθη ἀπὸ τὸν διάβολον, διὰ μέσου τοῦ θρώου, ὅτι θὰ
εἰσθε ὡς θεοὶ μετὰ τὴν θρώσιν. Εἶδατε μὲ πῶσῃ ἀκρι-
βείαν ἠρωτήθη ὁ Ἄδαμ; Μὲ πῶσῃ ἀνεξκακίαν ὠδηγήθη
εἰς τὸ δικαστήριον καὶ ἡ γυναῖκα; Πῶς κάθε ἓνας ἀπ' αὐ-
τοὺς ἔκαμε τὴν ἀπολογίαν του; Βλέπετε λοιπὸν ἐδῶ τὴν
ὑπερβολικὴν καὶ ἀνεπίπτων φιλανθρωπίαν τοῦ δικαστοῦ.

141 Ἄ Ἐπειδὴ εἶπεν ἡ γυνὴ, ὅτι ὁ ὄφισ μὲ ἐξηπάτησε
καὶ ἔφαγον, οὐδόλως θεωρεῖ τὸν ὄφιν ἀξιὸν συζητήσεως,
οὔτε δίδει εἰς αὐτὸν εὐκαιρίαν νὰ ἀπολογηθῆ, οὔτε τὸν ἐ-
ρωτᾷ ὅπως ἐρωτᾷ τὸν ἄνδρα καὶ τὴν γυναῖκα ἀφοῦ ἔλαθε
τὰς ἀπολογίας τῶν ἀνθρώπων, σπευδεὶ πρὸς αὐτόν, ἐπειδὴ
ἔχει γίνεαι αἰτία ἄλλων τῶν κακῶν. Σὰν θεὸς, ποῦ γνωρίζει
καλῶς τὰ ἀπόρητα, γνωρίζει, ὅτι ὁ ὄφισ εἶναι, ποῦ προσέ-
φερον ὑπηρεσίαν εἰς τὴν μηχανορραφίαν τοῦ διαβόλου καὶ
εἰς τὸν φθόνον, τὸν ὅποιον οὗτος ἐπέδειξε πρὸς τὸν ἄνθρω-
πον. Διὰ νὰ μάθῃς δὲ τὴν καλωσύνην τοῦ Θεοῦ, πρόσχε
πῶς συζητεῖ με τοὺς ἀνθρώπους. Ἄν καὶ ἐγνώριζεν, εἰς
τὸν ἕνα μὲν ἔλεγε, ποῦ εἶσαι; Β Ποίος σὲ ἐπληροφόρησεν
ὅτι εἶσαι γυνὴ; Εἰς τὴν ἄλλην δὲ ἔλεγε, διὰ τί ἐπραξες
αὐτό; Εἰς τὸ πονηρὸν αὐτὸ ἔθρονον, δὲν συμπεριφέρεται
μὲ τὸν ἴδιον τρόπον. Ἄλλὰ τί κάμνει; Καὶ εἶπε Κύριος ὁ
θεὸς εἰς τὸν ὄφιν, ἐπειδὴ ἐπραξες αὐτό. Εἶδες τὴν δια-
φορὰν; Εἰς τὴν γυναῖκα μὲν εἶπε, διὰ τί ἐπραξες αὐτό; Εἰς
τὸν ὄφιν δὲ, ἐπειδὴ ἐπραξες αὐτό. Ἐπειδὴ ἐπραξες αὐτό
τὸ κακόν, ἐπειδὴ μετέφερες τὴν καταστροφικὴν αὐτὴν
συμβουλήν εἰς τὸν ἄνθρωπον, διὰ τί ἐγίνες ὄργανον ἐνὸς
τόσον μεγάλου φθόνου καὶ διὰ τί τόσον πολὺ ἠκόνησες

τὸν φθόνον κατὰ τοῦ δημιουργήματός μου, θὰ εἶσαι ὁ
πλέον κατηραμένος ἀπὸ ὅλα τὰ ζῶα καὶ ἀπὸ ὅλων τὰ θ-
γρία θηρία τῆς γῆς. Θὰ περιπατῆς ἐπὶ τῆς κοιλίας καὶ τοῦ
σπῆθους σου καὶ θὰ τρώγῃς χόρμα ἕως ὅτου ζῆς. Ἐ θὰ
σπῆσω ἔχθραν μεταξὺ σοῦ καὶ τῆς γυναίκας καὶ μεταξὺ
τῶν ἀπογόνων σου καὶ τῶν ἀπογόνων τῆς Ἐκείνης θὰ
σοῦ συντρίψῃ τὴν κεφαλὴν καὶ σὺ θὰ κεντήσῃς αὐτοῦ τὴν
πτέρναν.

Παρατήρησε ἐδῶ, παρακαλῶ, σειρὰν καὶ τάξιν, ποῦ
εἶναι γεμάτη ἀπὸ φιλανθρωπίαν. Ὅταν ἔκαμε τὴν ἐρώ-
τησιν, ἤρχισεν ἀπὸ τὸν ἄνδρα καὶ μετὰ ἦλθεν εἰς τὴν γυ-
ναῖκα καὶ ὅταν ἡ γυνὴ ὠμίλησε δι' αὐτόν, ποῦ ἐγένεον αἰ-
τίος τῆς καταστάσεώς της, ἀφοῦ ἦλθε πρὸς τὸν ὄφιν, ἐ-
πιβάλλει τὴν τιμωρίαν, χωρὶς νὰ τοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ ἀπο-
λογηθῆ. Ἡ τιμωρία δὲ ἦτο τοιαύτη, ὥστε νὰ ἐπεκτείνε-
ται εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας καὶ διὰ τῆς παρουσίας της νὰ
γίνεται εἰς τὸ μέλλον διορκῶς διδάσκαλος πρὸς ὅλους, ἵν'
ὥστε νὰ μὴ δέχωνται τὴν ὀλεθρίαν ἐκείνην συμβουλήν,
οὔτε νὰ ἀπατῶνται ἀπὸ τὰς μηχανορραφίας ἐκείνου.

Δύναται ὅμως νὰ ἐρωτησῇ κάποιος, Ἐφ' ὅσον ὁ διά-
βολος ἔδωκε τὴν συμβουλήν, ἀφοῦ ἐνήργησε διὰ μέσου
τοῦ θρώου, διὰ τί τὸ ζῶον ὑπέστη τόσην τιμωρίαν; Καὶ
αὐτὸ εἶναι ἔργον τῆς μεγάλης φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ.
Διότι, ὅπως ὁ φιλόσοφος πατὴρ, ὅταν τιμωρῇ τὸν φο-
νέα τοῦ τέκνου του, τσοκίζει καὶ κατακομματιάζει τὸ μα-
χαίρι καὶ τὸ ξίφος, διὰ τὸ ὄφελος ἐπραξε τὸν φόνον, κα-
τὰ τὸν ἴδιον τρόπον ἐνεργεῖ καὶ ὁ θεός. Εἰ Ἐπειδὴ τὸ ζῶ-
ον προσέφερεν ὑπηρεσίαν εἰς τὴν ἀπάτην τοῦ διαβόλου,
ὡσὰν κάποια μάχηρα, ἐπιβάλλει εἰς αὐτὸ συνεχῆ τὴν τι-
μωρίαν, ὥστε νὰ ἀντιλαμβανώμεθα διὰ μέσου τοῦ δρατοῦ
καὶ φαινομένου αὐτοῦ ζώου, εἰς πῶσῃ ταπεινώσειν εὐρί-
σκεται καὶ ἐκείνος. Διότι ἔάν ὁ ὄφισ ὑπέμεινε τόσην ἀγα-
νάκτησιν, ποῦ ἀπῆρέτησεν ὡς ὄργανον, ποῖαν τιμωρίαν
εἶναι φυσικὸν νὰ δεχθῆ ἐκείνος; Τοῦτο μᾶλλον μάς τὸ ἐ-
χει διδάξει τῶρα πλέον ὁ Χριστὸς διὰ τῶν ἱερῶν εὐαγγε-
λιων, ὅταν ὁμίλῃ πρὸς τοὺς εὐρισκομένους ἐξ ἁριστερῶν.
142 Ἄ Φύγετε μακρὰν ἀπὸ ἐμέ εἰς τὸ πῦρ τῶν αἰώνιων, ποῦ
ἔχει ἐτοιμασθῆ διὰ τὸν διάβολον καὶ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ
δοεὶ ἀπὸ τὰ ἔργα σας γίνεσθαι καταραμένοι. 143 Δι' αὐτὸν ἔ-
χει ἐτοιμασθῆ ἕξ ἀρχῆς τὸ ἀσθεστον πῦρ καὶ αὐτὸν περι-

μένει. Τι λοιπόν δύναται να είναι ζλεανότερον, δι' εκείνους που καθίστανται τους εαυτούς των υπευθύνους μιάς τιμωρίας, που έχει ετοιμασθή δια τον διάβολον, Ένεκα αμειλείας προς την σωτηρίαν των; Τό ότι δέ έχει ετοιμασθή δι' ημάς ή βασιλεία του Θεού, εάν θα θέλωμεν να ζήσωμεν με άρετήν και να ακολουθήσωμεν τους νόμους, που έτέθησαν από τον Χριστόν, άκουσε πάλιν τον Ίδιον να λέγῃ: Έλάτε σεις που εσθε ελογημένοι από τον Πατέρα μου, κληρονομήσατε την βασιλείαν, που έχει ετοιμασθή δια σας, άφ' ότου εβμελιώμετο ό κόσμος.⁴⁷

Β Έτις; Δι' εκείνον μόν έχει ετοιμασί το άσθεστον πύρ, δι' ημάς δέ την βασιλείαν, εάν δέν ήθέλωμεν φανή άδιάφοροι. Αυτά λοιπόν εάν κατανοούμεν και την ζωήν μας δά φροντίζωμεν, και την κακίαν δά άποφεύγωμεν, και ποτέ δν δά παρασυρώμεθα από τα τεχνάσματα του διαβόλου. Εάν όμως επιδιώγῃτε και δέν άκούρασθητε, δς επανέλθωμεν εις την τιμωρίαν, ή όποία επιβάλλεται εις τον θην, δια να φθάσωμεν ετοι όλίγον κατ' όλίγον εις τό τέλος της βίης και να ίδωμεν τό μέγεθος της φιλανθρωπίας του Θεού. Εάν οι άνθρωποι παραμένουν δόκλῃρον την ήμέραν εις τό δικαστήριον, όταν παρακολουθούν τον δικαστήν να δικάζῃ πολλάκις δημοσίῃ και να άποφασίζῃ κατά των όποδίκων, και δέν άπαμκρύνονται προτού να ίδουν να σκάνονται ό δικαστής, C επιβάλλεται πολύ περισσότερον εις ημάς τώρα, να παρακολουθήσωμεν με μεγαλύτερον προθυμίαν τον Πανάγαθον Θεόν. Πώς μόν επιβάλλει αστηράν τιμωρίαν εις τον θην, ώστε δια μέσου του όρατου αυτού ζώου, τό όποιον εχρησιμοποίησεν ως όργανον ό πονηρός εκείνος δαίμων, να καταστήσῃ αντιληπτήν εις ημάς την τιμωρίαν, ή όποία περιμένει εις τό μέλλον εκείνον. Πώς δέ επιβάλλει με έπισκεΐαν την δικαίαν επίπληξιν και εις την γυναίκα και εις τον άνδρα, ή όποία είναι περισσότερο νοθεύσα παρά τιμωρία. Όλα αυτά άφου τό εξετάσωμεν με ακρίθειαν, να θαυμάσωμεν την μέριμνον του φιλανθρώπου Θεού, που επιδεικνύει προς την ίδικήν μας φύσιν.

Δ. Τι λέγει λοιπόν; Και εἶπε Κύριος ό Θεός εις τον θην «πειδή έπραξες αυτό, θα εσαι τό πλέον καταραμένος» εού από όλα τα ζώα και από όλα τα άγρια θηρία της γης. Θα περιπατῃς επί της κοιλίας και του στήθους

47. Ματθ. κα'. 34.

48. Οδύποτε καταράται ό Κύριος τον άνθρωπον.

σου και θα τρώγῃς χόμα εως ότου ζῆς. Θα στήσω εχθρον μεταξύ σου και της γυναίκας και μεταξύ των απογόνων σου και των απογόνων της. Αυτός θα σου συντρίβῃ την κεφαλήν και συ θα κεντήσῃς την πτέρναν αυτού».

Είναι μεγάλη και βία ή άγανάκτησις του Θεού, επειδή είναι μέγα και τό μέγεθος της άπάτης, την όποιαν δια του όφους προσέφερεν ό πονηρός διάβολος. Και εἶπε Κύριος ό Θεός εις τον θην «πειδή έπραξες αυτό». E Έπειδή, λέγει, προσέφερες όηρησίαν εις τοιαύτην δολιότητα και έτσι επραγματοποίησες την άπάτην, άφου έφερες εις τό μέσον την καταστρεπτικήν συμβουλήν και άφου έπέβαλες εις αυτούς τό θηλητήριον φάρμακον Έπειδή έπραξες αυτό και ήθέλωσες να βγάλλῃς έξω από την άγάπην μου τά δημιουργήματά μου, άφου έξυπνότερος τό σχέδιον του πονηρού δαίμονος, ό όποιος από τον όρατον έρρίφη εις την γην, εξ αιτίας του φθόνου και της υπερβολικής ύπερηφανείας του. Έπειδή δια την πραγματοποίησιν των έργων αυτών ού εχρησιμοποίησεν ως όργανον, δια τότο επιβάλλω εις σε την διαρκή τιμωρίαν. 143 Α Τούτο δια να δύναται να γνωρίζῃ, ποια τιμωρία τον περιμένει, κατ' αναλογίαν προς όσα συμβαίνουν εις σε, και οι άνθρωποι εις τό μέλλον να διδάσκονται να μη περπατούν εις τάς συμβουλάς αυτού, ούτε να παραδέχονται την άπάτην, δια να μη περιπέσουν εις τά ίδια οφάλαματα. Δια τότο θα εσαι επί πλέον καταραμένος εού από όλα τά θηρία, επειδή δέν εχρησιμοποίησες όπως έπρεπε την φρόνησιν. Τό προτέρημα δέ που ειχες περισσότερον από όλα τά ζώα, αυτό έγινε δια σε αιτία όλων των κακών. Διότι, λέγει ή Γραφή, ό θφις ήτο ό ευφαιότερος εξ όλων των θηρίων της γης. Δια τότο θα εσαι εού ό πλέον καταραμένος από όλα τά ζώα και από όλα τά άγρια θηρία της γης. Β Έπειδή όμως τό αποτέλεσμα της κατάρας δέν ήτο αισθητόν, ούτε έραίνετο δια των οφθαλμών, δια τότο δίδει εις αυτών και πρόσθετον αισθητήν τιμωρίαν, δια να εχωμεν συνεχώς πρό των οφθαλμών και να βλέπωμεν την υπέμνησιν της τιμωρίας αυτού. Θα περιπατῃς επί του στήθους και της κοιλίας σου και θα τρώγῃς χόμα εως ότου ζῆς, επειδή, λέγει, δέν συμπεριεβόθῃς σύμφωνα με την σωματικήν σου διάπλασιν, άλλα

49. Οι λόγοι αὐτοὶ εχρησιμοποιήθησαν ὡς προεισαγγέλιον, διότι ἀποτελοῦν τήν πρόφην πληροφορίαν περὶ τῆς βλάβης καὶ Μασοίαν, ὃς ἀπογόνου τῆς γυναίκας καὶ νεκροῦ εἰς τὸν κατὰ τὸ διαβόλου ἄγανον. Γνωσθεὶς ὁ σκοπιμὸς θάνατος αὐτοῦ.

ετόλμησεν ἀσυνουχίᾳ μετὰ τὸ λογικὸν ζῶον, ποῦ ἐδημιουργήθη ἀπὸ θεοῦ. Ὅπως λοιπὸν ἐκρηνύθη ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ὁ διάβολος, ποῦ ἐνήργησεν διὰ σοῦ καὶ σὲ ἐξηρισμοποίησεν ὡς βρῦανον, ἐπεὶ διελίθησθε μεγαλύτερα ἀπὸ τὴν ἀξίαν τῶν πραγμάτων, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, Ἐ διατάσσω νὰ λάβῃς καὶ σὺ ἄλλο σχῆμα διαπλάσεως⁵⁰ καὶ νὰ σῦρσαι εἰς τὴν γῆν καὶ αὐτὴν νὰ ἐχῆς ὡς διατροφήν. Νὰ μὴ σοῦ εἶναι ἀππειραμμένον εἰς τὸ ἐξῆς νὰ σηκώῃς τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ὄνω, ἀλλὰ νὰ πόρισκεσαι συνεχῶς εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν καὶ νὰ τρώγῃς τὴν γῆν.⁵¹ κατ' ἐξάρκειαν ἀπὸ ὅλα τὰ ἄγρια θηρία. Δὲν εἶπε μόνο αὐτὸ, ἀλλὰ συνέχισε: Θὰ στήσω ἔχθραν μετὰ σοῦ καὶ τῆς γυναίκας καὶ μετὰ τῶν ἀπογόνων σου καὶ τῶν ἀπογόνων τῆς.⁵² Καὶ δὲν θὰ ἀσκεσθῶ μόνο εἰς αὐτὸ, δηλαδὴ νὰ σῦρσαι εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ θὰ κάμω καὶ τὴν γυναῖκα νὰ εἶναι πρὸς σὲ ἀσπικνὸς ἐχθρὸς. Ὅχι μόνον αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπογόνους αὐτῆς θὰ κάμω νὰ εἶναι πάντοτε πάλαιοι πρὸς τοὺς ἀπογόνους σου. Αὐτὸς θὰ σοῦ συντρέψῃ τὴν κεφαλὴν καὶ σὺ θὰ κεντήσῃς αὐτοῦ τὴν πτέρυαν. Ἐ καὶ εἰς ἐκεῖνον μὲν θὰ δώσω τὴν δύναμιν, ὥστε νὰ ἐπικαθῆται διαρκῶς εἰς τὴν κεφαλὴν σου, ἐσὺ δὲ νὰ εὐρίσκεσαι συνεχῶς κάτω ἀπὸ τοὺς πόδας ἐκείνου.

Διὰ μέσου τῆς τιμωρίας αὐτοῦ τοῦ ζώου, πρόσεχε, ἀγαπητέ, πόσῃ φροντίδᾳ ἐπιδικεῖται εἰς ἡμᾶς, τὴν ὁποῖαν ἔχει διὰ τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων. Καὶ αὐτὰ μὲν ἐλέχθησαν διὰ τὸν αἰσθητὸν ὄφιν. Μετὰ τὸ γεγονός αὐτὸ, εἰς αὐτὸν ποῦ ἐπιθυμᾷ, εἶναι δυνατόν νὰ τηρῇ τὴν τάξιν τῶν γραφομένων, καὶ νὰ γνωρίζῃ ὅτι, εἴν αὐτὰ ἐλέχθησαν διὰ τὸν αἰσθητὸν ὄφιν, πρέπει νὰ θεωροῦμεν ὅτι ἰσχύουσι αὐτὰ πολὺ περισσότερο καὶ διὰ τὸν νηπιόν. Διότι καὶ ἐκεῖνον ὑπέταξεν εἰς τοὺς πόδας μας, ἀφοῦ τὸν ἐταπεινώσας, Ἐ καὶ ἡμῶς ἔκαμε νὰ εἰμεθα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. Ἡ δὲν ἐνωσὶ αὐτὸ ὅταν λέγῃ: Πατεῖτε ἐπάνω ἀπὸ ὄφεις καὶ σκορ-

50. Λέγεται ὁ ἱερός Πατὴρ ὅτι ὁ ὄφις εἶχε διάφορον ομοιωτικὸν σχῆμα χωρὶς νὰ μᾶς τὸ προσδιορίσῃ. Κατὰ τὸν Ἀθῆλαι καὶ Σεβηριανὸν ὁ ὄφις δὲν εἶχε μὲν πόδας, ἀλλὰ ἐδέξατο μὲ ἀνευρεθῆσαν τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ σώματος.

51. Τὸ «γῆν τρώγῃ» σημαίνει τὴν ἐλεγχτὴν κατακίσεσιν τοῦ ὄφιντος. ὁ ὄφις, ὅμως κατὰ τὰς ὑπερτάτας μὲν διάφορα ποσῶντα τῆς γῆς.

52. Ἡ λέξις ἀσπικνὸς ἔχει ἀσπικνὸν ἀλλὰ καὶ περιλήπτικον ἔννοιαν. Ἡμῶς ἔχει ἀσπικνὸν ομοιωτικόν. Πράγματι περὶ τοῦ Ἑνός ὁ ὄφις θὰ συντρέψῃ ἡμᾶς ἔνα. Ἡ ἑρμηνεία τοῦ ἀσπικνῶτος αὐτοῦ σημαίνει α) τὸν Χριστὸν καὶ β) τὸν παρόντα τῆς Θεοσητορίας, ἐν ὅσῳ δὲν γίνεσθαι λόγος περὶ ἀσπικνῶτος ἀνθρώπου.

πούς: 53 Ἐπειτα, διὰ τὴν μὴ νομιζομένην ὅτι αὐτὰ ἐλέχθησαν διὰ τὰ αἰσθητὰ ζῶα, προσέθεσε: Καὶ ἐπάνω εἰς ὅλην τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ. Ἔβδτε τὴν ὑπερβολικὴν φιλοφροσύνην τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὴν τιμωρίαν ποῦ ἐπεβλήθη εἰς τὸ ὄργανον τοῦ διαβόλου:

Εἴν ὅμως τὸ νομίζετε καλόν, ὅς ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν γυναῖκα. Ἐπειδὴ ὁ ὄφις εἰσήγαγε τὴν ἀπάτην, 144 Ἀ διὰ τοῦτο ἐδέχθη πρῶτος αὐτὸς τὴν τιμωρίαν καὶ ἐπειδὴ πρῶτην ἐξηπάτησε τὴν γυναῖκα, καὶ ἀκολούθως ἐκείνη παρέσυρε μαζὶ τῆς τὸν ἄνδρα, διὰ τοῦτο πρῶτα τιμωρεῖ τὴν γυναῖκα μὲ τιμωρίαν, ποῦ ἔχει πολλὴν παροίεσιν. Καὶ εἰς τὴν γυναῖκα εἶπε: «Θὰ καταστήσω σφοδρὸς τοὺς πόνους κατὰ τὴν τεκνοποίησίν σου: θὰ κυφορῆς μὲ πόνον: αὐ δὲ θὰ εἶσαι ἀφωσκιωμένη εἰς τὸν σύζυγόν σου, ἐνῶ αὐτὸς θὰ εἶναι ἐξουσιαστικὸς σου». Πρόσεχε τοῦ Κυρίου τὴν καλωσύνην. Μὲ πόσῃ πρᾶτῃτα συμπεριφέρεται, ὕστερα ἀπὸ τὴν τόσῃ μεγάλην παράδοσιν. Θὰ καταστήσω σφοδρὸς τοὺς πόνους κατὰ τὴν τεκνοποίησίν σου. Ἐγὼ μὲν ἠβέλησα νὰ ἐχῆς σὺ ζῶην χωρὶς πόνους καὶ ταλαιπωρίας, χωρὶς λύπας καὶ στενωχίας: νὰ εἶσαι γεμάτη ἀπὸ κάθε χαρὰν καὶ νὰ μὴ αἰσθάνεσαι κανένα ἀπὸ τὰ σωματικὰ πάθη. Ἐ ἔστω καὶ ἂν περιβάλλεσαι μὲ ὕλικόν σώμα. Ἐπειδὴ ὁ μὸς δὲν συμπεριφέρθησ ὅπως ἐπρεπε μέσο εἰς τὴν τόσῃ ἀνεσιν καὶ ἡ ἀφθονία τῶν ἀγαθῶν οὐ ὠδήγησεν εἰς τόσῃ ἀχαριστίαν, διὰ τοῦτο σοῦ θέτω χαλινοῦν καὶ σὲ καταδικάζω εἰς λύπας καὶ στενωμούς, ὥστε νὰ μὴ ἀπομακρυνθῆς περισσότερο. «Θὰ καταστήσω σφοδρὸς τοὺς πόνους κατὰ τὴν τεκνοποίησίν σου: θὰ κυφορῆς μὲ πόνον» Ἐνεκα τῆς μεγάλης ἀπερσεκείας, λέγει, θὰ κάμω, ὥστε ἡ διαβοχὴ τῶν τέκνων νὰ ἀρχίσῃ εἰς σὲ ἀπὸ τῆς λύπης. Διὰ μέσου τῶν περιδοικῶν ἰσχυρῶν πόνων καὶ τῶν θλίψεων, ποῦ συνοδεῖσιν ἐκάστην γέννησιν, νὰ ἐνθυμῆσαι ἡ ἰδία συνεχῶς, Ἐ πόσῃν μεγάλῃ ὀνηρῆσεν ἡ ἁμαρτία αὐτῆ καὶ ἡ παρακοὴ καὶ νὰ μὴ λησμονήσῃς αὐτὸ ποῦ συνέβη μετὰ τὴν παροίεσιν τοῦ χρόνου, ἀλλὰ νὰ δύναισαι νὰ γνωρίζῃς ὅτι αἴτιος ὕλων τῶν διὰ σὲ εἶναι ἡ ἀπάτη. Διὰ τοῦτο θὰ καταστήσω σφοδρὸς τοὺς πόνους κατὰ τὴν τεκνοποίησίν σου: θὰ κυφορῆς μὲ πόνον». Ἐβδ ὑπαινίσσεται τοὺς πόνους τοῦ τοκετοῦ καὶ τὴν μεγάλην ἐκείνην κόπωσιν, ποῦ εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπομῆναι ἐταν δαστάξῃ τὸ βρέ-

53. Λουκ. 11. 18.

54. Ἐβδ. κοτ' 11. 18.

φορ τόσους μήνας σάν φορτίον, και τὰ αισθήματα πόνου, που κατὰ καιρούς γεννώνται ἐξ αὐτῆς τῆς αἰτίας, και τὸ καμμάτισμα τῶν μελῶν τοῦ σώματος, και τὰ ἀνυπόφορα ἄσκηνα κοιλιοπονήματα, τὰ ὅποια γνωρίζουν μόνον ἐκεῖνοι, που ἔλαβον πείραν.⁵⁵

Ἐ' Ἀλλ' ὁμοῦ ὁ φιλόθεωπος Θεός, τὴν παρηγορίαν ἀνέμειξε μὲ τὰς θλίψεις, ὥστε ἡ χαρὰ διὰ τὸ δρόφος που ἐγεννήθη νὰ εἴηαι ἰσῆς ἐντάσεως πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς πόνους, οἱ ὅποιοι ἐπὶ τόσους μήνας ἔδοσαν τὴν κοιλίαν. Διότι, ἐκεῖνοι που ὑπομένουν τόσον πόνον, που δοκιμάζονται ἔτσι ἀπὸ τοὺς κοιλιοπόνους και κατὰ ἕνα τρόπον παραιτοῦνται ἀπὸ τὴν ζωὴν, μετὰ τὸν τοκετὸν και τὴν ἀπόλαυσιν τῆς χαρᾶς, που διεδέχθη τοὺς κόπους, πάλιν προσφέρουν τὸν ἑαυτὸν τοὺς πρὸς τὴν τεκνογονίαν, ὡς ἂν ἐλησμόνησαν ἅλα ὅσα συνδέσαν. Ἐ' Ἔτσι οὐκ ἔμελλεν ὁ φιλόθεωπος Θεός τὰ πρόγματα, διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Διότι ἡ ἐλπίδα εἰς τὰ ἀγαθὰ τοῦ μέλλοντος, πάντοτε κἀνει νὰ ὑποφέρωμεν μὲ εὐκολίαν τὰ ὄσα νὰ παρῶνται. Τοῦτο δύναται κανεῖς νὰ διαπιστώσῃ, ἐν παρατήρησιν τοῦς ἑμπούρους, οἱ ὅποιοι ὑπομένουν ταλαιπωρίας, διασχίζουν μικρὰ πελάγη, ἀνέχονται νεύαγια, ἀντιμετωπίζουν περσάτας, και ἄλλως οὕτως ἐπιτελεῖται τὸ ἔργον τοὺς, ἀλλὰ ξαναρχίζουν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, ὅταν και ἀν' ἀποτυχίαν δὲν ἐπιτυγχάνουν τοῦ σκοποῦ των, μετὰ τοὺς πολλοὺς ἐκείνους κινδύνους.

Τὸ ἴδιο δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν και διὰ τοὺς γεωργούς. 145 Ἀ Διότι και αὐτοί, ὅταν διανοίχουν θαθίαν τὴν ἀλλοκα, ὅταν καλλιεργοῦν μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν τὴν γῆν, ὅταν σπεύρουν ἀφθονοὺς τὸν σπόρον, πολλακίς ἀποτυγχάνουν τελείως τοῦ σκοποῦ των, ἐπ' ὅσον συμβῆ ἡρασία ἢ πλημμύρα ἢ ἄν' ἐπιπέσῃ εἰς τὰ σπορὰ κάποια ἀσθένεια⁵⁶ κοντὰ εἰς τὸν χρόνον τῆς συγκομιδῆς. Και ὁμοῦ οὕτως τότε ἐγκαταλείπουν τὸ ἔργον τοὺς, ἀλλὰ πάλιν, ὅταν ἔλθῃ ὁ καιρὸς, καταπίδονται μὲ τὴν γεωργίαν.

Κατὰ τὸν ἴδιον λοιπὸν τρόπον και ἡ γυναῖκα. Μετὰ τοὺς πολλοὺς μήνας τῆς ἐγκυμοσύνης, μετὰ ἀπὸ τοὺς ἀνυπόφορους πόνους, μετὰ ἀπὸ τὰς νύκτας τῆς ἀνυπνίας,

55. Τὸν γενεὴν τῆς κοινότητος και τὸν ἀποβλεπόμενον αὐτῆς εἶχεν ὁ ἱ. Κρυσοστόμος, ὅταν γινώσκῃ καλῶς και εἰς τὰς ἐκκομίας ἀνάσσει, και ἔπειτα πὸ ἕνα πρὸς τὴν ἀσθενῆ ἀσπαστικὴν καὶ ζωῆν.

56. Ἐπειδή: «Ὅσοις τις ἐξ ἀέρος ἐπιγεννημένη τοῖς φυτόις και καρποῖς» (Ἐσθ. γ.). Ἄλλ. τοῦτο, ἴδιος προσβάλλουσι τὸν ὅταν.

μετὰ τὸν βίαιον ἀποχωρισμὸν τῶν μελῶν, ἐὰν συμβῆ μὲ μικρὰ περίστασις ἢ νὰ γεννήσῃ τὸ δρόφος προῦτως, ἀδιαφόρων και ἀσχημάτιστον, ἢ νὰ εἴηαι μὲν διαμορφωμένον, νὰ μὴ εἴηαι ὁμοῦ ἄστιον, οὕτε ὄγιος, ἢ πολλακίς νὰ εἴηαι νεκρὸν, ὅταν διαφύγῃ τὸν κίνδυνον, ἢ ἴδια, πολλακίς ἀνέχεται και ὑπομένει τὰ ἴδια, ὡς ἂν νὰ ἐλησμόνησεν ἅλα αὐτὰ. Και τὶ λέγει τὰ ἴδια; Πολλὰς φοράς συνέθη νὰ ἀποθάνῃ ἡ γυναῖκα μαζί μὲ τὸ παιδί που ἐγεννήθη. Και ὁμοῦ, οὕτε αὐτὸ ἑαυτοφρονίως τὰς ὑπολοιπὰς και τὰς παρακίησε νὰ ἀποφύγουν τὸ τράγμα. Τὸν σωματικὴν και πνευματικὴν χαρὰν διέσπειρον ὁ Θεὸς μέσα εἰς τὰς θλίψεις. Διὰ τοῦτο ἔλεγε. «Θὰ καταστήσω οὐδὸν τοὺς πόνους κατὰ τὴν τεκνοποίησιν σου» C ὅθ' ἑσφορῆς μὴ πόνον». Τὸ ἴδιον λοιπὸν ἔλεγε και ὁ Χριστός, ὅταν συνέζητε μὲ τοὺς μαθητὰς του και ἐδεικνυεν και τὸ μέγεθος τῆς οὐνίας και τῆς χαρᾶς τὴν ὑπερβολὴν.⁵⁷ Ἡ γυνὴ ἔχει λύπην, ὅταν γενῶ, διότι ἔβασεν ἢ ὄρα τῆς. Ἐπειτα, ἐπειδὴ θέλει νὰ κἀν γνωστὸν εἰς ἡμᾶς, ὅτι τὰ λιπρὰ ἐκδιώκονται ἅλα διὰ μῆς και ὅτι τὴν θέσιν των λαμβάνουν τὰ χαρούμενα και εὐχάριστα, προσέειπε: «Ὅταν δὲ γεννήσῃ τὸ παιδίον, δὲν ἐνθουσιεῖται πλέον τὴν θλίψιν, ἔνεκα τῆς χαρᾶς, διότι ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον.

Εἶδες ὑπερβολικὴν φροντίδα; Εἶδες τιμωρίαν γενεᾶς τὴν παραινέσιν; «Ἡὲ λυπὰς θὰ γενῶς τὰ παιδιά σου». Ἐπειτα, «οὐ θὰ εἴηαι ἀφοσιωμένη εἰς τὸν αὐτοῦν σου, ἐνῶ αὐτὸς θὰ εἴηαι ἐξουσιαστὴς σου». D Αὐτὰ λέγει ὁ φιλόθεωπος Θεός σχεδὸν σάν νὰ ἀπολογητῆ πρὸς τὴν γυναῖκα ὅτι ἐγὼ μὲν σὲ ἐδημιούργησα ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὁμοῦ πρὸς τὸν ἄνδρα ἑπιβόημα νὰ συμμετέχῃς εἰς ἅλα μαζί μὲ αὐτὸν ὡς ἰσῆς διὰ τοῦτο ἔδωσα εἰς τὴν ἐξουσίαν ἐπάνω εἰς ἅλα τὰ δημιουργήματα, ὅπως και εἰς τὸν ἄνδρα. Ἐπειδὴ ὁμοῦ τὰ χρησιμοποιήσεις ὅπως ἔπρεπε τὴν ἰστυμίαν, διὰ τοῦτο σὲ ὑποτάσσω εἰς τὸν ἄνδρα. «Σὺ θὰ εἴηαι ἀφοσιωμένη εἰς τὸν αὐτοῦν σου, ἐνῶ αὐτὸς θὰ εἴηαι ἐξουσιαστὴς σου».

Ἐπειδὴ ἠθέλησες νὰ ἐλθῃς εἰς συνουσίαν μὲ τὸν ἄνδρα, τὸ πονηρὸν θῆριον, και νὰ δεχθῆς τὴν συμβουλήν ἀπὸ ἐκείνου, ὁμοῦ ἐγκατέλειπες τὸν ἀπολαμβάνοντα τῆς ἴδιας τιμῆς και τὸν συμμετέχοντα τῆς ἴδιας φύσεως μὲ σὲ, διὰ τὸν ὅποιον ἐδημιούργησες, Ἐ διὰ τοῦτο εἰς τὸ μέλλον σὲ

57. Ἰωάν. ια', 82.

ὕπατάσου εἰς αὐτόν. Αὐτόν σοῦ καθιστῶ ἔξουσιαστήν, ὥστε νὰ γνωρίζῃς καλῶς τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐπιδοῦσαι νὰ ἀρχῇς, μάθε νὰ ἀρχῆσαι καλῶς. Σὺ θὰ εἴσαι ἀφωσιωμένη εἰς τὸν ἄνδρα σου, καὶ αὐτὸς θὰ εἶναι ὁ ἔξουσιαστὴς σου. Εἶναι προτιμότερον νὰ εὐρίσκεσαι ὑπὸ τὸν ἄνδρα καὶ νὰ πολιτεύῃσαι ὑπὸ τὴν διακυβέρνησιν αὐτοῦ, παρά νὰ ἔχῃς πλήρη ἐλευθερίαν καὶ ἔξουσίαν καὶ νὰ ὀδηγήσαι εἰς τὸν κρημνόν. ¹⁴⁶ Ἄ Διότι καὶ εἰς τὸν ἥπτον καλὸν εἶναι νὰ φέρῃ χαλινόν, καὶ νὰ δοῦσῃ μετὰ τῶν, παρά νὰ ὀδηγήται εἰς τὸν κρημνόν χωρὶς τὸ χαλινάρι. Ἄπαρὰ βλέποντας λοιπὸν εἰς τὸ ἴδικόν σου συμφέρον, ἐπιθυμῶ νὰ εἶσαι ὑποταγμένη εἰς αὐτόν, νὰ τὸν ἀκολουθῆς, ὅπως ἀκολουθεῖ τὸ σῶμα εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ εὐχαρίστως νὰ ἀναγνωρίζῃς τὴν διακυβέρνησιν του. Γνωρίζω ὅτι ἐκουράσθητε ἀπὸ τὸ μήκος τοῦ λόγου· ἀλλὰ σὰς παρακαλῶ ἐντείνατε ὀλίγον τὴν προσοχὴν σας, διὰ νὰ μὴ ἀφήσωμεν τὴν δίκην ἀτελείωτον, οὕτε νὰ ἀναχωρήσωμεν, ἀφήνοντας τὸν δικαστὴν ἐπὶ τῆς ἔβρας· ἄλλωστε ἔχομεν φθάσει πρὸς τὸ τέλος.

Ἄς ἴδωμεν, λοιπὸν, τί λέγει πρὸς τὸν ἄνδρα μετὰ τὴν γυναῖκα καὶ ποίαν τιμωρίαν ἐπιβάλλει εἰς αὐτόν. Ἐπὶ πρὸς δὲ τὸν ἄνδρα εἶπεν· ἐπειδὴ ἠκολούθησες τὰς ὑποδείξεις τῆς συζύγου σου καὶ ἔραγες ἀπὸ τὸ δένδρον, διὰ τὸ ὅποιον σὲ διέταξα ἀπ' αὐτοῦ μόνον νὰ μὴ φάγῃς, καθραμένη νὰ εἶναι ἡ γῆ εἰς τὰ ἔργα σου· μετὰ τὴν νύκτα νὰ κερδίζῃς τὴν τροφήν σου ἐξ αὐτῆς, ἕως ἔσθου ζῆς. Νὰ σοῦ φυτρώσῃ ἀκάνθους καὶ τριβόλους, ὥστε νὰ τρώγῃς ἄγρια φυτὰ. Μετὰ τὸν ἰδρώτα τοῦ μετώπου σου θὰ κερδίζῃς τὸν ἄρτον σου, ἕως ἔσθου ἐπιστρέψῃς εἰς τὴν γῆν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐλήφθης· διότι χῶμα εἶσαι καὶ εἰς τὸ χῶμα πρέπει νὰ ἐπιστρέψῃς.

Καὶ ἀπὸ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἀποδεικνύεται μεγάλη καὶ ἀνεπίπτως ἡ μέριμνα τοῦ Θεοῦ διὰ τὸν ἄνθρωπον. Ἄλλὰ ἂς ἀκούσωμεν μετὰ ἀκριβείαν κόβει ἕνα χωριστὰ ἀπὸ αὐτὰ πού ἔχουν λεχθῆ.

Πρὸς δὲ τὸν ἄνδρα εἶπεν· ἐπειδὴ ἠκολούθησες τὰς ὑποδείξεις τῆς συζύγου σου καὶ ἔραγες ἀπὸ τὸ δένδρον, C διὰ τὸ ὅποιον σὲ διέταξα ἀπ' αὐτοῦ μόνον νὰ μὴ φάγῃς· Ἐπειδὴ ἠκούσας, λέγει, τὴν γυναῖκα σου καὶ ἔραγες ἀπὸ τὸ δένδρον καὶ ἐπειδὴ ἐπρωτίμην τὴν συμβουλὴν ἐκείνης ἀπὸ τὴν ἰδικήν μου ἐντολήν καὶ δὲν ἠβέλησες νὰ ἀπέχῃς ἀπὸ τὸ ἕνα μόνον δένδρον, ἀπὸ τὸ ὅποιον σὲ διέταξα νὰ μὴ φάγῃς, διὰ τοῦτο θὰ μάθῃς, πόσον μέγα κακὸν ἔπρα-

ξες εἶ· αὐτῶν τῶν ἔργων. Διότι μήπως σὲ διέταξα νὰ ἀπέχῃς ἀπὸ πολλὰ δένδρα; Ἄπὸ ἕνα μόνον. Καὶ δὲν ἠέχθης οὕτε αὐτὴν τὴν μικρὰν ἀπαγόρευσιν, ἀλλὰ, ἀφοῦ ἐλησημόνησες τὰς ἰδικὰς μου ἐντολάς, ἐπεισθῆς εἰς τὴν γυναῖκα.

Ἄς ἀκούσωμεν αὐτὰ καὶ οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες. Οἱ μὲν ἄνδρες διὰ νὰ μὴ ἀνέχωνται τὰς ὑποδείξεις τῶν γυναικῶν, πού συμβουλεύουσιν τοιαῦτα. D Διότι, ἂν αὐτὸς δὲν εὐτυχε συγγνώμης, ὅταν ἀπέκασε τὴν αἰτίαν εἰς τὴν γυναῖκα, ποίαν δικαιολογίαν θὰ ἔχη, ἂν εἴπῃ, ὅτι ἐξ αἰτίας τῆς γυναικὸς ἠμάρτησα καὶ ἔπραξα αὐτὸ ἢ ἐκείνο; Διὰ τοῦτο αὐτὴ ἐτέθη ὑπὸ τὴν ἔξουσίαν τὴν ἰδικήν σου καὶ σὺ εἶγινε κύριός της, ὥστε ἐκείνη νὰ σὲ ἀκολουθῇ κατὰ πόδας καὶ νὰ μὴ ἀκολουθῇ εἰς τοὺς πόδας ἢ κεφαλὴ. Ἄλλ' ὅμως εἶναι δυνατόν νὰ ἴδωμεν πολλὰκις νὰ συμβαίη τὸ ἀντίθετον· ἐκείνος πού πρέπει νὰ ἔχη τὸν ρόλον κεφαλῆς, νὰ μὴ εὐρίσκατε οὐδὲ εἰς τὴν θέσιν τῶν ποδῶν καὶ ἐκείνη πού εἶναι εἰς τὴν θέσιν τῶν ποδῶν, νὰ καταλαμβάνῃ ἀδαιρέτως τὸν ρόλον τῆς κεφαλῆς. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος, ὁ διδάσκαλος τῆς οἰκουμένης, προβλέποντας ὅλα αὐτὰ εἶπε· E Διότι, πού ζεῦσετε, γυναῖκα, ἂν θὰ σώσῃς τὸν ἄνδρα, ἢ πού ζεῦσετε, σὺχοιτε, ἂν θὰ σώσῃς τὴν γυναῖκα; Ὁ ἄνδρας νὰ δεκνύῃ μεγάλην προσοχὴν, ὥστε νὰ ἀπομακρύνῃ αὐτὴν πού συμβουλεύει τὰ κακὰ. Καὶ ἡ γυνὴ νὰ μὴ τοῖμα νὰ συμβουλεύῃ κακὰ, οὕτε νὰ μιμῆται τὴν Ἐβαν, ἀφοῦ ἔχει πάντοτε εἰς τὸν νοῦν της τὴν τιμωρίαν, πού ἐδέχθη ἡ Ἐβαν, ὅταν ἔβωσεν εἰς τὸν ἄνδρα τὴν καταστραπτικὴν ἐκείνην συμβουλὴν. ¹⁴⁷ Ἄ νὰ σαφρονίζεταί ἀπὸ τὰ πάθημα τῆς Ἐβας καὶ νὰ συμβουλεύῃ ἐκείνη μόνον, πού θὰ ἀπαλλάξουν ἀπὸ πᾶσαν κόλασιν καὶ τιμωρίαν καὶ αὐτὴν καὶ τὸν ἄνδρα της. Ἄλλ' ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ θέμα μας. Εἶπεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἄνδρα· ἐπειδὴ ἠκολούθησες τὰς ὑποδείξεις τῆς συζύγου σου καὶ ἔραγες ἀπὸ τὸ δένδρον, διὰ τὸ ὅποιον σὲ διέταξα νὰ μὴ φάγῃς. Ἐπειδὴ, λέγει, ἐβείξες τόσῃν ἀδιαφορίαν ὡς πρὸς τὴν τήρησιν τῆς ἐντολῆς μου, καὶ δὲν σὲ ἀφέλησεν εἰς τίποτε, οὕτε ὁ φόβος τῆς τιμωρίας, οὕτε τὸ ὅτι σαφῶς σὰς ὤρισαν ἀπὸ τὴν ἀρχήν, ὅσα ἐπράξατε νὰ σὰς συμβοῦν ἐκ τῆς φρόσεως· Ἐπειδὴ παρεσθῆς εἰς τόσῃν κακίαν, ὥστε

58. Ἄ' Κορ. γ', 16. Ἐκνοεῖ τὴν φιλοτιμίαν προσάθειν, πού πρέπει νὰ καταβάλλουν οἱ σκῆτοι, διὰ νὰ ὀδηγῶν ὁ Θεὸς τὸν Ἕλληνα εἰς τὴν σωτηρίαν καὶ νὰ μὴ θελοῦν τὴν σωτηρίαν.

μετά από τόση απόλαυση, να μη δύνασαι να απέχης από ένα μόνον δένδρον διὰ τούτο θὰ εἶναι κατηραμένη ἡ γῆ εἰς τὰ ἔργα σου.⁶⁰

Πρόσεχε τὴν φιλονεικίαν τοῦ Κυρίου. Κατὰ ποῖον τρόπον τιμωρεῖ τὸν θῆν και κατὰ ποῖον τρόπον τιμωρεῖ τὸ λογικὸν αὐτὸ ζῶον. Εἰς ἑκείνον λέγει, κατηραμένος νὰ εἶσαι σὺ μεταθὺ δλων τῶν ζῶων τῆς γῆς· ὁδὸ ὅμως δὲν ὁμοίαι εἶται. Ἄλλὰ τί λέγει; Νὰ εἶναι κατηραμένη ἡ γῆ εἰς τὰ ἔργα σου. Καὶ εὐλόγως. Ἐπειδὴ ἡ γῆ δημιουργήθη διὰ τὸν ἄνθρωπον, ὥστε νὰ δύναται νὰ ἀπολαμβάνη τὰ αγαθὰ, ποὺ παράγονται ἐξ αὐτῆς, διὰ τούτο τώρα διδοὶ τὴν κατάραν εἰς αὐτὴν, ἐξ αἰτίας τοῦ ἁμαρτησαντος ἀνθρώπου· ἐπειδὴ ἡ κατάραν τοῦ δίδεται εἰς αὐτὴν, πάλιν θὰ κατέστρεφε τοῦ ἀνθρώπου τὴν ἄνοιαν και τὴν ἀσφάλειαν, διὰ τούτο λέγει: Ὁ Νὰ εἶναι κατηραμένη ἡ γῆ εἰς τὰ ἔργα σου. Ἐπειτα διὰ νὰ μάθης τί σημαίνει ἐπικατάρατος, προσέθεσεν. Με λύπην νὰ κερδίξης τὴν τροφήν σου ἐξ αὐτῆς, ὅλας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου. Παρατήρησε, δεῖ αὐτῆς, ὅλας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου, ὥστε καθεμῖα παρατίθεται εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας,⁶¹ ὥστε νὰ μὴ ἀφελῆθουν μόνον αὐτοί, ἀλλὰ και σοὶ θὰ ζήσουν εἰς τὸ μέλλον νὰ διδάσκωνται ἐπάνω στὰ ἴδια τὰ πράγματα, ἐκ ποίας αἰτίας ἐδόθη εἰς αὐτοὺς ἡ τιμωρία αὐτή. Με λύπην, λέγει, νὰ κερδίξης τὴν τροφήν σου ἐξ αὐτῆς, ἕως ἔσθου ζῆς.⁶² Ὑστερον, διὰ νὰ διδάξῃ λεπτομερέστερον τὸ εἶδος τῆς κατάραν και τὴν αἰτίαν τῆς λύπης, προσέθεσε. Ὁ Νὰ βλαστάνῃ διὰ σὲ κικάνθας και τριβόλους. Αὐτὰ εἶναι τὰ ὑπομνήματα τῆς κατάραν. Ἀκούσθας, λέγει, θὰ φουτρῶσῃ και τριβόλους διὰ νὰ κάμουν μεγάλους τοὺς κόπους και τὰ θάσσανα. Θὰ σὲ κάμω νὰ περῶς ὅλην τὴν ζωὴν σου με λύπην, ὥστε τούτο νὰ εἶναι χαλινός διὰ σὲ

60. Διὰ τῆς παραδόσεως τῆς ἐπιτοίχης τοῦ Θεοῦ ἐκλείπει ἡ ἁρμονία τοῦ ἀνθρώπου πρὸς ἑαυτὸν, πρὸς τὴν φύσιν και πρὸς τὸν Θεόν. (X. Ἀνθρώπου: «ἀναματικῆ», σ. 147).

61. Οἱ Ἑλληνιστοὶ και ἄλλοι εὐρωπαϊκοὶ ἐρητισμοὶ τὴν κληρονομικὴν μετέθεσαν τοῦ προκαταρκτικοῦ ἁμαρτησαντος. Οἱ Ἰουδαῖοι ὅμως τῆς Ἑλληνιστικῆς προσπάθειαν νὰ τὴν καταστήσουν πραγματικὴν εἰς τὴν ἐνδραστηριότητα διένειον ἀπὸ τῆς ἀποδόσεως τῆς ἀγγέλιος: α') Ὅτι ὁ Θεὸς κατέλειπεν εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος ἀντιμέτωπον ἀνακρίαν τοῦ Ἀδάμ. β') Ὅτι τὸ ἀνθρώπινον γένος ἀντιμέτωπον εἰς τὸν Ἀδάμ, ἐπειδὴ ὑπῆρχε δύναμις μέσα εἰς αὐτὸν (Ρωμ. σ', 3) και γ') ὁ Ἀδάμ ἐκείνην ὄριον ὡς πρόσωπον. Ἐλ' ὡς ἀντιμέτωπος τοῦ ἀνθρώπινου γένους. δ') αὐτὸ και ὁ Κριστὸς ἀγγέλιος εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος ὡς ἀντιμέτωπος ὁμοίως αὐτοῦ. (X. Ἀνθρώπου: «ἀναματικῆ», σ. 160).

και νὰ μὴ φροντίζῃσαι πράγματα ἀνώτερα ἀπὸ τὴν ἀξίαν σου, ἀλλὰ νὰ δύνασαι νὰ ἀντιλαμβάνεσαι συνεχῶς τὸν ἰδικόν σου πλοῦτον και νὰ μὴ ἐπιτρέπῃς ποτὲ νὰ ὀπισθῆς ταυαύτην ἀπάτην. Καὶ θὰ τρώγῃς τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ. Με τὸν ἰδρώτα τοῦ προσώπου θὰ κερδίξης τὸν ἄρτον σου. Πρόσεχε πᾶς ὅλα αὐτὰ ἐπιβλήθησαν εἰς αὐτὸν μετὰ τὴν παρακοήν, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν προηγουμένην ζωὴν του. Διότι λέγει: Ἐγὼ μὲν, ὅταν σὲ δημιουργήσῃ εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, Ἐ ἠθέλησα νὰ περῶς τὴν ζωὴν σου χωρίς λύπης και κόπους και θάσσανα και ἰδρώτας· νὰ εὐρίσκεισαι εἰς εὐτυχίαν και ἀπόλαυσιν νὰ μὴ ὑπόκειαι ὅσῃς εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ σώματος, ἀλλὰ νὰ ἔχῃς ἀπαιτήσιν ἀπὸ ὅλα αὐτὰ και νὰ εὐρίσκεισαι εἰς πλήρη ελευθερίαν. Ἐπειδὴ ὅμως ὄν σὲ συνεκίνησεν ὁ τόσος πλοῦτος, διὰ τούτο θὰ καταρασθῶ και τὴν γῆν, ὥστε νὰ μὴ σοὺ δίδῃ τὰ προϊόντα τῆς, χωρίς νὰ ὀργώσῃς και νὰ σπειρίξῃς, ὅπως ἐγένετο προηγουμένως. Θὰ σὲ περιβάλω με πολλὸν κόπον και μόχθον και θάσσανα, και συνεχῶς λύπης και στενωχῶν.⁶³ Ἄ Ὁ θὰ σὲ κάμω νὰ κατορθώσῃς τὰ πάντα με ἰδρώτας, ὥστε, δοκιμαζόμενος εἰς αὐτὰ, νὰ διδάσκεισαι συνεχῶς, ὅτι πρέπει νὰ ἐπιστῆς τὸ μέτρον⁶⁴ και νὰ γνωρίζῃς τὴν φύσιν σου. Καὶ αὐτὸ δὲν θὰ συμβῇ εἰς μικρὸν χρόνον διάστημα, ἀλλὰ θὰ ἐπιτεθῇ εἰς ὅλην τὴν χρόνον τῆς ζωῆς σου. Διότι με τὸν ἰδρώτα τοῦ προσώπου σου θὰ κερδίξης τὸν ἄρτον σου, ἕως ἔσθου ἐπιστρέψῃς εἰς τὴν γῆν, ἐκ τῆς ὅποιας ἐλήθης· διότι χάρις εἶσαι και εἰς τὸ χάρις πρέπει νὰ ἐπιστρέψῃς. Μέχρι τότε θὰ ὀπισθῆς αὐτὰ, ἕως ἔσθου ἐπέλθῃ τὸ τέλος τῆς ζωῆς σου και διαλυθῇς⁶⁵ εἰς ἐκείνην τὴν ὅλην, ἀπὸ τὴν ὅποιαν και ἐπλάσθης. Ὁ Διότι, ὅν και σοὺ ἐχάρσα ἀπὸ ἀγάπην, σωματικὴν φύσιν, ὅμως αὐτὸ τὸ σῶμα θὰ γίνῃ πάλιν χάρις, ἀφοῦ εἶναι πλασμένον ἀπὸ χάρις.⁶⁶ Χάρις εἶσαι και εἰς τὸ χάρις πρέπει νὰ ἐπιστρέψῃς. Διὰ νὰ μὴ συμβῶν αὐτὰ, λοιπὸν, διὰ τούτο σὰς εἶπον νὰ μὴ ἐγγίσητε τὸ δένδρον, λέγοντας, ὅτι τὴν ἡμέραν κατὰ τὴν ὅποιαν θὰ φάγῃς ἐξ αὐτοῦ, ἐξάπαντος θὰ ἀποδῶνῃς. Βεβαίως δὲν ἐπιδοῦμαι αὐτὸ, Ἐπειδὴ ὅμως τὰ ἰδικὰ μου ἔργα συνετελεσθησαν ὅλα, σὺ θὰ ἐπρόξενῃς αὐτὰ εἰς τὸν ἑαυτὸν σου, μὴ ἐπιωρῆτις

61. Τὸ μετρίξεν τίθεται ἐδᾶ με τὴν ἔνοιαν νὰ ζῆσθ ὁ ἄνθρωπος τὸ φάσεν, αὐτὸ παρ' ἐκείνου εἰς τὴν φύσιν του, αὐτὸ παρ' τοῦ Θεοῦ ὁ Θεός, νὰ εἶναι ἀπρόσβλητος.

62. Ἡ ἐκείνη ἀνακρίαν μόνον εἰς τὸ σωματικὸν σπασίαν.

63. Ἀ' Κορ. ια', 47. Β' Κορ. α', 1-2. Φιλ. γ', 30.

τὴν αἰτίαν εἰς ἄλλον κανένα, ἀλλὰ νὰ καταλογίσης τὸ πᾶν εἰς τὴν προσωπικὴν σου ἀδιοφορίαν.

Εἰς τὸ σημεῖον ὅμως αὐτὸ ἄλλο πρόβλημα γεννᾶται πάλιν δι' ἡμᾶς, τὸ ὅποιον, ἐάν θέλετε, ἀφοῦ λύσωμεν συντόμως, τότε νὰ τελειώσωμεν τὸν λόγον.

Ὁ Λέγει ἡ Γραφή, ὅτι εἶπεν ὁ Θεός: Τὴν ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ φύγητε ἐξ αὐτοῦ, ἐξάπαντος θὰ ἀποθάνετε. Φέρονται ὅμως, ὅτι ἔζησαν πολλὰ χρόνια μετὰ τὴν παρακοὴν καὶ τὴν μετάληψιν τῆς τροφῆς. Τοῦτο φαίνεται ὅτι δημιουργεῖ ἀπὸλύτως κάποιο πρόβλημα εἰς ἐκείνους ποὺ ἀσχολοῦνται ἐπιπολαίως μὲ τὸ θαυτοτέρον περιεχόμενον.⁶⁴

Ὅταν ὅμως κάποιος θὰ ἀκούσῃ αὐτὰ καλοπροαιρέτως τότε τὸ λεχθὲν εἶναι σαφές καὶ δὲν ἔχει καμμίαν δυσκολίαν, δι' ἐκείνον ὁ ὁποῖος προσέχει. Διότι, ἂν καὶ ἔζησαν πολλὰ χρόνια ὕστερον, ὅμως ἔγιναν θνητοὶ ἀπὸ τὴν στιγμήν ποὺ ἤκουσαν τὸ «χῶμα εἶσαι καὶ εἰς τὸ χῶμα θὰ ἐπιστρέψῃς» καὶ ἐδέχθησαν τὴν ἀπόφασιν τοῦ θανάτου. Καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος αὐτοῦ δύναται νὰ εἴπῃ κανεὶς ὅτι αὐτοὶ ἀπέθανον.⁶⁵ Αὐτὸ λοιπὸν ὑπνιόσασθε καὶ ἡ Γραφή, ὅταν εἶπεν, ὅτι ἐξάπαντος θὰ ἀποθάνετε τὴν ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ φύγητε: ἀντὶ νὰ εἴπῃ θὰ δεχθῆτε τὴν ἀπόφασιν, διὰ νὰ εἰσθε εἰς τὸ μέλλον θνητοί. Ὅπως συμβαίνει εἰς τὰ ἀνθρώπινα δασκαστήρια, ὅταν θὰ δεχθῆ κάποιος τὴν ἀπόφασιν, ὅτι ὁπωσδήποτε θὰ ἀποκεφαλισθῆ καὶ ὅταν ἔπειτα εἰσαχθῆ εἰς τὸ δεσμωτήριον, οὐδὲως θὰ διαφέρει ἀπὸ τοῦς νεκροῦς καὶ ἀποθαιένους, ἀφοῦ διὰ τῆς ἀποφάσεως ἔχει ἀποθάνει, ἔστω καὶ ἂν παραμῆνῃ εἰς τὴν ζωὴν ἐπὶ πολλὸν χρόνον, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ αὐτοὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἡμέραν, ποὺ ἐδέχθησαν τὴν ἀπόφασιν τῆς θνητότητος, ἀπέθανον διὰ τῆς ἀποφάσεως, ἔστω καὶ ἂν ἔζησαν ἐπὶ πολλὸν χρόνον.

Γνωρίζω ὅτι ἐδέχθησαν πολλὰ καὶ ἡ διδασκαλία παρετάθη εἰς πολλὸν μῆκος πρὸς χάριν σας. Ἐ Διὰ τοῦτο ἕως συνωφισώμεν ἔδω τὸν λόγον, ἀφοῦ μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἐφθάσαμεν εἰς τὸ τέλος τῶν ἀναγνωσθέντων καὶ ἀφοῦ κα-

64. Τὸ νὰ εἰσθε κανεὶς ἀντινομίας εἰς τὴν Γραφὴν ἂν εἶναι παρὰ δαίτην ἐπιπολαίας μελέτης καὶ ἐλλείψεως κατανόησεως.

65. Τὸ μεγαλύτερον κακόν, διὰ τὸ ὅποιον τιμωροῦνται οἱ ἁμαρτήσαντες εἶναι ὁ θάνατος (Ρωμ. στ', 23) κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτῶν δεσμῶν, α') ὅς φρενάει (Παυ. β', 17, 17, 8') ὅς πνευματικῶς (Ρωμ. στ', 18) καὶ γ') ὅς αἰώνος (Ρωμ. β', 10-18, 4' Κορ. ιγ', 32). Τὸ τοῦ ἱεροῦ Πατρὸς τοῦ ἐκείνου ἐνεχθε τὸ κρῖνον εἰδος, τὸ ὅσων ἀμνηστῆται ἀπὸ πολλῶν εἰρετικῶν καὶ κληρικῶν καὶ νεώτερων.

τὰ δύναμιν ἐθέσαμεν τὰ πάντα ἐνώπιόν σας.

Εἶναι ὀρθοτάτα δυνατόν νὰ ἀποδείξωμεν πάλιν, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ ἴδια τιμωρία, ποὺ ἐπεβλήθη καὶ τὸ ὅτι ἔγιναν θνητοί, περιέχει μέσα τῆς ἀπέραντον φιλευθροψίας, ἐάν θὰ προσθέσωμεν καὶ ἄλλα.⁶⁶

Διὰ νὰ μὴ κατακλύσωμεν ὅμως τὴν διάνοιά σας μὲ πάρα πολλὰ νοήματα, σὰς παρακαλοῦμεν, ¹⁴⁹ Ἄ ὅταν θὰ φύγητε ἀπὸ ἐδῶ, νὰ μὴ λάβετε μέρος εἰς ἀνόητους συγκεντρώσεις, οὔτε εἰς ἀκέρους φιλομαρίας.⁶⁷ Ἀφοῦ ἐμβαδύνετε μόνοι σας νὰ συγκεντρώνητε ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλον τὰ λεχθέντα καὶ νὰ προσπαθῆτε νὰ ἐνθυμησθε τί μὲν ἠρώτησεν ὁ δασκαστής; τί δὲ ἀπελογήθησαν οἱ ἔνοχοι; καὶ πῶς ὁ μὲν ἄνδρας μετέθεσε τὴν αἰτίαν εἰς τὴν γυναῖκα, ἐκείνη δὲ εἰς τὸν θεὸν πῶς ἐτιμώρησε καὶ αὐτὸν καὶ ἐπέβαλεν εἰς αὐτὸν διαρκῆ τιμωρίαν ποὺ ἐπικρατεῖται εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας πᾶς ἠτανύκτησεν ἐναντίον αὐτοῦ πολὺ καὶ διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ ἔδειξε τὸ ἐνδιαφέρον του πρὸς τοὺς ἀπατήντας. Ἐ Ἀπὸ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον κατεπολέμησε τὸν ἀπάτησαντα τόσο πολὺ, εἶναι φανερόν, ὅτι ἐπραγματοποίησε τὴν ἀπάτην εἰς ἐκείνους ποὺ ἦσαν πολὺ ἀγαπημένοι Του. Ἐπειτα ἀπὸ αὐτὰ νὰ ἐνθυμησθε τὴν τιμωρίαν τῆς γυνακὸς καὶ τὴν δοκιμασίαν, ἡ ὁποία ἐπεβλήθη εἰς αὐτὴν, μᾶλλον δὲ τὴν νοουθεσίαν ἀκολουθῶν, ἀφοῦ ἐνθυμηθῆτε ὅσα ἐλέγχθησαν πρὸς τὸν Ἀδὰμ καὶ ἀφοῦ κατανοήσετε τὴν ἀπόφασιν, ὅτι χῶμα εἶσαι καὶ εἰς τὸ χῶμα πρέπει νὰ ἐπιστρέψῃς, νὰ ἐκπλαγῆτε ἀπὸ αὐτὴν, διὰ τὴν ἀπέραντον φιλευθροψίαν τοῦ Θεοῦ. Ἡμᾶς, ποὺ καταγομεθα ἀπὸ τὴν γῆν καὶ διαλυόμεθα εἰς αὐτὴν, ὑπεσχέθη νὰ καταστήσῃ ἄξιους τῶν ἀπαρτήτων ἐκείνων ἀγαθῶν, τὰ ὅποια εἶναι ἐτοιμασμένα, δι' ὅσους τὸν ἔχουν ἀγαπήσει, τὰ ὅποια κινθρωπίνων μᾶτι δὲν εἶδε καὶ αὐτὶ δὲν ἤκουσε Ἐ καὶ ἀνθρώπινος νοῦς δὲν ἐραντάσθη,⁶⁸ ἐάν θὰ δελεῶσωμεν νὰ ζηλωμεν τὴν ἀρετὴν καὶ νὰ ἀπαρτήσωμεν τὴν κενίαν.⁶⁹ Χρειαστοῦμεν λοιπὸν νὰ ἐκφράξωμεν μεγα-

66. Ὁ θεολόγος δὲν λέγει ὅσα δυνατόν καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ εἴπῃ, ἀλλ' ὅσα δυνατόν νὰ κερτίσωσι οἱ ἀποστολῆται.

67. Εἶναι ἐπιθυμητόν ὅτι τὰ θεολογικὰ θέματα συνεζητοῦντο εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ λαοῦ, ὁ ὅστις ὅμως δὲν εἶχε τὰς ἀναγκαίας προϋποθέσεις διὰ τὴν ὀρθὴν λύσιν τῶν κριματικῶν προβλημάτων.

68. 4' Κορ. β', 9. Ἦο. 15, 15, 16, 17.

69. Τὸ εὐκρινὸς σῶμα μὲ τὴν πλῆθὴν τοῦ δὲν εἶναι ἐπιπέδον ἀνυπερέβλητον διὰ τὴν ἡμέτην τελείωσιν. Ἡ δίσκος τῆς ἀρετῆς καὶ ἡ ἀποφυγὴ τῆς κενίας εἶναι αἱ προϋποθέσεις τῆς νίκης.

λην εὐγνωμοσύνην εἰς τὸν Κύριόν μας, διὰ τὰς τόσων μεγάλης ἐνεργείας Του· ποτὲ νὰ μὴ λησμονοῦμεν αὐτά, ἀλλὰ μὲ τὰ κατὰ μας ἔργα καὶ μὲ τὴν συστηματικὴν ἀποφυγὴν τῶν κακῶν θὰ ἐξυμνοῦμεν⁷⁰ τὸν Θεόν καὶ θὰ τὸν κἀμοὶεν φίλων πρὸς ἡμᾶς. Ὁ Πῶς, λοιπόν, δὲν εἶναι καὶ αὐτὸ δῆγμα μεγάλης εὐγνωμοσύνης, τὸ ὅτι, αὐτὸς μὲν, ὃν καὶ ἦτο ἄθανατος Θεός, δὲν ἠρτήθη νὰ ἀναλάβῃ τὴν θνητὴν φύσιν μας καὶ τὴν γίνουαι οὐσίαν καὶ νὰ τὴν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τῆν ἀρχαίαν νεκρώσιν, νὰ ἀναδιθάσῃ αὐτὴν ἐπάνω ἀπὸ τὸν οὐρανόν, νὰ τὴν τιμῆσῃ μὲ τὴν πατρικὴν συνεθρίον⁷¹ καὶ νὰ τὴν κἀμῃ δέξιν νὰ προσκυνῆται ἀπὸ ὅλην τὴν χορείαν τῶν οὐρανίων ἀγγέλων, ἡμεῖς δὲ δὲν ἠδυνάμεν ἐντροπήν νὰ Τὸν πληρώσωμεν δι' αὐτὸ μὲ τὰ ἀνίθετα; Καὶ ὡς δύνεται νὰ εἴπῃ κοινῶς, ἀφοῦ ἐκολλησάμεν τὴν ἀθάνατον ψυχὴν εἰς τὴν σάρκα, ἐκἀμοὶεν νὰ γίνῃ αὐτὴ γῆρας καὶ νεκρὸς καὶ ἀθανάτος;

Ὅχι, οὐκ παρακαλῶ, νὰ μὴ γίνωμεν τόσων ἀχάριστοι πρὸς ἐκείνον ποὺ τόσα μᾶς ἔχει ἐνεργήσῃ. Ἀλλὰ, ἀφοῦ ἀκολουθῶμεν εἰς τοὺς νόμους αὐτοῦ, νὰ πράττωμεν ὅσα φαίνονται κατὰ Ἐ καὶ εὐάρεστα εἰς αὐτόν⁷² διὰ νὰ ἀναδείξῃ ἡμᾶς ἀξίους κληρονόμους τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν. Αὐτῶν τῶν ἀγαθῶν εἶπε νὰ ἀρξοῦμεν διαί ἡμεῖς, διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλοφροσύνης τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου καὶ εἰς τὸν πατέρα, ταυτοχρόνως δὲ καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἀνίκα: ἡ δόξα, ἡ ἰσχὺς καὶ ἡ τιμὴ, καὶ τῶρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς ὅλον τὸ πέρασμα τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

70. Δ' Ἰωάν. 6', 9. Ρωμ. γ', 26.
71. Τὸ ἀναγνῆναι καὶ ἀναλῆξθαι ὅσα τὸς Κύριος ἔειπε ἀπὸ ἡ ἰς Χριστὸν δευτέρως ἐνεργήσῃ φάσις.
72. Ρωμ. 16', 1-2. 18. Ε' Κορ. 2', 9. Ἔφ. 2', 10. Τίτ. 2', 9.

180 Α ΟΜΙΛΙΑ ΔΕΚΑΘΗ ΟΓΔΩΗ

ΚΑΙ ΕΝΟΜΑΖΕΝ Ο ΑΔΑΜ ΤΗΝ ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΟΥ ΖΩΗΣ, ΔΙΟΤΙ ΑΥΤΗ ΗΤΟ ΜΗΤΗΡ ΠΑΝΤΩΝ ΤΩΝ ΣΑΙΤΩΝ. ΚΑΙ ΕΚΑΜΕ ΚΥΡΙΟΣ Ο ΘΕΟΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΔΑΜ ΚΑΙ ΤΗΝ ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΟΥ ΧΙΤΩΝΑΣ ΔΕΡΜΑΤΙΝΟΥΣ, ΚΑΙ ΕΝΕΑΓΕΡΕΝ ΑΥΤΟΥΣ, ΚΑΙ ΕΙΗΕΝ Ο ΘΕΟΣ ΙΑΩΣ Ο ΑΔΑΜ ΕΠΙΤΕ ΩΣ ΕΝΑΣ ΕΣ ΕΜΜΕΝ.

Εἶδατε ἄρα τὴν φιλοφροσύνην τοῦ δικαστοῦ; παρεπήρατε ἀνάγκην νὰ εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἀγάπης; Εἶδατε τὴν διαφορὰν τῶν παιῶν; Ἀφ' ἐνὸς μὲν πῶς ἐτιμωρήθη ἐκεῖνος ποὺ ἀνέτραφε τὸν ἄνθρωπον διὰ τῆς ἀπάτης Ἐ ἀφ' ἑτέρου δὲ πῶς ἀποδοκιμαῖ τὴν μεγάλην φιλοφροσύνην τοῦ Θεοῦ ἡ τιμωρία, ποὺ ἐπέβληθη εἰς αὐτοὺς ποὺ ἀνετράφησαν; Εἶδατε πῶσιν ὠφέλειαν ἐλάδομεν ἐκ τοῦ γεγονότος, νὰ παρευρεθῶμεν εἰς τὸ δικαστήριον καὶ νὰ παρακολουθήσωμεν τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον ἐπροχώρησεν ἡ ἀνάγκη; Ἐγνωρίσωμεν γὰρ καὶ τοῖων ἀγαθῶν ἐστέρησαν τοὺς ταυτοὺς τῶν ὁ Ἄδαμ καὶ ἡ Ἔδα διὰ τῆς παραδόσεως τῆς ἐπιτολής, ποὺ τοὺς ἐδόθη, ἀφοῦ ἐγμνώθησαν ἀπὸ τὴν ἀπερίγραπτον βέλῃν δόξαν καὶ ἔχασον τὴν ζωὴν, ἡ ὁποία σχεδὸν εἰς τίποτε δὲν ἦτο κατώτερο ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν Ἄγγέλων. Ἐγνωρίσωμεν τὴν ἀνεξικακίαν τοῦ Κυρίου. Ἐβέβαθμεν πῶσων μέγα κακῶν εἶναι ἡ ἀδιαφορία καὶ πῶς μᾶς παρουσιάζει γυμνοὺς καὶ στερημένους ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα ἀγαθὰ καὶ μᾶς βυθίζει εἰς μεγάλην ἐντροπήν. Ὁ Διὰ τοῦτο, παρακαλῶ, νὰ εἰμῶθα ἐυπνήτοι,¹ καὶ τὰ παθήματα ἐκείνων ἄς γίνουιν φάρμακα εἰς ἡμᾶς ἡ ἀδιαφορία ἐκείνων ἄς γίνῃ δι' ἡμᾶς ὑπόθεσις ἀσφαλείας. Διότι ἡ τιμωρία θὰ εἶναι μεγαλύτερα² δι' ἐκείνους ποὺ θὰ πῶσων μελλοντικῶς εἰς τὰ ἴδια σφάλματα, ἔφ' ἔσον δὲν ἠθέλησαν νὰ γίνουιν συνετώτεροι, ὅστε διὰ τῶν παραδειγμάτων αὐτῶν. Ὅσοι μετὰ ταῦτα θὰ ὑποπέσων εἰς τὰ αὐτὰ σφάλματα μὲ τοὺς προηγουμένους, δὲν θὰ λάβουιν τὴν ἴδιαν τιμωρίαν. Αὐτὸ δυνάμεθα νὰ διδα-

1. Γέν. γ', 30-32.
2. Ψαλμ. 119', 5-7. ριγ', 5. Ἔφ. 6', 7. Ἐφεσ. 4', 32.
3. Ματθ. 23', 38. 40. Μάρκ. 12', 35. 37. Α' Κορ. 10', 13. Ἄκοθ. 10', 15.
4. Ἄκοθ. 16', 47-48. Ἰωάν. 9', 17.

χθόμεν με συντομίαν από τὸν σοφὸν διδάσκαλον τῆς οἰκουμένης, δηλαδὴ τὸν Παῦλον, ὁ ὁποῖος λέγει: "Ὅσοι ἡμάρτησαν χωρὶς νὰ ἔχουν λάβει γραπτὸν νόμον," θὰ καταδικασθοῦν εἰς ἀπώλειαν χωρὶς τὴν κατηγορίαν τοῦ νόμου⁵ καὶ ἴσοι ἡμάρτησαν, ἐνῶ τοὺς ἐδόθη ὁ νόμος, θὰ κριθοῦν μεθ' αὐτῶν τὸν νόμον. Ἰ "Ὅπως τὸ λέγει, ἔτσι θὰ γίνῃ. Δὲν θὰ τιμωρηθοῦν ἐξ ἴσου ἐκεῖνοι ποὺ ἐσφαλὸν πρό τοῦ νόμου καὶ ὅσοι ἐσφαλὸν μετὰ τὸν νόμον, ἀλλὰ θὰ τιμωρηθοῦν αὐστηρότερον ἐκεῖνοι ποὺ ἡμαρτάνουν μετὰ τὴν ἐπίδοσιν τοῦ νόμου. Διότι ἡμάρτησαν χωρὶς νόμον, χωρὶς νόμον θὰ καταδικασθοῦν εἰς ἀπώλειαν, ποὺ σημαίνει, ὅτι ἡ ποιητὴ εἰς αὐτοὺς γίνεται ἐλαφρότερα, ἐπεὶ δὲν εἶχον τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν διοικήσιν τοῦ νόμου. Καὶ ὅσοι ἡμάρτησαν ἐνῶ τοὺς ἐδόθη ὁ νόμος, θὰ κριθοῦν μεθ' αὐτῶν τὸν νόμον. Αὐτοὶ δὲ θὰ τιμωρηθοῦν αὐστηρότερον, ἐπεὶ δὲν ἐσωφρονισθῶσαν καὶ περιέπεσαν εἰς τὰ ἴδια σφάλματα μεθ' ἐκείνους, ἂν καὶ εἶχον ὡς διδάσκαλον τὸν νόμον.

Ἐ "Ἄς ἀκούσωμεν ἄλλο καὶ ἐκεῖνα ποὺ ἀνεγνώθησαν σήμερον. Ἐνώμασε⁶ δὲ ὁ Ἄδὰμ τὴν σύζυγόν του Ἐῶαν, τὸ ὅποιον σημαίνει Ζωή, διότι αὐτὴ ἦτο μήτέρα ὄλων τῶν ζῶντων.⁷

Πρόσθετε τὴν ἀκριβείαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Δὲν παρέλειπεν οὔτε αὐτὸ, ἀλλὰ μᾶς ἐδίδαξεν ὅτι ὁ Ἄδὰμ ἔδωκε καὶ εἰς τὴν γυναῖκα τὸ ὄνομα. Διότι, λέγει, ὠνόμασε τὴν σύζυγόν του Ἐῶαν, τὸ ὅποιον σημαίνει Ζωή, διότι ἦτο μήτηρ ὄλων τῶν ζῶντων δηλαδὴ αὐτὴ ἦτο ἡ ἀρχὴ ὄλων ἐκείνων ποὺ θὰ προέλθουν ἐξ αὐτῆς, ρίζα καὶ θεμέλιος ὄλων τῶν μετὰ ταῦτα γενεῶν.⁸ Ἀ Μετὰ τὴν διδασκαλίαν διὰ τὴν ὀνομαδοσίαν τῆς γυναίκος, πάλιν φέρει ἐνώπιόν μας τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος δὲν παραθέτει τὰ δημιουργήματά του, ὅταν εὐδοκῶνται μέσα εἰς τὴν γυναικότητα καὶ τὴν ἐντροπήν.⁹ Κατεσκεύασε δὲ Κύριος ὁ Θεὸς διὰ τὸν ἄνδρα καὶ τὴν σύζυγόν του δερματινοὺς χιτῶνας

5. Ρωμ. 6', 12.

6. "Ἔχον χωρὶς νόμου γραπτῶ, μὴ ἔχον νόμον καταδεδόντα" (Ζηγοθῆς).

7. "Ὁς μετὰ ἀκριβείας νόμου, ὁ θεὸς τὴν ἀσχημῶσαν ἀπώλειαν (Ὀλοουμένης).

8. "Ἡ ὀνομαδοσία μαρτυρεῖ ἔξοχον τιμὴν τοῦ δεικνύοντος τὸ ὄνομα ἐπὶ τοῦ λαμβάνοντος.

9. Ἦσαν εἰς τὴν κατὰραν προφητείας καὶ ἡ ἀλλογία τῆς γενήσεως τῶν ἀνθρώπων ἐκ τῆς Ἐῶας = Ζωῆς.

10. Ρωμ. 6', 6.

καὶ τοὺς ἐπέδουσε. Ὅπως πράττει ἓνας σπλαγχνικὸς Πατέρας, ὅταν ἔχη ἓνα εὐγενικὸ παιδί,¹¹ ποὺ ἀνετρέφεται μετὰ κάθε ἐπιμέλειαν, καὶ ἔχει πᾶσαν ἀπόλαυσιν, ποὺ ἔχει μεγαλοπρεπῆ κατοικίαν, ποὺ περιβάλλεται μετὰ μεταξωτὰ ἐνδύματα καὶ τὸ ὅποιον χρησιμοποιοῖ ἐλευθερὰ τὴν πατρικὴν περιουσίαν καὶ τὸν θησαυρὸν, ὅταν τὸ βλάστη κατόπιν νὰ ἐξοικελη ἀπὸ τὴν μεγάλην αὐτὴν ἀνεσιν εἰς τὸν κρημνὸν τῆς κακίας, Ἐ ἀφοῦ τὸ στερήσῃ ἀπὸ βλα, ἀφοῦ τὸ ὑποτάξῃ εἰς τὴν πατρικὴν τοῦ ἐξουσίαν καὶ ἀφοῦ τὸ ἀπογυμνώσῃ ἀπὸ τὸ μεγαλοπρεπὲς ἔνδυμα, τότε περιβάλλει αὐτὸ μετὰ ἔνδυμα εὐτελὲς καὶ πολλὰς δουλικῶν, ὅστε νὰ μὴ εἶναι τελείως γυμνὸν καὶ νὰ μὴ ἀσχημονῇ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον συμπεριεφέρθη καὶ ὁ φιλόφρωντος θεός. Ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι ἔκαμαν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν ἀναξίους διὰ τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ ὠραῖον ἐκεῖνο ἔνδυμα, ποὺ τοὺς περιέβαλλε καὶ τοὺς ἔκαμε νὰ εἶναι ἀνώτεροι ἀπὸ τὰς ὀλιγκὰς ἀνάγκας, ἀφοῦ τοὺς ἐγκλωσεν ἀπὸ ἄλλην ἐκείνην τὴν δόξαν καὶ ἀφοῦ τοὺς ἐσώτησε τὴν ἀπόλαυσιν, εἰς τὴν ὅποιαν μετέχον πρὶν νὰ πέσουν εἰς τὸ τραπερὸν αὐτὸ παράπτωμα, κατασκευάσει¹² δερματινοὺς¹³ χιτῶνας δι' αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐπέδουσε. Ἐ Τοῦτο ἔπραξε διὰ νὰ δεῖξῃ τὴν μεγάλην συμπάθειάν Του πρὸς αὐτοὺς, διότι ἐπεθύμησε νὰ σώσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τὴν πτώσιν, ὅταν τοὺς εἶδε νὰ ἔχουν περιβληθῇ μετὰ πολλὴν ἀσχημίαν καὶ νὰ μὴ γνωρίζουν τι πρέπει νὰ πράξουν καὶ διὰ νὰ μὴ εἶναι γυμνοὶ καὶ ἀσχημονοῦν περισσότερο.

Τέτοια εἶναι τὰ σχέδια τοῦ διαβόλου. Ὅταν θὰ εἴδῃ ἐκείνους ποὺ πέθονται εἰς αὐτὸν, ἀφοῦ τοὺς ἀνατρέψῃ μετὰ μίαν μικρὰν ἡδονὴν, ἀφοῦ τοὺς ὀδηγήσῃ εἰς τὸν θυβὸν τῆς κακίας καὶ ἀφοῦ τοὺς γεμίσῃ μετὰ πᾶσαν ἐντροπήν καὶ ἀτιμίαν, τοὺς ἐγκαταλείπει νὰ εἶναι προσημνοὶ κῶτω, θλιβερὸν θέαμα εἰς τὰ μάτια τῶν θεσπῶν.¹⁴ Ἐκεῖνος ὅμως ποὺ φροντίζει διὰ τὰς ἰσκάς μας ψυχάς, ὅταν τοὺς εἶδε νὰ εὐδοκῶνται εἰς μεγάλην ἀπάγωνσιν, ὅστε τότε ἀνέχετο νὰ τοὺς περιφρονήσῃ Ἰ ἐπινοεῖ δὲ δι' αὐτοὺς κάλυμμα καὶ διὰ τῆς εὐτελείας τοῦ ἐνδύματος δεκνῶν εἰς αὐτοὺς ποῖαν ἐνδυμάτων κατέπαισαν ἀξίους τοὺς ἑαυτοὺς τῶν. Κατεσκεύασε δὲ Κύριος ὁ Θεὸς διὰ τὸν ἄνδρα καὶ τὴν σύζυγόν του δερματινοὺς χιτῶνας καὶ τοὺς ἐπέδουσε. Πα-

11. Λουκ. 16', 11-32.

12. Διατάσσει νὰ ἐκδοθῶν.

13. Ταπεινὸν ἔνδυμα, ἀλλὰ ἀνώτερον ἀπὸ τὰ ἄλλα τῶν ἐνδύσεων.

14. Λουκ. 1', 80-37.

ρατήρησε πώση είναι ή ουγκατάβασις τής 'Αγίας Γραφής. 'Εκείνο δε τό όποϊόν ειπον πολλοίς, επαναλαμβάνω και τώρα. 'Όλα πρέπει να τά έννοούμεν θεσπετώσ. Τό έποϊοις πρέπει να έρμηνεύομεν με τό προσέταξε. Διέταξεν αυτούς να περιθλήσούν με δερματινούς χιτώνας, πού θα τους ύπενθυμίσουν συνεχώς την παρακοήν.

"Ας άκούσασιν αυτά οι πλούσιοι," οι όποιοι αισθάνονται απόλασιν μέσα εις τά μεταξωτά¹⁵ και οι όποιοι περιβάλλονται τά μεταξωτά και δε μάθουν πώς διδάσκει ό φιλόδηρωτος Δεσπότης την ανθρώπινη φύσιν από την αρχήν τής δημιουργίας και από τό προοίμιον τής Γραφής. Ε 'Επειδή ό πρωτόπλαστος με την παράβασιν έγινε ύπεύθυνος τής τιμωρίας του θανάτου¹⁶ και παρέστη ανάγκη να τοποθετηθή γύρω από αυτόν ένδυμα, πού να καλύπτει την έντροπήν, κατεσκεύασε δι' αυτούς δερματινούς χιτώνας, διά να διδάξη ήμάς να άποφεύγομεν τον θάνατον και παραλελυμένον βίον, και να μη επιδιώκομεν τον άκνηρόν και μάλαθκόν βίον, αλλά να αγαπάμεν τον άσπυρόν.¹⁷ Α

'Αγαπητοί ήμενοι οι πλούσιοι από τά λεγόμενα, ίσως θα ειπουν: τί λοιπόν; Μάς διατάσσει να φορέσωμεν δερματινούς χιτώνας; Δέν λέγω αυτό. 'Αλλωστε ούτε εκείνοι έχρησιμοποιούν συνεχώς τους δερματινούς χιτώνας; ό φιλόδηρωτος Κύριος πάντοτε εις τάς πρώτας εεργεσίας προσέβη και άλλας. "Όταν λοιπόν οι πρωτόπλαστοι έκαμαν τους έαυτούς των να ύπόκεινται εις τάς ύλικάς άνάγκας, αφού δωτερήθησαν τής άπαθείας έκείνης και τής άγγελικής συμπεριφοράς, τότε ό Θεός έρωθήμisen αυτά, να κατασκευάζονται τά ένδύματα διά τους ανθρώπους από τά μαλλιά των προβάτων. "Όχι διά κανένα άλλον λόγον, παρά μόνον να κατασκευασθή κάλυμμα, ώστε τό λογικόν αυτό θν να μη εορίσκειται εις κατάστασιν γυμνότητος και άσχημοσύνης, όπως τά άλογα ζώα. Η 'Η περιβολή λοιπόν των ήματιών δε γίνη δι' ήμάς διαρκής άνάμνησις τής έκπτώσεως εκ των αγαθών και διδασκαλία τής τιμωρίας, την όποιαν έδέχθη τό ανθρώπινον γένος εξ αιτίας τής παρακοής. "Όσοι, λοιπόν, έχουν τάσιν μεγάλην φου-

15. Είς τόν Ι. Χριστότομον εβρίσκαμεν όχι μόνον την γραμματολογικήν έρμηνείαν τής Γραφής, αλλά και τήν ελληγορικήν. Συνδυάζει εριστά την 'Αλεξανδρινήν και την 'Αντιοχειανήν μέθωδον, ακολουθών μόνον δέν.

16. Δοκ. ιστ', 18.

17. Συναγλιχόν ήμία είναι τό σπυρόν του μεταξωτοκλήνας.

18. Ρωμ. ε', 12.

τασίαν, ώστε να μη χρησιμοποιούν τά ένδύματα πού κατασκευάζονται από τό έριον των προβάτων, οι όποιοι ένδύονται τά μεταξωτά και οι όποιοι έχουν παρασυρθη εις τάσιν μεγάλην άπρυσούνην ώστε να συναφίσουν χρυσόν εις τά ένδύματα, κυρίως δε τό γένος των γυναικών μάς επιδεικνύει αύτην την μάλαθκότητα. Δε μάς ειπουν, C διά ποιόν λόγον καλλωπίζον τό σάμα με αυτά και χαίρουν διά την τοιαύτην περιβολήν, και δέν καταλαβαίνουν ότι ή ένδυμασία αύτή επανόστη άντι μεγίστης τιμωρίας διά την παράβασιν; Δικαιά δέν άκούεις τον Παύλον, να λέγη: "Όταν έχωμεν διατροφής και οικεπάσματος," θα άρκεσθώμεν εις αυτά; Θλίψεις ότι δι' ένα μόνον πρέπει να φροντίζωμεν, να μη είναι τό σάμα γυμνόν, να καλύπτεται μόνον, οδδώς δε να φροντίζωμεν διά τό είδος και την ποιότητα τής ένδυμασίας.

"Ας Είδωμεν ήμάς εις την συνέχισιν του θέματος μας. Τότε ειπε ό Κύριος ό Θεός: "Ίδού, ό 'Αδάμ έγινε ως εις εξ ήμών" ώστε να διακρίνη τό καλόν από τό κακόν. D και τώρα, αν άπλώση την χείρα του και λάβη επίσης τον καρπόν του δένδρου τής ζωής και τον φάγη, θα ζήση αιωνίως. Διά τούτο Κύριος ό Θεός εξέβαλεν αυτόν από τον κήπον τής 'Εδέμ διά να καλλιεργή την γήν, εκ τής όποιας ελήφθη.

'Ισρατήρησε πάλιν την ουγκατάβασιν του Θεού. Και ειπε, λέγει, Κύριος ό Θεός: "Ίδού ό 'Αδάμ έγινε ως εις εξ ήμών" ώστε να διακρίνη τό καλόν από τό κακόν. ΕΙ- δες πώση είναι ή ταπεινοφροσύνη των λόγων; "Όλα αυτά πρέπει να τά έννοώμεν μερά εις τό σχέδιον τής σοφίας του Θεού. Διά των λόγων αυτών επιθυμεί δέν να μάς ύπενθυμίση την άπάτην, εις την όποιαν παρεσυρθησαν από του διαβόλου διά μέσου του θραως. Ε 'Επειδή δε έλεγεν έκείνος, ότι θα είσθε ως Θεοί, εάν θα φάγητε, δε έπειδή με την ελπίδα τής ίσοθείας ετόλμησαν να φάγουν, διά τούτο και ό Θεός, επειδή ήθελε να στρέψη πάλιν την προσοχήν των προς τά έντός, και να τους οδηγήση να αισθανθούν τά σφάλματά των και να τους βεΐξη τό ύπερβολικόν μέγεθος τής παρακοής και τής άπάτης, λέγει:

19. Α' Τιμ. στ', 8.

20. 'Υπό των θρον οικεπάματα ό Ι. Χριστότομος, όταν έρμηνεύει τό παρόν χωρίον, έννοεί +2 οικεπάται μόνον ήμάς άφελεί και περιετλείται την ήμεραν, μηδέν περιτόν.

21. Διά τής φρόνης σοφής δηλαδώς τό Γενεσίον τό Θεού. 'Επίσης την φρόν χρησιμοποίησαν ελαφρά εφραετα, δρυμς έλεγχος και δαδότην σοφάβειαι.

«Ἰδοὺ ὁ Ἄδὰμ ἔγενε ὡς εἰς ἐξ ἡμῶν».

Ἡ δικαιοδικὴ δύναμις τοῦ ρήματος εἶναι μεγάλη, ὥστε νὰ δύναται νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παραδότου. Διὰ τοῦτο, λέγει, ἐπεφρόνησας τὴν ἐντολήν μου, ἐπειδὴ ἐφαντάσθης ὅτι θὰ φθάσῃς εἰς τὴν ἰσοθεΐαν; Ἰδοὺ, ἔγινες ἐκεῖνο ποῦ ἐπερίμενες. Μᾶλλον δὲ οὐκ αὐτὸ ποῦ ἐπερίμενες, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ὅποιον ἦσο ἀδελφὸς νὰ γίνῃς.²³ Ἀ Ἰδοὺ, λέγει, ὁ Ἄδὰμ ἔγενε ὡς εἰς ἐξ ἡμῶν, ὥστε νὰ διακρίνῃ τὰ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν. Διότι τοῦτο ἔλεγεν εἰς αὐτοῦς ὁ ἀπατεῶν διάβολος, διὰ μέσου τοῦ δαίμωνος, ὅτι θὰ διανοιχθοῦν οἱ ὀφθαλμοὶ σας καὶ θὰ εἰσθε ὡς θεοί, διακρίνοντες τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν. Καὶ τῶρα διὰ νὰ μὴ ἀπλώσῃ τὴν χεῖρα του καὶ λάθῃ ἐπίσης τὸν καρπὸν τοῦ δένδρου τῆς ζωῆς καὶ τὸν φάγη καὶ ζῆσῃ αἰώνως, (τὸν ἐξεδίωξεν ἀπὸ τὸν παράδεισον). Πρόσεχε παρακαλῶ ἐδῶ τὴν φιλικὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου. Πρέπει νὰ ἐρευνήσωμεν λεπτομερῶς τοὺς λόγους αὐτοῦς, ὥστε τίποτε νὰ μὴ διηθηθῇ νὰ διαφύγῃ τῆς προσοχῆς μας, ἀπὸ τὰ νοήματα ποῦ ἔχουν κρυφθῆ εἰς τὸ βάθος αὐτό.

Β Ὅταν ὁ Θεὸς εἶδε τὴν ἐντολήν εἰς τὸν Ἄδὰμ, ἀπὸ τίποτε ἄλλο δὲν διέταξεν αὐτὸν νὰ ἀπέχη, παρὰ μόνον ἀπὸ τὸ δένδρον, ἀπὸ τὸ ὅποιον, ἀφοῦ ἐτόλμισε νὰ φάγῃ, ἐδέχθη τὴν τιμωρίαν τοῦ θανάτου. Τοῦτο σαφῶς ὤρισεν εἰς αὐτόν, ὅταν εἶδε τὴν ἐντολήν, ἐὰν θὰ παρέβαινε αὐτήν. Διὰ τὸ δένδρον ὅμως τῆς ζωῆς αὐδεύσαν σαφῆ ἀπαγορεύσειν ἔκαμε. Κατὰ τὴν γνώμην μου καὶ ἀπ' ἐπιδύναμιαι νὰ γνωρίζω, ἐπειδὴ ἐδημιούργησεν αὐτὸν ἀθάνατον, ἦτο ἐπιτετραμένον εἰς αὐτόν, ἐὰν ἤθελε, μὴ μὲ τὰ ἄλλα νὰ λαμβάνῃ καρποῦς καὶ ἀπὸ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον θὰ ἠδύνατο νὰ παρέχῃ εἰς αὐτὸν ζωὴν αἰώνιον. Διὰ τοῦτο καμμίαν ἐντολήν δὲν λαμβάνει περὶ αὐτοῦ.

Ἐὰν δὲ κανένας περιέργως θὰ ἤθελε νὰ μάθῃ, διατί ὀνομάζεται δένδρον τῆς ζωῆς, ἂς μάθῃ, ὅτι δὲν δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐξετάσῃ καὶ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, ἀκολουθῶν πάντα πιστῶς τὴν λογικὴν του. Ἐφάνη καλὸν εἰς τὸν Κύριον, νὰ ἔχη ὁ ἄνθρωπος, ποῦ ἐδημιουργήθη ἀπ' αὐτόν, ἀσκήσῃ καὶ τῆς ὑπακοῆς καὶ τῆς παρακοῆς, ζῶν μέσα εἰς τὸν παράδεισον, καὶ νὰ κάμῃ νὰ ἐλαστήσῃ ἐκεῖ καὶ τὰ δύο αὐτὰ δένδρα, τὸ μὲν ἕνα τῆς ζωῆς, τὸ δὲ ἄλλο, θὰ ἐλέγομεν, τοῦ θανάτου. Διότι ἡ βρώσις αὐτοῦ καὶ ἡ παράδοσις τῆς ἐντολῆς ἔφερον εἰς αὐτόν τὸν θάνατον. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἔγιγε θνητὸς, διὰ τῆς συμμετοχῆς του εἰς αὐτό, καὶ ὀφειδύνης εἰς τὸ μέλλον διὰ

τὰς ἀνάγκας τοῦ σώματος· ἐπειδὴ ἤρκεισε νὰ ὑπάρχῃ ἡ ἁμαρτία, διὰ τὴν ὁποῖον καὶ ὁ θάνατος ἐποκοιτηθῆ κατὰ τρόπον συμμέροντα ἀπὸ τὸν Κύριον, Ἰδὲ αὐτὸ δὲν ἀφήνει πλέον τὸν Ἄδὰμ εἰς τὸν Παράδεισον· ἀλλὰ τὸν διατάσσει νὰ φύγῃ ἀπὸ ἐκεῖ, δεικνύων ὅτι πράττει αὐτὸ, οὐκ δι' ἄλλον λόγον, παρὰ μόνον ἀπὸ ἀγάπην πρὸς αὐτόν. Καὶ διὰ νὰ ἀντιληφθῶμεν ἀκριβῶς, εἶναι ἀνάγκη νὰ διαβάσωμεν πάλιν τὰ λόγια τῆς ἁγίας Γραφῆς. Καὶ τῶρα, λέγει, διὰ νὰ μὴ ἀπλώσῃ τὸ χεῖρ τοῦ καὶ πᾶρῃ καρποῦς ἀπὸ τὸ δένδρον τῆς ζωῆς καὶ φάγῃ καὶ ζῆσῃ αἰώνως,²⁴ Ἐπειδὴ, λέγει, ἔδωκε δειγμάτια μεγάλης ἀκρατείας διὰ τῆς ἐντολῆς ποῦ ἦδη τοῦ ἐδόθη καὶ ἔγιγε θνητὸς, εἶναι προτιμότερον νὰ διαχωθῆ αὐτὸς ἐξω ἀπὸ ἐδῶ, διὰ νὰ μὴ τολμήσῃ καὶ πάλιν νὰ ἐγγίσῃ αὐτὸ τὸ δένδρον, ποῦ παρέχει τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ συμῆν νὰ ἁμαρτάνῃ χωρὶς νὰ ἀποθνήσκῃ. Ἐ Ὡστε ἡ ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τὸν παράδεισον εἶναι περισσότερον δειγμὰ ἐνδιαφέροντος παρὰ ἀποτελεσμα ἀνομακτῆτως.²⁵ Τέτοιος εἶναι ὁ Κύριός μας. Καὶ ὅταν τιμωρῆ, δὲν δείχνει ὀλιγώτερον ἐνδιαφερόν δι' ἡμᾶς ἀπὸ ἐκεῖνο ποῦ δείχνει ὅταν εὐεργετῇ. Καὶ τὴν τιμωρίαν δὲ ἐπιβάλλει πρὸς σωφρονισμόν. Ὡστε, ἐὰν ἀδικίως ἐγνωρίζω, ὅτι ἡμεῖς δὲν θὰ γίνωμεν χειρότεροι, μὲ τὸ νὰ ἁμαρτανώσωμεν χωρὶς νὰ τιμωροῦμεθα, ὅπωςδήποτε θὲν θὰ μᾶς ἐτιμωροῦσε.²⁶ Ἀ ὅμως ἐμποδίζοντας ἐκ τῶν προτέρων τὴν πορείαν μας πρὸς τὸ χειρότερον καὶ ἀνακότιον τὴν αἴσθησιν τῆς πονηρίας, μᾶς τιμωρεῖ, ἀκολουθώντας τὴν πρὸς ἡμᾶς φιλόφρονον τακτικὴν Του. Πράγμα τὸ ὅποιον καὶ τῶρα ἔπραξεν. Διέταξε τὸν πρωτόπλαστον νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸν παράδεισον, ἐπειδὴ ἐνδιαφέρετα δι' αὐτόν. Διὰ τοῦτο Κύριος ὁ Θεὸς ἐξέβαλεν αὐτόν ἀπὸ τὸν κήπον τῆς Ἐδέμ, διὰ νὰ καλλιερῆ τὴν γῆν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐλήθη. Πρόσεχε παρακαλῶ πάλιν ἐδῶ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἁγίας Γραφῆς. Ἐξεδίωξες, λέγει, αὐτόν ὁ Κύριος ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸν παράδεισον τῆς ἀπολαύσεως, διὰ νὰ καλλιερῆ τὴν γῆν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐλήθη.²⁷

Β Καὶ Ἰδοὺ, πραγματοποιεῖ τὰς ἀποφάσεις Του. Ἀφῶν τὸν ἐβγαλεν ἀπὸ τὸν παράδεισον τῆς ἀπολαύσεως,

23. Τὴν αἰώνιον ζωὴν δὲν δὲ εἶδε τὸ ὀλίγον δένδρον, ἀλλ' ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτὸν εἰς αὐτό.

24. Ἰωάν. 8', 27. Β' Ματθ. 23', 12. Παρμ. 7', 12. Ἰεζ. 4', 17-18.

25. Σοφ. Σοφ. 1', 15. Ἰωάν. 17', 27. Σοφ. Σοφ. 12', 22. Ψαλμ. 139', 4.

τόν έκομε να καλλιεργή την γην, από την όποιαν ελήφθη. Και δέν είπεν άπλώς εκ της όποιας ελήφθη: άλλα ειπε να καλλιεργή εκείνη την γην, από την όποιαν και αυτός επλάσθη. Τουτό δια να του όπενθυμίση διαρκώς ή εργασία την άρετήν της ταπεινοφροσύνης²⁸ και να δύναται να γνωρίση ότι ή κατοικησίη του προέρχεται από εκεί και ότι τα στοιχεία του σώματος του άρχικώς ελήφθησαν από την γην. Τουτό θεδαίως έννοούσε και εις την άπόφασίν Του: Μη τόν ιδρώτα του προσώπου σου θέ κερδίξης τόν άρτον σου. Το ίδιον λαπόν έννοεί και τώρα με τους λόγους: Να καλλιεργή την γην, από την όποιαν ελήφθη. Έπειτα μάς διδάσκει και τό έξής ή Άγία Γραφή, δια να μάθωμεν εις ποίαν άπόσταση από τόν παράδεισον έβαλεν αυτόν να κατοικήση. Ο λέγει: Και ξεδίωξε τόν Άδάμ Κύριος ο Θεός και έτοπαθέτησεν αυτόν άπέναντι από τόν κήπον της άπολαύσεως.²⁹

Παρατήρησε, ότι κάθε πρξίς του Κυρίου όλων μας, ήτο υπόθεσις φιλανθρωπίας. Και κάθε είδος τιμωρίας είναι γεμάτο από πολλήν αγάπην. Διότι δέν είναι μόνον ή άπομάκρυνσις υπόθεσις φιλανθρωπίας και αγάπης, άλλα και τό ότι τόν έβαλε να κατοικήση άπέναντι από τόν παράδεισον, δια να θλιβεται συνεχώς, αναλογίζόμενος κάθε ήμέραν από ποία αγαθά έχει έκπέσει: και εις ποίαν κατάστασιν ώδήγησε τόν εαυτόν του.

Αν και έπροξενούσε άνυπόφορον θλίβη ή θέσι του παραδείσου, όμως ήτο υπόθεσις μεγάλης ώφέλειας. Ο Εις τό έξής ή συνεχής θέσι του παραδείσου έγινετο παράγων ασφαλείας δια τόν θλιβόμενον, δια να μη περιπέση πάλιν ο ίδιος εις τά αυτά σφάλματα. Διότι κατά κανόνα ταιούτη είναι ή συνήθεια της ανθρώπινης φύσεως: όταν άπολαμβάνωμεν πολλά αγαθά και δέν γνωρίζωμεν να τά χρησιμοποιώμεν όπως πρέπει, με την στήρησιν αυτών σωφρονίζομεθα. Τότε διδοσκόμενοι διά της πείρας, αντιλαμβάνομεθα την άδιαφορίαν μας και έτσι, με την μεταβολήν των πραγμάτων μανθάνομεν από ποία μόν αγαθά εξεπέσαμεν και με ποίας συμφοράς περιεβάλαμεν τους

28. Ματθ. ε', 8.

29. Περι του παραδείσου άδημογραφήσαν πολλά και άλυτα προβλήματα σχετικά με την τοποθεσίαν αυτού, την σημασίαν και τους ποταμούς οι έλατοι τόν διάρρον. Έπ' αυτών οι πιθανώτεροι γνώμαι είναι α') ότι έβρισκατο εις την περιοχήν της Αρμενίας, β') ότι διάρρον αυτόν ο Τίγρης και ο Εφράτης και γ') ότι οι Πατέραι της Έκκλησίας θεωρούσι τόν άγίον παράδεισον τώσον της σημερινής και θριαμβεύσεως Έπισηλής.

εαυτούς μας. Όστε είναι άπόδειξις πολύ μεγάλης φροντίδας, τό ότι διδάσκει να κατοικήση κοντά και άπέναντι από τόν παράδεισον εκείνος που είχεν άποξενωθεί από αυτόν. Τουτό, δια να ένθυμίται από την θέαν και να άπολαμβάνη ώφέλειαν εξ αυτού, Εΐποτε, ερρισκόμενος έξω του παραδείσου, να μη ξανατολήμη να φύγη από τό δένδρον, κινούμενος από την επιθυμίαν της φιλοωίας.

Η Άγία Γραφή μάς τά περιγράφει όλα, συγκαταβαίνουσα εις την ανθρώπινην άντίλειαν. Και έτοπαθέτησε τά Χερουβίμ³⁰ με την περιστροφόμενην πυρίνην ρομφαίαν, δια να φυλάττων την όδον προς τό δένδρον της ζωής. Η άδιαφορία, την όποιαν έδειξαν προς την ένταλήν, που τούς ειχε δοθη, έγινε αιτία να άποκλεισθη δι' αυτούς ή είσοδος με τώσην ασφάλειαν. ³¹ Α Προσπάθησε, παρακαλώ, να κατανοήσης, ότι ο φιλάνθρωπος δέν ήρκεσθη εις την κατοικήσιν αυτών άπέναντι του παραδείσου, άλλα έτοπαθέτησε τάς άγγελικάς δυνάμεις των Χερουβίμ και την περιστροφόμενην φλογίνην ρομφαίαν, δια να φυλάσσουν³² την όδον, που οδηγεί προς τά εκεί. Δέν προσέθεσε δε τυχαίως την στρεφόμενην, άλλα δια να μάς διδάξη, ότι βλοιοι οι δρόμοι δι' αυτόν είχον άποκλεισθη, διότι εκείνη ή ρομφαία δια της περιστροφικής κινήσεώς της φράσσει όλους τους δρόμους,³³ που οδηγούν προς τά εκεί δύναται δε να παρέχη εις αυτόν διαρκώς και τόν φόβον και την άνάμνησιν.

Εννευρέθη δε ο Άδάμ με την συζυγόν του την Εβαν. Η Παρατήρησε, πότε έγινεν αυτό. Μιστά την παρακοήν και μετά την άπομάκρυνσιν από τόν παράδεισον, τότε άρχικη ή σαρκική μίξις.³⁴ Πρό της παρακοής έξώσαν άγγελικήν ζωήν. Πουθενά δέν έγινε λόγος περι σαρκικής έπιστάς. Διότι πώς ήτο δυνατόν να συμβη αυτό, τότε που δέν είχον υποταγή εις τάς θλικάς ανάγκαις; Έπομένως εις την άρχην της ζωής των ανθρώπων άκυριαρχούσε ο παρθενικός βίος. Όταν όμως, έννοσε της άδιαφορίας, εισηλ-

27. Τά Χερουβίμ είναι μία των έννέα άγγελικών τάξεων.

28. Ης φύλακος του άγίου θιασαστηρίου και του θρόνου της χάριτος έλαται τα Χερουβίμ και ο Ίζεκιήλ (α', 10) και ο Φαλιμωδ (α', 11. και αβ', 2).

29. Διά τόν Χριστιανισμόν μία είναι ή όδός της σωτηρίας, ο Χριστός. (Ιωάν. ε', 6-7. Ιωάν. ε', 7).

30. Η άπορία, εις εις τόν παράδεισον αννευρέθη με την τρυφήν ο Άδάμ και δι' αυτό ξεδιώχθη εκ' αυτών, είναι άπόστατος.

θεν ἡ παρακοή και μαζί της εἰσπλῆθεν ἡ ἁμαρτία, ἡ μὲν ἀγνόητης ἔφυγεν, ἐπειδὴ αὐτοὶ κατέστησαν ἀνάξιοι δι' ἀγαθὰ τόσον μεγάλα, εἰσπλῆτε δὲ εἰς τὸ ἐξῆς ὁ νόμος τῆς συνουσίας.

Κατανοήσε λοιπόν, ἀγαπητέ, πόσον μέγα εἶναι τὸ ἄξιωμα τῆς παρθενίας. Ὁ Εἷς ἐστὶς πολύτιμος και μέγας θησαυρός, ποῦ ὑπερβαίνει τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν και ἔχει ἀνάγκη τῆς βοήθειας τοῦ Θεοῦ. Ὅσοι ἐκλέγουν πρόβωμος τὴν ζωὴν τῆς παρθενίας, ἐπιτυγχάνουν διὰ τοῦ σώματος κατάρθωμα τῶν ἁμαρτιῶν συνάμειων. Ὅτι τοῦτο συμβαίνει, ἀκούε τὸν Χριστὸν νὰ λέγῃ πρὸς τοὺς Σαδδουκαίους:⁸¹ ὅταν ἐκεῖνοι, προκαλοῦντες συζητήσιν περὶ ἀνοστασίας, ἤθελον νὰ μάθουν ἐρωτῶντες και λέγοντες: «Διδάσκαλε, ἦσαν παρ' ἡμῖν ἐπὶ ἀδελφοί και ὁ πρῶτος ἀρῶν ἐνυμφεύθη ἀπέθανε, και ἐπειδὴ δὲν εἶχε τέκνον, ἀφῆκε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ⁸² και ὁ δεύτερος ἀπέθανε, και ἐπειδὴ δὲν εἶχε τέκνον, ἀφῆκε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ὁμοίως ἔπραξε και ὁ τρίτος και ὁ τέταρτος, και ὁ πέμπτος, και ὁ ἕκτος, και ὁ ἕβδομος. Εἰς τὴν ἀνάστασιν, λοιπόν, τίνας τῶν ἐπὶ ταῦτα εἶναι γυνή; διότι πάντες ἔλαθον αὐτῆν.»⁸³ Τί λοιπόν ἔπαντα πρὸς αὐτοὺς ὁ Χριστός; «Πλανήσαθε μὴ γνωρίζοντες τὰς γραφὰς ἡμεῖς τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ. Διότι ἐν τῇ ἀνοστασίᾳ οὔτε ἐνυμφεύονται οὔτε νυμφεύουσιν, ἀλλὰ εἶναι ὡς ἄγγελοι.»⁸⁴

Εἶδες πῶς ἀντιγράφουν τὴν ζωὴν τῶν ἀγγέλων ἐκεῖνοι ποῦ ἀνέλαθον ὡς ἀποστολὴν τῶν παρθενικῶν θύων, κινούμενοι ἀπὸ χριστιανικῶν ἑλήνων.⁸⁵ Ἔτω κι' ἀν βασιλείου εἰς τὴν γῆν ἡ περιβάλλεται ὀλικά σώματα; Ὅσον μέγα και ὕψηλον εἶναι τὸ πρᾶγμα, τόσον και ἀκόμη πολὺ με-

81. Οἱ Σαδδουκαῖοι, θρησκευτικὴ τάξις τῶν Ἑβραίων, ἀντιῆλθε τῶν θρησκειῶν, κατὰ κανόνα πλοῦσιαι, ἀρνήσαντο τὸν νόμον κατὰ τὰ συμφέροντα του και δὲν ἔβλεπον τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν, τὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς και τὴν ὑπαρξὴν τῶν ἀγγέλων.

82. Εἰς Λευκ. ιη', 16 ἀπογορεύεται ὁ νόμος μετὰ τῆς αἰχῆς ἀποθανόντος ἀδελφοῦ. Εἰς τὰ ἀποστολικὰ ἐπιστολὰ κα', 9-10 ἰσχυρὴ ἡ διέταξις, τὴν ἑσπέραι ἐκκαταλείπονται εἰς Σαδδουκαῖοι.

83. Ἰσχυρὴ: μικρὰ παραλλαγὴ τοῦ καμμένου. ἡ ὁποία προέρχεται εἰς τὰ τοῦ γεγονότος ἐστὶ ἀπὸ μνήμης ἐκφέρει ἀπὸ δὲ ἐπιπέτης, εἴτε διὰ: ἀχρησιμοποίησι διέφρανον ἑλθοναι τοῦ ἱεροῦ καμμένου.

84. Ματθ. ιη', 28-30. Λουκ. κ', 36-38. Μάρκ. ιε', 19-25.

85. Κατὰ κανόνα ἔχοναι πενήντα εἰς ἀπόμνησιν, τὰ ὅποια ἐκκαταλείπον τὸν μοναχικὸν εἶναι ἄξιωμα ἀπὸ θεάτορα ἐλατήρια και ἔχι ἀπὸ χριστιανικῶν ἑλήνων. Αὐτοὶ διέβαλον τὴν ἀποστολὴν τοῦ μοναχισμοῦ.

γαλύτεροι εἶναι οἱ στέφανοι και τὰ δραβεία και τὰ ἀγαθά, διὰ τὰ ὅποια ἔχει δοθῆ ὑπόσχεσις, πρὸς ἐκεῖνους ποῦ θὰ ἐπιδείξουν μαζί με τὴν παρθενίαν και δραστηριότητα ἀγαθοεργίας.

Ἐ Σικευρέθ δὲ ὁ Ἄδάμ με τὴν οὐζυγὸν του τὴν Εἰσπλῆ, αὐτὴ δὲ συνέλαβε και ἐγέννησε τὸν Κάιν. Ἐπειδὴ ἐπεκράτησε ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς παρακοῆς και ἡ ἀπόφασις τοῦ Θεοῦ ἔκαμεν αὐτοὺς θνητοὺς, ὁ πάνσοφος Θεὸς ἐπέτρεψε διὰ τῆς συνουσίας νὰ αὐξάνη τὸ ἀνθρώπινον γένος, οἰκονομῶν ἔτσι διὰ τῆς θέσις σοφίας Του τὴν διαιωνίαν τοῦ ἀνθρώπινου γένους.⁸⁶ Ἀ καὶ εἶπεν, ἡ γυνή. Ἀπέκτησα ἄνθρωπον διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ.⁸⁷ Πρόσεχε πῶς ἡ ἐπιβληθεῖσα τιμωρία ἔκαμε περισσότερον σφρόνα τὴν γυναῖκα. Τὴν γέννησιν τοῦ παιδίου δὲν τὴν ἀποβίβει εἰς τὴν φύσιν, ἀλλὰ εἰς τὸν Θεόν, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐκφορᾶται και τὴν ἐνυμφεύσιν της. Εἶδες πῶς ἐγεννη ἡ τιμωρία μέσον σφρονασμοῦ δι' αὐτοῦ; Διότι λέγει, ἀπέκτησα ἄνθρωπον διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ. Δὲν μοῦ ἐχάρησεν ἡ φύσις τὸ παιδίον, ἀλλὰ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ μοῦ τὸ ἔχει δωρήσει. Καὶ δραβύτερον ἐγέννησε τὸν ἀδελφὸν του τὸν Ἄδελ. Ἐπειδὴ ἐγεννη ἐνυμφύων διὰ τὸ παιδίον ποῦ ἐγεννήθη και ἀνεγκρίσθη τὴν πρώτῃν εὐεργεσίαν, δι' αὐτὸ ἔλαβε και δευτέραν. Ἐ Τέτοιος εἶναι ὁ ἰσθός μας Κύριος; ὅταν θὰ δεῖξωμεν τὴν εὐγκωμοσύνην μας διὰ τὰς πρώτας εὐεργεσίας, και ἀναγνωρίσωμεν τὸν εὐεργετήν, τότε χροηγεῖ ἀφθόνησι τὰς εὐεργεσίας Του. Καὶ αὐτὴ λοιπόν, ἐπειδὴ ἀπέδωκεν εἰς τὸν Θεόν τὴν γεννησὴν τοῦ παιδίου, διὰ τοῦτο λαμβάνει και ἄλλα παιδίον. Ἡ διαδοχὴ τῶν παιδίων, λοιπόν, ἦτο πολὺ μεγάλη παρηγορία⁸⁸ κατὰ τῆς θνητότητος, ἡ ὁποία εἰσαχώρησεν εἰς τὸν ἄνθρωπον. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς και ὁ φιλοδύναμος Θεός, κατ' εὐθείαν και ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἐχάρησε τὴν διαδοχὴν τῶν παιδίων, διὰ νὰ μετριάσῃ τὴν σκληρότητα τῆς τιμωρίας και διὰ νὰ ἀφαρέσῃ τὸ φοβερόν προσωπίου τοῦ θανάτου, και ὡς δύναται νὰ εἴπῃ κανεῖς, θεκνύοντας ἐξ αὐτοῦ τοῦ γεγονότος εἰκόνα ἀνοστασίας και οἰκονομῶν ἔτσι τὰ πρᾶγματα, ὥστε εἰς ἀντικατάστασιν τῶν ἀποθηκωκῶτων, ἄλλοι νὰ ἀνοσταναται. Ὁ

86. Ἡ Ἐστὶν ἔτσι δι' ὅμοιο τῆς τὴν ἀναλήν τοῦ Θεοῦ ἀβήνασθε και κληθῆνασθε. Ἡ χάρις της δὲ ἐκκαταλείπονται. διὰ: ἐκ τῶν ἀπογομένων της δὲ ἀπολήν τοῦ Ἀδραμῆς.

87. Ἀ' Τιμ. β', 16.

Και ἔγινε, λέγει, ὁ Ἄβελ ποιητὴν προβάτων. Ὁ Κάιν δὲ ἦτο καλλιεργητὴς τῆς γῆς. Μᾶς εἶδον ἡ Ἁγία Γραφή τὸ ἐπάγγελμα τοῦ καθ' ἑνὸς ἀπὸ τοὺς γεννηθέντας, καὶ ὅτι ὁ μὲν ἕνας ἐξέλεξε τὴν ἐργασίαν τοῦ ποιμένος, ὁ δὲ ἄλλος τοῦ γεωργοῦ.

Συνέβη δὲ, μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, ὁ Κάιν προσέφερεν ἀπὸ τὰ προϊόντα τοῦ εὐδαφους θυσίαν³⁸ εἰς τὸν Κύριον. Παρατήρημα πῶς ἐπαποθέτησεν ὁ Κύριος εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ ἀνθρώπου τὴν γνώσιν τῆς φύσεως. Διότι, λέγε μου, ποίος καθωδήγησεν αὐτὸν εἰς αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὴν ἐμπειρίαν; Κουένιας ἄλλος, παρὰ μόνου ἢ γνώσεως, ποῦ ὤπησεν εἰς τὴν συνείδησιν.

Προσέφερε, λέγει, ἀπὸ τὰ προϊόντα τῆς γῆς θυσίαν εἰς τὸν Κύριον. Δ' Ἐγνώριζε δὲ καλῶς, ὅτι πρέπει νὰ προσφέρῃ κάτι ἀπὸ τὰ προϊόντα τῶν κτημάτων του εἰς τὸν Θεόν, ὡσάν εἰς Κυρίαρχον. "Οχι διότι ἔχει ἀνάγκην"³⁹ ἀπὸ αὐτὰ ὁ Θεός, ἀλλὰ διὰ νὰ δείξῃ τὴν εὐγνωμοσύνην του, αὐτὰς ποῦ ἀπολαμβάνει τόσοσ μεγάλης εὐεργεσίας. Ἐπειδὴ ὁ Θεός εἶναι πέραν ἀπὸ κάθε ἀνάγκην, δὲν χρειάζεται τιποτε ἀπὸ τὰ ἴδικά μας. Χάρην ὅμως τῆς σωτηρίας μας ἀνεχεται νὰ γίνωται αὐτὰ, κινούμενος ἀπὸ ἐπιεικὴ φιλευσπλαχίαν καὶ συγκοπήσασιν πρὸς ἡμᾶς, διὰ νὰ εἶναι ἡ ἀναγνώρισίς τῆς κυριαρχίας τοῦ Θεοῦ σχολεῖον ἀρετῆς εἰς τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων.

Καὶ ὁ Ἄβελ προσέφερε καὶ αὐτὸς πρωτότοκα⁴⁰ ἀπὸ τὸ ποιμνίον του. Εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου μου εἶδον τὴν ἀγάπην σου, ὅτι ὁ Κύριός μας δὲν κἀμνε διακρίσιν μεταξὺ τῶν προσώπων. Ἐλλὰ κρινόμενος αὐτὰ ἀπὸ τὴν ἐλευθερίαν θέλησιν του, ἐπιπροσέει τὴν διάθεσιν. Τοῦτο δὲν ἐπραξα ἀπλῶς καὶ τυχαίως. Ἴδου λοιπὸν, παρατήρησε αὐτὸ καὶ τώρα νὰ γίνωται.

"Ἄς προσέξωμεν λοιπὸν, ἀγαπητοί, μὲ λεπτομέρει-

38. Πρῶτη ἐμφάνισις τῆς θυσίας. Ἀρχικὸς ἔχρημα εἰδικῆς θυσίας μετ' ἐνὸς λόγου διαθέσεως. Μᾶς ἄλτιον γίνονται πνευματικώτερα καὶ τελειότερα ἀντικειμένιστα: διὰ τῆς ἁγιωσύνης τοῦ Ἐριστοῦ. Τὴν παρεῖν αὐτῶν παρακολούθησαν διὰ τῶν γενεῶν: Α' Βασιλ. ιε', 22. Παροι. ιε', 8. Σαρ. Σαρ. λα', 28. Ἄμ. στ', 6. Ἄμ. ε', 22-24. Ἦσ. α', 11-16. Ψαλμ. Ν', 18-19. Ψαλμ. ρδ', 4. Ἐβρ. στ', 20. Ψ. Ἄθων. παρὶ ἑναὐθρ. κ', 20.

39. Β' Ματθ. ιθ', 36.

40. Εἶναι δηλωτικὸν τῆς ἐλεγκτικῆς ποιότητος "ὅτι προσφερομένου (Παροι. Ξββ', ιν', 2. Ἰαν. κβ', 28. κς', 30-32. Ἐβρ. ιγ', 20. ιγ', 4, ὅπου ἡ ἐνοία τῶν σπουδαίων συνίσταται εἰς εἰδικὴν χάρην καὶ ἕκαστος ἔχει τὴν σφραγίδα τῆς υἱοθεσίας καὶ δικαιοτάτης κληρονομίας, ὅταν ἀναγέρονται εἰς ἀνθρώπους).

αν, εἰς αὐτὸ ποῦ ἐλέχθη, καὶ ὡς ἴδωμεν τί μὲν διηγείται ἡ Γραφή διὰ τὸν Κάιν καὶ τί διὰ τὸν Ἄβελ, καὶ ὡς μὴ τὸ προσπεράσωμεν ἀπλῶς. Διότι καὶ ἡ Ἁγία Γραφή τίποτε δὲν λέγει ἄπλῶς καὶ τυχαίως.⁴¹ Α' Ἄλλὰ ἔστω καὶ ἂν εἶναι μία συλλαβὴ ἢ ἓνα κόμμα,⁴² ἔχει μέσα του κρυμμένον κάποιον θησαυρὸν. Τέτοια εἶναι θεδαίως ἔλα τὰ πνευματικά. Τί λέγει λοιπὸν;

Συνέβη μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, προσέφερεν ὁ Κάιν προϊόντα ἀπὸ τὴν γῆν ὡς θυσίαν εἰς τὸν Κύριον, ἐνῶ ὁ Ἄβελ προσέφερε καὶ αὐτὸς πρωτότοκα ἀπὸ τὸ ποιμνίον του, καὶ ἀπὸ τὰ παχέα μέρη αὐτῶν.

Δι' ἐκείνους ποῦ δύνανται εὐχερῆστερον νὰ ἀντιλαμβάνονται, ἦδη καὶ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως εἶναι φανερόν αὐτὸ ποῦ ἐλέχθη: Ἐπειδὴ ὅμως πρέπει ἡμᾶς νὰ φροντισώμεν δι' ἄλλους ἐξ Ἰσου (διότι δὲν κἀμνε διακρίσεις ἢ πνευματικὴ διδασκαλία), ἔλα νὰ ἀναλύσωμεν σαφέστερον εἰς σὰς τὰ λόγια τῆς Γραφῆς, ἀφοῦ ἐπαναλάβωμεν πάλιν τὰ ἴδια. Ὁ Κάιν, λέγει, προσέφερε θυσίαν εἰς τὸν Κύριον προϊόντα ἀπὸ τὴν γῆν. Β' Ἐπειτα ἡ Ἁγία Γραφή ἐπιθυμοῦσα νὰ διδάξῃ ἡμᾶς καὶ διὰ τὸν Ἄβελ λέγει, ὅτι καὶ αὐτὸς προσέφερε θυσίαν ἀπὸ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ καὶ ἐκ τῆς ποιμαντικῆς του τέχνης. Προσέφερε, λέγει, καὶ αὐτὸς πρωτότοκα ἀπὸ τὸ ποιμνίον του καὶ τὰ παχέα μέρη ἐξ αὐτῶν.

Παρατήρησε πῶς ὑπαίνισσεται εἰς ἡμᾶς τὴν φιλόθεον διάθεσιν αὐτοῦ, διότι δὲν προσέφερεν ἀπλῶς ἀπὸ τὴν ποιμνίον του, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ πρωτότοκα, δηλαδὴ ἀπὸ τὰ πολυτίμητα, τὰ διαλεγμένα ἔπειτα καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ πρωτότοκα προσέφερε πάλιν τὰ καλλίτερα.

Καὶ ἀπὸ τὰ παχέα αὐτῶν, λέγει, C τὰ πλέον εὐπλοῦς καὶ τὰ πολυτιμώτερα. Διὰ τὸν Κάιν δὲ τίποτε παρόμοιον δὲν ἐπισήμανε, ἀλλὰ μόνον ὅτι προσέφερεν ὡς θυσίαν καρποὺς ἀπὸ τὴν γῆν. Ὡς θὰ ἔλεγε κανεὶς, τὰ τυχεύοντα, χωρὶς νὰ καταβάλῃ οὐδεμίαν φροντίδα καὶ ἰσχυρότερων μέριμναν. Πάλιν λέγω καὶ δὲν θὰ πῶσαι νὰ παύκω, ἔτι ὁ Θεός ἀνεχεται τὰ προσφερόμενα, ὅχι διότι ἔχει ἀνάγκην αὐτῶν, ἀλλὰ διότι ἐπιθυμεῖ μὲ αὐτὰ νὰ δεκνύωμεν τὴν εὐγνωμοσύνην μας. Διότι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος προσφέρει θυσίαν εἰς τὸν Θεόν, καὶ διότι προσφέρει ἀπὸ τὰ ἴδια τοῦ Θεοῦ τὰ ὄψα, καὶ διότι καταναεῖ τὸν μεσολαβητὸν ρόλον τῆς φύσεως καὶ διότι ἀξιοῦται τόσοσ μεγάλης τι-

41. Ματθ. ε', 18 καὶ Λουκ. ιστ', 37.

μης, ἐνῷ εἶναι ἄνθρωπος, ἔπρεπε νὰ καταβάλλῃ ἀπὸ τὴν πλευρὰν τοῦ κόδε δυνατὴν προσπάθειον καὶ νὰ προσφέρῃ τὰ πολυτιμότερα. D Ἄλλὰ πρόσεχε, ἀγαπητέ. Ἄν καὶ εἶχε καὶ ἀπὸ ἐδῶ ἀφορμὰς, νὰ ἀντιληφθῇ τί πρέπει νὰ κάμῃ, ὅμως ἐκόλωσε ἀποδοῖαι ἐδόνας εἰς ἄλλους, ἐκείνος ποὺ προβλεῖ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἑνὸς ἰθακῆς τοῦ ἀδισφορίας. Διότι οὕτε ὁ Ἄδελ εἶχε κανένα διδάκαλον, οὕτε ὁ Κάιν κάποιο ὑποβολέα καὶ σύμβουλον. Κάθε ἕνας ἐκινήθη πρὸς αὐτὸν τοῦ εἰδούς τὴν θυσίαν, ἀδηγούμενος ἀπὸ τὴν προτροπὴν τῆς συνειδήσεως καὶ ἀπὸ τὴν ἀνωθεν σοφίαν, ἣ ἠποκα ἐδόθη εἰς τὸ ἄνθρωπινον γένος. Ἄλλ' ἡ ποιοτικὴ διαφορά τῆς πεποιθήσεως καὶ ἡ ἀδυσφορία τῆς ἐλευθέρας βουλήσεως τοῦ ἑνὸς μὲν ἔκαμε δεκτὴν τὴν προσφορὰν, τοῦ δὲ ἄλλου ἀπόδηλον.

Καὶ ἔκαμε δεκτὸν ὁ Θεὸς καὶ τὸν Ἄδελ καὶ τὸ δῶρον του. Πρόσεξε πῶς πραγματοποιεῖται ἐδῶ αὐτὸ ποὺ ἐλέχθη εἰς τὸ Εὐαγγέλιον, ὅτι θὰ γίνουσι οἱ πρῶτοι⁴³ τελευταῖοι καὶ οἱ τελευταῖοι πρῶτοι. E Ἰδοῦ, ἄν καὶ εἶχε τὸ προνόμιον ἀπὸ τὰ πρωτόκρια, ἄν καὶ πρῶτος προσέφερε τὴν θυσίαν, ἐφάνη κατώτερος⁴⁴ ἀπὸ τὸν ἀδελφόν του, ἐπειδὴ δὲν τὴν προσέφερον ὅπως ἔπρεπε. Ἐνῷ λοιπὸν προσέφερον καὶ οἱ δύο, λέγει ἡ Ἁγία Γραφή, ὅτι ἐπρόσεξεν ὁ Θεὸς τὸν Ἄδελ καὶ τὰ δῶρα του. Τί σημαίνει, Καὶ ἐπέιδεν; Τοῦτο ἐλέχθη ἀντὶ τοῦ ἔκαμε δεκτὴν, ἐπήνεσε τὴν διάθεσιν, ἐστεφάνωσε τὴν ἐλευθέραν θέλησιν, καὶ θὰ ἤδυνάτο νὰ εἴπῃ κανεὶς, ἠρκίσθη εἰς τὸ γεγονός. 158 A Ἄν καὶ ἀμιλοῦμεν περὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ τολμῶμεν νὰ ἀνοίξωμεν τὸ στόμα διὰ τὴν ἀμείνων θεῖαν φύσιν, ὅμως δὲν θὰ ἠδυνάμεθα κατ' ἄλλον τρόπον νὰ ἐνοησώμεν αὐτὰ, παρὰ μόνον διὰ τῆς γλώσσης, ἐφ' ἧσιν εἴμεθα ἄνθρωποι. Παρατήρησε τὸ ἀξιοθαύμαστον.

Ἐδέχθη λέγει, ὁ Θεὸς τὸν Ἄδελ⁴⁵ καὶ τὰ δῶρα του. Τὴν προσφορὰν τῶν προβάτων ὠνόμασε δῶρα, διότι ἦσαν πολυτίμα καὶ διαλεγμένα καὶ καθαρὰ τὰ προσφερθέντα. Ἐπρόσεξε, λοιπὸν, αὐτὸν, διότι ἔκαμε τὴν προσ-

43. Τὸ πρῶτον, ἀναφέρεται ἢ εἰς τὸν χρόνον τῆς προσελεύσεως, ἢ εἰς τὴν θέαν τὴν ὅποیان κατέχει τις εἰς τὴν ἐπί γῆς βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἢ εἰς τὴν κοινωτικὴν γενεὴν. Μᾶλλον τὸ δεύτερον. (Παν. Τραπέζια. Ἐπίσκοπος. εἰς τὸ βιβλ. Ματθ., σ. 570).

44. Ματθ. 18. 30. Μαρκ. 1. 31. Λουκ. 14. 80.

45. Εἰς τὴν θυσίαν ὁ Θεὸς δὲν δέχεται μόνον τὸ προσφερόμενον δῶρον, ἀφοῦ ἄλλως εἶναι ἀνεπίστευτον, ἀλλὰ καὶ τὸν προσφέροντα, πρὸς τὸν ὅποιον κυρίως ἐπιστρέφει τὸ θετικὸν ἀποτέλεσμα τῆς θυσίας.

φορὰν μὲ ἀγνήν διάθεσιν. Ἐδέχθη τὰ προσφερθέντα δῶρα, ὄχι μόνον διότι ἦσαν καθαρὰ, ἀλλὰ διότι ἐφαίνοντο πολυτίμα ἀπὸ πάσης πλευρᾶς, καὶ ἀπὸ τὴν διάθεσιν τοῦ προσφέροντος καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἦσαν πρωτόκρια, καὶ μάλιστα τὰ πῶ διαλεκτὰ ἀπὸ αὐτῶν, καὶ ἀπὸ τὰ παχέα αὐτῶν, δηλαδὴ τὰ ἀριστα τῶν ἀρίστων. B Καὶ ἐπέδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἄδελ καὶ εἰς τὰ δῶρα του. Εἰς τὸν Κάιν δὲ μὴ καὶ εἰς τὰς θυσίας του δὲν ἔδωκε σημασίαν. Ἐπειδὴ ὁ Ἄδελ προσέφερε μὲ εὐλαβικὴν σκέψιν καὶ ὁρθεὴν διάθεσιν, ἐπρόσεξεν ὁ Θεός, δηλαδὴ, καὶ ἐδέχθη καὶ εὐχαριστήθη καὶ ἐπήνεσε δῶρα ὠνόμασε τὰ προσφερθέντα. Τιμὴν ἔσται τὴν διάθεσιν αὐτοῦ ποὺ τὰ προσέφερον. Εἰς τὸν Κάιν ὅμως καὶ εἰς τὰς θυσίας του δὲν ἔδωκε προσοχὴν. Παρατήρησε τὴν ἀκριθεὶς ἔκφρασιν τῆς Γραφῆς. Μὲ τὸ νὰ εἴπῃ, ὅτι δὲν ἐπρόσεξε, ὑπεργόμμως τὴν ἀπόριψιν τῶν προσφερθέντων. Τὸ ὅτι ὠνόμασε θυσίας αὐτὰ ποὺ προσεφέρθησαν ἀπὸ τὴν γῆν, κάτι ἄλλο πάλιν μᾶς διδάσκει. C Πρόσεξε δὲ πῶς μᾶς εἰχκεὶ διὰ τῶν γεγονότων καὶ διὰ τῶν λόγων, ὅτι ὁ Κύριος θέλει νὰ γίνονται ὅλα αὐτὰ ἀπὸ ἡμᾶς, διὰ νὰ ἐκδηλωθῶνται μὲ τὸ βραχίονας ἡ δυνάμεις μας καὶ ἐπὶ νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι εὐρισκαμέθα ὀπί τὴν ἐξουσίαν τοῦ Κυρίου καὶ Δημιουργοῦ μας, ὃ ὅποιος μᾶς ἐδημιούργησεν ἐκ τοῦ μηδενός. Μὲ τὸ νὰ ἀνομήσῃ δὲ ἡ Ἁγία Γραφή τὰ πρόβατα δῶρα καὶ τὰ προϊόντα τῆς γῆς θυσίας, μᾶς διδάσκει, ὅτι δὲν ζητεῖται ἀπὸ τὸν Κύριον, οὕτε ἡ προσφορὰ τῶν ἀλλόγων ζώων, οὕτε ἡ προσφορὰ τῶν καρπῶν τῆς γῆς, παρὰ μόνον ἡ καλὴ διάθεσις τῆς βουλήσεως. D Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ τώρα ὁ μὲν ἕνας, ἕνεκα τῆς διαθέσεως, ἔγινε δεκτὸς μὲ τὸ δῶρον του ὁ ἄλλος δὲ, πάλιν ἕνεκα τῆς διαθέσεως, ἀπεβλήθη μὲ τὴν θυσίαν του. Τὸ ὅτι δὲ ἔδωσε προσοχὴν εἰς τὸν Ἄδελ καὶ εἰς τὰ δῶρα του καὶ δὲν ἐπρόσεξε τὸν Κάιν καὶ τὰς θυσίας του, πρέπει νὰ τὸ ἐνοησώμεν πνευματικῶς. Θέλει δὲ νὰ εἴπῃ, ὅτι ἔκαμεν αὐτοὺς νὰ ἀισθανθοῦν, ὅτι ἐδέχθη μὲν τὴν ἀγαθὴν διάθεσιν τοῦ ἑνός, ἀπέριψεν ὅμως τὴν ἀχαριστίαν τοῦ ἄλλου. Ἐτσι ἐνήργησεν ὁ Θεός.

Ἄς ἐξετάσωμεν ὅμως καὶ τὰ ἀκόλουθα. Καὶ ὠργίσθη ὁ Κάιν καὶ ἔγινε κατηφῆς εἰς τὸ πρόσωπον. Τί σημαίνει ὅτι ἔλυπθη λίαν ὁ Κάιν; Εἶναι διπλῆ ἢ ἄλυπη, ποὺ συνέβη εἰς αὐτόν. Ἐλυπθῆ ὄχι μόνον διότι αὐτὸς ἔγινεν ἀπόκλητος, ἀλλὰ καὶ διότι εὐχαριστῶς ἔγινε δεκτὸν τὸ δῶρον τοῦ ἀδελφοῦ του. Καὶ ἔλυπθη, λέγει, πολλὸ ὁ Κάιν

και έγινε κατηφής εις τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Τί ἐλύπησεν αὐτόν; Καί τὰ δύο τὸν ἐλύπησαν καὶ τὸ ὅτι ὁ Κύριος δὲν ἐπρόσεξε τὴν θυσίαν του καὶ τὸ ὅτι εὐχαριστικῶς εἰδέθη τὸ δῶρον τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἐπρεπε λοιπὸν, νὰ διορθώσῃ τὸ σφάλμα του, ἀφοῦ γνωρίσῃ τὴν αἰτίαν, ἀπὸ αὐτὰ ποῦ συνέβησαν. ¹³⁹ Ἄ Ἐπαῖδη ὁ Κύριός μας εἶναι φιλόανθρωπος, ὅταν ἁμαρτήσωμεν εἰς κάτι, δὲν μᾶς ἀποστρέφεται τόσο διὰ τὸ ἁμάρτημα, ὅσον ὅταν ἐπιμεινωμεν εἰς τὸ σφάλμα μας. Ὁ Κύριός μας περὶ αὐτοῦ δὲδὸς λόγους κάμνει λόγους.

Διὰ νὰ ἀντιληφθῆς αὐτὸ σαφῶς, καὶ διὰ νὰ ἴδῃς τὸ μέγεθος τῆς φιλοανθρωπίας, παρατήρησε ἐξ αὐτῶν ποῦ γίνονται τώρα, τὴν υπερβολικὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἀνεγκαιρίας του.

Ὅταν εἶδεν αὐτὸν νὰ λυπῆται υπερβολικῶς καὶ κατὰ ἓνα τρόπον, ὡσὸν νὰ ἐπρόκειτο νὰ καταποντισθῆ ἀπὸ τὰ κύματα τῆς λύπης, δὲν τὸν παρέδραψε. Τὴν φιλοανθρωπίαν ποῦ εἶδε πρὸς τὸν πατέρα του, εἰδὼντας εἰς αὐτὸν ἀφορμὰς πρὸς ἀπολογία, ἀνοίγοντας εἰς αὐτὸν τὴν θύραν τῆς θαρραλέας διαλογίας καὶ λέγοντας, Ποῦ εἶσαι; Ἐ μετὰ τὴν προμερὸν ἐκείνην παράδοσιν, τὴν ἴδιαν δεῖκνεις καὶ τώρα πρὸς ἐκείνον ποῦ έγινε τόσο ἀφάριστος. Ὅσων νὰ ἐπρόκειτο νὰ πῆσῃ εἰς τὸν κρημνὸν, ἀπλώνοντας του τὸ χεῖρ καὶ ἐπιβιβάων νὰ τοῦ δώσῃ ἀφορμὴν, διὰ νὰ διορθώσῃ τὸ σφάλμα, λέγει πρὸς αὐτόν: Διὰ τί εἶσαι ἀφορισμένος; καὶ διὰ τί εἶσαι κατηφής; Ἐάν προσφέρῃς μὲν σωστά, δὲν διαμοιράζεις ὅμως ὅπως πρέπει, δὲν ἀμαρτάνεις; Καὶ ὅμως ἠσύχασες. Αὐτὸς εἶναι ἀφωσιωμένος εἰς ἐσέ, καὶ σὺ δὲ ζῆσαισθήεις αὐτόν.

Παρατήρησε, ἀγαπητέ, τὴν ἔπειρον συγκατάθεσιν τοῦ πατρικοῦ ἐνδιαφέροντος. Ὅταν εἶδεν αὐτόν νὰ πολιορκῆται ἀπὸ τὸ πάθος τοῦ φθόνου, πρόσεχε πῶς εἶδει εἰς αὐτόν τὰ κατάλληλα φάρμακα, ὧστε συντόμως νὰ τὸν ἀνασύρῃ ¹⁴⁰ καὶ νὰ μὴ θυσιάσῃ εἰς τὸ πάθος. Διὰ τί εἶσαι περιλυπτός; καὶ διὰ τί εἶσαι κατηφής; Διὰ ποῖον λόγον, λέγει, κατελύθης ἀπὸ τὴν λύπην, ὡστε καὶ εἰς τὸ πρόσωπον νὰ ἐμφανίζεται τὸ μέγεθος τῆς θλίψεως; Διὰ τί ἐσκοτεινιάσας τὸ πρόσωπόν σου; Διὰ τί εἶχεν αὐτὴν τὴν ἐπενέργειαν εἰς σέ τὸ γεγονός; Διὰ τί δὲν ἀντελήφθῃς μόνος σου τὸ πρῆτον; Μήπως προσέφερες τὴν θυσίαν εἰς ἄνθρωπον,

139. Τὸ ῥῆμα λυμῆω = ἀναλύω, ἐκασθῶ. ἀνελὼ 92009 διὰ ὁμορμιων ἡμῶν, εἶναι ἐν χρῆσει εἰς τοὺς ἀριστοὺς ἐκ τῶν συγγραμμάτων.

ποῦ εἶναι δυνατόν νὰ παραλογισθῆ; Δὲν ἐγνωρίζεις, ὅτι δὲν εἶχον ἀνάγκην ἀπὸ τὰ προσφερόμενα, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀγαθὴν διάθεσιν ἐκείνων ποῦ τὰ προσφέρουν; Διὰ τί ἀγανάκτησες; καὶ διὰ τί ἔγινες κατηφής; Ἄ Ἐάν προσφέρῃς μὲν σωστά, δὲν διαμοιράζεις ὅμως ὅπως πρέπει, δὲν ἀμαρτάνεις; ¹⁴¹

Τὸ νὰ συλλάβῃ κακίαν τὴν ἕνωσιν τῆς θυσίας εἶναι ἄξιον ἐπινοῦν τὸ ὅτι δὲ δὲν ἔκαμε σωστὴν ἐπιλογὴν, τοῦτο ἐπέφερε τὴν ἀπορριψὴν τοῦ προσφερόντος. Ὅταν ἐπρόκειτο δὲ νὰ προσφέρῃς θυσίαν εἰς τὸν Θεόν, ἔπρεπε νὰ καταβάλῃς μεγάλην προσπάθειαν περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν προσφερόντων καὶ ὅσα ἐπίστασις ὑπάρχει μετὰ τοῦ προσφερόντος καὶ τοῦ δεχομένου, τὴν διαφορὰ ἔπρεπε νὰ ὑπάρξῃ καὶ εἰς τὸν χωρισμὸν τῶν ἀγαθῶν. Ἀπὸ αὐτὰ ὅμως ἀφοῦ δὲν κατενόησες κανένα, ἁπλῶς προσέφερες τὰ τυχόντα. Διὰ τοῦτο οὕτε ἔγινον δεκτά. Ἐ διότι, ὅπως ἡ ἰδία σου διάθεσις, μὲ τὴν ὁποῖαν ἔκαμες τὴν προσφορὰν, χωρὶς νὰ κάμῃς καμμίαν διάκρισιν, ¹⁴² ἐγίνε αἰτία νὰ ἀπορριφθῆ ἡ θυσία, ποῦ προσεφέρθη ἀπὸ ἐσέ; Ἐτοί ἡ διάθεσις τοῦ ἀδελφοῦ σου, ἔκαμε εὐπρόσδεκτα τὰ δῶρα του, καὶ διότι ἦτο ὀρθὴ καὶ διότι εἶδεξέ μεγάλην προσοχὴν κατὰ τὴν ἐπιλογὴν. Παρὰ ταῦτα ὅμως δὲν ζήτη τὴν τιμωρίαν τοῦ παραπτώματος, ἀλλὰ δεκνὸς μόνον τὸ σφάλμα. Εἰς σέ εἶδος συμβουλήν, τὴν ὁποῖαν εἴναι νὰ θελήσῃς νὰ δεχθῆς, καὶ τὸ ἁμάρτημα νὰ διορθώσῃς καὶ τὸν ἑαυτὸν σου δὲν νὰ περιβάλλῃς μὲ χειρότερα κακὰ.

¹⁴⁰ Ἄ Τί λοιπόν; Ἡμάρτησες, καὶ πέρα πολὺ μάλιστα ἀλλὰ δὲν σὲ τιμῶν διὰ τὸ ἁμάρτημα. Διότι εἶμαι φιλόανθρωπος καὶ δὲν ἐπιθυμῶ τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, παρὰ μόνον τὴν ἐπιστροφήν καὶ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ. ¹⁴³

Ἄν καὶ ἡμάρτησες, λοιπόν, ἠσύχασε. Προσπάθησε νὰ φέρῃς γαλήνην εἰς τοὺς λογισμοὺς σου. Νὰ ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὰ ὀρμητικὰ κύματα, ποῦ πολιορκοῦν τὴν διανοίαν σου. Σταμάτησε τὴν ταραχὴν, μίμωξ εἰς τὸ πρῶτον ἁμάρτημα προσθέτης ἄλλο τρομερότερον, ἢ μίμωξ σκοπέθῃς κανένα ἀπὸ τὰ ἀδερπεύτητα. Μίμωξ παροδύσῃς τὸν ἑαυτὸν σου σιχμάλωτον εἰς τὸν πονηρὸν δαίμονα. Ἡμάρτησες, ἀλλὰ ἠσύχασε.

140. Εἰς τὴν ἀπόφασιν ἐρχεται φυσιολογικῶς ἡ βασιτὴ ἀπάντησις.

141. Ἡ διακριτικὴ ἐπινοῆσις τοῦ πιστοῦ καταβιβάσει πᾶσαν κτηροεικὴν κτὴν αὐτοῦ ἐκθέλωσιν.

142. Ἰακ. ιη', 25.

Ἐγνώριζεν ἐκ τῶν προτέρων τὴν πράξιν τοῦ ἐπρόκειτο μελλοντικῶς νὰ ἐπιχειρήσῃ κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του, καὶ αὐτὴν προσπαθεῖ νὰ σταματήσει μὲ τὰ λόγια αὐτά. **B**

Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Θεὸς ἐγνώριζε τὰς ἀκρίβεις τῆς καρδίας αὐτοῦ, ἀφοῦ γνωρίζει τὰ ἀπόρητα τῆς διανοίας, μὲ τὰς πολλὰς συμβουλὰς καὶ μὲ τὴν συγκρατήσασιν τῶν λόγων, προσφέρει εἰς αὐτὸν τὴν κατάλληλον θεραπεία. Ἀπὸ πικρίας του ὁ Θεὸς κἀμνει τὰ πάντα, ἔστω κ' ἂν αὐτὸς κατεκρίνησεν τὸν ἑαυτοῦ του εἰς τὸ δόσασθον τῆς ἀδελφοκτονίας, ἀφοῦ ἔραψε μακρὰν τὸ φάρμακον. Ἠμάρτησας, ἡσύχασε. Μὴ νομίσης, ὅτι σοῦ ἀσπάρῃ τὰ πρωτεία καὶ σὲ ἀκόσω ἀπὸ τὴν θέσιν τῶν πρωτοτόκων, ἂν δὲν ἐδέχθην τὴν θύσιν σου, ἐπειδὴ δὲν εἶχες ὄρθην διάθεσιν, καὶ ἂν ἐδέχθην τὸ δῶρον τοῦ ἀδελφοῦ σου, ἕνεκα τῆς ἀγαθῆς προαιρέσεως αὐτοῦ. **C** Ἠσύχασε. Διότι, ἂν καὶ ἠζήσῃ τῆς τιμῆς ἐκ μέρους μου καὶ ἔγιναν εὐπρόσδεκτα τὰ δῶρα αὐτοῦ, ὅμως αὐτὸς θὰ εἶναι ἀφωσιωμένος εἰς σὲ καὶ σὺ θὰ τὸν ἐξουσιάζῃς. Ὅστε καὶ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν αὐτὴν, σοῦ ἐπὶ τῶν νὰ εἴχῃς τὰ προνόμια τῆς πρωτοτοκίας. Ἐκείνους δὲ διατάσσω νὰ εἶναι: ὅπο τὴν ἰδικίην σου ἐξουσίαν καὶ ὅπο τὴν διακυβέρνησιν τὴν ἰδικίην σου.

Βλέπε τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου, πῶς ἐπιθυμῶ μετὰ τὰ λόγια αὐτά νὰ καταπραύνη τὸν θυμὸν καὶ τὴν παραφροσύνην καὶ νὰ ἀνακόψῃ αὐτοῦ τὴν ὀργὴν. Ἐπειδὴ βλέπει σαφῶς τὰ σχέδια τῆς διανοίας του καὶ γνωρίζει καλῶς τὴν σκληρότητα τῆς φωνῆς του διαθέσεως, ἐπιθυμῶ ὅπο τὰρ νὰ κάμῃ εὐθὺν τὸν λογισμὸν του, καὶ νὰ ἐδρακίωσῃ τὴν γαλήνην εἰς τὴν θύσιν του, **D** ὅποτασῶν τὸν ἀδελφὸν του εἰς αὐτὸν καὶ χωρὶς νὰ τοῦ περιορίσῃ τὰ δικαιώματα. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν τόσῃ φροντίδῃ καὶ μετὰ τὰ τῶσα φάρμακα τίποτε κλέον ὁ Κἀίν δὲν ὤφελθῆν. Τόση μεγάλη ἦτο ἡ διαφορά τοῦ χαρακτήρος καὶ ἡ ὑπερβολὴ τῆς κακίας.

Διὰ νὰ μὴ φωνῶμεν δὲ ὅτι παραβλάπτουμεν τὴν ἀγάπην σου, μὲ τὸ νὰ παρατείνουμεν ἀκόμη τὸν λόγον,⁶⁰ καὶ διὰ νὰ μὴ σὰς δυσχεροποιήσῃς ἢ ὀμύλια μας ταλαιπωροῦσα τὰς ἀκοὰς σου, ἀφοῦ σταματήσωμεν ἐδῶ τὸν λόγον, τὸ ἔξῃς θὰ παρακαλέσωμεν τὴν πρὸς ἀκράσιαν ἀγάπην σου. **E** Νὰ μισθώσωμεν τὴν τοιαύτην μίμησιν, καὶ νὰ ἐφαρμόζωμεν τὰς ἐπιτολὰς τοῦ Κυρίου μετὰ πολλῆς ἀκριθείας.

48. Πρόλογος καὶ ἐπιλογὸς εἰς τὰς ὀμίλιας τοῦ ἱεροῦ Χριστοστόμου προσοδῶν ἰσαίτερον χαρακτήρα εἰς αὐτάς.

αὐ⁶⁰ καὶ μὲ δὴν μας τὴν καρδίαν, ὕστερα μάλιστα ὅπο τόσον πολλὰ καὶ τόσον μεγάλα παραδείγματα, ἀφοῦ ἀπειθῶμεν εἰς τὴν κακίαν πολλὰ χαίρετε.⁶¹ Εἰς τὸ ἔξῃς δὲν θὰ δυνηθῇ κανένας ἀπὸ ἡμᾶς νὰ καταφυγῇ εἰς τὴν ἀγνοίαν. ⁶² Ἀ Διότι, ἂν αὐτὸς ὁ Κἀίν ἐδέχθη ἄκλειστη τὴν ἀπόρητον καὶ βαρεῖαν ταμωρίαν, ὅπως θὰ ἀναλυθῇ βραδυτέρου, ὁ ὁποῖος δὲν ἤδονατο νὰ εὐρη κανένα ἀπὸ ὁσους ἔβησαν πρὸ αὐτοῦ, νὰ εὐρη πρῆξ κατὶ παρόμοιον, τί εἶναι φυσικὸν νὰ πάθωμεν ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι ἁμαρτανόμεν τὰ ἴδια ἢ καὶ χειρότερα, μετὰ ἀπὸ τὴν τόσῃ ἀφρονίαν τῆς χάριτος; Ὅπωςδήποτε θὰ μᾶς ὑποδεχθῶν τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, ὁ σκόλης ὁ ἀτελείττος, ὁ τριγμὸς τῶν δόσων,⁶³ τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον,⁶⁴ ἢ γέννηα τοῦ πυρός,⁶⁵ καὶ ὅλα αἱ ἄλλαι ἀναπόφευκτοί ταμωρία. Ὅστε θὰ ἀπομῆν δὲ δι' ἡμᾶς καμία ἀπολογία, ἐφ' ὅσον μὲ τόσῃ ἀδιαφορίαν παραμένομεν εἰς τὴν πτώσιν μας. Διότι μήπως δὲν γνωρίζομεν τί πρέπει νὰ πράττωμεν καὶ τί νὰ μὴ πράττωμεν; Καὶ ὅτι: θὰ λάβωμεν τὰ θρασκία τῶν στεφάνων, ὅσοι πράττων τὰ πρῶτα;⁶⁶ Θὰ καταδικασθῶν δὲ εἰς τὰ σκληρότερα βασανιστήρια ὅσοι θὰ ὀποπέσων εἰς τὰ τελευτήια;

B Διὰ τοῦτο παρακαλῶ καὶ εὐχομαι νὰ μὴ ἀποβῇ ἀνώφελος ἡ συνάθροισίς μας ἐδῶ: ἀλλὰ νὰ ἀκολουθήσωμεν τὰ ἔργα εἰς τὴν ἀκράσιαν τῶν λόγων: ὥστε, ἔχοντες τὴν καλὴν πληροφορίαν τῆς συνειδήσεως καὶ τρεφόμενοι ἀπὸ ἐκεῖ μὲ τὰς χρηστὰς ἐλπίδας, νὰ δυνηθῶμεν νὰ φθάσωμεν εἰς τὸν λιμένα τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ διαπλευρώσωμεν ἀκόσως τὸ πέλαγος τῶν δυσχεραῶν τῆς παρουσίας ζωῆς, καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν τῶν ἀπεριγρόπτων ἐκείνων

60. Πρῶτ. τοῦ 4. Α' Τυμ. σ', 21. στ', 20.

61. Ρωμ. κ', 26. 2ηρ. 2ηρ. σ', 5. Ἠσ. ποτ', 8.

62. Ματθ. κ', 12.

63. Σκότος τὸ ἐξώτερον εἶναι τὸ σκότος τὸ εἶναι τῶν ὄσων τῆς διαπύλης τοῦ Χριστοῦ, ἢ ὅποια κατελάμπεται ὑπὸ τοῦ βίου φωτός. Ἐκείνος δὲ τὸ ἐξώτερον, ὅπως ἐκεῖ κολάσεως χαλκωσάντης. (2ηρ. Σαταβηθῶ, Ἐρμην. κλπ., τ. 1. σ. 166).

64. Γέννηα: λέξις σχηματισθεῖσα κατὰ τὸ ἑβραϊκὸν γκε-χινὸν = κοιλίης τοῦ Χινὸν. Ἦσο κοιλίης Νᾶ. τῆς Ἱερουσαλήμ, ὅσοι μικρὰ παιδικὰ φροῦντο εἰς τὸ πρῶτον μὲν εἶδον τοῦ Ἰησοῦ, δι' ὅπο ἐκάλειτο κοιλίης τῶν ὄσων. Τὸν ὅσον αὐτὸν ὁ Ἰωάννης ἐπέθετο ὀμύλια καὶ ἀπὸ τῆς ἐκεῖ ἐκεῖ τὰ ἐκδῶρα πάντα, τὰ ἄσπαρα τῶν ὄσων καὶ τῶν καταδικασθέντων εἰς τὴν ἀκόσῃ τῶν ποίνων, οἱ ἀπαρτὸν νεκροί. Ἐπειδὴ ἔσσαν τακτικῶς πορὰ διὰ νὰ ἀπολυμάνετα: ἢ περιούγη, ἀνομιλοῦν γέννηα τοῦ πυρός. Ἔγινε δὲ σὺμβολὸν τῆς καλῆσεως.

65. Α' Κορ. θ', 26. Α' Τυμ. θ', 8.

ἀγαθῶν, τὰ ὅποια ὑπεσχέθη ὁ Κύριος εἰς ἑσάς τὸν ἀγαπῶν. Καὶ ὅλα αὐτὰ θὰ τὰ ἐπιτύχωμεν διὰ τῆς χάριτος τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ· εἰς Αὐτὸν καὶ εἰς τὸ ἅγιον καὶ προσκυνητὸν αὐτοῦ Πνεῦμα ἄνκει ἡ δόξα, Ὁ ἡ ἰσχύς καὶ ἡ τιμὴ καὶ τῶρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τὸ πέρασμα ἁπάντων αἰώνων. Γένοιτο.

* 500 C * Ἄς ὑπακούωμεν λοιπὸν εἰς τὴν θέαν Γραφῆν καὶ, ἀκολουθοῦντες τὴν διδασκαλίαν τῆς, ἅς προσπαθῶμεν νὰ ἐναποθέτωμεν εἰς τὰς ψυχὰς μας τὰ ὀγιῆ δόγματα. Καὶ μαζὶ μὲ αὐτὰ νὰ ἐπιθεκνῶμεν θεῖον ἐνάρετον, ὥστε καὶ ὁ θεὸς μας νὰ ἐπιθεωρῶν ἡμᾶς καὶ τὰ δόγματα νὰ ἀνοθεκνῶν τὴν ζωὴν μας τελειότεραν. Διότι οὔτε, ἐὰν ἔχωμεν μὲν ὁρθὰ δόγματα, ἀλλὰ τὰ ἀμελῶμεν εἰς τὴν πρακτικὴν τοῦ θεοῦ, θὰ ἀποκομίσωμεν κάποιο ὄφελος, οὔτε πάλι ἐὰν διάγωμεν ὁρθῶς, ἀλλὰ ἀδιαφοροῦμεν διὰ τὰ ὁρθὰ δόγματα, θὰ δυνηθῶμεν νὰ κερδίσωμεν κάτι χρήσιμον καὶ συντελεστικὸν εἰς τὴν σωτηρίαν μας. Διότι, ἐὰν θέλωμεν ν' ἀπαλλαγῶμεν καὶ ἀπὸ τὴν κόλασιν καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, πρέπει νὰ κοσμοῦμεθα καὶ μὲ τὰ δύο αὐτὰ στοιχεῖα, δηλαδὴ καὶ μὲ τὴν ὁρθότητα τῶν δογμάτων καὶ μὲ τὴν ἀρετὴν τοῦ θεοῦ.

Διότι, πῆς μου, τί τὸ ὄφελος, ἐν ἑνὸς δένδρον ἀκτινεύει εἰς μέγαν ὄφρος καὶ εἶναι φροντισμένο ἀπὸ τὰ φύλλα, ἀλλὰ δὲν παρῶν κανένα καρπὸν; * 501 A * Ἔτσι καὶ τὰ ὁρθὰ δόγματα δὲν ὀφελοῦν εἰς τίποτε τὸν χριστιανόν, ἐὰν ἀδιαφορῆ διὰ τὸν ἐνάρετον (ἐνάρετον) θεόν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἐμακάριζεν ἐκεῖνους ποὺ ἐτήρησε καὶ ἐδίδαξε» (τὰς ἐντολάς)! Διότι ἡ διὰ τῶν ἔργων διδασκαλία εἶναι τελειότερα καὶ πολὺ ἀξιοπαιτέρα ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν διὰ τῶν λόγων. Διότι ὁ ἄνθρωπος αὐτός, καὶ ἐπὶ τὴν οἰκίαν καὶ ὁ τῶν ἀπλῶς εἶναι θεατός, ἔχει τὴν δύναμιν νὰ διδάσκῃ μὲ τὸ παράδειγμα του, ἄλλους μὲ τὴν θέαν καὶ ἄλλους μὲ τὴν ἀκοήν. Καὶ θὰ ἀπολασθῇ ἀμέριστον τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ, ὄχι μόνον μὲ τὰς ἀρετὰς του, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν συμβολὴν αὐτῶν ποῦ τὸν παρατηροῦν. Προετοιμάζων τοὺς ἀνθρώπους νὰ βαδίσουν τὸν Κύριόν του, ὁ ἄνθρωπος αὐτός μὲ μυσίας γλώσσας καὶ ἀκόμη περισσότερας θὰ ἀναπέμψῃ τὰς εὐχαριστίας καὶ τοὺς ὕμνους εἰς τὸν θεόν τῶν

* Τίτλος τῆς ἐπιτομῆς III, ἑπιστολῆν ἐπὶ «ἐπίδοκασμα» εἰς P.C. 84, 500-501.

1. Μα-8. 3. 19.

ἁπάντων. Διότι ὄχι μόνον οἱ γνωστοὶ τοῦ καὶ δεῖν βλέπουσιν μὲ τὰ ἴδια τοὺς τὰ μάτια τὸν ἐνάρετον θεόν του, θὰ θαυμάσωσιν αὐτὸν καὶ τὸν Κύριόν του, ἔδωκα καὶ αὐτοὶ ποῦ δὲν τὸν γνωρίζουν, ἀλλὰ μαθαίνουν δι' ὅλα αὐτὰ ἀπὸ ἄλλους. Καὶ αὐτοὶ ποῦ κατακοῦν μακρὰν, καὶ αὐτοὶ ποῦ ἔχουν μεταναστεύσει μακρὰν. Καὶ θὰ σεβασθῶν τὴν ὀφεισμένην ἀρετὴν ὄχι μόνον οἱ φίλοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐχθροί. Διότι εἶναι τὴν ἡ δύναμιν τῆς, ὥστε καὶ τὰ στόματα τῶν πολεμίων τῆς νὰ φράξῃ ἀσπελῶς καὶ νὰ τοὺς ἀποστομῶν. Καὶ ὅπως οἱ ἔχοντες ὀφθαλμοὺς δὲν τολμοῦν νὰ ἀτενίσουν τὰς ἀκτίνας τοῦ ἡλίου, ἔτσι καὶ ἡ κακία δὲν θὰ δυνηθῇ ποτὲ νὰ ἀντιμεταπίσῃ κατὰ πρόσωπον τὴν ἀρετὴν, ἀλλὰ θὰ ὑποχωρήσῃ, θὰ στρέψῃ τὰ ὄμματα τῆς καὶ θὰ ἀμολογήσῃ τὴν ἥτταν τῆς. Καὶ πεπεισμένοι δι' αὐτὸ, ἅς ἀγωνίζωμεθα διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ ἅς κατευθύνωμεν ἀσφαλῶς τὸν βίον μας. Καὶ νὰ φροντίζωμεν νὰ ἀπέχωμεν καὶ ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα ἐκεῖνα ποὺ φαίνονται ὅτι εἶναι μικρὰ καὶ ἀσημαντά, εἴτε ἁμαρτήματα λόγων εἴτε ἔργων. Διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἐὰν δηλαδὴ ἀπέχωμεν ἀπὸ τὰ μικρὰ ἁμαρτήματα, δὲν θὰ περιπέσωμεν ποτὲ εἰς τὰ μεγαλύτερα. Καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν μὲ τὴν πόροδον τοῦ χρόνου καὶ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ θὰ δυνηθῶμεν νὰ φθάσωμεν τὴν ὀφεισμένην ἀρετὴν καὶ νὰ ἀποφύγωμεν τὴν κόλασιν καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν τὸ σκῆμα ἀγαθῶν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα μαζὶ καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, δόξα, δύναμις καὶ τιμὴ, τῶρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

ΟΜΙΛΙΑ ΔΕΚΑΤΗ ΕΝΑΤΗ

ΚΑΙ ΕΙΠΕΝ Ο ΚΑΪΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΒΕΛ ΤΟΝ ΑΔΕΛΦΟΝ ΤΟΥ, ΔΕ
ΠΡΟΚΩΡΗΣΙΜΕΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΗΚΑΪΑΑΑ.

1. "Όπως αἱ ἀθεράπευτοι πληγαὶ δὲν ἐπουλῶνονται με βροσιστικά φάρμακα οὔτε με ἐκείνα, ποὺ ἠμποροῦν νὰ ἀπαλύνουν αὐτάς, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ ψυχὴ, ὅταν διὰ μίαν φορὰν αἰχμαλωτισθῇ καὶ ὑποχωρήσῃ εἰς αἰσθητὴ ἀμαρτίαν καὶ δὲν θέλῃ νὰ ἀντιληφθῇ τὸ συμφέρον τῆς καὶ δὲν ἀκόμη χίλια πράγματα λέγῃ καὶ ἐπινοηθῶσιν κανεῖς, τίποτε δὲν κερδίζει, ἀλλὰ ὡσάν νὰ ἔχη ἀπονεκρώσει τὴν ἀκοὴν καμμίαν ὠφέλειαν δὲν δέχεται ἀπὸ τὰς παρανοήσεις, οὐκ ἐπειδὴ δὲν ἠμπορεῖ, ἀλλὰ ἐπειδὴ δὲν θέλει.

Ἄλλ' ὅμως δὲν εἶναι ἐκκολων νὰ ἴδῃ κανεῖς τὴν θέλησιν τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως ἀκριβῶς βλέπει τὰς σωματικὰς τοῦ πληγῆς. Διότι εἰς μὲν τὰς σωματικὰς πληγὰς τὰ φυσικὰ παθήματα παρεμύχου ἀκίνητα, δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ αὐτὸ πρᾶγμα εἰς τὴν θέλησιν. Ἄλλὰ εἶναι δυνατὸν πολλὰς φορὰς καὶ ὁ κακός, ἐάν θέλῃ, νὰ μεταβληθῇ καὶ νὰ γίνῃ ἀγαθός· Ἐ καὶ ὁ καλὸς πάλιν, ἐάν ἀδρανήσῃ, νὰ περιπέσῃ εἰς τὴν κακίαν. Ὁ Θεὸς θεοσίως τὸν πάντων ἐδημιούργησε τὴν φύσιν μας ἐλευθέραν καὶ ἐπιδικνύει δόξασ γενικῶς τὰς ἰδιότητάς του, ἐπειδὴ ἐπιθυμῖ νὰ ζωητικεύῃ τὴν ἀγάπην του· καὶ ἐπειδὴ γνωρίζει καλῶς καὶ τὰ ἀπόρρητα καὶ ὅσα ἀνακινῶνται εἰς τὸ βάθος τῆς διανοίας, προτρέπει, συμβουλεύει καὶ προλαμβάνει τὴν ἐκδήλωσιν τοῦ κακοῦ. Ἐπὶ πλέον δὲ δὲν ἀσκεῖ καταναγκασμόν, ἀλλὰ ἀφοῦ δώσῃ τὰ κατάλληλα φάρμακα, ἀφήνει νὰ ἐξαρτῶνται τὰ πάντα ἀπὸ τὴν γνώμην τοῦ ἀσθενούς.

Αὐτὸ λοιπὸν ἔχει γίνῃ τώρα καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ ΚΑΪΝ. Βλέπε λοιπὸν εἰς πόσῃ ἀπειροκαψίαν παρουρούθη ὕστερα ἀπὸ τὸσον μεγάλην πρόνοιαν καὶ φροντίδα δι' αὐτόν. 182 Α Διότι ἔπρεπε, ἀφοῦ ἀντελήφθη τὴν ἀμαρτίαν του, νὰ προσπαθῇ κατὰ τὸν ὑπόλοιπον χρόνον νὰ διορθώσῃ αὐτήν. Ἐκεῖνος ὅμως ὡσάν μέθυσος προσθέτει εἰς τὸ προηγουμένον πάθημα καὶ τὸ τραῦμα του καὶ δευτέραν πληγὴν καὶ χωρὶς νὰ δεχθῇ τὴν ἰατρικὴν θεραπείαν, ἢ ὅποια με τὸσσην ἐπιμέλειαν ἐδόθη εἰς αὐτόν, σπεύδει νὰ

πραγματοποιῆσῃ τὸν φόνον, τὸν ὅποιον εἰς τὸν νοῦν του συνέλαβε καὶ ἀρχίζει με δόλον καὶ πονηρίαν καὶ με φευδεις λόγους νὰ ἐξαπατᾷ τὸν ἀδελφόν του. Εἶναι τὸσον μεγάλη θηρίαν ὁ ἄνθρωπος, ὅταν ἀποκλιθῇ πρὸς τὸ κακόν!

Ὅπως ἀκριβῶς τὸ λογικόν αὐτὸ δὲν εἶναι μεγάλο καὶ πολῦτιμον καὶ ἰσχυρότερον μάλιστα ὅταν ἐπιβιβαστῇ εἰς ἔργα ἀρετῆς, κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὅταν ἀποκλιθῇ πρὸς τὴν κακίαν, μμεῖται τὴν σκληρότητα καὶ ἀγριότητα τῶν ἀγρίων θηρίων. Β Ἄλλὰ, ὅταν μεταπέσῃ εἰς τὴν ἀγριότητα ἐκείνων πάλιν, τὸ ἄμερον αὐτὸ καὶ λογικόν δὲν ὑπερβάλλει κατὰ τὴν θηριωδίαν πολλὰ ἀγρία θηρία.

Ἄς παρακαλοῦσθωμεν λοιπὸν καὶ ἐδῶ, τί συμβαίνει. «Καὶ εἶπε ὁ ΚΑΪΝ πρὸς τὸν Ἄβελ τὸν ἀδελφόν του, ἄς περόσωμεν λοιπὸν εἰς τὴν πεδιάδα. Τὰ λόγια εἶναι ἀδελφικά, ἢ σκόψης ὅμως φωνεῖ. Τί κάμνεις, ΚΑΪΝ; Δὲν ἀντιλαμβάνεσαι με ποῖον ὁμιλεῖς; Ἄγνοεῖς, ὅτι σὺ κτεῖς με τὸν ἀδελφόν σου; Δὲν σκέπτεσαι, ὅτι ἐγενήθης ἀπὸ τὴν αὐτὴν μητέρα; Δὲν συλλογίζεσαι τὸ ἀποτρόπαιον τῆς πράξεως; Γ Δὲν φοβεῖσαι τὸν θεαστήν, τὴν κρίσιν τοῦ ὁποῦ δὲν θά διαφύγῃ; Δὲν φοβῆθῃ ὁ νοῦς σου με τὰ παράτολμον ἔργον; Διὰ ποῖον σκοποῦ σὺ κτεῖς τὸν ἀδελφόν σου εἰς τὴν πεδιάδα καὶ τὸν ἀπομακρύνεις ἀπὸ τῆς πατρικῆς ἀγκάλης; Διὰ ποῖον λόγον ἀποστερεῖς αὐτόν ἀπὸ τὴν δωρεάν τοῦ πατρός; Τί περίργον συμβαίνει εἰς τὴν πεδιάδα καὶ ἐκεῖ τώρα σὺ κτεῖς τὸν ἀδελφόν σου, καὶ ἐκεῖνα τὸ ὅποιο προηγουμένως δὲν ἔκαμεις, τώρα ἐπιθυμῖς νὰ κάμῃς καὶ σκέπτεσαι νὰ ἐκδηλώσῃς εἰς ἄδρος αὐτοῦ τὰς ἐχθράς σου διαθέσεις, ἐπικαλούμενος τὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην ὡς πρόσφατον φιλοφροσύνης; Τί τρέλλαι! Τί λῦσσα!

Ἔτσι τυφλωμένος κατὰ τὴν σκέψιν δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀντιληφθῇ τὴν δύναμιν τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης, οὔτε γνωρίζει τὸν χαρακτῆρα αὐτῆς. Δ Ἄλλὰ διὰ ποῖον λόγον ἦλθες εἰς πόλεμον πρὸς ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος εἰς τίποτε δὲν σὲ ἤδικησε; Ποῖον κακὸν σοῦ ἔκαμαν οἱ γονεῖς σου καὶ σκέπτεσαι νὰ τοὺς θυβίσης εἰς τὸσον μεγάλην ὀλίψην καὶ νὰ εἰσαγάγῃς τὸσον φοικτὴν τραγωδίαν καὶ νὰ ὑποδείξῃς πρῶτος σὺ εἰς αὐτούς τὸν βίαιον θάνατον; Αὐτὴν τὴν ἀνταμοιβὴν παρέχεις εἰς αὐτούς διὰ τὴν ἀνατροπὴν σου; Ποῖα τέχνη τοῦ διαδόλου οὐ ὤθησεν εἰς αὐτὴν τὴν πράξιν; Μήπως ἠμπορεῖς νὰ ἰσχυρισθῇς ὅτι ἡ εὐνοια τοῦ κοινοῦ τῶν πάντων δεσπότης πρὸς τὸν ἀδελφόν σου συνετέλεσεν, ὡστε αὐτός νὰ ἐναντιωθῇ κατὰ σοῦ; Ἐξ αἰτίας αὐ-

της της φωνικής σου διαθέσεως και διά να προλάβη αυτήν δέν υπέταξεν αυτόν Ε και δέν τον έθεκεν υπό την έξουσίαν σου και είπε «πρός σέ θα καταφεύγη αυτός και σού θα έξουσιάζησθης αυτού;» Διότι πρέπει να εκλάβωμεν αυτό ως άναφερόμενον εις την ύποταγήν του άδελφού. Παραδέχονται μερικοί, ότι ο Θεός συνεζήτησε με τον Κάιν αυτά άναφερόμενος εις την Θυσίαν, την οποίαν αυτός προσέφερεν εις Αυτόν, ότι «εις σέ θα άφορῶ αυτό, δηλαδή το δώρον και σού θα άρχησθαι αυτού» αντί του σού θα καρποσάι αυτό.

¹⁴⁹ Α Δι' αυτό, άφου άνέφικον και τας δύο περιπτώσεις, άφ' ους αυτές εις την κρίσιν σου, διά να παραδεχθήτε και οι ίδιοι εκείνο, το οποίον θα σας φανη άρότερον. Διότι έχω έχω την γνώμην, ότι τούτο έχει λεχθή περί του άδελφού.

Και λέγει, ότι, όταν εύρέθησαν εις την ποδιάδα, έξηγέρθη ο Κάιν εναντίον του άδελφού του και τον έφόνωσε.¹ Είναι φοδερά ή πράξις, επικινδύνον το τόλμημα, μισητόν το έπιχείρημα, άσυγχώρητον το άμαρτήμα και θηριώδες το φρόνημα της ψυχής. Έπειτέθη, λέγει, εναντίον του "Αδελ, του άδελφού του, και τον έφόνωσε. "Ακάθαρτος χείρι Έλεεινή δεξιά ή καλύτερα δέν πρέπει να άνομάζωμεν άκάθαρτον και έλεεινήν την χείρα, αλλά τον νοϋν, ο οποίος κρατούμεν την χείρα. Β Γς έξης λοιπόν ως είπαμεν. Τι θρασύεια σκέψης και άκάθαρτος και έλεεινή και δ,τι και αν έπη κανείς, τίποτε δέν θα έπη άντάξιον αυτής. Πώς δέν έναρκώθη ή χείρ του; Πώς ήμάρτεσε να κρατήση το έφος και να καταφέρη το κτύπημα; Και πώς δέν έγκατέλειψεν ή ψυχή το σώμα; Πώς ήμάρτεσε να πραγματοποιήση αυτό το έπαχθές τόλμημα; Πώς την τελευταίαν στιγμήν δέν έλύγισε και δέν ήλλαξε γνώμην; Πώς δέν έσκέφθη την φύσιν του ανθρώπου; Πώς πρό της πράξεως δέν άπελόγησε τας συνήσιας του έργου; Πώς ήμάρτεσε μετά τον φόνον να ίδη το σώμα του άδελφού του να σφραδάζη επί της γής; Πώς άντίειχε να έλεψη νεκρόν σώμα εις την γην έξηπλωμένον και άμέσως δέν κατέρρευσε πρό του θάνατου; C Έάν ήμεις, ύστερα από τόσα έτη, όταν καθημερινώς βλέπωμεν έκείνους, που άποθηήσκουν και μάλιστα άκδημοϋ κατά τρόπον φυσικόν και χωρίς να έχωμεν καμμίαν συγγένειαν προς αυτούς, συντριβώμεθα

1. Ο "Αδελ είναι ο σφαιρος φανεθεις θάνατος. Είναι τάσος Χριστός. Ο "Αδελ έφονεύθη διά του άδελφού του εκ φόνου και ο Χριστός εκ φόνου υπό των "Ιουδαίων.

και καταπαύωμεν την έχθραν, αν είναι έχθρός, ήτο φυσικόν πολύ περισσότερο ο Κάιν να συντριβή και άμέσως να άκτινέυση έπειδή θέλετε τον άδελφόν του, με τον οποίον πρό όλίγου συνεζήτηι, τον άδελφόν, που έγεννήθη από την αυτήν μητέρα και τον αυτόν πατέρα, που έβήλθεν από την αυτήν κοιλίαν, που έδέχθη την ενοσίαν του Θεού, αφινθίως να κείται κάτω άπνους και άκίνητος και να σφραδάζη επάνω εις το χώμα.

D 2. "Ας ίδωμεν κατόπιν μετά την άνοσίαν πράξιν και μετά από την παράτολμον αυτήν ένέργειαν, ή όποια στερείται κάθε συγγνώμης, πόσην συγκατάθεσιν και φιλανθρωπίαν έπιδεικνύει ο Θεός των όλων. Και είπεν ο Θεός προς τον Κάιν. Και μόνον αυτό, δηλαδή ότι έδικαι το δικαίωμα εις αυτόν, που διέπραξε τοιοϋτον έγκλημα, να άπολαγήθη, πόσην αγαθότητα περικλείει: "Εφ' όσον ήμεις πολλές φορές περιφρονώμεν τους ανανθρώπους μας, έπειδή φλέπομεν να διαπράττουν τέτοιό τόλμημα, πολύ φυσικώτερον είναι να ήσυχάζετα ο αγαθός Θεός, που έπιδεικνύει τόσην άνεμεκτικίαν και πολύ δίκαιως. Διότι είναι Ιατρός και στοργικός πατήρ. Ε Και ως Ιατρός μόν τα πάντα έπιχειρεί και μετρέχεται, ώστε οι θανάτως άσθενούντες να έπανακτήσουν την υγείαν των, ως στοργικός δέ πατήρ έκείνους, οι οποίοι λόγω άμελείας έπράδωσαν την εύγενή καταγωγήν τους, έπιθυμει με την πατρικήν στοργήν να έπαναφέρη εις την προτέρα εύτυχίαν.

Έπειδή λοιπόν είναι πολύ το μέγεθος της αγαθότητος του, θέλει να έπιδείξη της μεγάλης του φιλανθρωπίαν και προς έκείνον, που έτόλμησε το φοδερόν άνοσιούργημα. Λέγει λοιπόν προς αυτόν «Πού είναι ο "Αδελ ο άδελφός σου;» ¹⁶⁴ Α Πολλά και άπειρος ή άνεμεκτικία του Θεού. Δέν ήρώτα, έπειδή δέν γνώριζεν, αλλά κάμνει το αυτό, που είχε κάμει και εις τον πατέρα έκείνου, τον "Αδάμ. Τίποτε δέν έμποδίζει να κάνη αυτό. "Όπως άκριθώς, όταν βλέπεν έκείνον να κρύπτεται από έντροπήν λέγω της γυμνότητος, ήρώτα, «πού είσαι», όχι έπειδή δέν έγνώριζε που εύρίσκετο, αλλά να του δώρη την δυνατότητα της παρηγορίας, ώστε με την όμολογίαν του σφάλματος να άποπλήρη το άμαρτήμα, και τώρα έρωτά τον Κάιν και λέγει, που εύρίσκειται ο άδελφός σου; Β (Τούτο βοθαίως ήτο συνήθεια του Θεού, να ήγη την όμολογίαν του παραπτώματος, από έκείνους οι οποίοι ήμάρτησαν

2. Γεν. 8, 9.

ἐξ ἀρχῆς καὶ νὰ παρέχη τὴν ἀφραίν). Προσποιεῖται θύνο-
σαι ὁ στοργικὸς κύριος, διὰ τὴν προσημασίαν διὰ τῆς ἐρω-
τήσεως ἑκείνου, ὁ ὁποῖος διέπραξε τὰ παραπτώματα, ὥ-
στε νὰ σπεύσῃ πρὸς ὁμολογίαν αὐτῶν καὶ νὰ δυνήθῃ νὰ
τύχῃ κάποιας συγγνώμης, ἴσως δὲ καὶ ἀγάπης. Ποῦ εὐρί-
σκειται ὁ Ἄδελφ, ὁ ἀδελφός σου; Τί λοιπὸν θὰ ἀκερῆθῃ ὁ
ἀχάριστος καὶ ἀνόητος, ὁ θρασύς καὶ ὁ ἀδίκαντροπος; Πρέ-
πει νὰ ἀντιληφθῇ, ὅτι ὁ Θεὸς ἐρωτᾷ αὐτόν, ἄχι διότι ἄ-
γνοοί, ἀλλὰ διότι ζητεῖ τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ καὶ θέλει νὰ
μᾶς διδάξῃ νὰ μὴ καταδικάζωμεν τοὺς συνανθρώπους μας
πρὶν ἐκείνους ἀποδειχθῶσι τὰ ἁδικήματά των. Καὶ νὰ ἐνθου-
σιάζωμεν ἀκόμη τὴν συμβουλήν τοῦ Κυρίου καὶ ὅτι ἐχρη-
σιμοποίησε προληπτικὰ φάρμακα ἐν τῇ προσπάθειά του
νὰ ἀνοστείλῃ τὴν κακὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ ὡς μολονότι ἐκ
τῶν προτέρων ἐγνώριζε τὴν ἐν αὐτῷ οὐλλήφιν αὐτοῦ τοῦ
σχεδίου.

Ἐπρεπε, ἀφοῦ ἀντελήφθη ὅλα αὐτὰ, νὰ θέσῃ τέμα
εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον τῆς τρέλλας του καὶ νὰ ὁμολογήσῃ
αὐτὸ, ποῦ ἔγινε, καὶ νὰ δείξῃ εἰς τὸν ἱστρον τὴν πληγὴν
καὶ νὰ δεχθῇ ἐκ μέρους του τὰ φάρμακα. Ἐκείνος ὅμως δι-
ατρανώνει τὸ τραῦμα καὶ καθιστᾷ τὴν διάδωσιν τῶν πλη-
γῶν ἁσυχρότεραν. Καὶ εἶπε, λέγει, δὲν γνωρίζω. Βλέπετε πό-
σον ἀνοήτως περιέχει ἡ ἀπάντησις. Μήπως συζητεῖς πρὸς
ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον εἶναι ἴσως δυνατόν νὰ ξεπατήσῃς;
Δὲν εἶδεις, ἄδελφ καὶ ταλαίτωρ, ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, μὲ
τὸν ὁποῖον συζητεῖς; Δὲν σκεπτεσαι, ὅτι ἐρωτᾷ νὰ μάθῃ
ἀπὸ μεγάλην καλωσύνην, ἐπειδὴ θέλει νὰ ἐξείρῃ κάποιον
ἀκαρίκτον, ὃ νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν ἀγάπην του καὶ ἀφοῦ ἐξαι-
τήσῃ κάθε δυνατότητα πρὸς χάριν σου, ὥστε νὰ μὴ ἔ-
χῃς εἰς τὸ μέλλον καμμίαν δικαιολογίαν διὰ τὴν τιμω-
ρίαν, διότι ἦβη διὰ τῆς στάσεώς σου κατέστησες τὸν ἑαυ-
τόν σου ὀνειδιζόντα;

Καὶ εἶπε, λέγει, δὲν γνωρίζω. Μήπως ἐγὼ εἶμαι φύ-
λαξ τοῦ ἀδελφοῦ μου; Βλέπε, σὲ παρακαλῶ, ἐξὸ τὸν ἔ-
λεγον τῆς συνειδήσεώς καὶ πῶς ὠδοῦμενος ἐκ ταύτης διὰ
τὴν ὁμολογήσῃ, δὲν ἀστομάτησε μὲ τὸ νὰ εἶπῃ «Δὲν γνωρί-
ζω», ἀλλὰ προσέθεσε, «μήπως ἐγὼ εἶμαι φύλαξ τοῦ ἀδελ-
φοῦ μου;» καὶ ἐπιβαρύνει ἔτσι περισσότερο τὸν ἑαυτόν
του.

8. Ἡ θελίδα εἶναι ἐκκαλοῦσθον τῆς ἀμαρτίας. Ὁ ἄνθρωπος μετὰ τὴν
ἁμαρτίαν διεσπάρη ἥθικῶς, ἔπαυσε νὰ εἶναι εὐκταρῶς ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ
καὶ δὲν ἔχει τὸ σθένος νὰ ἀναλήθῃ τῆς ἐσθῆτος τῶν πράξεών του.

Καὶ ὅμως, ἐάν σὺ εἶχες κάμει ὅλα γενικῶς μὲ συνέπει-
αν καὶ ἀφρότητα καὶ συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους τῆς
φύσεως, ἔ εἶχες ὑποχρῶσθαι νὰ εἶσαι φύλαξ καὶ τῆς σωτη-
ρίας τοῦ ἀδελφοῦ σου. Διότι τοῦτο ἐπέβαλλεν ἡ φύσις καὶ
ἔχουν ὑποχρῶσθαι, ὅσοι ἐκ τῆς αὐτῆς καίλιας προέρχον-
ται νὰ εἶναι φύλακες ὁ εἰς τοῦ ἄλλου. Ἐάν δὲν ἐπεβάμεις
αὐτὸ, αὐτὸς ἦθελες νὰ εἶσαι φύλαξ τοῦ ἀδελφοῦ σου, διὰ
ποῖον λόγον ἔγινες σφαγεὺς καὶ ἀφάνευσες ἄνθρωπον, ὁ ὁ-
ποῖος καθόλου δὲν σὲ ἠδίκησε καὶ ἐπίστευσε, ὅτι κανεὶς
δὲν θὰ ἀσκήσῃ ἐλεγχον δι' αὐτό; Περιέμνε ὅμως καὶ θὰ ἴ-
δῃς αὐτὸν τὸν νεκρὸν νὰ σοῦ γίνεταί κατηγορὸς καὶ, ἐνῶ
κεῖται νεκρὸς, νὰ καταμαρτυρῇ κατηγορίας εἰς ὄνομα σου,
ὁ ὁποῖος ζῆς καὶ θαβίζεις, μὲ καθαράν φωνήν. 145 Α «Καὶ
εἶπεν ὁ Θεὸς διὰ τί ἔκαμες αὐτό;» Εἶναι μεγάλη ἡ δύναμις
τοῦ λόγου καὶ ἡ ἔμφρασις. Διὰ ποῖαν αἰτίαν, λέγει, ἔκαμες
αὐτό; Διότι προσέδης εἰς αὐτὸ τὸ ἀνόσιον τόλμημα, εἰς
τὴν μαριὰν ἀνέργειαν, εἰς τὴν ἀσυχρότητα πράξιν, εἰς
τὴν ἀφόρητον τρέλλαν, εἰς τὸν πρωτακούστον καὶ παρά-
ξενον φόνον, ὁ ὁποῖος διὰ πρῶτην φορὰν εἰσάγεται εἰς τὸν
ἀνθρώπινον θείον διὰ τῆς χειρὸς σου; Διότι ἔκαμες αὐτό
τὸ μεγάλο καὶ φοβερόν, τοῦ ὁποῖου δὲν ὑπάρχει μεγαλύ-
τερον ἁμάρτημα εἰς τὸν κόσμον; Ἡ φωνὴ τοῦ αἵματος τοῦ
ἀδελφοῦ σου μοῦ κραυγάζει ἀπὸ τὴν γῆν. Μήπως εἶμαι
θνητὸς, λέγει, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν ἰκανότητα νὰ ἀκούῃ μᾶ-
νον τὴν φωνήν, ἡ ὁποῖα ἐκφέρεται διὰ τῆς γλώσσης; Εἶ-
μαι Θεὸς καὶ ἤμπορῶ νὰ ἀκούω διὰ μέσου τοῦ αἵματος ἐ-
κεῖνον, ὁ ὁποῖος φωνάζει καὶ θε ἀκόμη κεῖται κάπου νε-
κρὸς ἐπάνω εἰς τὴν γῆν. Β Νὰ λοιπὸν πέσον ἐγείρεται ἀ-
πὸ τὸ αἶμα ἡ φωνὴ αὐτοῦ, ὡσάν νὰ ἀναβῆ ἀπὸ τὴν γῆν
εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ νὰ διατρέχῃ τὸ ὑψηλότερον μέρος τοῦ
οὐρανοῦ καὶ τὰς ἐπουρανοῦς δυνάμεις καὶ νὰ ἴσταιται πλη-
σίον καὶ αὐτῷ τοῦ Βασιλικοῦ Θρόνου καὶ νὰ ὀδύρεται διὰ
τὴν ἰδικήν σου ἀκάθαρτον φωνικὴν πράξιν καὶ νὰ προσά-
πτῃ τὴν κατηγορίαν τῆς ἀνοσιουργίας. «Ἡ φωνὴ τοῦ αἵ-
ματος τοῦ ἀδελφοῦ σου κραυγάζει πρὸς ἐμὲ ἀπὸ τὴν γῆν».

Μήπως διέπραξες, λέγει, τὸ ἔγκλημα ταῦτο εἰς ἕνουν
καὶ ἀγνωστον; Εἰς ὄνομα τοῦ ἀδελφοῦ σου, ὁ ὁποῖος κα-
θόλου δὲν σὲ ἠδίκησεν. Ἴσως ὅμως ἡ ἰδικὴ μου εὐνοια πρὸς
τὸν ἀδελφόν σου νὰ προεκάλεσεν αὐτὸν τὸν φόνον καὶ,
ἐπειδὴ δὲν ἤμπορῶσες νὰ ἀνοίξῃς πόλεμον μετ' ἐμὲ, κρ' ἔ
ἐκείνον ἐξαπέλυσε τὴν ἀσυχρότητον ὄργην σου.

С Διὰ τοῦτο λοιπὸν θὰ σοῦ ἐπιβάλλω τοιαύτην ποι-

νὴν⁴ ὥστε νὰ μὴ λημονηθῆ ποτὲ αὐτὸ, τὸ ὅποιον ἀπετάλημας καὶ ἡ συνεπεία τούτου ἐπιβλήσεια ποιῆ καὶ νὰ εἶναι παράδειγμα τὸ πάθημά σου εἰς ὄλους γενικῶς τοὺς μεταγενεστέρους. Καὶ τώρα, ἐπειδὴ ἔκαμες τούτο καὶ ἐπραγματοποίησας τὰς κακὰς προσωπικὰς σου σκέψεις καὶ εἰς αἰτίας μεγάλου φόνου ὤρμησας εἰς τὸν φόνον, θὰ εἶσαι κατηραμένος ἀπὸ τὴν γῆν.

3. Βλέπεις, ἀγογγιέ μου, τὴν διαφορὰν τῆς κατάρας; Μὴ ἀντιπαρέρχειαι ἀπλῶς τὴν περίπτωσιν, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ μέγεθος τῆς κατάρας προσπάθει νὰ ἀντιληφθῆς πόσον μεγάλο κακὸν εἶναι αὐτὴ ἡ παρατολμία. Δὲν καὶ πόσον μεγαλύτερον εἶναι αὐτὸ τὸ ἁμάρτημα ὅπῃ τὴν ἀνυπακοὴν τῶν πρωτοπλάστων, εἶναι δυνατὸν νὰ πληροφορηθῆ ὁποῖος θέλει, ἀπὸ τὴν διαφορὰν τῆς κατάρας. Διότι ἐκεῖ μὲν λέγει «ὅς εἶναι κατηραμένη ἡ γῆ εἰς τὰς ἐργασίας» καὶ ἔρριπτε τὴν κατάραν ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, ἐνῶ τοιοῦτοτρόπως ἐξεδήλωνε τὴν φροντίδα διὰ τὸν ἄνθρωπον.

Ἐδῶ ὅμως, ἐπειδὴ ἡ πράξις ἦτο ὀλεθρία καὶ τὸ τέλος παρανόμον καὶ ἡ ἐνέργεια ἀσυγχώρητος, ὁ ἴδιος δέχεται τὴν κατάραν. «Κατηραμένος νὰ εἶσαι, λέγει, ἐκ μέρους τῆς γῆς»⁵ διότι ἔκαμεν δι, ἔκαμε καὶ ὀφει, ὡσάν θρῆανον, τὸ ὅποιον ἐξυπηρετεῖ τὴν γνώμην τοῦ διαδόλου καὶ, ὅπως ἐκεῖνος μὲ τὴν ἀπάτην εἰσέγαγε τὸν θάνατον εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, τοιοῦτοτρόπως καὶ αὐτὸς, ἀφοῦ ἐξηπάτησε τὸν ἀδελφόν καὶ τὸν παρέσυρεν εἰς τὴν πειθίαδα, ἔωπλισε τὴν χεῖρα του καὶ διέπραξε τὸν φόνον. Διὰ τοῦτο ὅπως ἀκριβῶς εἰς ἐκείνον ἔλεγε θὰ εἶσαι κατηραμένος περισσότερο ἀπὸ ὅλα τὰ θηρία τῆς γῆς τοιοῦτοτρόπως καὶ εἰς αὐτὸν ἐπειδὴ διέπραξε τὰ ἴδια πρὸς ἐκείνον.

Ὅπως ἀκριβῶς ὁ διάβολος, ὁ ὅποιος ὠθεῖται ἀπὸ τὸ μῖσος καὶ τὸν φόνον καὶ δὲν ἀνέχεται τὰς ἐυεργεσίας τοῦ Θεοῦ, αἱ ὅποια ἐξ ἀρχῆς ἐδόθησαν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἀπὸ τὸν φόνον ὤρμησε πρὸς τὴν ἀπάτην, ἡ ὅποια φέρει τὸν θάνατον,⁶ ἂ τοιοῦτοτρόπως καὶ αὐτὸς μάλισ ἐλθε τὸν Κύριον νὰ δικάσῃ ἐμὲν πρὸς τὸν ἀδελφόν του, ὤρμησεν ἐξ αἰτίας τοῦ φόνου πρὸς τὸν φόνον. Δι' αὐτὸ λέγει ὁ Θεὸς πρὸς αὐτὸν ἐνὰ εἶσαι κατηραμένος ἐκ μέρους

4. Δὲν ὀφείλεις ἕναρος κρίτης ἐπὶ τῆς γῆς διὰ νὰ κρίνῃ τὸ βαρὸν ἁμάρτημα τοῦ Κάιν καὶ διὰ τοῦτο ἐπιβάλλεται ἡ θορυβώδης ποινὴ ἀμείως ἐπὶ τοῦ Θεοῦ.

5. Γεν. 5, 17.

6. Γεν. 5, 14.

τῆς γῆς». Κατηραμένος θὰ εἶσαι, λέγει, καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν γῆν, ἢ ὅποια ἦνοῦξε τὸ στόμα της, διὰ νὰ δεχθῆ τὸ αἷμα τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὸν ὅποιον ἐφόνευσες μὲ τὴν ἴδιαν σου χεῖρα. Καὶ θὰ εἶσαι κατηραμένος ἀπὸ αὐτὴν τὴν γῆν, ἡ ὅποια ἠνέχθη νὰ ποτισθῆ ἀπὸ τέτοιο αἷμα, τὸ ὅποιον ἐχύθη ἐξ αἰτίας τόσο μεγάλης ἐχθρας καὶ διὰ χεῖρός τόσο ἀσθεοῦς.

Β. Ἐπειτα ἡ Ἁγία Γραφὴ ἐρμηνεύει τὴν κατάραν μὲ περισσότεραν σαφήνειαν καὶ λέγει «ὅταν καλλιεργῆς τὴν γῆν, ἐκείνη δὲν θὰ σοῦ παρέχῃ τοὺς καρπούς της». Μεγάλῃ μορῇ τιμωρίας καὶ πολὺ τὸ θάρος τῆς ἀγανακτικῆς, θὰ ὑπομείνης λέγει, τὸν κόπον καὶ θὰ καταβάλλῃ κάθε προσπάθειάν σου καὶ θὰ καλλιεργῆς τὴν γῆν, ἡ ὅποια ἐμολύθη μὲ ἀδελφικὸν αἷμα. Ὅμως δὲν θὰ λάβῃς καμμίαν ἀμοιβὴν διὰ τοῦς πολλοὺς ἐκείνους κόπους, ἀλλὰ θὰ σοῦ εἶναι ἀνώφελος ὅλος ὁ μόχθος, τὸν ὅποιον θὰ ἐπιδείξῃς.

Καὶ δὲν θὰ παύσῃς εἰς τὸ σημείον αὐτὸ αἱ τιμωρίαί, ἀλλὰ καὶ «θὰ στενώσῃς καὶ θὰ τρέμῃς, ὅσον θὰ εἴης ἐπάνω εἰς τὴν γῆν». Καὶ τοῦτο πάλιν εἶναι μεγάλη μορῆ τιμωρίας. Τὸ νὰ στενώσῃ δηλαδὴ ὁ θῆρωπος καὶ νὰ τρέμῃ ὅσον εἴη. Ἐπειδὴ δὲν ἐχορηγοῦμαι εἰς τὸν κατάλληλον σκοπὸν, λέγει, τὴν βίωσιν τοῦ σώματος καὶ τὴν ἰσχύον τῶν μελῶν, διὰ τούτο σοῦ ἐμβάλλω συνεχῆ ταραχὴν καὶ τρέμον, ὥστε οὐ μόνον σὺ νὰ νοσηθῆσαι ἀδιακόπως δι' αὐτὸ καὶ νὰ ἐνθουθῆσαι τὴν ἀνοσίαν αὐτῆν πράξιν, ἀλλὰ καὶ ὅλοι, ὅσοι σὲ βλέπουν μὲ τοὺς ὀφθαλμούς των, ὡσάν νὰ κραυγάζῃ ὀλοκάθαρον κάποια φωνὴ, νὰ μανθάνουν νὰ μὴ ἀποτολμοῦν κακὰς ἐνεργείας, διὰ νὰ μὴ πάθουν τὰ αὐτὰ μὲ σέ, καὶ ἡ τιμωρία σου νὰ παραδειγματίσῃ ὄλους γενικῶς τοὺς ἀνθρώπους, διὰ νὰ μὴ μολύνη κανεὶς ποτὲ πλεον τὴν γῆν μὲ ἀδελφικὸν αἷμα. Καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον δεδαιώς δὲν ἐπιστεύω τὸν θάνατόν σου, νὰ μὴ λημονηθῆ δηλαδὴ τὸ γεγονός, ἀλλὰ σὲ κάμνω νὰ ὑπομένῃς ζωὴν βαρύτερον ἀπὸ τὸν θάνατον, διὰ νὰ διδαχθῆς ἀπὸ αὐτὴν τὴν ζωὴν σου, πόσον ὀλεθρία πράγματα ἐτόλμησας.

Δ. «Καὶ εἶπεν ὁ Κάιν πρὸς τὸν Κύριον ἡ ἁμαρτία μου εἶναι τόσο μεγάλη, ὥστε νὰ μὴ συγχωρῆται».

Ἐξ αὐτοῦ τοῦ παραδείγματος τοῦ Κάιν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποκαμίσωμεν μεγάλην καὶ πολὺ ἀφέλιμον συμβουλήν διὰ τὴν σωτηρίαν μας, ἐάν θέλωμεν νὰ ἐχωμεν ἐστρατευμένην τὴν προσοχήν μας πρὸς αὐτὸ. «Καὶ εἶπεν ὁ Κάιν ἡ ἁμαρτία μου εἶναι τόσο μεγάλη, ὥστε νὰ μὴ συγχωρῆται».

Ἰδοὺ μὴ πλήρης ὁμολογία. Τοιαύτη δηλαδή εἶναι, λέγει, ἡ ἁμαρτία, ἡ ὅποια διεπράχθη ὑπ' ἐμοῦ, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ τύχη συγγνώμης. Ἰδοὺ λοιπὸν ἐξωμολογήθη μὲ πολλὴν εὐκρίνειαν. Ἀλλὰ καμμία ὠφέλεια, ἀγαπητέ μου. Εἶναι παράκαιρος αὐτὴ ἡ ἐξωμολόγησις. Ἐ Διότι τοῦτο ἔπρεπε νὰ κάμῃ εἰς τὸν κατάλληλον χρόνον, ὅταν ἀκόμη ἦτο δυνατόν νὰ τύχη τῆς ἐπιεικείας τοῦ δικαστοῦ.

Ἐνθυμῆθητε, παρακαλῶ, τὴν ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἔλεγον πρὸ ἀγίου, ὅτι δηλαδή ὁ καθείς μας θὰ μεταμεληθῇ διὰ τὰ ἁμαρτήματά του, κατὰ τὴν φροδερὰν ἐκείνην ἡμέραν τῆς δικαίας κρίσεως, διότι θὰ ἔλθῃ ἐνώπιόν του τὰ φροδερὰ ἐκεῖνα βασανιστήρια καὶ τὰς ποινάς, αἱ ὅποια, δὲν ἐπιδέχονται ἔλεος. Ὅμως τότε καμμίαν ὠφέλειαν δὲν θὰ ἔχη, διότι ἔχει προδοθῆ ἀπὸ τὸν χρόνον. Ἡ μετάνοια εἶναι ἔγκαιρος προτοῦ ἐπιδελθῆ ἡ τιμωρία⁸ μέχρι τότε ἔχει ἀπόλυτον ἰσχύιν.

167. Ἄ Διὰ τοῦτο παρακαλῶ, ὅσον ἀκόμη εἶναι καιρὸς, κατὰ τὸν ὅποιον εἶναι δυνατόν νὰ δράσῃ τὰ θαυμαστὸν τοῦτο φάρμακον, ἃς καρπούμεθα τὴν ἐξ αὐτοῦ ὠφέλειαν καὶ ὅσον χρόνον εἴμεθα εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, ἃς ἐπιδιώκωμεν τὴν ἐκ τῆς μετανοίας θεραπείαν διὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας, ἀφοῦ πλήρως κατανοήσωμεν, ὅτι δὲν ἔχομεν καμμίαν ὠφέλειαν, ἐὰν μεταμεληθῶμεν μετὰ τὴν λῆξιν τῆς θεατρικῆς παραστάσεως καὶ μετὰ τὸ τέλος τῆς πάλης.

4. Ἀλλ' ἃς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ θέμα μας. Διότι ἔπρεπε, ὅταν ἤρωτάτο ἀπὸ τὸν Κύριον «ποῦ εἶναι ὁ Ἄδελφός σου;», τότε νὰ ὁμολογήσῃ τὸ ἁμάρτημά του καὶ νὰ προσπέσῃ καὶ νὰ παρακαλέσῃ καὶ νὰ ζητήσῃ συγχώρησιν. Ἐκεῖνος ὁμως τότε τὴν θεραπείαν ἠνιήσῃ, τὴν δέ, ἔπειτα δηλαδή ἀπὸ τὴν ἀπόφασιν, ἀφοῦ ὅλα γενικῶς ἔλαβον τέλος καὶ ἅ ἀφοῦ μὲ καθαρὰν φωνὴν τὸ αἷμα τοῦ νεκροῦ προσήψεν εἰς αὐτὸν τὴν κατηγορίαν, ἐξωμολογεῖται, χωρὶς ὁμως ἐξ αὐτοῦ νὰ ἀποκαμίσῃ κέρδος.

Δι' αὐτὸ καὶ ὁ προφήτης ἔλεγεν «δικαίος εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος πρῶτος κατηγορεῖ τὸν ἑαυτοῦ του διὰ τὸ ἁμάρτημά του». Αὐτὸς λοιπὸν, ἐὰν ἔσπευδε νὰ προλάβῃ τὸν ἔλεγχον τοῦ Κυρίου, ἴσως θὰ ἠξιώμετο κάποιας ἐπιεικείας λόγῳ τῆς μεγάλης ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ. Διότι κανένα ἁμάρτημα, ὅσονδήποτε μεγάλο καὶ ἂν εἶναι, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀπωθήσῃ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, ἐὰν ἡ-

7. Περσ. 18, 11.

μεις ἐπιδείξωμεν μετάνοιαν εἰς τὸν κατάλληλον χρόνον καὶ ζητήσωμεν τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν.

Ἐ «Καὶ εἶπεν ὁ Κύριος, εἶναι μεγαλύτερα ἢ ἁμαρτία μου, ὥστε νὰ μὴ συγχωρήται». Ἐπαρκής ἡ ἐξωμολόγησις, ἀλλὰ ἐκτὸς χρόνου. «Καὶ εἶπεν, ἐφ' ὅσον σήμερον μὲ διώκει ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, θὰ ἀποκρυβῶ καὶ ἀπὸ τὰ δάμνιατά σου καὶ θὰ στενάξω καὶ θὰ τρέμω ἐπάνω εἰς τὴν γῆν καὶ οἰοσθήποτε μὲ συναντήσῃ θὰ μὲ φονεύσῃ». Βλέπε, πόσον εἶναι ἔλεεινά τὰ λόγια του καὶ διότι λέγονται ἐκτὸς χρόνου καὶ διότι δὲν ἔχουν καμμίαν ἰσχύιν, εἰπεῖθ ἔχουν προδοθῆ ἀπὸ τὸν καιρὸν. «Καὶ εἶπεν, ἐφ' ὅσον μὲ διώκει σήμερον ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, θὰ ἀποκρυβῶ καὶ ἀπὸ τὰ δάμνιατά σου καὶ θὰ στενάξω καὶ θὰ τρέμω ἐπάνω εἰς τὴν γῆν καὶ οἰοσθήποτε μὲ συναντήσῃ θὰ μὲ φονεύσῃ». Ἐ Ἐφ' ὅσον, ἰσχυρίζεται ὁ Κύριος, μὲ ἔκαμες νὰ εἶμαι κατηραμένος ἐπάνω εἰς τὴν γῆν καὶ ἀπέστρεψες τὰ δάμνιατά σου ἀπὸ ἐμὲ καὶ μὲ ἐπέβαλες τάσων μεγάλῃν τιμωρίαν, ὥστε νὰ στενάξω καὶ νὰ τρέμω, τίποτε λοιπὸν δὲν ἀποβίβει ἐκείνον, ὁ ὅποιος ἔπεσεν εἰς τάσων συμφορὰς καὶ ἔλασε τὴν προστασίαν σου, νὰ φονεύσῃ ἀπὸ ὁποιοῦδήποτε.

Ἐκόλου πρῶγμα εἶναι, λέγει ὁ Κύριος, νὰ μὲ φονεύσῃ ὁποῖος θέλει. Ὅτε ὁ ἴδιος ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ἀντισταθῶ, ἐφ' ὅσον τὰ μέλη τοῦ σώματός μου ἔχουν παραλύσει καὶ ἀπὸ παντοῦ ἀπωθούμαι. Καὶ τὸ γενοῦδος, ὅτι ὅλοι γενικῶς γνωρίζουν, ὅτι ἔλασα τὴν ἰδίκην σου προστασίαν, θὰ προπαρασκευάσῃ ὁποιοῦδήποτε θέλει, ὥστε νὰ ἐξομνήσῃ ἐναντίον μου, διὰ νὰ μὲ φονεύσῃ. Ποῦ εἶναι λοιπὸν ἡ φιλανθρωπία καὶ ἡ καλωσύνη τοῦ Δεσπότη;

Ἐ Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός. Δὲν εἶναι ἔτσι. Μὴ νομίσης, λέγει, ὅτι αὐτὰ θὰ γίνωνται ἔτσι. Ὅτε παρέχειται δικαίωμα νὰ σὲ φονεύσῃ οἰοσθήποτε ἐπιθυμῇ. Ἀλλὰ μὲ τὴν παράτασιν τῆς ζωῆς σου καὶ εἰς σὲ θὰ δίδω περισσότερα θάσων καὶ δίδωμαι θὰ ἀφήσω εἰς τὰς ἐπομένας γενεάς, διὰ νὰ γίνῃ τὸ παράδειγμα σου οἷα σωφρονισμοῦ εἰς αὐτοὺς καὶ καὶ εἰς νὰ μὴ ἀκαλουθῇ τὴν ἀπόφασιν σου.

Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεός. Δὲν εἶναι ἔτσι. Ἐπιταλασία ἐκδικήσεως θὰ ληφθῇ ἀπὸ ἐκείνον, ὁ ὅποιος θὰ φονεύσῃ τὸν Κύριον. ἴσως πολλὰ ἐλέχθησαν καὶ πολὺν κάμα-

8. Εἶναι χαρακτηριστικόν, ὅτι πρὸ τῆς ἁμαρτίας ἐδήλωσεν ἀποφροσύνη καὶ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν ἡ ἀπάντησις.

τον συνεαύρεσα εις τὰ σώματά σας. Ἀλλά τί νὰ κάμω; 168 Ἀ Ἐπειδὴ θέλω, νὰ ἐπιδεικνύετε μεγάλο ἐνδιαφέρον καὶ ἐπιθυμίαν νὰ με ἀκούετε, θέλω καὶ εἰς τὰ ὑπόλοιπα νὰ εἰσελθῶ καὶ νὰ τὰ ἐρμητεύσω κατὰ τὴν βουνομίαν μου.

Τί σημαίνει, ὅτι θὰ ληφθῇ ἑπταπλασία ὀδίκης; Ἀλλά καὶ πάλιν φοδοῦμαι, μήπως με τὸ πλῆθος τῶν λόγων, οἱ ὁποῖοι λέγονται τώρα, καλύψω τὴν μυστην ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἐλέγχθησαν προηγουμένως καὶ οἷς προκαλέσω τὸν κόρον. Ἀλλά, ἐὰν δὲν κατεπονήθητε, κάμνετε ὁποιοῦν καὶ, ὅταν ἀναλύσωμεν τὸ ἐν λόγῳ ἀντικείμενον, τότε θὰ διακοφῶμεν τὴν οὐσίτησιν.

Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Κύριος. Δὲν εἶναι ἔτσι. Ἐπταπλασία ἐδίκης θὰ ληφθῇ ἀπὸ ἐκείνων, ὁ ὁποῖος θὰ φωνεῖσθαι τὸν Κάιν. Καὶ ὤριεν ὁ Θεὸς σημεῖον εἰς τὸν Κάιν νὰ μὴ τὸν φωνεῖσθαι οἰοσθήποτε θὰ τὸν συναντήσῃ. Β Ἐφοβήθησ' αὐτό, λέγει, μήπως φωνεθῆς δηλαδὴ ἀπὸ κάποιον; Ἐχε θάρρος, δὲν θὰ γίνῃ αὐτό. Διότι, ὁποῖος κάμῃ αὐτό, θὰ καταστήσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἔνοχου ἑπταπλασίας τιμωρίας. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν σκοπὸν σοῦ θέτω σημεῖον, ὥστε νὰ μὴ σὲ φωνεῖσθαι κανεὶς ἀπὸ ἄνθρωπον καὶ καταστήσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἔνοχου αὐτῆς τῆς τιμωρίας.

Β. Ἀλλά πρέπει περισσότερο νὰ σᾶς διασαφρῶ, πῶς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ φωνεῖσθαι τὸν Κάιν, γίνεται ἔνοχος ἑπταπλασίας ποιῆς. Προσέχετε, σᾶς παρακαλῶ. Διότι, ἐὰν τώρα, ὅπως ἀκριβῶς εἶπομεν πολλᾶκις εἰς προηγουμένως ἡμέρας, κατὰ τὸν χρόνον τῆς υἱοστασίας, ὅταν ἔχωμεν τὴν γαλήνην καὶ εἰμεθα ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ τὰς σκέψεις, τοῦ συνταράσσου τὸν νοῦν μας, Ἐ δὲν κατανοήσωμεν με ἀκριβῶς, ὅσα ὑπάρχουν εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν, τότε θὰ ἠμποροῦμεν εἰς ἄλλον καιρὸν νὰ μάθωμεν αὐτά;

Δι' αὐτὸ λοιπὸν, σᾶς παρακαλῶ καὶ σᾶς ἱκετεύω καὶ ἀκόμη πρὸ τῶν γονάτων σας ὑποκλίνουμαι, με τεταμένῃ τὴν σκέψιν ἄς προσέχωμεν αὐτά τὰ ὁποῖα θὰ λεχθοῦν, διὰ νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὰς οἰκίας μας, ἀφοῦ ἀντλήσωμεν μάθημα γενναίου καὶ ὠφελῶν.

9. Ποῖος θὰ φωνεῖσθαι τὸν Κάιν ἀπὸ φωνεθέντος αὐτοῦ Ἀδὰμ. Δὲν δεῖται ἄλλοι ἐνδέκατοι πλὴν τῶν γονάτων των; Οἱ ἄλλοι τοῦ ἀσφαλοῦ, οἱ ὁποῖοι ἐγεννήθησαν ἐν τῷ μεταβῆ ἢ θὰ ἐγεννήτοτο ἐραθότερον. (Βλ. Ἱωὴλ Γενναίου, πν. ἐργ., σ. 70).

Τί σημαίνει λοιπὸν, ὅτι θὰ ληφθῇ ἑπταπλασία ἐδίκης; 169 Κατὰ πρῶτον ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπτὰ εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν χρησιμοποιεῖται πρὸς δήλωσιν τοῦ πλῆθους καὶ εἰς πολλά μέρη θὰ εὖρη κανεὶς τοῦτο νὰ ἔχη αὐτὴν τὴν σημασίαν, ὅπως τὸ «στεῖρα ἐγέννησεν ἐπτὰ» καὶ τόσα ἄλλα ὁμοῖα. Ὁ Μᾶς ἐπεθυμίζει ἐδῶ τὸ μέγεθος τοῦ τολμήματος καὶ ὅτι τὸ ἁμάρτημα, τὸ ὁποῖον ἔχομεν ἐκεῖνος, δὲν εἶναι ἀπλοῦν, ἀλλὰ ἐπτὰ ἁμαρτήματα, καὶ ὠρεῖτε νὰ τύχη μεγάλης τιμωρίας διὰ καθὲ ἐν ἁμάρτημα: Πῶς λοιπὸν θὰ ἀπαριθμῶμεν αὐτά; Θὰ ἀπαριθμῶμεν αὐτά, ἐὰν ὑπολογίσωμεν ὡς ἑξῆς: Πρῶτον ἐφθόνους τὸν ἀδελφὸν τοῦ, διότι εἶχε τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο καὶ μόνον, ὅταν ὑπάρχη, εἶναι ἱκανὸν νὰ ἐπισύρῃ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Δεύτερον ἐφθόνους τὸν ἰδικὸν τοῦ ἀδελφῶν. Τρίτον ἐπλεξε δόλον. Τέταρτον διέπραξε φόνον. Πέμπτον ἐφθόνους τὸν ἀδελφόν. Ἑκτον πρῶτος διέπραξε τὸν φόνον. Ε Ἐβδομον ἐφεύσθη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

Παρακολουθήσατε, ὅσα ἐλέγχθησαν, ἢ ἐπιθυμεῖτε πάλιν ἐκ νέου νὰ ἀπαριθμῶμεν αὐτά, διὰ νὰ γνωρίσατε, πῶς καθὲ ἐν ἐξ αὐτῶν καὶ μόνον εἶναι ἱκανὸν νὰ ἐπισύρῃ δι' αὐτὸν τὴν μεγίστην τιμωρίαν. Διότι ποῖος ἠμπορεῖ νὰ ἔχη τὴν ἀξίωσιν νὰ τύχη συγγνώμης ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος φθονεῖ τὸν ἀδελφόν, τοῦ ἀπολαμβάνει τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ; Νὰ ἢ πρώτη καὶ ἢ μεγίστη καὶ ἀσυγχώρητη ἁμαρτία. Καὶ αὐτὴ πάλιν γίνεται ἀκόμη μεγαλύτερα, ὅταν ὁ φθονούμενος εἶναι ἀδελφός, ὁ ὁποῖος μάλιστα δὲν ἔχει διαπράξει κανὲν ἄδικημα. Ἐταῦ καὶ αὐτὴ δὲν εἶναι τυχαία ἁμαρτία. 169 Ἀ Τρίτη ἔπειτα ἁμαρτία, ὅτι ἐπλεξε δόλον, διότι ἐξηπάτησε τὸν ἀδελφόν, τὸν ἔσυρεν εἰς τὴν πεδιάδα καὶ δὲν ἐσπεύσθη αὐτὴν τὴν φόνον. Τέταρτον ἁμάρτημα εἶναι ὁ ἴδιος ὁ φόνος, τὸν ὁποῖον διέπραξε. Πέμπτον ὅτι ἐφθόνους τὸν ἀδελφόν του, τὸν προερχόμενον ἐκ τῆς αὐτῆς κωλίας με αὐτὸν. Ἐκτον, ὅτι πρῶτος αὐτὸς εἰσήγαγε τὸ εἶδος τοῦ φόνου. Ἐβδομον, ὅτι ἐτόλμησε νὰ ψευδῆ εἰς τὰς ἐρωτήσεις τοῦ Θεοῦ.

Καὶ προσθέτει. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ ἐπιχειρήσῃ νὰ σὲ φωνεῖσθαι, θὰ καταστήσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἔνοχου ἑπταπλασίας τιμωρίας. Μὴ φροῦσαι αὐτό. Νὰ, σοῦ ἐπιθέτω καὶ

10. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ φωνεῖσθαι τὸν Κάιν θὰ ἴσως εὖρησθε. Ὁ Μ. Βασίλειος λέγει, ὅτι διὰ τὸν ἐπὶ τιμωροῦν θὰ τιμωρηθῶν ἐπὶ μεγάλα ἁμαρτήματα.

11. Ἀ Ἐκτλ. 2, 5.

σημείον.¹² Δότε νὰ σὲ γνωρίσουν, ὅσαι σὲ συναντοῦν. Ἐν ἡ ἐπι πολὺ διατήρησί σου εἰς τὴν ζωὴν θὰ εἶναι ὀφελίμος εἰς τὰς ἐπομένους γενεάς. Καὶ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον μόνος σου διέπραξες χωρὶς νὰ εἶναι κανεὶς ἄλλος παρῶν, ὁ λρι θὰ μάθουν, βλέποντες σὲ νὰ στενάξῃς καὶ νὰ τρέμῃς καὶ ἐπὶ πλέον ἐξ αἰτίας τοῦ σωματικοῦ πόνου νὰ κραυγάζῃς καὶ μὲ δαυτοῦ νὰ συζητῇς καὶ νὰ λέγῃς: κανεὶς ἄλλος νὰ μὴ τολμήσῃ αὐτοῦ τοῦ εἵδους τολμήματα, εἰς τὰ ὅποια πρόδῃν ἐγώ, διὰ νὰ μὴ δεχθῇ τόσον μεγάλην πωριν.

δ. Ἀκούοντες αὐτὰ, ἀγαπητοὶ μου, ἅς μὴ παρεκχώμεθα ἀπερισκεπτικῶς, ὅσα ἔχουν ληθῆ, οὔτε νὰ ἀποβλέπωμεν μόνον εἰς αὐτὰ, ἀν δηλαδὴ καθημερινῶς συναρχώμεθα ἐδῶ καὶ ἀπολαμβάνωμεν τὰ ἀγαθὰ τῆς πνευματικῆς τροφῆς. Διότι καμμίαν ὀφελίαν δὲν ἔχομεν ἀπὸ τὴν ἀκράσιον τῶν λόγων, ἀν δὲν ἀκολουθῇ ὑπακοὴ διὰ τῶν ἔργων. C Ἄλλὰ, ἀφοῦ ἀντιληφθῶμεν, διὰ ποῖον αἰτίαν ὠδήγησεν ὁ Κἀν τὸν ἑαυτοῦ του εἰς τὴν ἀουχῶριτον καὶ θορείαν ἀμαρτίαν καὶ ἐπὶ ἐξ αἰτίας τοῦ φθόνου τόσον σκληρότητα ἢ καλύτερον φθόνον ἐτόλμησεν εἰς ὁσος τοῦ ἴδιου τοῦ ἀδελφοῦ, ὃ ὅποιος γενικῶς ποτὲ δὲν ἐπεχείρησε νὰ ἀδικῇ αὐτόν, ἅς μὴ ἀποφεύγωμεν νὰ πάθωμεν δυσάρεστα καὶ κακά, ἀλλὰ νὰ ἀποφεύγωμεν περισσότερον, νὰ προξενῶμεν συμφορὰς εἰς τοὺς ἄλλους. Ἐκεῖνος πρῶτα, ὃ ὅποιος ἐπιθυμῇ νὰ φανεύσῃ τὸν πλησίον του, ὑποβάλλεται εἰς δοκιμασίαν.

Καὶ διὰ νὰ ἀντιληφθῇ, ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀληθές, πρόσεχε, σὲ παρακαλῶ, εἰς τὴν περίπτωσίν μας ποῖος ἔχει ζημιωθῆ, ἐκεῖνος ὃ ὅποιος ἐφόνευσεν ἢ ἐκεῖνος, ὃ ὅποιος ἐφονεύθη; Εἶναι φανερόν ὅτι ἐκεῖνος ὃ ὅποιος ἐφόνευσεν. B Διὰ ποῖον λόγον; Διότι ἐκεῖνος ὃ ὅποιος ἐφονεύθη καὶ μέχρι τῶρα μνημονεύεται εἰς τὰ στόματα ὅλων γενικῶς καὶ ἀνακηρύσσεται καὶ στεφανώνεται ὡς πρωτομάρτυς τῆς ἀληθείας, ὅπως ἀκριβῶς λέγει καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος «καὶ νεκρὸς ὁ Ἄδελ ἀκόμη διαλέγεται».¹³ Ἀντιθέτως ἐκεῖνος, ὃ ὅποιος ἐφόνευσεν καὶ τότε μὲν ἔζη τὴν πλέον ἐλεεινὴν ζωὴν ἐξ ὅλων τῶν ἀνθρώπων καὶ ἔπειτα ἀπὸ τὸν φθόνον δάλλεται μὲ τὰς κατηγορίας ὅλων

12. Ποῖον σημεῖον ἐπιβάται ὁ Θεὸς εἰς τὸν Κἀν, διὰ νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ; Τινὲς ὑποστήρξουν, ὅτι τοῦτο εἶναι τὸ αὐθεντικὸν ἔμφατος τοῦ προοσμίου του.

13. Ἔβρ. 11, 2.

καὶ φέρεται ὡς ἀν παράδειγμα βδελυγμίας ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ καὶ κατάρως ἐκ μέρους τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Καὶ αὐτὰ μὲν εἰς τὴν παρούσαν καὶ πρόσκαιρον ζωὴν. Ὅσα θὰ συναντήσουν καὶ οἱ δύο κατὰ τὴν μέλλουσαν κρίσιν καὶ ἀναλόγως πρὸς τὰ ἔργα του θὰ λάβῃ ὁ καθὲς ἀπὸ τὸν Δίκαιον Κριτὴν. Ἐ ποῖος λόγος θὰ ἤμπορῆσῃ νὰ παρουσιάσῃ αὐτὰ, εἴτε εἰναι ἀγαθὰ εἴτε ὀχι; Κανεὶς λόγος εἶναι θὰ ἤμπορῆσῃ νὰ παρουσιάσῃ οὔτε τὰ εὐχάριστα οὔτε τὰ δυσάρεστα. Διότι ἐκεῖνον μὲν, τὸν Ἄδελ δηλαδὴ, ἢ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ αἱ αἰῶναι σκηναὶ καὶ αἱ τάξεις τῶν Πατριάρχων καὶ τῶν Προφητῶν καὶ τῶν Ἀποστόλων καὶ ὁ δμίλιος τῶν ἁγίων θὰ ὑποδεχθῶν διὰ νὰ βασιλεύσῃ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας μαζὶ μὲ τὸν βασιλεῖα Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ Θεόν. 179 A Ἀντιθέτως δὲ τὸν Κἀν ἢ γένηνα τοῦ πυρὸς καὶ ὅλα γενικῶς τὰ ὑπόλοιπα ἀτελείωτα βασανιστήρια θὰ δέχωνται τὸ Ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου διὰ νὰ τιμωρηθῇ μαζὶ μὲ δαυτοῦ ἐκεῖνος, οἱ ὅποιοι ἔχουν διαπράξει παραπλήσια ἀδικήματα καὶ μάλιστα μὲ ἐκεῖνος, οἱ ὅποιοι μετὰ ταῦτα ἐκυριεύθησαν ἀπὸ αἰσχροτάτα πάθη, διὰ τὰ ὅποια προσβλέπεται ἢ μεγαλύτερα ποινὴ ἐκ μέρους τοῦ Κυρίου τῶν πάντων. Ἀκούε ἀκόμη καὶ τὸν θεῖον Παῦλον, ὃ ὅποιος λέγει: «ὅσαι ἡμάρτησαν χωρὶς τὸν νόμον, χωρὶς τὸν νόμον καὶ θὰ ἀπολεσθῶν».¹⁴ Θὰ ὑπαστοῦν δηλαδὴ ἑλαφρότερον τιμωρίαν, διότι δὲν ἔχουν τὸν ἔλεγχον τοῦ Νόμου πρὸς ἀπειλήν καὶ διόρθωσιν. «Καὶ ὅσαι ἡμάρτησαν, ἐνῶ εἶχον λάθει καὶ ἐγνώριζον τὸν γραπτὸν Νόμον, θὰ κρίθων ἐπὶ τῇ ἐσάσει τοῦ Νόμου». B Καὶ αὐτοὶ, λέγει, οἱ ὅποιοι παρὰ τὴν δοθήσαν τοῦ Νόμου ἔχουν διαπράξει τὰ ἴδια μὲ ἐκεῖνος, θὰ ὑπομείνουν περισσότερον θορείας καὶ περισσότερον ἀνομιμαρτίας ποινὰς καὶ βασανιστήρια. Καὶ εἶναι αὐτὸ πολὺ φυσικόν, διότι οὔτε ὁ Νόμος οὔτε τὸ γεγονός, ὅτι εἶδον τοὺς ἄλλους νὰ ὑποβάλλωνται εἰς τόσον μεγάλας δοκιμασίας, κατώρθωσαν νὰ καταστήσουν αὐτοὺς περισσότερον συνειτούς καὶ χρηστοῦς.

Διὰ τοῦτα, σὰς παρακαλῶ, ἀπὸ τῶρα δεδαιώς, ἅς συνειτρώμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας μὲ τὰ παθήματα τῶν ἄλλων καὶ ἅς κατευθῶμεν τὴν ζωὴν μας εἰς ὑπαταγὴν πρὸς τὸν Κύριον, ὑπακούοντες εἰς τοὺς Νόμους Αὐτοῦ. Καὶ οὔτε φθόνος οὔτε ζηλοτυπία οὔτε σαρκικὴ ἐπιθυμία

14. Ρωμ. 9, 12.

οὔτε ἡ δόξα καὶ ἡ θέουσία τῆς παρουσίας ζωῆς, Ὡ οὔτε ἡ ἡδονὴ τῆς γαστρὸς οὔτε καμμία ἄλλη παράλογος ἐπιθυμία νὰ κυριεύσῃ ἡμᾶς καὶ τοὺς λογισμοὺς μας· ἀλλὰ, ἀφοῦ καθαρίσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀπὸ κάθε ρύπου καὶ ἀπὸ κάθε ὑπερβολικῆν μέμμενον τῆς ζωῆς καὶ ἀφίσωμεν κατὰ μέρος τὰ αἰσχροὶ καὶ ἐπινοεῖσιντά πάθη, ἃς σπεύσωμεν πρὸς τὴν μακαρίαν ἐκείνην ζωὴν καὶ πρὸς τὰ ἄσχητα ἐκεῖνα ἀγαθὰ, τὰ ὅποια παρεσκεύασεν ὁ Θεὸς δι' ἐκείνους, οἱ ὅποιοι τὸν ἀγαποῦν. Εἶθε ὅλοι ἡμεῖς νὰ ἀφωθώμεν αὐτῶν μὲ τὴν δοξασίαν τῆς Χάριτος καὶ τῆς Φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει δόξα, δύναμις καὶ τιμὴ τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Γένοιτο.

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 43

ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΝΕΣΙΝ ΟΜΙΛΙΑΙ ΙΕ'—ΙΘ'

Καθόμενον: B. de Montfaucon.

Sancti J. Chrysostomi opera omnia,
IV, Parisiis 1836, σελ. 186-201. (PG 55, 118-166)